

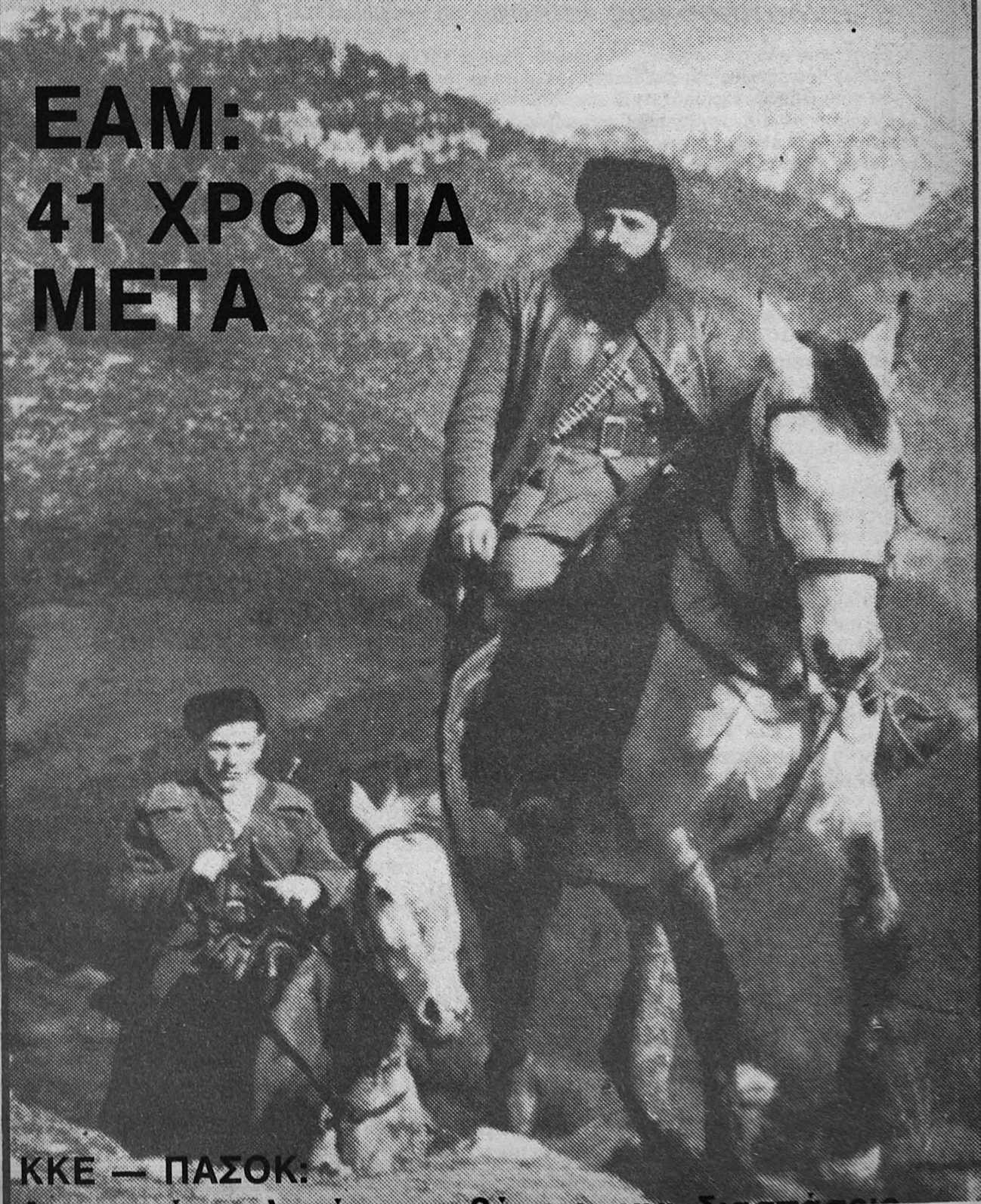
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 214, Παρασκευή 17 Σεπτεμβρίου 1982

Δρχ. 40

ΕΑΜ: 41 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

ΚΚΕ — ΠΑΣΟΚ:

Αρριστικές εκλογές και «θέσεις» για δημοκρατία

...ώς στείλαμε τους Κούρδους πρόσφυγες στους αγιατολάδες του Ιράν...

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΒΑΝΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Σόλωνος 94, τηλ. 36.10.589 — 36.00.398

Κι αυτά τα βιβλία είναι πολυδιαβασμένα. Κι αυτά τα βιβλία θα εκδοθούν με τη γνώριμη φροντίδα του Εκδοτικού-μας Οίκου.

Κυκλοφορούν σύντομα

● ANTPIEN ΡΙΤΣ

«Γέννημα γυναίκας»

Η διάσημη Αμερικανίδα ποιήτρια μιλάει για τη μητρότητα σαν εμπειρία και θεσμό

Στη νέα-μας φεμινιστική σειρά

Μετάφραση: Αγγέλα Βερυκοκάκη-Αρτέμη

● KAPEN ΜΙΧΑΕΛΙΣ

«Γυναίκες»

Το κορυφαίο μυθιστόρημα της μεγάλης Δανέζας συγγραφέως

● Ε. ΠΛΕΧΑΝΩΦ

«Τέχνη και Κοινωνική ζωή»

Το κλασικό έργο του μεγάλου Ρώσου συγγραφέως

●

*Τρία βιβλία ξεχωριστού ενδιαφέροντος
που κυκλοφορούν σε λίγες μέρες*

Πληροφορίες · Παραγγελίες:

Αντώνης Λιβάνης «Νέα Σύνορα» Σόλωνος 94, Τηλ. 36.10.589 - 36.00.398

Περίοδος Β'
Χρόνος 9ος
Τεύχος 214

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 801
Τηλ: 7232.713 - 7232.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: Πανευρωπαϊκοί, ΔΕΘ και μορατόριουμ.....	4
ΑΝΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ.....	6
Γ. ΚΑΛΑΪΤΖΗ: Θέλουμε ειρήνη, ρε!	8
Η. ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ: Μικρά και εμπαθή σχόλια για το περιβάλλον....	9
ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ.....	10
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος.....	11
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ — ΧΡ. ΒΛΑΧΟΥ: Γιατί παραδώσαμε τους Κούρδους πρόσφυγες στους αγκυραλάδες του Ιράν;.....	12
ΑΝΤ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ: ΠΑΣΟΚ — ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ: Σχέ- σεις ναι. Αλλά τι τύπου.....	14
ΜΙΧ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Οι θέσεις του ΚΚΕ και του ΠΑΣΟΚ..	16
ΣΠ. ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ: Ποιός θα δοκιμαστεί από τις δημοτι- κές εκλογές.....	18
Φ. ΧΑΛΙΝΤΑΙΗ: Ενώ πλησιάζει το 1984.....	20
ΔΑΦΝΕΡΟΜΑ ΕΑΜ: 41 Χρόνια μετά.....	23-39

Β. ΤΣΟΥΔΕΡΟΥ:

Πως έγινε αναπόφευκτο το ολοκαύ- τωμα της Κρήτης.....	24
Α. ΠΑΠΑΔΑΚΗ: Οι Άγγλοι μας διέλυσαν γιατί δεν γίνονμεθα άθιμοι-τους.....	28
Θ. ΚΕΝΙΟΥ — ΛΑΣΣΑΝΗ: Άλλη μια φορά για το «σύμφωνο» ΕΛΑΣ και Γερμανών.....	30
ΡΟΖΕ ΜΙΛΛΙΕΞ: Οι Έλληνες πνευματικοί άνθρωποι στην Εθνική Αντίσταση.....	31
ΣΠ. ΔΡΑΪΪΝΑ: Ριζοσπαστισμός λαϊ- κός και αυτοδιαχειριστικές απόπει- ρες στην Ελεύθερη Ελλάδα.....	34
Λ. ΧΑΣΑΠΗ: Σινιάλο απ' τη ζωή....	38
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ.....	40
Γ. ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ: Λιγοστές συναυ- λίες μεταξύ χορευτικών ευωχιών..	42
ΑΝΝΥΣ ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ: Οι υ- πέρ πίστωσης, Μουντιάλ, Πανερω- παϊκών και άλλων τινών, πεσόντες.	44
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	46
ΔΙΑΛΟΓΟΣ.....	49

Οι φωτογραφίες στο εξώφυλλο και στο αφιέ-
ρωμα για την Αντίσταση — εκτός της σ. 28 —
είναι από το λεύκωμα του Σπύρου Μελετιή,
«Με τους αντάρτες».

Η ΤΥΦΛΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ λαός έχει ιδιαίτερη ευαισθησία στα θέματα Δικαιοσύνης, κυρίως γιατί απουσίαζαν τα αγαθά-της κατά το μεγαλύτερο τμήμα του εθνικού-μας βίου. Η παθολογία της Δικαιοσύνης είχε την ίδια κλινική αιτιολογία με όλες τις υπόλοιπες νεοελληνικές κακοδαιμονίες: η Δικαιοσύνη δεν κατόρθωσε πάντα να εξαρθεί στο ύψος μιας ανεξάρτητης εξουσίας, αλλά συνεπλάκη με την πολιτική εξουσία σε μια σύζευξη που υπηρετούσε και μια κοινωνική διάταξη δυνάμεων: η Δικαιοσύνη εξέφρασε επανειλημμένα την ισχύ όχι μόνο του Δικαίου αλλά και των συμφερόντων της εξουσίας.

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ βέβαια κανείς να ισχυριστεί ότι όλα αυτά αναφέρονται σε ταραγμένες και «ανώμαλες» περιόδους της εθνικής-μας ζωής: πραξικοπήματα, εμφύλιοι πόλεμοι, δικτατορίες, ενοφθάλμισαν τα αποστήματά-τους και στο χώρο της Δικαιοσύνης. Και ότι όταν παρήλθε η έκτακτη συνθήκη, ο χώρος της Δικαιοσύνης επανήλθε στην ανεξάρτητη, αδέκαστη, αξιοκρατική λειτουργία-του, στη θεραπεία του Δικαίου και όχι της ισχύος.

ΟΜΩΣ, όπως επισημαίνει ακόμα και η Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων, η Δικαιοσύνη υποβαθμίζεται, από ανεξάρτητη αυτοτελή εξουσία σε εξάρτημα της εκτελεστικής εξουσίας. Και είναι οι ίδιοι οι δικαστικοί που αφού επισημαίνουν ότι η «συντριπτική πλειοψηφία» των δικαστικών λειτουργιών είναι αφοσιωμένη στα καθήκοντά-της, καταλήγουν ότι η δραστηριότητα μιας μικράς μειοψηφίας δεν μπορεί να αμαυρώσει τη γενικά άψογη εικόνα.

ΤΟ ΘΕΜΑ επανήλθε με οξύτητα από την «διαρροή» της απόρρητης έκθεσης του πρώην εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Παπακαρυά, όπου ο γνωστός για την ακεραιότητά-του δικαστικός λειτουργός, επισήμανε πως στους χώρους της Δικαιοσύνης αναπτύσσονται λειτουργίες και επιλογές που επιρροές οι οποίες, πέρα από ένα πρόβλημα ηθικής τάξεως για ορισμένους δικαστικούς δημιουργούν την εικόνα ενός παραμυθιστικού, ιδεολογικά συνεκτικού, οικονομικά συναλασσόμενου και πολιτικά εξαρτώμενου. Ενός μηχανισμού που επιτρέπει να κατανοήσουμε καλύτερα, γιατί σε κάθε «ταραγμένη» και «ανώμαλη» περίοδο της πολιτικής-μας ζωής ανακύπτουν και μέσα από το χώρο της Δικαιοσύνης, οι συμπληρωματικοί μηχανισμοί της «ανωμαλίας».

Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ της δημοσίευσης της έκθεσης από τον κ. Μαγκάκη γεννά ορισμένες ανησυχίες και δημιουργεί πιεστικά ερωτήματα. Οι ανησυχίες προκύπτουν από την ενεργοποίηση του μεταξικού νόμου 1092/1938, που αποτελεί βέβαια ένα βαρύ πλήγμα τόσο στην ελευθεροτυπία, όσο και στην ίδια την κυβέρνηση, που προσφεύγει για να ασκήσει την πολιτική-της σε ένα θεσμικό πλαίσιο που η πολιτική-της υποτίθεται ότι θέλει να καταργήσει.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, η απαγόρευση της δημοσίευσης γεννά ανησυχίες σε εκείνους που πιστεύουν — και όχι αβάσιμα — πως οι «κλειστές» διαδικασίες, ακόμα και όταν επιλέγονται με τις καλύτερες των προθέσεων, ακυρώνουν τελικά το όποιο-τους αποτέλεσμα. Για να μην επαναλάβουμε το κλασικό ότι ο δρόμος για την κόλαση είναι στρωμένος με αγαθές προθέσεις...

ΘΕΛΟΥΜΕ παρ' όλα αυτά να ελπίζουμε ότι οι ανησυχίες, οι επιφυλάξεις και τα ερωτηματικά θα αρθούν έμπρακτα με τη δημοσίευση του πορίσματος της έρευνας που πραγματοποιεί ο Αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου κ. Λινάρδος.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ δηλαδή ότι η Δικαιοσύνη για να προστατεύσει τον εαυτό-της θα επιβάλλει δικαιοσύνη πριν απ' όλα στους κόλπους-της. Κάθε προσπάθεια συγκάλυψης συνθηκών που δια «γυμνού οφθαλμού» παρατηρεί και γνωρίζει καλά ο ελληνικός λαός, θα αποτελέσει την οριστική απώλεια μιας ευκαιρίας «τομής» όχι μόνο στο χώρο της Δικαιοσύνης αλλά και στο γενικότερο εγχείρημα ανανέωσης της δημόσιας ζωής.

αντι

πολιτικό δεκαπενθήμερο

Πανευρωπαϊκοί, ΔΕΘ και μορατόριουμ

ΟΙ ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ και τα εγκαίνια της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης, έκλεψαν την παράσταση στο δεκαπενθήμερο αυτό. Και επειδή, λίγες μέρες πριν, ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου είχε ανακαλύψει τον ρόλο της Παναγίας Σουμελά στη βίωση του έθνους, ήταν φυσικό και οι δύο αυτές εκδηλώσεις να χρωματισθούν ανάλογα...

Η ΚΑΛΗ ΑΡΧΗ έγινε με τον αγιασμό του Ολυμπιακού Σταδίου, στην Καλογρέζα. Ήταν η πρώτη μέρα των αγώνων και έτσι εκατομμύρια τηλεθεατές σ' όλο τον κόσμο, είχαν την ευκαιρία να πληροφορηθούν ότι το «κράτος του Θεού» δεν βρίσκεται στο Ιράν, με τον Χομεϊνί και τους αγιατολάδες-του, αλλά στο νότιο άκρο της Βαλκανικής. (Ο αγιασμός, με ανοικτές τις κάμερες της Γιουροβίζιον, κράτησε πάνω από 30 λεπτά!). Ακολούθησε η Άννα Βερούλη (70,02), που δήλωσε ότι προσευχήθηκε σε μια άλλη Παναγιά (της Τήνου), και γι' αυτό νίκησε, και γι' αυτό χάρισε στην Ελλάδα το μοναδικό χρυσό μετάλλιο.

ΑΠΟ ΤΗΝ Καλογρέζα, η «πάσα» δόθηκε στο «Μακεδονία Παλάς», όπου μίλησε ο πρωθυπουργός, το βράδυ των εγκαινίων της ΔΕΘ. Και η μεν ομιλία έγινε. Αλλά αμέσως μετά την ομιλία και προτού αρχίσει το γεύμα, ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, συμπαραστατούμενος από τον υπουργό Β. Ελλάδας κ. Ιντζέ, έδωσε το σύνθημα της προσευχής. Και οι συνδαιτημόνες όλοι — αναμεσά-τους ακόλουθοι ξένων πρεσβειών, βραχμάνοι, μουσουλμάνοι, αθεϊστές, κ.ά. — υποχρεώθηκαν να προσευχηθούν. (Οι ειδικοί περί τα εκκλησιαστικά, επιμένουν ότι είναι η πρώτη φορά που γίνεται προσευχή, με συμμετοχή πρωθυπουργού, σε επίσημο γεύμα της ΔΕΘ).

Τι είδους «κομματικοποίηση»;

ΑΛΛΑ ΟΙ Πανευρωπαϊκοί είχαν και τις πολιτικές-τους προεκτάσεις, καθώς η Δεξιά ανακάλυψε ξαφνικά ότι το ΠΑΣΟΚ «κομματικοποίησε την ωραία αυτή αθλητική συνάντηση». Και την «κομματικοποίησε», εφόσον επέτρεψε στον υφυπουργό Νέας Γενιάς και Αθλητισμού Κ. Λαλιώτη να πει ότι «τα νιάτα και οι λαοί της Ευρώπης συναντιούνται στην Ελλάδα της δημοκρατίας και ελευθερίας (σε αντίθεση με τους προηγούμενους Πανευρωπαϊκούς, που έγιναν επί χούντας), στην Ελλάδα της Αλλαγής».

ΠΩΣ ΤΟΛΜΗΣΕ ο «νεαρός» Κ. Λαλιώτης να προφέρει τη λέξη «Αλλαγή» και να πει ότι τα νιάτα της Ευρώπης «δίνουν τα χέρια-τους με σιγουριά και αισιοδοξία»; — ήταν, επί μέρες, η μόνη επωδός των αρθρογράφων της Δεξιάς... Μερικοί, μάλιστα, σύνδεσαν την μη μετάβαση του κ. Καραμανλή στη ΔΕΘ, με την ομιλία του υφυπουργού. Το πρόσωπο του προέδρου της Δημοκρατίας, αμέσως μετά την ομιλία Λαλιώτη — έγραψε η «Μεσημβρινή» — ήταν σκοτεινό... Και αφού ήταν σκοτεινό τη Δευτέρα 6 Σεπτεμβρίου, έπεται πως δεν ήταν δυνατό, το Σάββατο 11 Σεπτεμβρίου, να εγκαίνιασει την Έκθεση... Έπεται πως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας παραμένει υγιέστατος και πως τα περί «ελαφράς αδιαθεσίας», που ανακοίνωσε η Προεδρία, ήταν ένας τρόπος διαμαρτυρίας του ανώτατου άρχοντα για την «κομματική εκμετάλλευση των αγώνων», κλπ.

ΑΛΛΟΙ ΠΑΛΙ, απέδωσαν την μη παρουσία του κ. Καραμανλή στην Έκθεση, σε κάποια «ενστικτώδη» αποστροφή-του στη ρητορεία περί σοσιαλισμού, εθνικοποιήσεων, κοινωνικοποιήσεων, κ.ά. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας — λένε — «δεν ήθελε, με την παρουσία-του, να καλύψει τον Ανδρέα και όσα η-

χηρά σοσιαλιστικά θα έλεγε ο πρωθυπουργός στη Θεσσαλονίκη...

Κάποιοι αβάσιμοι φόβοι

ΤΕΤΟΙΟΙ ΦΟΒΟΙ όμως, αν πραγματικά υπήρχαν από πλευράς του αρχηγού του κράτους, αποδείχτηκαν, πέρα ως πέρα, αβάσιμοι. Γιατί ο πρωθυπουργός δεν μίλησε ούτε περί σοσιαλισμού, ούτε περί εθνικοποιήσεων, ούτε εξαγγείλε οποιαδήποτε μέτρα (σοσιαλιστικά ή μη...) για την έξοδο της χώρας από την κρίση. Αντίθετα, μίλησε για την ανάγκη «αρμονικής συνεργασίας στους τόπους της παραγωγής» και για το χρέος των εργαζόμενων να δείχνουν «υπομονή και αυτοσυγκράτηση». Όσο για τη «λαϊκή συμμετοχή», που είναι ένα προσφιλές σημείο αναφοράς του πρωθυπουργού, θα πρέπει να περιορισθεί σε ορισμένους μόνον τομείς, όπως είναι οι δημοτικές επιχειρήσεις, οι συνεταιρισμοί, οι εταιρείες λαϊκής βάσης, κ.ά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Την ομιλία του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου, θα μπορούσε άνετα να παρακολουθήσει ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, χωρίς να «σοκαριστεί». Πρώτο, γιατί εργαζόμενοι και εργοδότες τέθηκαν, περίπου, στον ίδιο σάκκο («πράλογες απαιτήσεις, είτε των εργοδοτών, είτε των εργαζομένων — είπε ο πρωθυπουργός — μπορούν να ναρκοθετήσουν την Αλλαγή») και, δεύτερο, γιατί, παρά τις διακηρύξεις Αρσένη, για ενίσχυση και διεύρυνση του δημόσιου τομέα της οικονομίας, τελικά, η πρωθυπουργική ομιλία ήταν μια ακόμη συνηγορία υπέρ της παροχής πρόσθετων προνομίων στην ιδιωτική πρωτοβουλία. «Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις — είπε — θ' απαλλαγούν, σε σημαντικό βαθμό, από τις σημερινές καθυστερήσεις και επιβαρύνσεις». Και η εξαγγελία αυτή, επέτρεψε στον Τύπο της Δεξιάς ν' ανασάνει και να γράψει ότι, έστω καθυστερημένα, ο πρωθυπουργός, επιτέλους, «προσγειώνεται».

Οι παραιτήσεις πρυτάνεων και τα συμβαίνοντα στη δικαιοσύνη

ΠΕΡΑΝ από τους Πανευρωπαϊκούς και τα εγκαίνια της ΔΕΘ, δύο άλλα γεγονότα σημαδεύουν το δεκαπενθήμερο. Η παραιτήση της πρυτανείας του Πολυτεχνείου (με τυπικό πρόσημα την παραβίαση του πανεπιστημιακού άσυλου από τη Νεολαία του ΠΑΣΟΚ, αλλά και από τον ίδιο τον πρωθυπουργό) και η παρέμβαση του υπουργού Δικαιοσύνης Γ. Α. Μαγκάκη, για ν' ανασταλεί η δημοσίευση της απόρρητης έκθεσης Παπακαρυά, αναφορικά με τη «διάβρωση» που επικρατεί, σήμερα, στο δικαστικό σώμα.

ΚΑΙ ΩΣ ΠΡΟΣ την παραιτήση της πρυτανείας του ΕΜΠ, δεν χωρεί αμφιβολία πως — παρά τη σπουδή και τις παραλείψεις των οργανωτών της Γιορτής Νεολαίας του ΠΑΣΟΚ, ενδεχόμενα και την «ευαισθησία» ορισμένων καθηγητών — ο στόχος ήταν ένας: Η δημιουργία, με την έναρξη του νέου πανεπιστημιακού έτους, κάποιου «διοικητικού κενού», ικανού να παραλύσει τις διαδικασίες για την εφαρμογή του νέου νόμου για τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας. Και είναι γνωστό ότι οι πρυτανικές αρχές του ΕΜΠ, με επικεφαλής τον συντηρητικότατο πρύτανη κ. Παρισάκη, είχαν αντιδράσει βιαιότατα στην ψηφίση του νόμου-πλαίσου.

ΟΣΟ ΓΙΑ την «ημιτελή» έκθεση Παπακαρυά (το πρώτο μέρος-της δημοσιεύθηκε στα «Νέα»), υπάρχουν ερωτήματα, που παραμένουν, πάντοτε αναπάντητα: Ήταν, άραγε, η δημοσίευση αυτή, α π ο τ ρ ε π τ ι κ ή κάποιας κυοφορούμενης κίνησης δικαστικών, που θα συντονιζόταν με την επίθεση του καθηγητικού κατεστημένου; Ή μήπως οι στόχοι του δημοσιεύματος ήσαν άλλοι — το ποιοι δικαστικοί λ.χ. πρέπει να προαχθούν και ποιοι όχι; Και πώς συμβαίνει, το μεσημέρι της περασμένης Δευτέρας, ο υπουργός Δικαιοσύνης Γ. Α. Μαγκάκης, να βεβαιώνει τους δημοσιογράφους ότι δεν πρόκειται να απαγορεύσει τη δημοσίευση της έκθεσης («οι εφημερίδες που την δημοσιεύουν — είπε — αναλαμβάνουν οι ίδιες τη σχετική ηθική ευθύνη») και, λίγα λεπτά αργότερα, ύστερα από παρέμβαση του «κόκκινου τηλεφώνου», να δηλώνει ότι η απαγόρευση επιβάλλεται — έστω και με επικύρωση μεταξικού νόμου... — «προκειμένου να προστατευθεί το κύρος της δικαιοσύνης»;

Η τουρκική πρόκληση

ΣΤΙΣ ΔΥΟ αυτές εντάσεις, ήλθε να προστεθεί μια τρίτη: Το επεισόδιο του ξυλοδαρμού (και όχι του «λυντσαρισματος» — κάποιοι στον τόπον αυτό, δεν ξέρουν ελληνικά) του εδώ Τούρκου αεροπορικού ακόλουθου Οσμάν Μπογιαλιάρ που, μαζί με τον στρατιωτικό ακόλουθο, συνταγματάρχη Τουζουνέρ, σκέφτηκαν πως είχαν το δικαίωμα να «παρακολουθούν» — διάβαζε να φωτογραφούν και να κατασκοπεύουν — συγκεντρώσεις Τούρκων και Ελλήνων αντιδικτατορικών, επί ελληνικού εδάφους. Στην προκειμένη περίπτωση, η «φωτογράφιση» κάλυπτε τη συγκέντρωση που οργάνωσαν, από κοινού, η ΕΦΕΕ και Τούρκοι πολιτικοί πρόσφυγες, την περασμένη Δευτέρα, στα Προπύλαια, με την ευκαιρία της δεύτερης επετείου από την επιβολή του δικτατορικού καθεστώτος στην Τουρκία.

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑ αυτή των δυο αξιωματούχων της τουρκικής πρεσβείας, χαρακτηρίστηκε, από τον δημοκρατικό Τύπο, σαν πρόκληση σε βάρος των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας, αλλά και της ζωής Τούρκων αντιδικτατορικών, που κατέφυγαν στην Ελλάδα, κατατρεγμένοι από τη χούντα του Εβρέν, μια και η «φωτογράφιση» αυτούς, κυρίως, αφορούσε. Για την Άγκυρα όμως, το επεισόδιο έπρεπε να πάρει μιαν άλλη διάσταση. Και πήρε.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ είναι λίγο - πολύ γνωστά. Το βράδυ της περασμένης Τρίτης, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Δημ. Μαρούδας, βεβαίωνε τους πολιτικούς συντάκτες ότι το επεισόδιο με τον αεροπορικό ακόλουθο, θα πρέπει να θεωρηθεί λήξαν... Ό-

τι ναι μεν ο Τούρκος πρέσβης Αλατσάμ είχε μια τηλεφωνική επικοινωνία με τον υφυπουργό Εξωτερικών Ι. Καψή, αλλά η επικοινωνία δεν είχε την έννοια διαβήματος (démarche) και ότι, κοντολογίς, όλα πάνε καλά στις ελληνοτουρκικές σχέσεις... Την ίδια ώρα περίπου όμως, τα ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία — αργότερα προστέθηκε σ' αυτά και το Αθηναϊκό Πρακτορείο — μετέδιδαν ότι ο πρέσβης-μας στην Άγκυρα, κ. Γ. Παπούλιας, κλήθηκε από τον υπουργό Εξωτερικών κ. Τουρκμέν, ο οποίος και του επέδωσε έντονη διαμαρτυρία για την όλη συμπεριφορά της ελληνικής κυβέρνησης.

Ο κ. Ακιμάν περιγράφει...

ΤΗΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ αυτή, περιέγραψε, καταλεπτώς, ο εκπρόσωπος του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών, κ. Ακιμάν. Άρθρο πρώτο: Η ελληνική αστυνομία και ασφάλεια, που παρακολουθούν με κλειστό τηλεοπτικό κύκλωμα τις δημόσιες συγκεντρώσεις (αυτό δεν το λέμε εμείς, αλλά οι Τούρκοι...) «καθυστέρησε να επέμβει»... Άρθρο δεύτερο: Η ελληνική κυβέρνηση έχει υποχρέωση ν' απαγορεύσει τις δραστηριότητες των Τούρκων υπηκόων που ζουν στην Ελλάδα και που «διέφυγαν από την τουρκική δικαιοσύνη»... Άρθρο τρίτο: Η ελληνική κυβέρνηση έχει υποχρέωση να «συλλάβει και τιμωρήσει» όλους τους δράστες του τραυματισμού του αεροπορικού ακολούθου... Άρθρο τέταρτο: Το επεισόδιο, αλλά και ορισμένες δηλώσεις ή αντιδράσεις μερικών αρμοδίων της ελληνικής κυβέρνησης, «παραβιάζουν την προφορική συμφωνία που έχει σαν σκοπό την ύφεση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών», παραβιάζουν, δηλαδή, το «μορατόριουμ», που είναι συμφωνία μόνον «προφορική» και, συνεπώς, μπορεί ν' αρθεί ευκολότατα... (Το τελευταίο αυτό, δεν το είπε ο κ. Ακιμάν, αλλά συνάγεται από την όλη συλλογιστική των δηλώσεών-του).

ΩΣΤΟΣΟ, και παρά τη θρασύτητα των δηλώσεων Ακιμάν, που θυμίζουν βρετανικό διάβημα, σε περίοδο διομολογήσεων, στην Αίγυπτο ή στην Τουρκία, η επίσημη ελληνική αντίδραση υπήρξε υποτονική, σε στυλ «θέλομε να ελπίζομεν», κλπ. «Η ελληνική κυβέρνηση — δήλωσε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, αργά τη νύκτα της περασμένης Τρίτης, έχοντας πια υπόψη-του το τουρκικό διάβημα — θέλει να ελπίζει πως το πνεύμα της ύφεσης, που επικράτησε μετά το μορατόριουμ, θα διατηρηθεί»... Το ερώτημα, ωστόσο, που δεν έπαυσε ν' απασχολεί τον ελληνικό λαό, είναι ένα: Ποιός, τελικά, πληρώνει το «μάρμαρο» του μορατόριουμ;

ΑΝΤΩΝΩΡ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ

φουλάλαμπελέ
ο χριστοφής
& το πορτραίτο
του παππού

Δύο νουβέλες, της Φούλας Λαμπελέ, που με το τρυφερό χιούμορ-τους, την ειρωνεία και την ευρηματικότητά-τους συγκινούν και γοητεύουν μικρούς και μεγάλους.

Εικονογραφημένες με πολύ μεράκι από τον Τρύφωνα Κόρμπη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Ζωοδ. Πηγής 17, τηλ. 3637.912
— 6448.510

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αφραζε
διαβαζε
διαδιδε

ΑΥΓΗ

αντιθεσεις

ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΣΑ — ΤΕΛΟΣ!

Αποστομωτική είναι η δήλωση του υπουργού Δικαιοσύνης κ. Μαγκάκη (δημοσιεύεται παρακάτω) σχετικά με την τύχη του Μουσείου Πασά και την εκεί προβλεπόμενη εγκατάσταση του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Στο προηγούμενο φύλλο (213) του ΑΝΤΙ, δημοσιεύσαμε επιστολή του προέδρου του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών κ. Μαχάιρα, ο οποίος — ανάμεσα στα άλλα — επιμένει ότι το Σ.τ.Ε. πρέπει να στεγαστεί στο πεδίο του Αρεως, επαναφέροντας έμμεσα το πρόβλημα που έμοιαζε ότι είχε λυθεί μετά την προσωπική παρέμβαση του πρωθυπουργού.

Η δήλωση του υπουργού Δικαιοσύνης Γ.Α. Μαγκάκη έχει ως εξής:

«Μόλις ανέλαβα, παρέλαβα το θέμα μετά την πρωθυπουργική δήλωση η οποία στηριζόταν σε έρευνα αρχιτεκτόνων και άλλων ειδικών και κατέληγε στο πόρισμα ότι πρέπει ο χώρος να παραμείνει πράσινο.

Συγκρότησα αμέσως επιτροπή με εντολή να βρει τόπο για την οριστική εγκατάσταση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η επιτροπή δεν θα εξετάσει αν το Μουσείο Πασά είναι κατάλληλο ή όχι. Άλλους τόπους θα πρέπει να εντοπίσει. (σ.σ. η υπογράμμιση δική-μας).

Ήδη η επιτροπή πρόκειται να τελειώσει συντομότερα το έργο-της και ως με έχουν πληροφορήσει, έχουν ήδη εντοπισθεί δύο τουλάχιστον χώροι.

Το πόρισμα δεν το παρέλαβα πάντως ακόμη».

Θέλουμε να ελπίζουμε ότι, μετά απ' αυτή την θετικότατη δήλωση, που δικαιώνει την κατάκτηση των κατοίκων της πρωτεύουσας να περιφρουρήσει όποιο πράσινο έχει παραμείνει, το θέμα έχει λήξει οριστικά.

Ας ελπίσουμε ότι οι νέοι χώροι που θα επιλέξει η επιτροπή, δεν θα δημιουργήσουν παρόμοια προβλήματα.

ΟΙ ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΜΠ

Η παραιτήση των πρυτανικών αρχών του ΕΜΠ δεν μπορεί να ερμηνευθεί μόνο από το γεγονός της διοργάνωσης της «Γιορτής Νεολαίας» από τη νεολαία ΠΑΣΟΚ στο χώρο της πολυτεχνειούπολης. Αρκετές φορές στο παρελθόν έχουν γίνει πολιτικές εκδηλώσεις με τη σύμφωνη γνώμη των φορέων της πανεπιστημιακής κοινότητας σε χώρους των ΑΕΙ, χωρίς κανείς να διαμαρτυρηθεί.

Και βέβαια ούτε λόγος είχε γίνει για παραβίαση του πανεπιστημιακού άσυλου, ακόμα και στην περίπτωση που έγιναν γυμνάσια του στρατού στον ίδιο χώρο που φέτος έγινε η «γιορτή Νεολαίας». Αποτελούσε μια δημοκρατική κατάκτηση, μέσα στα πλαίσια της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών από το φοιτητικό κίνημα, η διοργάνωση πολιτικών εκδηλώσεων η οποία στηριζόταν και σε μια σύμφωνη στάση των υπόλοιπων φορέων των ΑΕΙ. Τυχόν προβλήματα, μάλιστα, που είχαν παρουσιασθεί λύθηκαν με το διάλογο, χωρίς ποτέ να θεωρηθεί ότι παραβιάστηκε το πανεπιστημιακό άσυλο και η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και χωρίς από την κατάκτηση αυτή να υπάρξει υποχώρηση ή αμφισβήτηση-της.

Η συμβολή όλων των φορέων σ' αυτή την κατεύθυνση ήταν θετική και οι μέχρι τώρα εκδηλώσεις-τους άσφογες, χωρίς ποτέ να προκαλέσουν αντίδραση και μάλιστα παραιτήση των εκάστοτε πρυτανικών αρχών.

Οι ουσιαστικοί και βαθύτεροι λόγοι της παραίτησης των συλλογικών του ΕΜΠ, αλλού πρέπει να αναζητηθούν: Στην αντίθεση-τους στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και στο νέο νόμο-πλαίσιο των ΑΕΙ και στην προσπάθεια υπονόμησης της εφαρμογής του νέου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας-των. Αντίθεση, μάλιστα, που «πατρονάρεται» ανοιχτά από τη «ΝΔ». Δεν χρειάζεται μάλιστα καν να αναφερθούμε στη στάση και την πολιτεία του κ. Παρισάκη, γνωστή στους φοιτητές, το ΕΔΠ και τους καθηγητές του ΕΜΠ.

Οι παραιτήσεις είναι χαρακτηριστικές για την αντίδραση και τη μεθόδευση υπονόμησης του καθηγητικού κατεστημένου στην προσπάθεια εκδημοκρατισμού των ΑΕΙ. Αλλά και ενδεικτικές των τάσεων, που επιθυμεί μια μερίδα-του να καλλιεργήσει και να προωθήσει στο σώμα των καθηγητών με πλήρη αδιαφορία για τη λειτουργία των ΑΕΙ υπέρ της οποίας τόσο εκόπτοντο στο παρελθόν.

Όσο για τη ΝΔ, που παρέχει αμέριστη υποστήριξη στις σχετικές ενέργειες, αν δεν τις υποκινεί κιόλας, κάνει άλλο ένα κλασικό λάθος αν πιστεύει πως η «δουλειά» έχει κάποια πολιτικά ωφέλη. Κι αυτό, γιατί η στήριξη της πολιτικής-της σε μια αντιδραστική μειοψηφία των ΑΕΙ, προδικάζει την πιο θλιβερή απομόνωση στη διάρκεια της «δράσης» και την πιο βέβαιη γελοιοποίηση του όποιου «αποτελέσματος»-της.

Ας παραιτηθεί, λοιπόν, των προσπαθειών-της η πρυτανεία και της πατρωνείας η «ΝΔ». Είναι ο μόνος τρόπος να διατηρήσουν κάποια αξιοπρέπεια σιωπώντας, μια και όλα τα άλλα τα έχουν απωλέσει, ομιλώντας.

Να Κοινωνικοποιήσουμε την... κοινωνικοποίηση

Κάποτε στην Ελλάδα ευημερούσαν οι ιδέες και υπέφεραν οι άνθρωποι και τα πράγματα. Τώρα, αυτά που υφίστανται οι ιδέες είναι ο κύριος λόγος ταλαιπωρίας ανθρώπων και πραγμάτων.

Διότι η ελληνική προχειρότητα και τσαπατσουλιά ζωής έχει καταργήσει κάθε κοινωνικό, επιστημονικό, εμπειρικό και λογικό περιεχόμενο, έτσι ώστε να εξουδετερώνεται όχι μόνο η γλώσσα ως κώδικας επικοινωνίας, αλλά να μετατρέπονται τα πάντα σε ένα θλιβερό χυλό, όπου ο καθένας, βουτώντας μέσα το κουτάλι-του να αποφαιίνεται κατά τη γεύση-του, δηλαδή εντελώς αυθαίρετα περί της ιδιοσυστασίας-του. Μπορούμε στην Ελλάδα των θαυμάτων, λοιπόν, να χρησιμοποιούμε τις ίδιες λέξεις, όχι απλά για διαφορετικά πράγματα, αλλά για μη πράγματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η είδηση, όπως τη διασταυρώσαμε σε όλες

σχεδόν τις εφημερίδες, για τις θέσεις της Πανελληνίας Ένωσης Δασολόγων Δημοσίων Υπαλλήλων περί του δασικού προβλήματος. Διατηρώντας την επιφύλαξη ότι οι θέσεις της Ένωσης δεν αποδόθηκαν σωστά, πληροφορηθήκαμε ότι οι Δασολόγοι-μας ζητούν την «κοινωνικοποίηση του δασικού-μας πλούτου».

Ωραία, λοιπόν! Να κοινωνικοποιηθεί ο δασικός πλούτος — όχι να εθνικοποιηθεί, ούτε να κρατικοποιηθεί, ούτε καν να τεθούν υπό δημόσιο έλεγχο οι δασικές εκτάσεις, ανεξαρτήτως ιδιοκτησιακού καθεστώτος.

Αν, όμως, υποθέσουμε ότι η «κοινωνικοποίηση» είναι όρος που θέλει να τονίσει την ανάληψη, το σχεδιασμό, την κατεύθυνση και τον έλεγχο μιας παραγωγικής διαδικασίας από το σύνολο των φυσικών παραγωγών, κατ' αντίθεση προς τον κεντρικό έλεγχο του κράτους, τότε θα θέλαμε

να μάθουμε από τους φίλους δασολόγους ποιάς ακριβώς είναι ο προσδιορισμός της «κοινωνικοποίησης» ως προς το *ιδιοκτησιακό καθεστώς* των δασών. Αν εννοούν ότι τα δάση θα ανήκουν σε όλη την ελληνική κοινωνία, αυτό καταλήγει πρακτικά σε δύο απλά πράγματα: ότι τα μεν δημόσια δάση θα παραμείνουν... δημόσια, τα δε ιδιωτικά θα κρατικοποιηθούν. Και στη μια και στην άλλη περίπτωση, η έννοια της κοινωνικοποίησης δεν σημαίνει εντελώς τίποτα.

Αν πάλι εννοούν ότι όσα δάση υφίστανται εκμετάλλευση από ποικιλώνυμους φορείς πρέπει να αξιοποιηθούν καλύτερα με τη δημιουργία είτε δασικών συνεταιρισμών, είτε μεικτών επιχειρήσεων με τη συνεργασία συνεταιρισμών και των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τότε να το πουν έτσι, ώστε να γίνει κατανοητό — αν και πάλι αυτές οι μορφές ε-

κμετάλλευσης δεν εμπεριέχουν αυτομάτως το στοιχείο της κοινωνικοποίησης.

Αν λοιπόν οι δασικοί θέλουν να πουν το α, το β, ή το γ, να το πουν ως α,β,γ, ώστε να μπορεί να υπάρξει και κατανόηση και συζήτηση των θέσεών-τους.

Αλλιώς, υπό την τυπική έννοια του όρου, αίτημα κοινωνικοποίησης των δασών μπορούν να εγείρουν μόνο τα δέντρα, οι αρκούδες και οι λύκοι, όπου και να επιβιώνουν μέσα στα δάση-μας.

Και, οπωσδήποτε, είναι ανάγκη, όχι μόνο για τους δασικούς, να κοινωνικοποιηθεί η έννοια της κοινωνικοποίησης, γιατί με τις ποικιλώνυμες χρήσεις-της έχει κοινωνικοποιηθεί προς το παρόν μόνο τις γελοιότητες που λέγονται εν ονόματι-της.

Και αν μη τι άλλο είναι έννοια και πράξη τόσο σημαντική, ώστε να της αρμοζόταν λάθη, αλλά όχι ο μηδενισμός-της.

ΑΠΕΡΓΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΩΝ...

Προς απεργία κινούνται οι διπλωμάτες-μας μας πληροφορούν ορισμένες δεξιές εφημερίδες (και σε κάτι τέτοια θέματα ομοισμάτων χώρων είναι καλά πληροφορημένες). Κοινός παρονομαστής όλων των αιτημάτων και προβλημάτων που οδηγούν στην απεργία είναι η «μείωση» που υφίσταται το σήμα από τους χειρισμούς της κυβέρνησης.

Είναι δε αυτοί οι χειρισμοί, οι στοιχειώδεις ενέργειες αποκατάστασης μιας λειτουργικής τάξης στην υπηρεσία, ενέργειες μάλιστα που πολύ άργησαν και πολύ υπολείπονται από τις πραγματικές ανάγκες του Υπ. Εξωτερικών. Ο έλεγχος στους φιλόδοξτους διπλωμάτες, ο έλεγχος στις διαχειριστικές ατασθαλίες, η περικοπή των αδικαιολόγητων επιδομάτων, η στοιχειώδης κάθαρση του σώματος από τους χουντικούς, δεν είναι βέβαια «επίθεση» κατά των διπλωματών-μας, αλλά βασική υποχρέωση της πολιτείας. Και είναι απαράδεκτο οι διπλωματικοί-μας να εξεγείρονται, καταγγέλλοντας «διώξεις» και να βρίσκουν τέτοια άνετη κάλυψη σε όλο το δεξιό Τύπο (και όχι μόνο σ' αυτόν).

Η άποψή-μας είναι πως η «ταμπακιέρα» βρίσκεται αλλού. Βρίσκεται αφενός στη ριζική αντίθεση μεγάλου μέρους των διπλωματών-μας στην εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης, την οποία μάλιστα αισθάνονται ως προσωπική μείωση. (Στα κοκτέιλ του σώματος σε μελαγχολικά βράδια με κοσμική πικρία λοιδωρούν την κυβέρνηση ότι τους μετέτρεψε σε τριτοκοσμικούς διπλωμάτες και ότι ταυτίζονται έτσι στα μάτια των συναδέλφων-τους των Δυτικών Χωρών με τους «Αραπάδες» και τους «νέγρους». Ποιοί; Αυτοί οι Ευρωπαίοι...).

Ο δεύτερος λόγος — και πιο ουσιαστικός — είναι η διαφαινόμενη πρόθεση του ΠΑΣΟΚ να σπάσει τα «στεγανά» που έχουν μετατρέψει τη διπλωματική υπηρεσία σε «κάστα», όπου η είσοδος ελέγχεται με κριτήρια ιδεολογικής ταυτότητας στο φιλελληνικό κοσμοπολιτισμό, οικογενειακών σχέσεων και κοινωνικοκοσμικών συναρτήσεων.

Πιστεύουμε πως είναι καιρός η διπλωματική υπηρεσία να αναδιαρθρωθεί ριζικά, να επαναπροσανατολίσει τη λειτουργία-της, ώστε να καταστεί πράγματι ο φερέγγυος και αποτελεσματικός μηχανισμός για την προώθηση μιας ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής.

Όλα τα άλλα είναι εκ του περισσού και εκ του πονηρού...

ΛΙΤΟΤΗΤΑ ΕΤΣΙ ΚΙ ΑΛΛΙΩΣ;

Η ομιλία του πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου στη ΔΕΘ μπορεί να μην περιέλαβε εξαγγελίες συγκεκριμένων οικονομικών μέτρων, όπως αρκετοί περίμεναν, έδωσε όμως ένα γενικό πλαίσιο ανάλυσης για το πως βλέπει ο πρωθυπουργός την οικονομική κατάσταση. Και είναι, ίσως, μετά τις βουλευτικές εκλογές, η πρώτη φορά που ο πρωθυπουργός θέτει με τέτοιο τρόπο την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας. Η επικείμενη κατάθεση του προϋπολογισμού, μετά τις δημοτικές εκλογές, θα ολοκληρώσει την εικόνα για το πως διαμορφώνονται οι τελικές επιλογές της κυβέρνησης στον οικονομικό τομέα.

Η ανάλυση, πάντως, του πρωθυπουργού στη ΔΕΘ για την κατάσταση της οικονομίας στη φυσική, λογική-της κατάληξη προδικάζει την επιβολή μέτρων λιτότητας, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Η συγκράτηση των ελλειμμάτων και της προσφοράς χρήματος, αφού ούτε επενδύσεις προβλέπονται άμεσα ούτε αύξηση της παραγωγικότητας των εργαζόμενων, φαίνεται να λύνεται με την αύξηση των τιμών των υπηρεσιών και τη συγκράτηση της ρευστότητας. Πράγμα που είναι αρκετά συζητήσιμο, γιατί και οι εργαζόμενοι πρέπει να πεισθούν για τη λιτότητα και οι εργοδότες να «συνεισφέρουν» από την πλευρά-τους. Η όποια διαδικασία «αποθησαύρισης» και εφαρμογής μιας οικονομικής πολιτικής που να δημιουργεί τις προϋποθέσεις να ξεπεράσει η οικονομία-μας την κρίση, παραπέμπει πάλι αναγκαστικά στη συμμετοχή των εργα-

ζόμενων' όχι μόνο στην όποια λιτότητα, αλλά κυρίως στη λήψη των αποφάσεων.

Και απ' αυτή την άποψη οι κοινωνικοποιήσεις, ο εργατικός έλεγχος και όσα είχε εξαγγείλει το ΠΑΣΟΚ προεκλογικά, για να λειτουργήσουν σε μια κατεύθυνση ξεπεράσματος της κρίσης, θα πρέπει να αποτελούν και το προείκασμα μιας νέας μορφής κοινωνικής διαχείρισης, όπου ο κόσμος της εργασίας θα δημιουργεί το πρόπλασμα του δικού-του κόσμου...

ΕΚΔΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Στο Βύρωνα, οι κάτοικοι με την υποστήριξη της Δημοτικής αρχής αντιδρούν δυναμικά στο κόψιμο χιλίων δένδρων για την κατασκευή μιας δεξαμενής της ΕΥΔΑΠ. Ανεξάρτητα απ' την τελική έκβαση της σύγκρουσης, η είδηση είναι άκρως διδακτική. Το φως, το νερό και το τηλέφωνο θεωρήθηκαν, την εποχή της αναπτυξιακής ευφορίας, ο ακρογωνιαίος λίθος της ευημερίας, της ποιότητας της ζωής. Για να εξασφαλιστεί το νερό της πρωτεύουσας, επιστρατεύθηκαν λίμνες, έγιναν αποστραγγιστικά έργα, άλλαξαν οι κοίτες των ποταμών. Σήμερα απειλούνται και οι τελευταίες νησίδες του πράσινου. Αφενός, με την τιμή του νερού, που φτάνοντας σε δυσπρόσιτα ύψη καθιστά πολυτέλεια το πότισμα των τελευταίων κήπων της Αθήνας. Αφετέρου, με την απαλλοτρίωση των ελάχιστων ελεύθερων χώρων για την κατασκευή των έργων. Νερό, λοιπόν, περισσότερο νερό, για ένα όλο και φτωχότερο περιβάλλον. Ιδού ακόμη πως μια επιχείρηση «κοινής ωφελείας» μπορεί να έρθει αντιμέτωπη με το δημόσιο αίσθημα, αφού κι αυτή, όπως και το ιδιωτικό κεφάλαιο, δεν μπορεί να κοινωνικοποιήσει το κόστος απ' την επέκταση των δραστηριοτήτων-της.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ 16 ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

Μικρά κι εμπαθή σχόλια του Ηλία Ευθυμίουπουλου ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠ' ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● Θυμάμαι από παλιά τις Σαράντα Εκκλησίες. Ένας ήσυχος λόφος στις παρυφές της πόλης με γραφικές μονοκατοικίες και ανηφορικά καλντερίμια. Τώρα τίποτα δεν παραπέμπει στις μνήμες. Η γειτονιά παραδόθηκε στις μπετονιέρες των εργολάβων. Και σαν να μην ήτανε αυτό, στον μόνο ανοιχτό χώρο που είχε απομείνει υψώνεται τώρα ένα τσιμεντένιο τέρας. Απίθανων διαστάσεων. Εκεί ακριβώς που αρχίζει το δάσος. Ποιός ξέρει πόσα δέντρα θυσιάστηκαν στη Χάρη-Της. Διότι πρόκειται για ναό. Της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Όπου ο αρχιτέκτων δεν ντράπηκε να βάλει τ' όνομά-του στην κραυγαλέα επιγραφή. Δίπλα στο «ενισχύσατε την προσπάθειά-μας δια την ανέγερσιν του ιερού ναού». Προσπάθεια εκατοντάδων εκατομμυρίων δια την σωτηρίαν ψυχών. Λες και η Θεοτόκος δεν χόρτασε ύπνο στα απόμαρα ξωκλήσια κατά τους αιώνες της χριστιανισμένης. Ίσως όμως ο γιγαντισμός να είναι στους καιρούς-μας η μόνη λύση για τη μαζική θρησκεία, για τη μαζική κουλτούρα, για το μαζικό αθλητισμό, αφού η προσπάθεια για τον εξανθρωπισμό-τους αποδόθηκε πάντοτε στις δυνάμεις της κοινωνικής ανατροπής.

● «Πρόσωπο της πόλης δεν είναι μόνο η εικόνα-της, η επιφανειακή-της μορφή. Πρόσωπο της πόλης είναι η συνολική-της ατμόσφαιρα, η ιδιαιτερότητα της ουσίας-της σε όλες-της τις εκδηλώσεις, η αίσθησή-της, όπως αυτή προκύπτει απ' την καθολική-της ζωή». Χρειάζεται, όμως, απεριόριστα αποθέματα καλής θέλησης για να συμφωνήσει ο σημερινός επισκέπτης της Θεσσαλονίκης με τον κ. Μοσχάφ. Διότι η «τομή της μεταπρατικής πόλης» δεν αποκαλύπτει τίποτα περισσότερο απ' αυτό που αποκαλύπτει η «τομή της μεταπρατικής χώρας». Αφού και εδώ η κυρίαρχη αρχιτεκτονική ισοπέδωσε τα πάντα. Αφού η πληθυσμιακή πίεση εξαχρείωσε τα αστικά ήθη. Αφού το κυκλοφοριακό άγχος διέλυσε κάθε παραδοσιακή σχέση με το χώρο. Είδα αυτοκίνητα παρκρισμένα στην προκουμία και δεκάδες μοτοσυκλέτες να κυκλοφορούν ανάμεσα στους τελευταίους πιστούς της «Βόλτας». Είδα το πανεπιστημιακό campus να έχει μετατραπεί σε σκουπιδοτόπο και οι αλέες ανάμεσα στα κτίρια να έχουν γίνει έρμαιο στη βία των κάθε λογής επιδρομέων: εκδρομείς με φορτηγά, ποδοσφαιρικές ομάδες, ντανάδες με μωρά, ασελγούν πάνω στο εναπομείναν πράσινο.

● Το μεταπρατικό κέντρο ανήκει κι εδώ στους εμπόρους. Τους μόνιμους και τους ενδημικούς. Τα ξενοδοχεία τα κατέκλυσαν κι όλες οι παράνοτες της Έκθεσης. Οι φορείς της ανάπτυξης του τόπου. Η κυρίαρχη τάξη κατά μια όχι ευκαταφρόνητη εκδοχή. Αδέξιοι, αμόρφωτοι και ασυμβίβαστοι με την καταγωγή-τους, αλλά με τις τσέπες γεμάτες. Τον Σεπτέμβριο ανεβαίνουν οι τιμές. Χίλιες εξακόσιες το μονόκλινο και δυόμισι χιλιάδες τα δίκλινο στα Β' κατηγορίας. Τη δεύτερη μέρα ψάχνω πάλι για δωμάτιο. Ξενοδοχείο «Αθως», στην άπιστευτη τιμή των εννιάκοσίων εβδόμηντα. Μέχρι να τελειώσω τις συνεννοήσεις, τρία ως τέσσερα ζευγάρια έχουν ήδη διακινηθεί μετά από δίωρη ή τριώρη παραμονή. Μία παχουλή γύρω στα σαράντα κατεβαίνει βιαστικά τις σκάλες. Ο Ξενοδόχος κλείνει το μάτι στην καμαριέρα: «του παπά». Ο παπάς, θηριώδης, πανύψηλος ακουλούθει σε τρία λεπτά. Ρωτάει «τί χρωστάω»; Πληρώνει πεντακό-

σιες και εξαφανίζεται αθόρυβος και αξιοπρεπής. Τελικά, μετά από διάφορους υπολογισμούς ο Ξενοδόχος μου δίνει το τετρακόσια δύο.

ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΕΡΙΖΟΥΝ

Ο κύκλος του νερού είναι ενιαίος. Δεν υπάρχουν στεγανές, ως προς την ρύπανση, περιοχές. Όμως μπορεί κανείς προσωρινά να αποφύγει τις επιπτώσεις, ρίχνοντας τα απόβλητα της πόλης-του στο ποτάμι του γείτονα. Έτσι σκέφτηκαν οι έξι Γκιαννιώτες, αφού προηγουμένως ξόδεψαν αλόγιστα τον ζωικό πλούτο της λίμνης-τους για την αποδόμηση των οργανικών-τους λυμάτων. Και διάλεξαν τον ποταμό Καλαμά με την υπόσχεση του βιολογικού καθαρισμού, του οποίου την απόδοση προεξοφλούν στο 95%. Οι κάτοικοι της Ηγουμενίτσας δεν πείθονται και κινητοποιούνται για την αποτροπή της επιχείρησης. Κατά την γνώμη-μας για το όλο πρόβλημα ευθύνεται η φορά των νερών του ποταμού. Αν το ποτάμι πήγαινε απ' την Ηγουμενίτσα στα Γιάννενα, τότε και οι Γιαννιώτες θα μπορούσαν να το ρυπαίνουν ανενόχλητοι και οι Θεσπρωτοί να το νέμονται καθαρό. Και μια γενικού τύπου διαπίστωση: Μετά την κύρια αντίθεση κέντρου και περιφέρειας, ανατέλλουν και οι ενδοπεριφερειακές αντιθέσεις. Κάλιο αργά, παρά ποτε.

ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΙΑΣ

Η συνταγή γνωστή. Καταπάτηση μιας έκτασης, ψεύτικοι τίτλοι, «πλακάκια» με τις δημόσιες υπηρεσίες, οικοπεδοποίηση, αυθαίρετη δόμηση, ένταξη στο «σχέδιο»: η γέννηση της σύγχρονης ελληνικής πόλης. Η αποκλειστικότητα της «ΑΥΓΗΣ» στο εμπειριστατωμένο άρθρο του Ν. Ζαλαφρά για το «κτήμα Βεΐκου», μια ακόμη επιβεβαίωση της τραγικής μοίρας του ελληνικού δομημένου περιβάλλοντος. Εκατομμύρια απ' τα κρατικά ταμεία στις τσέπες των οικοπεδοφάγων, ατέλειωτες δικαστικές παρωδιές, συνεχείς παραβιάσεις των ανεφάρμοστων νόμων. Χίλια πεντακόσια τόσα στρέμματα που απόμειναν απ' την «περιουσία» των «κληρονόμων» διεκδικούν και πάλι οι δικηγόροι του «τσιφλικιού» στα σπλάχνα της Αθήνας. Η περιοχή της Ομορφοκκλησιάς μια τελευταία σελίδα σ' ένα κεφάλαιο που άρχισε το 1952 με είκοσι χιλιάδες στρέμματα. Η χρονιά δεν πρέπει να είναι τυχαία. Κάπου εκεί αρχίζει η περίοδος της ανασυγκρότησης. Με τους δοσίλογους, τους συνεργάτες, τους απατεώνες όλους επί σκηνής. Που μοιράστηκαν τα λάφυρα της νίκης και πρώτα απ' όλα τη γη: Τα κτήματα του Δημοσίου και τα χωράφια των Αριστερών. Έτσι προστάτευσαν την ελληνική επικράτεια απ' το ξεπούλημά-της στους εχθρούς του Βορρά, έτσι μετέφρασαν τα εθνικά χρώματα σε ιδιοκτησίες των εθνικοφρόνων. Για να τα πουλήσουν στη συνέχεια στα ταλαιπωρημένα θύματα του εμφυλίου που μετανάστευαν απ' τη ρημαγμένη και τρομοκρατημένη ύπαιθρο στα γκέτο της πρωτεύουσας, αναζητώντας ένα κομμάτι ψωμί και λίγη περισσότερη ασφάλεια μέσα στο ανώνυμο πλήθος. Έτσι χτίστηκαν οι ατέλειωτες συνοικίες της συμφοράς, έτσι κατέρρευσε το νεοκλασικό κέντρο. Ας μην ξεχνάμε, λοιπόν, πέρα απ' τα μοντέλα της ανάπτυξης, πέρα από τις εγγενείς τάσεις του καπιταλισμού, πέρα από τις θεωρίες της περιφέρειας, και την ιδιαίτερη συμβολή των συνεπειών της ήττας, στην παραμόρφωση του περιβάλλοντος.

Ο ΡΥΠΑΙΝΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΡΩΝΕΙ

Ρύπανση έκτασης 1.500 περίπου τετρ. μέτρων διαπιστώθηκε το Σάββατο στη θαλάσσια περιοχή μπροστά από τις εγκαταστάσεις της εταιρείας ΠΕΤΡΟΛΑ Α.Ε στην Ελευσίνα, από υπερχείλιση των αγωγών βρόχινων νερών της εταιρείας. Η ρύπανση καταπολεμήθηκε αποτελεσματικά από όργανα του Λιμεναρχείου Ελευσίνας, το οποίο και κίνησε τη διαδικασία για την επιβολή προστίμου και την ποινική δίωξη των υπευθύνων.

Αποκαλυπτικό και εύγλωττο το απόσπασμα της εφημερίδας «ΕΞΠΡΕΣ», μας οδηγεί σε δυο τουλάχιστον συμπεράσματα. Ότι πρώτον, η ρύπανση της θάλασσας είναι δυνατόν να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά (!) αρκεί να κινηθούν επιτηδείως τα αρμόδια όργανα. Και δεύτερον, ότι κάθε φορά που διαπιστώνεται τέτοια ρύπανση, «κόβεται» ένα πρόστιμο για τους υπαίτιους και δίδονται ποινικά. Θά 'χουν σαπίσει οι άνθρωποι στις φυλακές, και θα τους έχουν αδειάσει οι τσέπες. Θα είχε, βέβαια, ενδιαφέρον να μάθουμε και την ταρίφα. Πληρώνουν, άραγε, κατ' αποκοπήν ή με το στρέμμα;

του Στέφανου Ιωσήφ

ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ.

Οι Πανευρωπαϊκοί της εποχής του Κούση είναι από την αρχή μέχρι το τέλος τους ηλεκτρονικοί. Χρονόμετρα, γυόκι-τόκι, τηλεοράσεις.

Τριάντα χρόνια πιο πίσω, η εποχή του Κουσιδή. Στις μεγάλες αποστάσεις κι αυτός. Τερμάτιζε πάντοτε δύο με τρεις γύρους μετά τους άλλους. Κάποτε — λέει — οι κριτές βαρέθηκαν να τον περιμένουν. Η κούρσα των 10.000 μέτρων — τότε στο Παναθηναϊκό Στάδιο — ολοκληρώνονταν σε 24 γύρους. Τον έδειξαν ψεύτικο αριθμό δηλαδή σαν να του είχαν να τερματίσει. Κι αυτός τερμάτισε. Φυσικά δεν ανακοίνωσαν χρόνο για τον Κουσιδή. Με τα πολλά αυτός κατάλαβε τι είχε συμβεί. Κι από τότε όταν έπαιρνε θέση σε αφετηρία είχε μαζί του στραγάλια μετρημένα. Στην αφετηρία των 10.000 μέτρων είχε 24 στραγάλια. Σε κάθε γύρο άφηνε κι από ένα στραγάλι...

ΕΠΙΚΑΙΡΑ. Συζητούσαν ...

Η συζήτηση συννέφιασε όταν ήρθε η σειρά της αθλητικής επικαιρότητας. Ο ανεπιφύλακτος οπαδός της κυβέρνησης ομολόγησε την απογοήτευσή του για το ρόλο της Παναγιάς και για την μελλούμενη μεταβίβαση του χρυσού μεταλλίου στην Τήνο. Είπε:

— Μου ήρθε σαν ψυχρολουσία όταν την άκουσα στην τηλεόραση. Μα σε ποιά αιώνα ζούμε;

Τότε του είπε και ο άλλος:
— Πριν λίγες μέρες ο ίδιος ο Πρωθυπουργός είχε απευθυνθεί στην Παναγιά του τη'σοσιαλίστρια. Γιατί λοιπόν σου κάνει εντύπωση που η

Βερούλη απευθύνεται στην Παναγιά της την ακοντίστρια;

ΜΟΥΣΕΙΟ. Κήπος Μουσείου. Καφενείο κήπου Μουσείου. Οι σεβριτόροι — διάβασα σε μια εφημερίδα — «κατέβηκαν σε επίσχεση εργασίας». Διεκδικούν τα χρήματα «των υπερωριών, των τριετιών, το υπόλοιπο του συμβολικού μισθού και των επιδομάτων πενταετίας που τους αναγνωρίζει ο νόμος».

Με ενοχλεί η ιδέα πως μπορεί να κλείσει αυτό το καφενείο. Με ενοχλεί όσο και η αναιδής λειτουργία του. Εκμεταλλεύεται την ανάγκη του κόσμου για λίγη δροσιά και επιβάλλει στους πελάτες του όποια ζουμιά συμφέρουν στην τσέπη του επιχειρηματία. Καταργεί με την μέθοδο της στενής περικύκλωσης από τα καρεκλοτράπεζά του και τα περισσότερα από τα ανταγωνιστικά παγκάκια του Μουσείου. Καμιά αστυνομία ή άλλη αρχή κρατική, δημοτική... φοιτητική... δημοσιογραφική δεν άνοιξε τα γκαβά- της και δεν πήρε τόσα χρόνια χαμπάρι.

Σ' αυτό το καφενείο ένα βραδάκι — τότε που παρουσιαζε και πρόγραμμα — είδα για πρώτη και τελευταία φορά τον κομφερανσιέ Αρία. Σ' αυτό το καφενείο — καλοκαίρι προχωρημένο του '67 — έκανα χρυσό το Μάκη να περάσει από τη δουλειά της Βίκυς και να μαζέψει όσες πληροφορίες μπορούσε. Την είχε πιάσει η Ασφάλεια. Γιατί όμως; Γι' αυτό που έκανε; Κοντά σε κάποια άλλη υπόθεση; Ή στο πλαίσιο της γενικής τρομοκρατίας; Από την απάντηση θα ρυθμιζόνταν πολλά. Ο Μάκης είχε το ίδιο επάγγελμα με την

Βίκυ. Ταίριαζε να εμφανιστεί από περαστικός άνεργος συνάδελφος μέχρι πάλαι ποτέ κόμενος. Ο ίδιος δεν είχε πρόβλημα. Δεν ανακατευόνταν. Δεν ανακατευόνταν πια με τα πολιτικά. Τον έκανα χρυσό. Δεν πήγε. Κάτι — θυμάμαι — μου έλεγε για ποδόσφαιρο, για τον Ολυμπιακό...

Δέκα χρόνια αργότερα — ίσως στο ίδιο τραπέζι — ο Μάκης, έπινε πορτοκαλάδα χυμό — δρόσιζε το ξεραμένο στόμα του από τις εκφωνήσεις πρωτομαγιάτικων συνθημάτων — και χτύπαγε τη μπουνιά του απαιτώντας μεταπωλική σύγκρουση με τον Ιμπεριαλισμό και τα Μονοπώλια εκεί και τότε.

Εδώ και τώρα ο Μάκης — ας είναι καλά — έχει φρονιματιστεί. Συμμετέχει σε τρία διοικητικά συμβούλια. Στο ένα εκλεγμένος. Στα άλλα διορισμένος. Τις ελεύθερες ώρες του στον Κήπο του Μουσείου. Ας είναι καλά.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ '82.

Διπλοκαμπαναϊκός μήνας για το ΚΚΕ.

Φεστιβάλ ΚΝΕ — Οδηγητή και παράλληλα έναρξη της προσυνεδριακής περιόδου. Διακίνηση εισιτηρίων για το Περιστέρι και μαζί των «Θέσεων της Κεντρικής Επιτροπής».

Γραφεία οικονομικής υπηρεσίας μεγάλης επιχείρησης. Πρωινή επίσκεψη συναδέλφου σε συνάδελφο. Επίσκεψη στελέχους σε «επιρροή». Επίσκεψη με το μπλόκ μισοκρυμμένο, μισοφανερό στο χέρι.

— Καλημέρα. Ήρθα για...

— Ξέρω, ξέρω. Είναι τα εισιτήρια για το ενδέκατο Φεστιβάλ!

— ...

ΣΤΑΥΡΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ. Η «Καθημερινή» της περασμένης Κυριακής μας δίνει τα νεότερα για την υγεία του γνωστού παράγοντα της ελληνικής αριστεράς που έπεσε πριν λίγους μήνες θύμα σοβαρού τροχαίου ατυχήματος. Η κατάστασή του εξακολουθεί να είναι κρίσιμη.

Ο δικηγόρος Σταύρος Ηλιόπουλος εκλέχτηκε βουλευτής για πρώτη φορά συνεργαζόμενος με την ΕΔΑ στον εκλογικό της θρίαμβο του 1958. Ακολούθησε η εκλογή του στη θέση του μέλους της Διοικούσης και της Εκτελεστικής Επιτροπής του Κόμματος. Ήταν — λέγονταν — ο μόνος μη κομμουνιστής σ' αυτό το όργανο. Βουλευτής — βουλευτής Αθηνών — επανεκλέχτηκε το 1961, το 1963 και το 1964. Στην προεκλογική περίοδο του 1961 τραυματίστηκε στο Αιγάλεω όταν παρακρατικό τραμπούκος επιτέθηκε στο τοπικό εκλογικό κέντρο του κόμματος. Η δικτατορία τον συνέλαβε και τον εξόρισε στη Γυάρο και στη Λέρο. Στην πρώτη περίοδο της μεταπολίτευσης έμεινε α-

νέντακτος και σαν ανέντακτος πήρε μέρος στις εκλογές του 1974 με το ψηφοδέλτιο Β' Αθηνών της Ενωμένης Αριστεράς. Εντάχτηκε λίγο αργότερα στην ΕΔΑ με την οποία πήρε μέρος στη «Συμμαχία» το 1977. Αργότερα ανεξαρτητοποιήθηκε πάλι. Λίγο πριν τις εκλογές του 1981 δραστηριοποιήθηκε στα πλαίσια της «επιτροπής αγώνα για την απλή αναλογική».

Όσοι τον γνώρισαν στην πολιτική του δράση έχουν να λένε για την συνέπεια, την μαχητικότητα, την γνώση και την ευγένειά του.

Είχε κυκλοφορήσει ευρύτατα η φήμη πως στην πρώτη ανέντακτη περιόδο του — μετά την μεταπολίτευση — ο Σταύρος Ηλιόπουλος βολιδοσκοπήθηκε από το ΚΚΕ για τη θέση του Προέδρου του «Αγροτικού Κόμματος Ελλάδας» αλλά εκείνος δεν δέχτηκε τον τίτλο. Ο «Κλαυσιγελως» της Κυριακάτικης Αυγής έγραψε αργότερα πως όταν — λέει — έμαθε ο Ηλίας Ηλιού τα γεγονότα — την πρόταση και την αποποίηση — είπε:

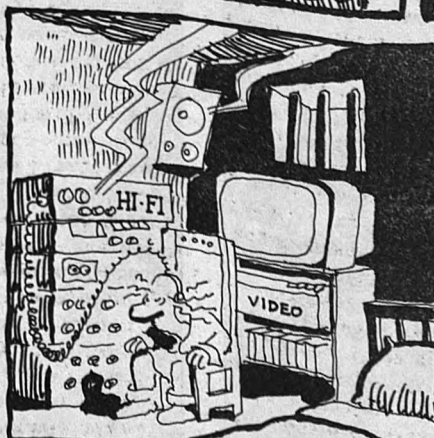
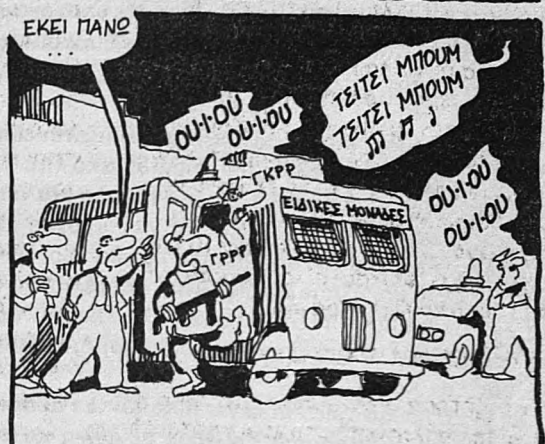
— Πώς ήταν δυνατόν να δεχτεί την προεδρία ενός Αγροτικού Κόμματος ο Σταύρος που όχι μόνο είναι δικηγόρος αλλά δεν έχει ούτε γλάστρα φυτέψει στη ζωή του...

Το δημοσίευμα της «Αυγής» ενόχλησε τον Σταύρο Ηλιόπουλο. Της έστειλε επιστολή. Διέψευσε την προσφορά της προεδρίας και μαζί υπενθύμισε την καταγωγή του από την γεωργική Αρκαδία.

Εύχομαι περαστικά στον Σταύρο Ηλιόπουλο.

Υ.Σ. Το 1981 το ΚΚΕ ανέδειξε επιτέλους ηγεσία — «κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο» — στο Αγροτικό Κόμμα Ελλάδας. Οι εργαζόμενοι της Β' περιφέρειας Αθηνών σταύρωσαν με πάθος τον βιομήχανο ψυγίων κ. Κ. Νάση. Τα προϊόντα του είναι καλά. Ένα ψυγείο του — μαθαίνω — έχει και ο «Ρήγας» στον 3ο όροφο των γραφείων του.

ΔΑΚΤΥΛΙΔΟΣΤΟΜΟΣ

Γιατί παραδώσαμε τους Κούρδους πρόσφυγες στους αγιατολάδες του Ιράν;

Ρεπορτάζ: Χρήστου Βλάχου — Στέλιου Κούλογλου

Ξεκινήσαμε την Τετάρτη 8 Σεπτέμβρη για το Ανατολικό Αεροδρόμιο, με πολλές επιφυλάξεις για την ακρίβεια της πληροφορίας που είχε φτάσει μόλις πριν δέκα λεπτά στα γραφεία του ΑΝΤΙ: 20 Κούρδοι βρίσκονταν για εικοστή πρώτη μέρα, δηλαδή από τις 19 Αυγούστου, στο τράνσιτ του αεροδρομίου. Είχαν έρθει από το Ιράν, και ζητούσαν να πάνε στην Σουηδία ή να τους δοθεί πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα.

Μετά από 20 μέρες ώριμης σκέψης οι ελληνικές αρχές είχαν — λέει — αποφασίσει να τους στείλουν την επόμενη μέρα πίσω στο Ιράν και αυτοί έκαναν απεργία πείνας, επιμένοντας στα αιτήματά-τους. Το γεγονός είχε περάσει, όλο αυτό τον καιρό, απαρατήρητο και γίνονταν προσπάθειες για να κρατηθεί μυστικό. Αδύνατο, σκεπτόμαστε. Είμαστε υποχρεωμένοι να τους δώσουμε πολιτικό άσυλο. Εξ άλλου δεν θυμάσαι τί είχε γίνει επί Δεξιάς, όταν στείλαμε πίσω στον Εβρέν τους Τούρκους φυγάδες;

Για να περάσει κανείς το τράνζιτ χρειάζεται ειδική άδεια από τις αρχές του αεροδρομίου, δηλαδή από την ΥΠΑ (Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας). Έτσι για καλό και για κακό, αποφασίσαμε να ζητήσουμε άδεια για να πάρουμε μια συνέντευξη... από τον Γερμανό σοσιαλιστή που θα περνούσε τράνζιτ από το Ελληνικό. Σοσιαλιστές εμείς, σοσιαλιστής ο Γερμανός, σοσιαλιστική και η ΥΠΑ και σε λίγο έχουμε την άδεια. Περνάμε στο τράνζιτ και αντί για το σοσιαλισμό, βλέπουμε τον κακό-μας τον καιρό.

Σε μια αίθουσα τρία επί πέντε βρίσκονταν αραδιασμένοι στο πάτωμα καμιά εικοσαριά Κούρδοι, σε άθλια κατάσταση. Μεταξύ-τους δύο γυναίκες και τρία παιδιά, ηλικίας 2 έως 4 χρονών. Ξεπερνάμε την πρώτη έκπληξη και αρχίζουμε να συζητάμε με τους Κούρδους. Μαθαίνουμε ότι είναι φοιτητές, αρχιτέκτονες, καθηγητές κτλ. που το έσκασαν μ' ένα αυτοκίνητο από το Ιράκ και πέρασαν στο Ιράν.

— *Η ζωή ήταν αφόρητη στο Ιράκ* — μας λένε. *Οι περισσότεροι από μας το σκάσαμε, μόλις βγήκαμε από τη φυλακή. Ήταν σχεδόν αδύνατο να τελειώσουμε το Πανεπιστήμιο. Μας παίρνουν παρά τη θέλησή-μας στρατιώτες στο πόλεμο. Αλλά τους τελευταίους 6 μήνες όλο και πιο πολλοί αρνούνται να πάρουν μέρος σ' έναν πόλεμο, χωρίς νόημα και είτε παίρνουν τα βουνά είτε το σκάνε όπως εμείς.*

Βέβαια και στο Ιράν, όπως είναι γνωστό, κυνηγάνε τους Κούρδους, αλλά όχι αυτούς που το σκάνε από το Ιράκ.

Οι Κούρδοι πρόσφυγες απολαμβάνουν την... παραδοσιακή ελληνική φιλοξενία.

— *Φύγαμε από το Ιράν με τη θέλησή-μας, συνεχίζουν. Δουλειές δεν υπάρχουν και τα Πανεπιστήμια είναι κλειστά. Θέλουμε να πάμε στη Σουηδία, όπου υπάρχει μια παροικία 20.000 Κούρδων για να δουλέψουμε και να σπουδάσουμε.*

Δεν έχουμε συζητήσει παρά τρία λεπτά και στην αίθουσα εισβάλλει χαρακτηριστικός τύπος νέου με μαύρα γυαλιά που μας παρακολουθεί για λίγο έκπληκτος. Φεύγει γρήγορα και μέσα σε δύο λεπτά μπαίνουν στην αίθουσα όλες οι αρχές του αεροδρομίου: ο αερολιμενάρχης, ο διοικητής της ΥΠΑ, της αστυνομίας, του τελωνείου κτλ. Σύνολο καμιά δεκαριά καλοντυμένοι.

— Ελάτε πάνω στο γραφείο να σας εξηγήσουμε, μας λένε' θα σας πούμε την υπόθεση, όπως έχει.

Πιστοί στην αντικειμενική ενημέρωση, καθυστερούμε την αποχώρηση για πέντε λεπτά, συνεχίζοντας να συζητάμε με τους Κούρδους, και μετά πηγαίνουμε στο γραφείο του αερολιμενάρχη, αφού προηγουμένως έχουμε πάρει την υπόσχεση ότι μπορούμε να ξανάρθουμε.

Οι αρμόδιες αρχές, που έτσι κι αλλιώς εκτελούν εντολές, μας εξηγούν την — πράγματι δύσκολη — θέση-τους.

— Τους στείλαμε στη Βουλγαρία για να φύγουν από εκεί για τη Σουηδία και μας τους γύρισαν πίσω. Οι σουηδικές αρχές έχουν στείλει πριν λίγο καιρό ένα σήμα με το οποίο αρνούνται να δεχτούν άλλους Κούρδους πολιτικούς πρόσφυγες. Έχουν μείνει για 20 μέρες εδώ και αποτελούν ένα μεγάλο πρόβλημα για το αεροδρόμιο. Κάνουμε οικονομίες και από τις μερίδες φαγητού της τοπικής αστυνομικής δύναμης, κρατάμε μια δυο μερίδες και τους δίνουμε να φάνε.

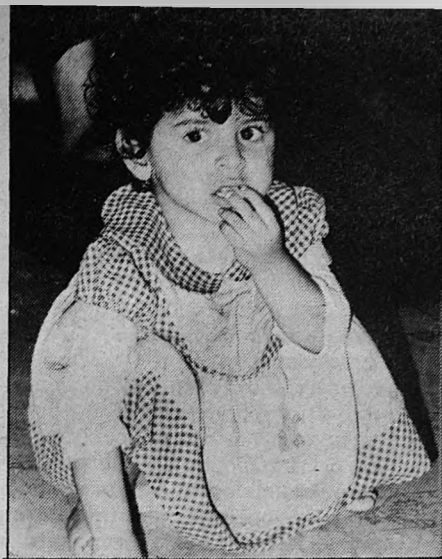
— Μα είναι 20, παρατηρούμε.

— Ναι, αλλά δεν προβλέπονται έξοδα για τέτοιες περιπτώσεις. Και σάντουιτς να τους δώσουμε, θα το πληρώσουμε από την τσέπη-μας.

Εξαγριωμένοι, σχεδόν, με τους Κάφρους (συγγνώμη τους Κούρδους) που μας δημιουργούν προβλήματα, τρώνε τις μερίδες της τοπικής αστυνομικής δύναμης και επιβαρύνουν το βάλλαντιο των δημοσίων-μας υπαλλήλων, ξαναγυρίζουμε στο τράνζιτ, παρά τις διαφωνίες του τύπου με τα μαύρα γυαλιά, που επιμένει ότι πήρε διαταγή να μη μας αφήσει.

— *Αν πάμε στη Σουηδία, είμαστε σίγουροι ότι θα μας δώσουν άσυλο, μας βεβαιώνουν, οι Κούρδοι πρόσφυγες. Έχουμε επικοινωνήσει και με τους δικούς-μας εκεί. Αλλά αν δεν θέλουν να*

Ποιός θα πείσει αυτά τα παιδιά ότι η περιπέτειά-τους (που δυστυχώς συνεχίζεται) εντάσσεται στα πλαίσια των σχέσεων Ελλάδας - Ιράκ;

μας πәне εκεί, ας μας δώσουν άσυλό στην Ελλάδα. Όταν φύγαμε από το Ιράν, υπογράψαμε μια δήλωση που υπάρχει μάλιστα στο διαβατήριό-μας, ότι δεν θα ξαναγυρίσουμε εκεί.

Την επόμενη μέρα το πρωί, πληροφορούμαστε ότι αστυνομική δύναμη έχει μαζευτεί στο χώρο του τράνζιτ και ετοιμάζεται να τους βάλει με τη βία στο αεροπλάνο για το Ιράν. Η είσοδος στο τράνζιτ απαγορεύεται στους δημοσιογράφους (αφού δεν πρόκειται να έρθουν σήμερα σοσιαλιστές) και απευθυνόμαστε στο υπουργείο Δημοσίας Τάξεως, ζητώντας άδεια.

Μετά από αρκετά τηλεφωνήματα μιλάμε με τον υπασπιστή του Υπουργού, ο οποίος μας πληροφορεί ότι το θέμα «άπτεται και των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών» και πρέπει να περιμένουμε 5-10 λεπτά. Αναμένουμε στο ακουστικό-μας μιάμιση ώρα. Τονίζουμε στον υπασπιστή ότι το αεροπλάνο θα φύγει και δεν υπάρχει πολύς χρόνος. Δείχνει ότι το ξέρει, μας βεβαιώνει ότι κάνει ό,τι μπορεί, μας ζητάει να ξαναπάρουμε σε λίγη ώρα και καταλαβαίνουμε ότι... κρατάει καθυστέρηση.

Νέες προσπάθειες στο Υπουργείο Εξωτερικών. Αυτή τη φορά ο διπλωματικός κύριος Παπαϊωάννου, αρμόδιος για την υπόθεση, αγνοεί (!) ότι έχουν ζητήσει πολιτικό άσυλο — παράξενο, αφού την ίδια ώρα στο γραφείο του υφυπουργού κ. Παπούλια γίνονται διαβουλεύσεις στις οποίες συμμετέχει, μάλιστα, και ο πρέσβης του Ιράκ — και υπόσχεται απάντηση σε 5 λεπτά. Περνάει καμιά ώρα και ακρούμαστε σε ορισμένες φωτογραφίες των μεταφερόμενων με αστυνομική συνοδεία Κούρδων στο αεροπλάνο, από την ταρατσα του χαιρετισμού του αεροδρομίου.

Αρχίζει η συζήτηση όταν...

...εισβάλουν οι υπεύθυνες αρχές του αεροδρομίου και παραμένουν έως ότου τελειώσει η συζήτηση.

Σχέσεις ναι. Αλλά τί τύπου;

Δεν έχει γίνει ακόμα γνωστή η επίσημη θέση της κυβέρνησης για την άρνηση χορήγησης πολιτικού άσυλου στους Κούρδους πρόσφυγες. Αν όμως καταφέρουμε να ξεπεράσουμε «χωρίς σχόλια» την εξήγηση που ήδη δημοσιεύτηκε, ότι δηλαδή το Κέντρο Υποδοχής των προσφύγων στο Λαύριο ήταν γεμάτο και δεν... χωρούσε άλλους, μπορούμε να υποθέσουμε ότι πρόκειται για απόφαση που υπογορεύτηκε από την ανάγκη διατήρησης των καλών σχέσεων μεταξύ της χώρας-μας και του Ιράκ.

Η αντίληψη που φαίνεται ότι πρυτάνευσε στην Ελληνική κυβέρνηση — «πέρα από συναισθηματισμούς» εκφράστηκε και στην πρόσφατη οικονομική ομιλία του πρωθυπουργού στην Διεθνή έκθεση της Θεσσαλονίκης. Ο κ. Παπανδρέου υπογράμμισε ότι «η Ελλάδα είναι συνδεδετικός κρίκος Ευρώπης και Αραβικού κόσμου» στο μέλλον θα μπορούσε να είναι συνδεδετικός κρίκος μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής» για να τονίσει αμέσως μετά «ότι η σημερινή γνήσια πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική που ακολουθούμε είναι η μόνη που μπορεί ν' αξιοποιήσει οικονομικά τη ζηλευτή στρατηγική θέση της Ελλάδας». Σ' όλα αυτά θα μπορούσε να προστεθεί — και να τοποθετηθεί στις σωστές διαστάσεις-του — ο ενεργός ρόλος που έπαιξε και φιλοδοξεί να παίξει η Ελλάδα για την ματαίωση της φασιστικής γενοκτονίας που επιχειρήσαν οι Ισραηλινοί στο Λίβανο και για την επίλυση της Μεσανατολικής κρίσης. Δεν θέλουμε ν' αμφισβητήσουμε τις προθέσεις της ελληνικής κυβέρνησης, όπως διαγράφηκαν παραπάνω. Τα γεγονότα, όμως, δείχνουν ότι η «στροφή» προς τις Αραβικές χώρες ή τουλάχιστον ο τρόπος με την οποία αυτή επιχειρείται, δεν ανταποκρίνεται ούτε στα πραγματικά δεδομένα, ούτε συνοδεύεται από μια σταθερή και σωστά επεξεργασμένη πολιτική και συνεπώς δεν φέρνει αποτέλεσμα.

Είναι αλήθεια ότι ο Αραβικός κόσμος, έχει να αντιμετωπίσει την επιθετικότητα του σιωνισμού και την υπονόμευση των ΗΠΑ, ενώ συγχρόνως προσπαθεί να ξεπεράσει την κοινωνική καθυστέρηση, αποτέλεσμα των αποικιοκρατικών και ιμπεριαλιστικών δεσμών. Αρκετοί, μάλιστα, υποστηρίζουν ότι πολλές από τις αντιθέσεις, που εμφανίζονται μεταξύ των Αραβικών χωρών, έχουν προκληθεί ή τουλάχιστον έχουν τεχνητά οξυνθεί από τις επεμβάσεις του ιμπεριαλισμού. Σε κάθε περίπτωση η σημερινή κατάσταση, χωρίς να θέτει σε αμφισβήτηση την αναγκαιότητα σύσφιξης των δεσμών της Ελλάδας με τις Αραβικές χώρες, παρουσιάζεται αρκετά δύσκολη, αντιφατική και γοργά μεταβαλλόμενη.

Υπογραμμίζει, όμως, στην ελληνική πλευρά την ανάγκη της άμεσης αποσαφή-

νισης μιας πολιτικής που θα πρέπει να αποφεύγει τις διακρίσεις και τις παλινωδίες και να στηρίζεται σε ορισμένες αρχές, αμετάβλητες από την συγκυρία και κυρίως τις πιέσεις της μιας ή της άλλης αραβικής χώρας.

Είναι, για παράδειγμα, διακηρυγμένη η θέση της ελληνικής κυβέρνησης σε κάθε προσπάθεια επέμβασης στα εσωτερικά της χώρας. Την ημέρα που οι ελληνικές αρχές εζαποστείλαν στο Ιράν τους Κούρδους πρόσφυγες, διπλωμάτης του Ιράκ καυχιόταν στους... υπάλληλους των αεροπορικών εταιριών ότι αυτός κατάφερε να πείσει την ελληνική κυβέρνηση να μην τους δεχθεί, γιατί αλλιώς το Ιράκ θα διέκοπτε τις διπλωματικές σχέσεις με την Ελλάδα!!!

Θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε το επεισόδιο σαν τυχαίο, αν δεν είχαν προηγηθεί μια σειρά από άλλες αποκάλυπτες επεμβάσεις — και μάλιστα αποτελεσματικές — ορισμένων Αραβικών χωρών στα εσωτερικά-μας πράγματα και μια περιεργη ανοχή όχι μόνο της Δεξιάς παλαιότερα, αλλά και της νέας ελληνικής κυβέρνησης.

● Σύμφωνα με εξακριβωμένες πληροφορίες, μια άλλη επέμβαση του συν τοις άλλοις και ετοιμόρροπου Σαντάμ Χουσεϊν απέτρεψε μια συμφωνία μεταξύ του ελληνικού δημόσιου, της ΠΥΡΚΑΛ και της Συρίας, με αποτέλεσμα ζημιά 150 εκατ. δολ. που φυσικά δεν θα πληρώσει το Ιράκ. Και πολλοί — αλλά απ' ότι φαίνεται όχι οι αρμόδιοι υπουργοί και υφυπουργοί — αναρωτιούνται ως πότε θα συνεχίζουμε να κάνουμε τα χατήρια της μιας ή της άλλης από τις αντιμαχόμενες κλίκες του παναραβικού «Σοσιαλιστικού» Μπάαθ. Συγκεκριμένα, λίγο καιρό μετά τις εκλογές, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ανήγγειλε την υπογραφή μιας συμφωνίας με τη Συρία, για την παράδοση πολεμικού υλικού. Οι λεπτομέρειες δεν έγιναν γνωστές, αλλά οι πληροφορίες μιλούσαν για συναλλαγή ύψους 150 εκατ. δολαρίων. Η παραγγελία έπρεπε να παραδοθεί στα τέλη του 1983, σε μια συριακή εταιρία που ιδρύθηκε γι' αυτό το σκοπό στην Αθήνα. Το Μάιο η Συρία κατέβασε το ύψος του ποσού στα 110 εκατ. δολάρια, ζητώντας παράδοση τον Σεπτέμβριο του 1982, και η ελληνική εταιρία που είχε αναλάβει την εκτέλεση της παραγγελίας, προσπάθησε να προλάβει τη νέα προθεσμία.

Παρ' όλα αυτά, το πλοίο που έστειλε η συριακή κυβέρνηση για την παραλαβή της πρώτης παρτίδας αναγκάστηκε να γυρίσει άδαιο. Η ελληνική κυβέρνηση διέταξε στις 12 Ιουλίου την ΠΥΡΚΑΛ να ματαιώσει την παράδοση.

Λέγεται ότι η αλλαγή της ελληνικής στάσης, ήταν αποτέλεσμα ισχυρών πιέσεων από το Ιράκ, που υποστήριξε ότι το υλικό θα παραδιδόταν από τη Συρία στο Ιράν.

Ιρακινοί διπλωμάτες υποστηρίζουν μάλιστα ότι η ελληνική κυβέρνηση έπρεπε να ήξερε ότι το πολεμικό υλικό μπορούσε να χρησιμοποιηθεί μόνο από αμερικάνικα όπλα (με τα οποία είναι εφοδιασμένος ο στρατός του Ιράν) κι όχι από σοβιετικά, τα οποία κυρίως χρησιμοποιεί ο συριακός στρατός.

● Πριν από λίγο καιρό η πρεσβεία της Αραβικής Τζαμαχίριας, έκανε δημόσια κριτική σε θέσεις της... Νέας Δημοκρατίας και σε δημοσιεύματα ορισμένων εφημερίδων που πρόσκεινται στην αξιωματική αντιπολίτευση. Πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι η κυβέρνηση με ανακοίνωση εκπρόσωπου της αποδοκίμασε την ενέργεια.

● Ένα χρόνο πριν, όταν η «Νέα Δημοκρατία» ήταν ακόμα στην κυβέρνηση, πιέσεις της Λιβύης οδήγησαν στο κλείσιμο του «Ελληνικού κέντρου Μεσογειακών και Ισλαμικών Σπουδών», επειδή το «Μεσογειακών» δεν απέκλειε το Ισραήλ το οποίο, όπως φάνηκε κι από την κρίση στο Λίβανο, πολεμούν «αδιάλλακτα» τα Αραβικά κράτη...

Ας σημειωθεί ότι όλα αυτά γίνονται τη στιγμή που από τις ίδιες αυτές χώρες χρηματοδοτούνται γενναία ο αντισιμιτής και φασίστας Πλεύρης και διάφορα λαθρόβια έντυπα στην ελληνική γλώσσα, που προπαγανδίζουν ανεξέλεγκτα και χυδαία τα «επιτεύγματα» των διαφόρων αραβικών εξουσιών.

Απέναντι σε όλα αυτά, η πολιτική του ΠΑΣΟΚ παρουσιάζεται ανεκτική, αντιφατική και ασαφής. Μοναδική περίπτωση σ' όλη την Ευρώπη, υποστήριξε την επίθεση του Ιράκ τον Σεπτέμβριο του 1980, επίθεση που σήμανε και την έναρξη του αιματηρού πολέμου μεταξύ των δύο χωρών. Υποστήριξε επίσης την Λιβύη στην διαμάχη-της με την Αίγυπτο, ενώ κυριολεκτικά, τα έχει χαμένα με την διαμάχη Συρίας-Ιράκ. Κι όλα αυτά γίνονται — υποτίθεται — για την προσέλκυση των αραβικών κεφαλαίων...

Εν τω μεταξύ, προχθές Τετάρτη 15 Σεπτεμβρίου, έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης φωτογραφίας που διοργανώνει το «Ιρακινό Γραφείο Τύπου», με θέμα «Ιρακινό-Περσικός Πόλεμος», και με ευκαιρία την συμπλήρωση «δύο χρόνων επιτυχούς πάλης του Ιράκ, εναντίον της περσικής επιθετικότητας». Έτσι η Αθήνα με την άδεια των ελληνικών αρχών μετατρέπεται — όχι σε κέντρο διεθνούς αλληλεγγύης και υποδοχής των καταπιεζόμενων λαών — αλλά προπαγάνδας του πολέμου του Ιράκ εναντίον του Ιράν, το οποίο όμως υποστηρίζει η Συρία, με την οποία διαφωνεί η Λιβύη κ.ο.κ.

Και σε οικονομικό, όμως, επίπεδο, η επιδίωξη για τις μελλοντικές αραβικές επενδύσεις στην Ελλάδα, φαίνεται ότι αποτελεί περισσότερο μια «φαινή ιδέα» των Ελλήνων κυβερνώντων, παρά προϊόν μιας συγκεκριμένης μελέτης της πολιτικής ε-

Δύο ακόμα φωτογραφίες των Κούρδων πολιτικών φυγάδων - θυμάτων των ιρακινών επεμβάσεων στα εσωτερικά-μας. 21 μέρες διαμονής σε χώρους σαν κι αυτούς της πρώτης φωτογραφίας, για να τελειώσει (;) η περιπέτειά-τους με την αναχώρη-

πενδύσεων και των σημερινών δυνατοτήτων των αραβικών χωρών.

Χρειάζεται αρχικά να υπογραμμιστεί ότι οι αραβικές χώρες δεν πραγματοποιούν, κατά κανόνα, επενδύσεις στο εξωτερικό και μάλιστα σε παραγωγικούς τομείς, έτσι ώστε να υποβοηθήσουν τις νέες στρατηγικές οικονομικής ανάπτυξης που θέλει ν' ακολουθήσει η ελληνική κυβέρνηση, όπως διατυπώθηκαν στην ομιλία του πρωθυπουργού. Ιδιώτες αγοράζουν ξενοδοχεία και βίλες ή το πολύ πολύ θα ιδρύσουν κάποια τράπεζα στο έδαφος μιας ξένης χώρας.

Η Ελλάδα θα μπορούσε να είχε τα ωφέλη μιας μεγάλης εισροής συναλλαγματός από υψηλές καταθέσεις πετροδολαρίων σε ελληνικές τράπεζες, αν το συναλλαγματικό καθεστώς της χώρας-μας δεν ήταν τόσο «σκληρό» (ώστε να μην επιτρέπει την εύκολη μετακίνηση ή επανεξαγωγή ξένου συναλλαγματός) και αν φυσικά καταφέρναμε να πείσουμε τους Άραβες κεφαλαιούχους να προτιμήσουν την Ελλάδα από τις μεγάλες τραπεζικές ευκολίες και την πολιτική σταθερότητα που προσφέρουν η Ελβετία, η Μ. Βρετανία ή οι ΗΠΑ.

Σ' όλα αυτά πρέπει για σήμερα να προστεθεί, ότι οι περισσότερες απ' αυτές τις χώρες δεν διαθέτουν τις δυνατότητες ούτε τα δολάρια των προηγούμενων χρόνων, εξαιτίας της πτώσης της τιμής του πετρελαίου. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμα και αυτή η Λιβύη είναι σήμερα αναγκασμένη να δανείζεται ευρώδολάρια από τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Η Αλγερία είναι ήδη χρεωμένη (εξ άλλου δεν πραγματοποιεί ποτέ επενδύσεις στο εξωτερικό) και το Ιράκ υφίσταται τις οικονομικές συνέπειες του τυχοδιωκτικού πόλεμου που το ίδιο ξεκίνησε.

Ανάλογη είναι και η εμπειρία ορισμένων κοινών επιχειρήσεων που... επιχειρήσαμε με μερικές απ' αυτές. Για παράδειγμα η εταιρία «Ελληνολιβυκή Αλιευτική» ιδρύθηκε, αγόρασε 12 πλοία, αλλά από τότε δεν έχει δουλέψει ποτέ με αποτέλεσμα τα πλοία να σαπίζουν σε κάποιο λιμάνι. Αξίζει, ακόμα, να σημειωθεί ότι η Λιβύη χρωστάει σε ελληνικές τεχνικές εται-

ρίες, ένα ποσό που υπολογίζεται περίπου στα 150 εκατομμύρια δολάρια, ενώ μερικοί το ανεβάζουν έως τα 300 εκατομμύρια.

Αναφέραμε ήδη την περίπτωση του πολεμικού υλικού προς τη Συρία, των οποίων η πώληση ματαιώθηκε μετά την επέμβαση του Ιράκ. Με το τελευταίο διαφημίστηκαν κοινές επενδύσεις για ένα εργοστάσιο αλουμινίας. Όμως, το σύνταγμα του Ιράκ απαγορεύει επενδύσεις σε ξένες χώρες και αν οι Ιρακινοί καταφέρουν — όπως δήλωσαν — να υπερπηδήσουν αυτό το εμπόδιο (σιγά τώρα ένα σύνταγμα είναι αυτό) φαίνεται μάλλον δύσκολο να βρουν τα αναγκαία κεφάλαια, μετά τον πόλεμο με το Ιράν. Απομένει μόνο η συμφωνία για την κατασκευή 10.000 σπιτιών στην Αλγερία, που ανέλαβαν πρόσφατα το ελληνικό δημόσιο σε συνεργασία με ελληνικές τεχνικές εταιρείες. Τέτοιες, όμως, συμφωνίες είχε κλείσει η Αλγερία και παλιότερα και έτσι η τελευταία φαίνεται να είναι ανεξάρτητη από την εκλογή του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση.

Οι πρόσφατες Ελληνο-αλγερινές επαφές έδειξαν, πάντως, την ανετοιμότητα του ελληνικού κρατικού μηχανισμού για την αξιοποίηση των ευκαιριών που παρουσιάζονται και την υπερνίκηση της δυσκινησίας... άλλων κρατικών μηχανισμών.

Στην πραγματικότητα το οικονομικό ενδιαφέρον στις συναλλαγές Ελλάδας - Αραβικών χωρών, παρουσιάζεται στον τομέα του εμπορίου, αφού το 25% περίπου των ελληνικών εξαγωγών κατευθύνονται στις Αραβικές χώρες. Είναι φανερό ότι πρόκειται για μία συναλλαγή μεγάλης σημασίας. Ας σημειωθεί, όμως, ότι ο τομέας αυτός αναπτύχθηκε σχεδόν αυθόρμητα, για να περιπέσει στη συνέχεια στην ανικανότητα του ελληνικού κρατικού μηχανισμού. Έτσι, παρ' ότι υπάρχουν προοπτικές διεύρυνσης των εμπορικών συναλλαγών, δεν γίνεται σχεδόν καμιά προσπάθεια συστηματικής προπαγάνδας, προώθησης κτλ. των ελληνικών προϊόντων και αντίθετα αναζητούμε επενδύσεις απ' αυτούς που δεν επενδύουν ή που δεν διαθέ-

σή-τους. Εκτός κι αν οι ιρανικές αρχές τους ξαναστείλουν πίσω, με την πτήση της IRAN AIR την επόμενη εβδομάδα.

Μάλιστα η έλλειψη κεφαλαίων ανάγκαζε την ελληνική κυβέρνηση — σύμφωνα με τη γνώμη πολλών παρατηρητών — να στραφεί προς τις συντηρητικότερες χώρες, που όμως είναι οι μόνες που διαθέτουν δολάρια, όπως η Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ και τα Αραβικά Εμιράτα. Θα είναι ενδιαφέρον, αν τελικά αυτή η στροφή πραγματοποιηθεί, να δούμε τις αντιδράσεις του «αδιάλλακτου» Ιράκ και της συγκεκριμένης κυβερνητικής πολιτικής.

Είναι, για παράδειγμα, ενδιαφέρον ότι οι ελληνικές πρωτοβουλίες υπεράσπισης της παλαιστινιακής υπόθεσης και η αποφασιστική καταδίκη των δολοφόνων Μπέγκιν - Σαρόν, μάλλον δεν αρέσουν ιδιαίτερα στις συντηρητικές Αραβικές χώρες και αυτό, με την σειρά-του, ίσως οδηγήσει σε ανακοπή της πορείας διεύρυνσης των σχέσεων.

Μια τέτοια εξέλιξη θα μπορούσε, βέβαια, να αποτελέσει ένα θαυμάσιο τεστ για τις πραγματικές προθέσεις της κυβέρνησης και το βαθμό της πολιτικής ταύτισης με την επανάσταση των Παλαιστίνιων. Θέλουμε, δηλαδή, να πούμε ότι μια ανιδιοτελής πολιτική αλληλεγγύης προς τους καταπιεζόμενους λαούς, δεν μπορεί να κάνει διακρίσεις ανάμεσα σε Παλαιστίνιους και Κούρδους...

ΘΘΟΝΗ

ΤΡΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

Κυκλοφόρησε τό 8ο τεύχος

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: KANNEE '82

J. LACAN :

ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

R.W. Fassbinder

ΕΙΔΗΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ - ΚΡΙΤΙΚΕΣ

Συνοχή, διάσπαση και προθέσεις

του Μιχάλη Κ. Δημητρίου

Το ζήτημα της συνοχής του ΠΑΣΟΚ, αφού γνώρισε κάποια περιστασιακή εκμετάλλευση από την αντιπολίτευση με τις περιπτώσεις Γ. Πέτσου και Στ. Παναγούλη, ξανάρθε στην επικαιρότητα με τη δημοσίευση των «Θέσεων» για το 11ο Συνέδριο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ.

Ξανάρθε, όχι σαν αντικειμενικό γεγονός αλλά σαν υπόθεση και πολιτική εκτίμηση.

Ενώ, όμως, οι δύο πρώην υφυπουργοί της Κυβέρνησης επεσήμαναν στις καταγγελίες-τους την παρουσία ορισμένων «πολιτικά καιροσκοπών» μέσα στην κυβέρνηση και τον κομματικό μηχανισμό, οι «Θέσεις» του ΚΚΕ εξέτασαν το όλο θέμα της συνοχής του ΠΑΣΟΚ κυρίως από την οπτική της κοινωνικής-του αντιστοιχίας.

Επιπλέον, κάποια φράση του γενικού γραμματέα του ΚΚΕ κ. Χαρίλαου Φλωράκη στη συνέντευξη Τύπου της 7.9.1982 ότι δεν αποκλείει μελλοντικές ανακατατάξεις στους σημερινούς πολιτικούς χώρους, διογκώθηκε σκόπιμα από τις εφημερίδες της Δεξιάς και τροφοδότησε την τιτλοθηρία «*Το ΚΚΕ προβλέπει διάσπαση του ΠΑΣΟΚ*». Ας σημειωθεί ότι η σχετική περικοπή, όπως προφορικά την ανέπτυξε ο κ. Φλωράκης, δεν μεταφέρθηκε με την ίδια έκταση στο απομαγνητοφωνημένο κείμενο της συνέντευξης, στο δελτίο του Γραφείου Τύπου του ΚΚΕ.

Το πολιτικό αισθητήριο του κ. Χαρ. Φλωράκη — αλλά και του κ. Μίμη Ανδρουλάκη — φαίνεται να λειτουργήσει αποτελεσματικά και έτσι ζυγίστηκε κάθε τυχαία φράση, που θα μπορούσε να δώσει δημόσια κάποια διαφορετική σημασία. Το κύριο βάρος στο δελτίο δόθηκε στην άποψη, ότι θα υπάρξει κάποια αλλαγή στον σημερινό συσχετισμό δυνάμεων μέσα στην κυβέρνηση και το κόμμα του ΠΑΣΟΚ, όπου κυριαρχούν σήμερα «*ρεφορμιστές και τεχνοκράτες*». Η άποψη αυτή του ΚΚΕ — και μάλιστα από το ανώτερο συλλογικό-του όργανο — προκάλεσε ορισμένες συζητήσεις σε ηγετικό επίπεδο μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Και αυτές ασφαλώς δεν είναι άσχετες με την πρόσφατη δήλωση του κ. Α. Γ. Παπανδρέου στο Καλέντζι ότι «*το ΠΑΣΟΚ ξεπέρασε όλα τα προβλήματα, όλες τις παιδικές-του αρρώστιες*» και χαρακτηρίζεται από απόλυτη ενότητα και συνοχή.

Επιβεβαιωτικό γεγονός ότι η πεποίθηση αυτή είναι κυρίαρχη μέσα στο ΠΑΣΟΚ και ανεξάρτητα πόσο κανείς θέλει να την αποδέχεται, αποτελεί η σύσταση του πρωθυπουργού κ. Ανδρέα Παπανδρέου προς όσους βουλευτές οι δεξιές εφημερίδες εμφανίζουν ως «υποψήφιους αποστάτες» ή με αντιηγετικές και αντικομματικές διαθέσεις:

«*Να μη κάνετε καμία διάψευση, φέρεται να είπε ή διαμήνυσε ο κ. Παπανδρέου, ούτε τώρα ούτε στο μέλλον. Δεν θα τους βάλλουμε κριτές της δημοκρατικότητας και της κομματικότητας, καθενός από εμάς*».

Η πεποίθηση ότι — τουλάχιστον — προς το παρόν και το άμεσο μέλλον το ΠΑΣΟΚ δεν αντιμετωπίζει προβλήματα με την κοινωνική-του βάση δεν είναι μια αυταρέσκεια των ηγετικών-του στελεχών. Μια σειρά από αντικειμενικά δεδομένα, όπως τα αποτελέσματα σε διάφορες συνδικαλιστικές αναμετρήσεις και ορισμένες μαζικές συγκεντρώσεις, με πρόσφατη εκείνη της Πολυτεχνειούπολης, υποχρεώνουν τον αντικειμενικό πολιτικό παρατηρητή να δεχτεί την άποψη πως το ΠΑΣΟΚ δεν έχει χάσει καθόλου την επιρροή-του. Αντίθετα, οι πολιτικοποιημέ-

νες δημοτικές εκλογές, παρ' όλη την ιδιορρυθμία-τους, θεωρείται εξαιρετικά πιθανό ότι θα αποδείξουν μια ενίσχυση της επιρροής-του. Ενδεχομένως αυτή η αύξηση της επιρροής τον προσεχή μήνα να είναι — όπως υποστηρίζεται από ορισμένους — φαινόμενο «συγκυριακό». Δεν θα παύει όμως να αποτελεί, πέρα από κάθε μελλοντολογία, πρόσθετο και αναμφισβήτητο δεδομένο.

Ωστόσο και αντίθετα από την διαστρέβλωση της γενικής άποψης, που ανέπτυξε στην συνέντευξη Τύπου ο κ. Χαρίλαος Φλωράκης, οι ίδιες οι «Θέσεις» του ΚΚΕ δεν αμφισβητούν τη λαϊκή επιρροή του ΠΑΣΟΚ. Οι «Θέσεις» του ΚΚΕ — ιδιαίτερα οι 35-37 — δεν υποστηρίζουν ότι τους 11 κυβερνητικούς μήνες το ΠΑΣΟΚ αποκόπηκε από τον κοινωνικό-του χώρο, αλλά ότι η «*αντιφατική και ανομοιογενής*» κυβερνητική-του πολιτική είναι αποτέλεσμα της ανάλογης κοινωνικής-του βάσης και σύνθεσης.

Ακριβώς, επειδή το ΚΚΕ δεν διαπιστώνει, προς το παρόν, χάσματα και ρήγματα ανάμεσα στις συγκεκριμένες κοινωνικές δυνάμεις και το ΠΑΣΟΚ, εντοπίζει για σήμερα το πρόβλημα στην «*ανομοιογενή*» κυβερνητική σύνθεση. Το ΚΚΕ, χωρίς να θεωρεί ως αναπόφευκτες τις μελλοντικές διασπάσεις, βασίζεται στην όξυνση των αντιφάσεων «που διασχίζουν το ΠΑΣΟΚ» και πιστεύει ότι το «*πάνω χέρι*» πρέπει να πάρουν οι πραγματικές ριζοσπαστικές δυνάμεις μέσα στην κυβέρνηση και το κόμμα.

Για το ΚΚΕ, λοιπόν, το σημερινό πρόβλημα συνοχής του ΠΑΣΟΚ βρίσκεται μέσα στην κυβέρνηση. Αν δεν αντιμετωπισθεί έγκαιρα και με το αποτέλεσμα που αναμένει, τότε οι εξελίξεις για την επικράτηση των «*αριστερών*» θα γίνουν αναπόφευκτες υπό την πίεση του λαϊκού κινήματος και την ανάπτυξη της πάλης-του. Και τούτο, γιατί η σημερινή «*ρεφορμιστική και τεχνοκρατική*» μερίδα που κυριαρχεί στους κυβερνητικούς προσανατολισμούς, δεν μπορεί να δώσει ριζικές λύσεις προς την κατεύθυνση μιας πραγματικής αλλαγής, αλλά περιορίζει τη δράση-της «*στα πλαίσια μιας εκσυγχρονισμένης διαχείρισης του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού*». Η πραγματικότητα, όμως, φαίνεται να είναι περισσότερο σύνθετη και αισθητά διαφορετική.

Λέει συγκεκριμένα η σχετική περικοπή των «Θέσεων» της ΚΕ του ΚΚΕ:

«*...Κάτω από το ασαφές όραμα της «μεγάλης αλλαγής» συγκεντρώνονται, πέρα από τις ριζοσπαστικές δυνάμεις, που επιδιώκουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, μια πραγματική αλλαγή και αστικές - κεντρογενείς, ρεφορμιστικές και τεχνοκρατικές τάσεις. Αυτές μάλιστα οι τελευταίες ενισχύονται στην πορεία και σήμερα καθορίζουν την βασική κατεύθυνση της κυβερνητικής πολιτικής*». Χωρίς τη διάθεση να είναι κανείς απολογητής της κυβερνητικής στρατηγικής και τακτικής και στο μέτρο που η περικοπή αυτή αναφέρεται σε πρόσωπα και αντιλήψεις μέσα στην κυβέρνηση, είναι σχηματική. Θυμίζει την άποψη του κ. Στ. Παναγούλη, στο — κατά τα άλλα αποκαλυπτικό υπόμνημά-του — ότι όσοι σπούδασαν στις ΗΠΑ είναι αυτόματα ή περίπου, εκπρόσωποι του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού.

Αντίθετα με όλα αυτά, αν δει κανείς πρόσωπα και αντιλήψεις (Αρσένης, Κουλουριάνος, Βαϊτσός, Ποττάκης) που αντικατέστησαν στις αρχές Ιουλίου άλλους κυβερνητικούς αξιωματούχους (Λάζαρης, Δρεττάκης κυρίως) θα διαπιστώσει μια

ενίσχυση της τάσης προς τα αριστερά και όχι μια άχρωμη πολιτικά τεχνοκρατική διαδοχή. Τόσο ο κ. Γερ. Αρσένης όσο και ο κ. Δημ. Κουλουριάνος (και μαζί οι υφυπουργοί κ. Δ. Τσοβόλας, και Παν. Ρουμελιώτης) ήταν γνωστοί για την εμμονή-τους στην αναγκαιότητα ορισμένων δομικών αλλαγών στην οικονομία — απόψεις που δεν φαίνεται ως τα σήμερα να τις έχουν αναθεωρήσει. Ενδεχομένως, οι επικεφαλής του οικονομικού τομέα, τεχνοκράτες, να μην ακολουθούν μια πολιτική Αλλαγής, όπως την αντιλαμβάνεται ως αναγκαία το ΚΚΕ. Σε καμιά, όμως, περίπτωση δεν φαίνεται δικαιωμένος ο ισχυρισμός των «Θέσεων» ότι οι «ρεφορμιστικές, τεχνοκρατικές» κατευθύνσεις και πρόσωπα ενισχύθηκαν με την κυβερνητική αναδόμηση.

Ως ενδεικτικό και όχι αποκλειστικό επιχείρημα μπορεί εδώ να προστεθεί η άποψη που διατύπωσε στη πανελλαδική σύσκεψη των συνδικαλιστικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ ο κ. Γερ. Αρσένης ως υπουργός Εθν. Οικονομίας στις 26 Ιουλίου, σύμφωνα με την οποία «δεν έχουμε ανάγκη από τεχνοκράτες που δεν εντάσσονται στις κατευθύνσεις και τους προσανατολισμούς του προγράμματος του ΠΑΣΟΚ».

Αν μάλιστα, επισημάνει κανείς ότι αρκετοί καθαρόαιμοι «κεντρογενείς» υπουργοί και υφυπουργοί, όπως οι κ. Μένιος Κουτσόγωργας, Γιώργος Γεννηματάς, Γιώργος Κατσιφάρας Αντώνης Δροσογιάννης — αθόρυβος στη μεθοδικότητά-του — Γιάννης Σκουλαρίκης κτλ. θεωρούνται από τους «σκληρούς», αναρωτιέται κανείς ποιά πρόσωπα και ποιές επιλογές καυτηριάζει ο ισχυρισμός των «Θέσεων» ότι μαζί με τους τεχνοκράτες και ρεφορμιστές ενισχύονται οι «κεντρογενείς» που βρίσκονται μάλιστα στην αντίπερα όχθη «από ριζοσπαστικές δυνάμεις, μέσα στο ΠΑΣΟΚ, που επιδιώκουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, μια πραγματική αλλαγή». Είναι φανερό ότι στο σημείο αυτό, που αναφέρεται στους εσωτερικούς συσχετισμούς μέσα στην κυβέρνηση και την ηγεσία του κινήματος, οι «Θέσεις» του ΚΚΕ χρειάζονται περισσότερη επεξεργασία — πράγμα το οποίο, άλλωστε, και η ΚΕ του ΚΚΕ δεν αμφισβήτησε ως γενική αρχή κριτικής. Αν, όμως, μετά από τη συνοπτική αυτή αναφορά, το ΠΑΣΟΚ σαν κυβέρνηση και κίνημα εξουσίας δεν αντιμετωπίζει κανένα κίνδυνο από τα «αριστερά», το ίδιο μπορεί να υποστηριχθεί και για τον θεωρητικό κίνδυνο από τα «δεξιά». Εννοούμε, πάντοτε, τις ανακατατάξεις και αντιπαραθέσεις σε κοινοβουλευτικό επίπεδο και σε επίπεδο κομματικών

σχηματισμών, γιατί οι ενδεχόμενες διεργασίες στο χώρο των κοινωνικών δυνάμεων (που δεν υπάρχουν αυτή την στιγμή) δεν μπορούν να αποκλειστούν για το κάποιο μέλλον, ούτε βέβαια και θεωρητικά.

Η σχετική εικατολογία, που οφειλόταν — και κυβερνητικοί παράγοντες το εγνώριζαν αυτό — σε καθαρά κυκλοφοριακούς λόγους και τακτική φθοράς ορισμένων όψιμα κυβερνητικών εντύπων ή προσώπων με προσδοκίες προσωπικού ωφελισμού, κατέρρευσε μετά το άρθρο του «Βήματος της Κυριακής», στις 29 Αυγούστου.

Το άρθρο αυτό, με τρόπο σαφή και απροσχημάτιστο, τόνιζε ότι καλλιεργείται επίμονα από ορισμένους κύκλους ο «μύθος της κεντροδεξιάς», ενώ όχι μόνο δεν υπάρχουν διεργασίες για την σύμπυξη ενός νέου πυρήνα κεντροδεξιάς, αλλά ούτε καν περιθώρια και στοιχειώδεις προϋποθέσεις. Και το άρθρο αυτό, που επεσήμανε το ευρύ φάσμα πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων, που εκπροσωπεί σήμερα το ΠΑΣΟΚ και στηρίζει την κυβέρνηση, κατέληγε:

«... Με το να επαναλαμβάνεται κάθε τόσο — άλλοτε με παράθεση ονομάτων και άλλοτε χωρίς — σαν επικείμενη η «απειλή» σχηματισμού κεντροδεξιάς ομάδας, συντηρείται η άποψη, που συμφέρει τα δύο άκρα, ότι δηλαδή στον μεταξύ-τους χώρο, υπάρχουν ήδη περιθώρια και για άλλα κόμματα, πλην του ΠΑΣΟΚ.

Δεν χρειάζεται να υπενθυμίσει κανείς τις εκλογικές καταπονήσεις, που εδώ και δέκα μόλις μήνες, εξαφάνισαν σχεδόν τα κεντρογενή κόμματα ή τους παραχώρησαν ποσοστά λίγο επάνω ή λίγο κάτω από το ένα τοις εκατό».

Η τεχνητή και υποβολιμαία εμμονή σε τέτοια είναι προφανές ότι βλάπτει και την κυβέρνηση και τον τόπο.

Στο μέτρο, λοιπόν, που δεν φαίνεται πιθανή μια έντονη κρίση στις σχέσεις εξουσίας, που η πολιτική της κυβέρνησης συναρτάται με τις λαϊκές προσδοκίες και που είναι ανύπαρκτες οι δυνατότητες για την πολιτική έκφραση κάποιων κοινωνικών στρωμάτων, ο κυβερνητικός και κομματικός χώρος του ΠΑΣΟΚ δεν έχει να αντιμετωπίσει προβλήματα συνοχής και πολύ περισσότερο διάσπασης. Ενδεχομένως, ορισμένες «παιδικές ασθένειες» και μεμονωμένα «προσωπικά περιστατικά» να μην αποκλείονται για το μέλλον. Αλλά δεν είναι ορατό τίποτα περισσότερο.

«Camante
no hay camino
Se hace camino
al andar».

«Διαβάτη
δρόμος δεν υπάρχει
τόν δρόμο τόν φτιάχνεις
προχωρώντας».

A. MACHADO

ΙΣΠΑΝΙΚΑ

ΙΣΠΑΝΙΚΟ ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
AL ANDAR

«μέσα από μία γλώσσα, ένας κόσμος».

Θά μπορούσαμε έτσι επιγραμματικά να καθορίσουμε τό πρόγραμμα του Ισπανικού Λατινο - Αμερικάνικου Διδακτικού και Πνευματικού Κέντρου AL ANDAR. Τα ισπανικά είναι ο κυριώτερος πόλος δράσης του, όχι όμως και ο μοναδικός. Εκθέσεις, παρουσίαση νοτιοαμερικανών τραγουδιστών, πλαισιώνουν τή μάθηση, γιατί πιστεύει ότι οι ισπανόφωνοι λαοί είναι τόσο πλούσιοι σε ιστορία και πολιτισμό πού αξίζει νά τούς γνωρίσουμε από κοντά. Ακόμα τό δικό τους «σήμερα», ή κοινωνική τους πραγματικότητα, ή λογοτεχνία, ή λαϊκή τέχνη, ή μουσική και όποιοδήποτε άλλο μέσο έκφρασης δέν είναι μακριά μας, όσα χιλιόμετρα κι άν μάς χωρίζουν. Η δημιουργία μιάς ζωντανής επαφής μαζί τους έχει σίγουρα πολλά νά μάς προσφέρει.

Πληροφορίες και εγγραφές
από 15 Σεπτεμβρίου

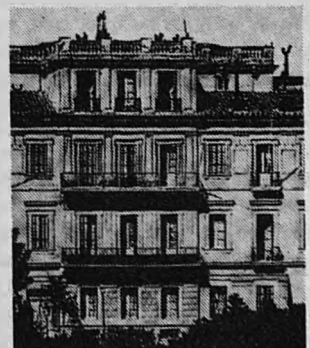
ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 170 Α.
Τηλ. 646.27.86.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Σαράντου Ι. Καργάκου

Προσεχώς Κατεδάφιση

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

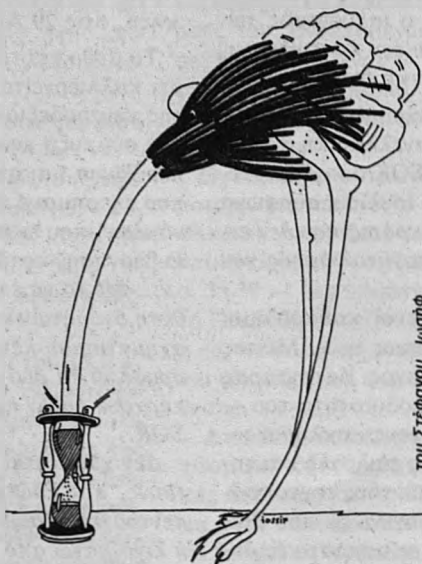
RUTENBERG

Ποιός θα δοκιμασθεί από τις δημοτικές εκλογές;

ΟΤΑΝ θα δημοσιεύονται αυτές οι γραμμές θα έχει πιθανότατα ολοκληρωθεί η ανακοίνωση των υποψηφίων και συνδυασμών για τις δημοτικές εκλογές στους βασικούς τουλάχιστον δήμους της χώρας. Οπωσδήποτε, είναι ήδη φανερό οι βασικές τάσεις που θα κυριαρχήσουν στις αναμετρήσεις της 17ης και της 24ης Οκτωβρίου (δευτέρος γύρος). Και, πρώτα από όλα, η πολιτικοποίηση των δημοτικών εκλογών είναι ένα αναμφισβήτητο γεγονός όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στις περισσότερες χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Χαρακτηριστικό είναι ότι στη Γαλλία, συμπολίτευση και αντιπολίτευση από τώρα προετοιμάζονται για την πολιτική συγκρούση στις δημοτικές εκλογές που θα γίνουν εκεί τον Μάρτη του 1983... Το ιδιαίτερο στοιχείο, αυτή τη φορά στην Ελλάδα, είναι ότι και η Δεξιά, που, στα λόγια τουλάχιστον, υποστήριζε στις προηγούμενες δημοτικές αναμετρήσεις (όπως και παλαιότερα ο Γεώργιος Παπανδρέου), ότι οι δημοτικές εκλογές δεν πρέπει να πολιτικοποιούνται, έχει κηρύξει τώρα σταυροφορία για να αποδείξει τη «φθορά» της κυβέρνησης, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να αποδείξει, ότι οι υποψήφιοί-της είναι υπερκομματικοί και καλύπτουν πλατύ πολιτικό φάσμα των «αντιμαρξιστικών δυνάμεων».

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ αναμέτρηση των δημοτικών εκλογών θα γίνει, σε πανελλαδική κλίμακα, κυρίως ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ, που συνεργάζεται με τα μικρότερα κόμματα της «παραδοσιακής» Αριστεράς (ΚΚΕ εσωτ. ΕΔΑ) και, σε μερικές περιπτώσεις, και με δυνάμεις του Κέντρου, και τη «ΝΔ», που συμπράττει με ακροδεξιές «προσωπικότητες», και, κατά δεύτερο λόγο με το ΚΚΕ. Με αυτοτέλεια, στις τρεις μεγάλες πόλεις, εμφανίζεται και το ΚΟΔΗΣΟ που διεκδικεί την εκπροσώπηση του Κέντρου και στρέφεται εναντίον της «κομματικοποίησης» των δημοτικών εκλογών. Δεύτερο, λοιπόν, χαρακτηριστικό στοιχείο των δημοτικών εκλογών, αυτή τη φορά, είναι ο μεγαλύτερος αριθμός υποψηφίων και παρατάξεων, ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις, στο χώρο των κομμάτων που, στις προηγούμενες αναμετρήσεις για την τοπική αυτοδιοίκηση (1975, 1978), ήταν ακόμα στην αντιπολίτευση. Αυτό φαίνεται ιδιαίτερα στις τρεις μεγάλες πόλεις όπου, για πρώτη φορά μετά τη μεταπολίτευση, έχουμε τόσους πολλούς υποψηφίους. Αν το 1978, το ΚΚΕ κατέβασε δικό-του υποψήφιο στο δήμο της Αθήνας (Μίκη Θεοδωράκη) τώρα διεκδικεί επίσης τη δημαρχία της Θεσσαλονίκης και του Πειραιά (με τους Γιαννούση και Σαλπέα αντίστοιχα). Τη δημαρχία στην Αθήνα διεκδικεί και η πρώην βουλευτής Βιργινία Τσουδερού, που υποστηρίζεται από το ΚΟΔΗΣΟ, και παρουσιάζεται με πρόγραμμα κατά της

του Σπύρου Λιναρδάτου

«κομματικοποίησης» των δήμων. Το ΚΟΔΗΣΟ κατεβάζει δικούς-του υποψηφίους και στη Θεσσαλονίκη (Ι. Θεοδωρίδη) και στον Πειραιά (Δ. Κυριακάκο). Αυτόν τον «πολυκομματισμό» στις δημοτικές εκλογές διευκολύνει και ο νέος νόμος που πλησιάζει περισσότερο την απλή αναλογική, αν και δίνει τελικά τη «μερίδα του λέοντος» στο νικητή των εκλογών.

ΣΤΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΕΣ πόλεις, τουλάχιστον σε πάρα πολλές, καθώς και σε δήμους του λεκανοπεδίου Αττικής, υπάρχει μία σύγχυση μετώπων ανάμεσα στα κόμματα της Αριστεράς και του Κέντρου. Έτσι, το ΚΚΕ, παρ' όλο ότι αυτή τη φορά κατεβαίνει μόνο-του σε πολύ περισσότερες περιπτώσεις από τις άλλες δύο δημοτικές αναμετρήσεις μετά τη μεταπολίτευση, υποστηρίζει κοινούς υποψηφίους (πασοκικούς, ή κοινής εμπιστοσύνης) με το ΠΑΣΟΚ σε 40 περίπου δήμους, ανάμεσα στους οποίους και αρκετές πρωτεύουσες νομών (Βόλος, Τρίπολη, Χαλκίδα, Καλαμάτα, Κόρινθος, Ρόδος, Φλώρινα, Λαμία, Θήβα, κ.ά.). Επίσης το ΚΟΔΗΣΟ, αλλού υποστηρίζει υποψηφίους που υπέδειξε το ΠΑΣΟΚ (Ζάκυνθος, Τρίπολη, Ρόδος, Ναύπλιο, Δράμα κτλ.) και αλλού το ΚΚΕ (Ηράκλειο, τον Α. Καλοκαιρινό, Λάρισα, τον Λαμπρούλη κ.ά.). Εξ άλλου και το ΚΚΕ εσωτ. παρ' όλο ότι γενικά συνεργάζεται με το ΠΑΣΟΚ και μετέχει μαζί-του σε κοινούς συνδυασμούς, σε ελάχιστους δήμους (Χολαργός, Καλαμαριά, κτλ.) υποστηρίζει δικούς-του υποψηφίους. Οπωσδήποτε τα μέτωπα ανάμεσα στα τρία τουλάχιστον κόμματα της Βουλής (ΠΑΣΟΚ, ΝΔ και ΚΚΕ) είναι «καθαρά», όχι μόνο στις τρεις μεγαλύτερες πόλεις, αλλά και στην Πά-

τρα, το Ηράκλειο, τα Χανιά, την Καβάλα, κτλ. και σε όλους σχεδόν τους δήμους της Αττικής.

ΜΕ ΤΙΣ προϋποθέσεις αυτές φυσικό είναι να εντείνεται γενικότερα η πολιτική οξύτητα ανάμεσα κυρίως στο ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ — που η αναμέτρησή-τους είναι μετωπική σε ολόκληρη σχεδόν την Ελλάδα. Αναβαίνει, όμως, ο τόνος της αναμέτρησης ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ, ενώ οξύνει την αντιπολίτευση-του προς την κυβέρνηση και το ΚΟΔΗΣΟ. Ο λόγος δεν είναι, βέβαια, μόνο οι δημοτικές εκλογές.

«Αυτοπαγίδευση» της ΝΔ

ΕΧΕΙ ήδη σημειωθεί από πολιτικούς σχολιαστές (βλέπε και εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ανάλυση του Λεωτέρη Μαυροειδή, στην «Αυγή» της 12ης Σεπτεμβρίου) ότι η «Νέα Δημοκρατία», με την απόφασή-της να δώσει έντονα πολιτικό και κομματικό χρώμα στις δημοτικές εκλογές ουσιαστικά αυτοπαγιδεύτηκε σε μία μάχη που όχι μόνο θα τη χάσει με άμεσες καταστροφικές συνέπειες για το μέλλον-της, αλλά και που ανεξάρτητα από την έκβασή-της, της δημιουργεί ήδη εσωκομματικά προβλήματα και εντείνει στους κόλπους-της τις φυγόκεντρες και διασπαστικές τάσεις. Είναι γνωστό, ότι η υποψηφιότητα του πρώην δημάρχου της χούντας Αρ. Σκυλίτη, στον Πειραιά έχει προκαλέσει σάλο στις γραμμές της ΝΔ, ενώ δύο βουλευτές-της στον Πειραιά ήλθαν σε δημόσια αντιδικία με αφορμή το θέμα αυτό. Το «παράξενο» είναι ότι ο προερχόμενος από το Κέντρο (και με εαμική οικογενειακή παράδοση) κ. Σωτήρης Παπαπολίτης παρουσιάζεται ως υποστηρικτής του πρώην χουντικού δημάρχου, ενώ ο, με δεξιά οικογενειακή παράδοση, πρώην υπουργός κ. Α. Ανδριανόπουλος είναι ανοιχτός πολέμιος του κ. Σκυλίτη. «Παράξενο» μόνο φαινομενικά, βέβαια, αφού οι διαφοροποιήσεις στις γενεές δεν είναι ασυνήθιστες... Το θέμα Σκυλίτης έχει παραλύσει τη ΝΔ στον Πειραιά, αφού μάλιστα οι υποψήφιοι που υπέδειξε η ηγεσία — που δεν θέλει να στιγματιστεί, ότι, έστω και σιωπηρά, υποστηρίζει ένα εκλεκτό της χούντας, παραιτήθηκαν ο ένας μετά τον άλλο. Αλλά το θέμα Σκυλίτης δεν είναι το μόνο που διχάζει τη ΝΔ, έστω και μόνο για τις δημοτικές εκλογές. Η σοβαρή ιδεολογική διάσταση που υπάρχει στους κόλπους-της — εκδηλώθηκε και δημόσια για το θέμα της Εθνικής Αντίστασης και με την ευκαιρία άλλων περιπτώσεων (βλέπε και πρόσφατα άρθρα των εκπροσώπων του «ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού» βουλευτών-της Α. Παπαληγόρα, Α. Ανδριανόπουλου, κτλ.) — έχει ήδη επισημανθεί και με την αντίδραση στις υποψηφιότητες άλλων δημάρχων με χουντικό ή φιλοχουντικό παρελθόν (βλέπε και δημοσιεύματα «Καθημερινής»). Και

δεν είναι λίγοι αυτοί που κατηγορούνται ότι προϋπήρξαν εκλεκτοί ή φίλοι της χούντας στην τοπική αυτοδιοίκηση και τώρα προβάλλοντας ως υποψήφιοι από το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης (Ηλιούπολη, Νέα Φιλαδέλφεια, Περιστέρι, Λευκάδα, Καρδίτσα, Λαμία κλπ.).

ΤΙΣ ΕΛΠΙΔΕΣ-της ότι μπορεί να σημειώσει επιτυχίες στις δημοτικές εκλογές (ελπίδες που μάλλον όσο περνά ο καιρός διαλύονται) η ΝΔ στηρίζει στη θεωρία ότι συνήθως ο κόσμος στην Ελλάδα στις αναμετρήσεις για την τοπική αυτοδιοίκηση ψηφίζει αντιπολίτευση για να «προειδοποιήσει», χωρίς κίνδυνο κυβερνητικής αλλαγής, την κάθε φορά κυβέρνηση. Αλλά στην πραγματικότητα, στις πριν από τη δικτατορία δημοτικές αναμετρήσεις, ο κόσμος ψήφισε όχι αφηρημένα αντιπολιτευτικά, αλλά συγκεκριμένα αριστερότερα. Για τον απλούστατο λόγο ότι όσοι αριστεροί ψήφισαν Κέντρο στις βουλευτικές εκλογές για να φύγει η δεξιά, στις δημοτικές ξαναγύριζαν στο χώρο-τους. Το ίδιο έγινε και στη μεταπολίτευση. Οι προδικτατορικές «εξαιρέσεις» του 1951 και του 1964 — κυρίως στην Αθήνα — ερμηνεύονται λαθεμένα. Γιατί το 1951, στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, οι υποψήφιοι της Δεξιάς υποστηρίχθηκαν και από μεγάλη μερίδα του Κέντρου, που και στον Πειραιά έδωσε τη νίκη στον δεξιό υποψήφιο μόνο εξαιτίας της πολυδιάσπασής-του. Όσο για το 1964, που ίσχυε το σύστημα της έμμεσης εκλογής δεν υπήρξε εξαίρεση. Πρώτο στην Αθήνα ήλθε το ψηφοδέλτιο της Αριστεράς με επικεφαλής τον βουλευτή της ΕΔΑ καθηγητή Ν. Κιτσίκη. Βγήκε, όμως, τελικά δήμαρχος ο Γ. Πλυτάς, μόνο χάρη στην υποστήριξη του τότε πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου, που δεν ήθελε επί πρωθυπουργίας-του να βγει στην πρωτεύουσα κομμουνιστής δήμαρχος και έδωσε σχετική εντολή στους κεντρικούς συμβούλους.

ΠΑΣΟΚ ή ΚΚΕ

ΜΑΛΛΟΝ λοιπόν το ΚΚΕ πρέπει να έχει ελπίδες, ότι θα φέρει στις δημοτικές αποτελέσματα καλύτερα, αν όχι από τις προηγούμενες του 1978, τουλάχιστον από τις βουλευτικές του 1981. Βέβαια, επιδίωξη του ΚΚΕ ήταν να έλθει σε συμφωνία με το ΠΑΣΟΚ τουλάχιστον για τους μεγάλους δήμους. Προσφέρθηκε δηλαδή να υποστηρίξει τους υποψηφίους του ΠΑΣΟΚ στην Αθήνα και στον Πειραιά, αν το ΠΑΣΟΚ υποστήριζε τους εκλεκτούς του ΚΚΕ στη Θεσσαλονίκη και «καταξιωμένους κομμουνιστές δημάρχους» σε δήμους της περιοχής της πρωτεύουσας. Το ΠΑΣΟΚ δεχόταν να υποστηρίξει προσωπικότητα κοινής εμπιστοσύνης στη Θεσσαλονίκη (Στ. Νέστορα, κλπ.), αλλά όχι τον σημερινό δήμαρχο, που, όπως είναι γνωστό, έχει εκλεγεί από το δημοτικό συμβούλιο ύστερα από τον θάνατο του Παπαδόπουλου, εκλεγμένου το 1978 με συνεργασία όλων των κομμάτων της τότε αντιπολίτευσης.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ δήλωση, ότι δεν θα υπάρξει συνεργασία του ΠΑΣΟΚ με κανένα άλλο κόμμα στις δημοτικές και που είναι

φανερό ότι αφορούσε μόνο το ΚΚΕ, έθεσε τέρμα στις παρασκηνιακές συζητήσεις ανάμεσα στα δύο κόμματα. Από τότε, το ΚΚΕ εντείνει την αντιπολίτευσή-του για τις κυβερνητικές υπαναχωρήσεις και κατηγορεί το ΠΑΣΟΚ για «αντί-ενωτική» και «ηγεμονιστική» πολιτική. Επιδίωξη του ΚΚΕ είναι να βγει ενισχυμένο από τις δημοτικές εκλογές για να «αποδείξει», έστω και με καθυστέρηση ενός χρόνου, ότι δεν ήταν ανέφικτος ο στόχος που είχε θέσει στις βουλευτικές της 18ης Οκτωβρίου 1981 για 17%, ούτε ο σημερινός για συμμετοχή-του σε μία «νέα δημοκρατική κυβέρνηση» ή τουλάχιστον, στην κυβερνητική πλειοψηφία που θα προχωρήσει στην «πραγματική αλλαγή». Το ΚΚΕ κινητοποιεί τις δυνάμεις-του — και με την ευκαιρία του Φεστιβάλ της ΚΝΕ — και δραστηριοποιείται για να κερδίσει θέσεις στις δημοτικές εκλογές. Εκμεταλλεύεται και στη σχετική αδράνεια και ακινησία που παρουσιάζουν πολλές οργανώσεις του ΠΑΣΟΚ.

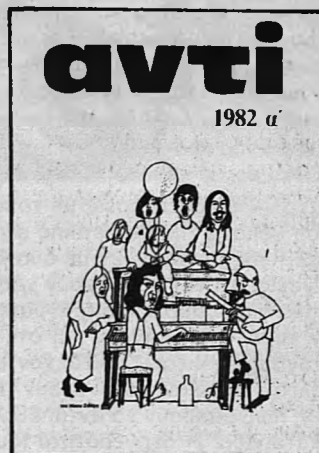
ΑΥΤΗ η οργανωτική καχεξία — που οφείλεται και σε διαφωνίες τοπικών οργανώσεων του Κινήματος για υποψηφιότητες, αλλά και στο γεγονός, ότι ολόκληρο το Εκτελεστικό Γραφείο και πολλά μέλη της Κεντρικής Επιτροπής έχουν αναλάβει κυβερνητικά καθήκοντα — ανησυχεί υπεύθυνους παράγοντες του ΠΑΣΟΚ. Πιστεύεται, ότι η συγκέντρωση στελεχών που θα πραγματοποιηθεί στο «Σπόρτιγκ» στα τέλη του Σεπτεμβρίου, με κύριο ομιλητή τον κ. Α. Παπανδρέου και οι περιοδείες που θα πραγματοποιήσει ο Πρωθυπουργός στις αρχές Οκτωβρίου σε επαρχιακά κέντρα θα βοηθήσουν να ξεπεραστεί η οργανωτική αγκύλωση του Κινήματος, σε όσες περιοχές παρατηρείται.

ΤΕΛΟΣ, σχετικά με την τακτική του ΚΚΕ στις δημοτικές, θα πρέπει να παρατηρήσουμε, ότι, για πρώτη φορά αριστερό κόμμα τείνει να δώσει προβάδισμα στο «δημοτικό πρόγραμμα» των υποψηφίων-του και στο έργο των «καταξιωμένων δημάρχων-του» (βλέπε και τελευταίες ομιλίες του κ. Β. Εφραϊμίδη) απέναντι στο πολιτικό νόημα της αναμέτρησης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Και αυτό είναι φανερό, ότι γίνεται γιατί η ηγεσία του ΚΚΕ φοβάται μήπως επικρατήσει και πάλι στην πλειοψηφία των αριστερών ψηφοφόρων η αντίληψη των βουλευτικών εκλογών, της αναγκαιότητας δηλαδή να αποδοκιμαστεί η Δεξιά που τώρα επιδιώκει να αποδείξει κυβερνητική φθορά για να ενισχύσει τη θέση-της, να αποτρέψει τη δική-της διάσπαση και να δημιουργήσει νέα εμπόδια στην πορεία της αλλαγής.

ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ, παρά τις ιδιομορφίες που παρουσιάζουν οι δημοτικές εκλογές, τα αποτελέσματά-τους θα επιτρέψουν παρατηρήσεις και συμπεράσματα για τις λαϊκές τάσεις και διαθέσεις και θα επιδράσουν, κατά πολλούς τρόπους και στην ίδια την κυβερνητική προσπάθεια για ενίσχυση της αποκέντρωσης, της λαϊκής συμμετοχής και της Τοπικής αυτοδιοίκησης και γενικότερα στις πολιτικές εξελίξεις.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ο 16ος τόμος του ANTI
Α' εξάμηνο 1982
(τεύχη 196 - 208)

Σε 760 σελίδες αποτυπώνεται η πολιτική και πολιτιστική-μας ζωή.

Στον τόμο περιλαμβάνονται τα τεύχη - αφιερώματα για τον Τάκη Σινόπουλο, για την ατμοσφαιρική ρύπανση και ντοκουμέντα για την κατάληψη της Νομικής και τα δεκάχρονα του ANTI καθώς και την καταγραφή του ANTI-ΦΕΣΤΙΒΑΛ.

Ζητείστε-τον στα γραφεία του περιοδικού «ANTI»:

Δημοχάρους 60 (Τ.Τ. 601)

Τηλ.: 7232.713 και 7232.819

Ακόμη μπορείτε να βρείτε τους παλιότερους τόμους του περιοδικού, με εξαίρεση τους Α', Β' και Γ' που έχουν ήδη εξαντληθεί.

Το «ANTI» παραμένει σταθερά ένα πλούσιο ενημερωτικό περιοδικό που με τους τόμους, σας προσφέρει μια άμεση πρόσβαση στο πλούσιο υλικό της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας.

Ενώ πλησιάζει το 1984...

του F. H. Murray

Μόσχα — Οι συζητήσεις με τους ειδικούς σε θέματα της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής σε αφήνουν με δύο κύριες εντυπώσεις: ότι οι Ρώσοι έχουν χάσει κάθε ελπίδα για σοβαρές διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση Ρήγκαν και ότι, παρά τις εντονότερες πιέσεις που δέχονται από την πολιτική Ρήγκαν, αυτοί έχουν την πεποίθηση πως μπορούν να ανταπεξέλθουν στην καταιγίδα. Η σταθερότητά-τους, σε συνδυασμό με ό,τι ονομάζουν «πραγματικότητα» της διεθνούς πολιτικής, θα ανακόψει την ψυχροπολεμική επιθετικότητα της Ουάσιγκτον.

Όταν ο Ρήγκαν ανέλαβε την προεδρία, οι Ρώσοι περίμεναν πως ο φραστικός αντικομμουνισμός-του θα αμβλυνόταν, μετά από τη διαπίστωση των πραγματικών δυνατοτήτων των Ηνωμένων Πολιτειών, των εγχωρίων οικονομικών δυσκολιών και των συμμαχικών αντιρρήσεων. Ωστόσο, αυτό δε συνέβη. Αντίθετα, με τα νέα στρατιωτικά προγράμματα του Πενταγώνου και με τις διακηρύξεις του Ρήγκαν στην Ειδική Σύνοδο των Ηνωμένων Εθνών για τον Αφοπλισμό, το μαχητικό πνεύμα της προεκλογικής εκστρατείας έχει οπωσδήποτε ενισχυθεί. Ακόμα και η αντικατάσταση του Χαίηγκ από τον Σουλτζ, που θεωρήθηκε ως θετική εξέλιξη, πιστεύεται πως είναι απίθανο να αλλάξει τη γραμμή Ρήγκαν.

Αυτή η διάθεση παραίτησης συνοψίστηκε σε ένα άρθρο της «Πράβδα», το οποίο υπέγραφε ο Γκεόργκι Αρμπάτωφ (διευθυντής του Ινστιτούτου για τη μελέτη των ΗΠΑ και του Καναδά). «Η πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών», έγραφε, «απομακρύνθηκε από την πραγματικότητα, από τα αληθινά συμφέροντα των Αμερικανών και τις οικονομικές, πολιτικές και πνευματικές δυνατότητες αυτής της χώρας».

Αυτή η απώλεια των ελπίδων καλύπτει το φάσμα των αμερικανο-σοβιετικών σχέσεων. Οι Ρώσοι συνεχίζουν τις συνομιλίες της Γενεύης για τον περιορισμό των πυρηνικών όπλων: αλλά δίνουν την εντύπωση πως δεν προσδοκούν τίποτε από αυτές, ενώ νιώθουν πως θα ζημιωνόνταν πολιτικά, αν παρουσιαζόταν ως η πλευρά

που τις διακόπτει. Οι διπλωματικές διαβουλεύσεις με τις ΗΠΑ στα ζητήματα της Μέσης Ανατολής και του Αφγανιστάν έδωσαν την ευκαιρία για αλληλοκατηγορίες μάλλον, παρά για συμβιβασμούς. Τις τελευταίες εβδομάδες, οι ΗΠΑ κατέστησαν ακόμα πιο σαφή τα σχέδιά-τους για οικονομικό πόλεμο κατά της Σοβιετικής Ένωσης.

Το άρθρο του Αρμπάτωφ περιείχε επίσης ένα ακόμα μήνυμα: γνωστοποιούσε πως η ΕΣΣΔ είναι ικανή να επιζηήσει μετά από μια επίθεση του Ρήγκαν. Σύμφωνα με τα δικά-του λόγια: «Η ιστορία δεν άρχισε με αυτή την κυβέρνηση, ούτε με αυτή την κυβέρνηση έχει τελειώσει». Αυτό σημαίνει μάλλον πως, παρ' όλο που ο κίνδυνος ενός πυρηνικού πολέμου έχει τώρα αυξηθεί, οι Ρώσοι δεν πιστεύουν πως ο τωρινός ψυχρός πόλεμος θα εξελιχθεί σε θερμό. Η παρατήρηση του Αρμπάτωφ υποδηλώνει επίσης πως η ΕΣΣΔ θα είναι υπομονετική και θα δείξει αυτοσυγκράτηση μέχρι το 1984 — οπότε υπάρχει η πιθανότητα για μια διαλακτικότερη κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών.

Αυτή η αυτοσυγκράτηση εκφράζεται, κατ' αρχήν, σε μιαν άρνηση των Ρώσων να ξαναδιαπραγματευθούν τα στρατηγικά κέρδη του σοβιετικού καθεστώτος. Οι Ρώσοι ανησυχούν για την Πολωνία και έχουν απογοητευθεί με την αποτυχία του Γιαρουζέλσκι να ανασυγκροτήσει το κόμμα και την οικονομία. Όπως το διατύπωσε ένας σχολιαστής: «Τα μόνα νέα που περιμένουμε είναι τα κακά νέα». Αλλά οι Ρώσοι είναι αποφασισμένοι να κάνουν ό,τι είναι αναγκαίο για να υποστηρίξουν μια φιλική κυβέρνηση στη Βαρσοβία, οποιαδήποτε και αν είναι η αντίδραση της Δύσης.

Οι Ρώσοι δεν είναι πια αισιόδοξοι για την εξέλιξη των πραγμάτων στο Αφγανιστάν. Παραδέχονται τώρα πως έχουν σκοτωθεί τρεις ή τέσσερις χιλιάδες στρατιώτες-τους, από την εποχή της επέμβασής-τους εκεί (Δεκέμβρης του 1979). Κύριο πρόβλημά-τους παραμένει η ανασυγκρότηση του αφγανικού στρατού και του κρατικού μηχανισμού και δεν θα αποχωρήσουν όσο αισθάνονται πως το καθεστώς

δεν μπορεί να σταθεί μόνο-του στα πόδια-του. Η μόνη εξέλιξη που θα μετέβαλε, ίσως, ριζικά την κατάσταση θα ήταν μια αλλαγή στο Πακιστάν — μια αλλαγή που θα στερούσε από τους αντάρτες τη δυνατότητα ανεφοδιασμού, μέσω τω συνόρων-του. Ωστόσο, παρά τις σοβιετικές προσεγγίσεις στην κυβέρνηση του Ισλαμαμπάντ η αλλαγή αυτή παραμένει μια μακρινή προοπτική.

Ο τρίτος κόσμος θέτει ιδιαίτερα προβλήματα στους Ρώσους και αυτοί γνωρίζουν πως μπορούν να κάνουν ελάχιστα πράγματα για να ικανοποιήσουν τα οικονομικά αιτήματα των φτωχότερων συμμάχων-τους. Οι Ρώσοι έχουν μικρά ποσά σε ξένο νόμισμα' η βοήθεια σε χώρες του εξωτερικού και ιδιαίτερα προς τον αραβικό κόσμο, δεν είναι πολιτική δημοφιλής στους Ρώσους πολίτες. Επίσης, οι Ρώσοι έχουν αμφιβολίες για τον τρόπο με τον οποίο έχει μέχρι τώρα χρησιμοποιηθεί η βοήθεια που παρέχουν: η αποστασία χωρών, όπως η Αίγυπτος και η Σομαλία, που είχαν λάβει μεγάλη βοήθεια, τους έχει κάνει πιο επιφυλακτικούς, και ένας Ρώσος ειδικός επέκρινε ανοικτά τους Βιετναμέζους για το προγραμματί-τους να κατασκευάσουν μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα.

Οι Ρώσοι ενδιαφέρονται, επίσης, να αποτρέψουν το ξέσπασμα μιας καινούργιας κρίσης στον τρίτο κόσμο — μιας κρίσης που θα έθετε σε κίνδυνο τις υφιστάμενες κατακτήσεις-τους. Φαίνεται πως έχουν ήδη γίνει συστάσεις στην Κούβα και στην Νότια Υεμένη να αποφεύγουν προστριβές με τη Δύση και τους συμμάχους-της. Οι Ρώσοι κράτησαν μια συντηρητική στάση στη λιβανική κρίση, παρ' όλο που ήξεραν πως το Ισραήλ λέει στις ΗΠΑ πως η εισβολή-του είναι ένα κτύπημα εναντίον των συμμάχων της Σοβιετικής Ένωσης, δηλαδή εναντίον της Συρίας και του ΠΛΟ. Ο μεγάλος φόβος των Ρώσων είναι μια διεθνοποίηση της ιρανικής επανάστασης: στην περιοχή αυτή (δηλώνουν) θα μπορούσαν να επέμβουν, αν οι Αμερικανοί προσπαθούσαν να παίξουν κάποιο άμεσο ρόλο σε μια διαμάχη που έχει εμφύλιο

χαρακτήρα. Όπως μου είπε ένας Ρώσος ειδικός, το Ιράν είναι η μόνη χώρα στον κόσμο όπου είναι πιθανή μια άμεση σύγκρουση Ηνωμένων Πολιτειών και Σοβιετικής Ένωσης. Γι' αυτό το λόγο οι Ρώσοι γίνονται ολοένα και πιο επικριτικοί απέναντι στο καθεστώς Χομεϊνί, του οποίου η εισβολή στο Ιράκ και η χασοτική διακυβέρνηση στο εσωτερικό αντιμετωπίζονται ως στοιχεία που παρέχουν το πλαίσιο για έναν αυξημένο ρόλο των ΗΠΑ.

Το πιο σημαντικό στοιχείο της σοβιετικής αποφασιστικότητας έναντι του Ρήγκαν είναι αναγκαστικά εκείνο της στρατιωτικής ισχύος. Κανένας δεν αποκαλύπτει λεπτομέρειες, αλλά θεωρείται αληθινό το ότι οι Ρώσοι προχωρούν στην παραγωγή νέων όπλων, τα οποία θα είναι ικανά να αντισταθμίσουν τους πυραύλους Κρούζ και Πέρσινγκ, αν αυτοί εγκατασταθούν στην Ευρώπη το 1983. Κατά τους Σοβιετικούς, τα νέα όπλα μπορεί να είναι πυραυλοι μέσου βεληνεκούς, οι οποίοι θα εκτοξεύονται από απόσταση δύο ή τρεις χιλιάδες μίλια, δηλαδή από τόσο μακριά όσο ενδιαφέρει το ΝΑΤΟ: αλλά, αφού αυτά μπορούν να πλήξουν στόχους μέσα στη Σοβιετική Ένωση, θεωρούνται από τους Ρώσους ως στρατηγικά όπλα και η εγκατάστασή-τους θα ανέτρεπε τις ισορροπίες που εγκαθιδρύθηκαν με τις συμφωνίες ΣΑΛΤ Ι και ΣΑΛΤ ΙΙ.

Οι Σοβιετικοί στρατηγοί δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην ψυχολογική προετοιμασία του στρατού για ένα μακρόχρονο πόλεμο, και στη βελτίωση των τεχνικών-του ικανοτήτων. Το ναυτικό, το οποίο έχει αναπτυχθεί σημαντικά κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, πιστεύεται πως έχει απομειώσει τα διδάγματα του πολέμου στα νησιά Φώκλαντ, που απέδειξε πόσο τροτά είναι τα πολεμικά σκάφη σε μια επίθεση με πυραύλους.

Αυτή η στρατιωτική πολιτική φαίνεται πως έχει ευρεία υποστήριξη, σε μια χώρα όπου οι άνθρωποι διατηρούν ζωντανή την ανάμνηση μιας εισβολής και όπου πιστεύεται, δίκαια ή άδικα, πως οι ΗΠΑ προπορεύονται στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών. Ο 2ος Παγκόσμιος Πόλεμος έχει α-

φήσει τα σημάδια-του σε πολλές περιοχές της σύγχρονης σοβιετικής ζωής — στα πολεμικά μνημεία, τα οποία επισκέπτονται εκατομμύρια άνθρωποι, στα μετάλλια, τα οποία οι προχωρημένης ηλικίας πολίτες φορούν συχνά στο δρόμο, στις επισκέψεις που κάνουν τα νιόπαντρα ζευγάρια στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη κοντά στο Κρεμλίνο κτλ. Οι ήρωες της ρωσικής ζωής είναι εκείνοι που νίκησαν τους ξένους εισβολείς — ο Αλέξανδρος Νέφσκι, που συνέτριψε τους Γερμανούς τον δέκατο τρίτο αιώνα, ο Ιβάν ο Τρομερός, που απώθησε τους Τατάρους τον δέκατο έκτο, ο Μέγας Πέτρος, που νίκησε τους Σουηδούς τον δέκατο όγδοο και ο στρατηγός Κουτούζωφ, που ηγήθηκε της αντίστασης κατά του Ναπολέοντα. Σε αυτούς έχουν προσθέσει έναν άλλον πατριωτικό ήρωα, ο οποίος κατέχει μιαν εκπληκτικά ξεχωριστή θέση στις καρδιές πολλών Ρώσων· συγκεκριμένα τον Στάλιν. Αυτός ο πατριωτικός δεσμός μεταξύ κράτους και λαού είναι το μεγαλύτερο ατού του Μπρέζνιεφ στην αντιμετώπιση του Ρήγκαν. Επίσης, αυτό το στοιχείο θα προκαλεί σύγχυση σε εκείνους που επιζητούν να αποδυναμώσουν το σοβιετικό σύστημα με το να επιβάλλουν σε αυτό νέα βάρη στρατιωτικών δαπανών. Ενώ οι αμυντικές δαπάνες θεωρούνται συχνά στη Δύση ως μη απαραίτητες, οι Ρώσοι, που παραπονούνται για πολλά άλλα πράγματα, φαίνεται πως αντιμετωπίζουν το τμήμα αυτό του κρατικού προϋπολογισμού ως κάτι το αναγκαίο.

Βλέποντας το διεθνές χώρο, οι Ρώσοι ηγέτες έχουν κάποιες αμυδρές ελπίδες σε δύο περιοχές. Η μία είναι η Κίνα. Κανένας, βέβαια, δεν περιμένει πως σύντομα θα αλλάξει η στάση της Κίνας απέναντι στη Σοβιετική Ένωση. Ωστόσο, έχουν σημειωθεί τελευταία ορισμένες βελτιώσεις στις σχέσεις των δύο χωρών, ιδιαίτερα στον οικονομικό και τον αθλητικό τομέα. Οι Ρώσοι πιστεύουν ότι το Πεκίνο έχει απογοητευθεί από την Ουάσιγκτον, η οποία δεν θα του προσφέρει τελικά ούτε την οικονομική ούτε τη στρατιωτική βοήθεια που επιθυμεί. Πιστεύουν πως οι συνορια-

κές διαφορές μεταξύ των δύο χωρών είναι δυνατό να επιλυθούν και πως το πιο δύσκολο πρόβλημα είναι εκείνο της Ινδοκίνας. «Αν μπορούσαμε να συλλάβουμε τον Πολ Ποτ και να τον σκοτώσουμε, αυτό θα έβγαζε ένα τέλος στο πρόβλημα της Καμπότζης», ήταν η λύση που οραματιζόταν ένας ακαδημαϊκός. Ελπίζουν πως κάποια εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών είναι δυνατόν να επιτελεσθεί, αν και δεν πιστεύουν πως είναι δυνατόν μια επιστροφή στη συμμαχία της δεκαετίας του '50.

Μια άλλη περιοχή είναι η Δυτική Ευρώπη, όπου και οι κυβερνήσεις και το κίνημα ειρήνης, αμφισβητούν την αμερικανική πολιτική. Οι Ρώσοι δέχονται ευνοϊκά την ανάπτυξη του κινήματος ειρήνης, αλλά φαίνεται πως αποδίδουν ακόμα μεγαλύτερη σημασία στη χαλάρωση των δεσμών με την Ουάσιγκτον: προτιμούν μια ανεξάρτητη δυτική Ευρώπη εξοπλισμένη με πυρηνικά όπλα, παρά μια αποπυρηνικοποιημένη Ευρώπη μέσα στο ΝΑΤΟ. Το μεγάλο ερώτημα που απασχολεί τους Ρώσους είναι αν το κίνημα ειρήνης έχει τη δυνατότητα να καταλάβει την εξουσία σε οποιαδήποτε από τις χώρες που αναπτύσσεται. Η γνώμη-τους για το κίνημα του αφοπλισμού στις ΗΠΑ είναι ανάλογη: «Ρεαλιστικό, αλλά απίθανο να φτάσει σε κάποιο θετικό αποτέλεσμα». Οι Ρώσοι εξακολουθούν να ελπίζουν ότι και στο μέλλον θα μπορέσουν να πετύχουν αυτό που σήμερα ονομάζουν «βαθιά ριζωμένη ύφεση». Ένας ειδικός του Ινστιτούτου για τη μελέτη των ΗΠΑ και του Καναδά περιέγραψε ως εξής αυτή την ύφεση: αμερικανοσοβιετική συνεργασία για την επίλυση των μεγάλων κοινών προβλημάτων, τα οποία δημιουργούνται από τον ανταγωνισμό των εξοπλισμών· άμιλλα μέσω ιδεών και όχι μέσω της στρατιωτικής ισχύος. Ένα ορισμένο επίπεδο εμπιστοσύνης βασισμένης σε έργο, η οποία θα έχει ως βάση-της τις ανταλλαγές διαφόρων ειδών. Γενική παραδοχή είναι ότι η μεταμπρεσνιεφική ηγεσία θα συνεχίσει την τωρινή πολιτική. Η ελπίδα είναι ότι ο διάδοχος του Ρήγκαν δεν θα συνεχίσει έτσι.

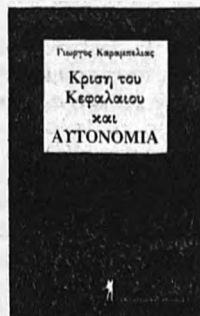

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Σουλίου 9

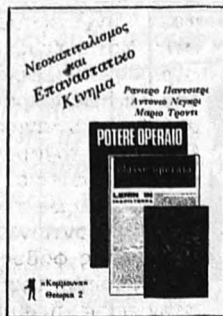
Τηλ. 3602.952 και 3602.644

Κυκλοφορούν

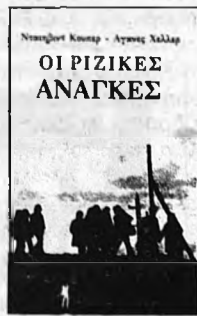
Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

● Κρίση του κεφαλαίου και αυτονομία

ΠΑΝΤΕΡΙ-ΝΕΓΚΡΙ ΤΡΟΝΤΙ

● Νεοκαπιταλισμός και επαναστατικό κίνημα

ΝΤ. ΚΟΤΠΕΡ Α. ΧΕΛΛΕΡ

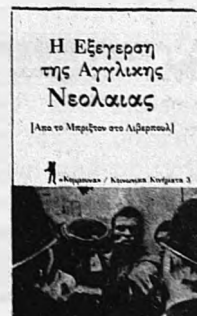
● Οι ριζικές ανάγκες

● Καταλήψεις σπιτιών στη Δυτική Ευρώπη

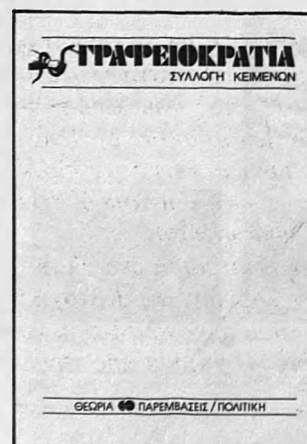
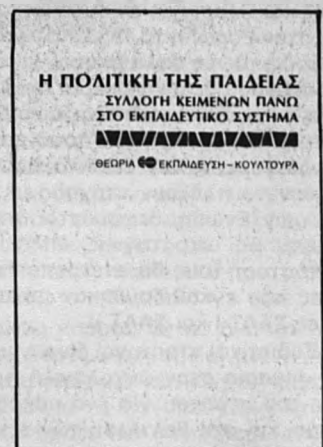
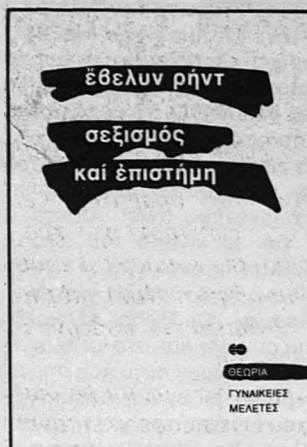
● Ο καταλήψεις (Η εικονογραφημένη ιστορία των καταλήψεων σπιτιών στη Δυτική Γερμανία)

● Αγγλία: Η εξέγερση των νέων (από το Μπρίξτον στο Λίβερπουλ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 17, τηλ. 36.24.187, ΑΘΗΝΑ

41 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

Έμελλε να περάσουν 41 χρόνια μετά το ξεκίνημα του αντιστασιακού αγώνα των Ελλήνων κατά των κατακτητών για να αποτολμηθεί η αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης από το επίσημο κράτος. Η πράξη αυτή δεν είναι παρά η τυπική επικύρωση — και αυτό βέβαια δεν μειώνει διόλου τη σημασία-της — της αναγνώρισης της Εθνικής Αντίστασης στη συνείδηση του ελληνικού λαού. Οι μικρές ομάδες που αντέδρασαν στην πράξη της αναγνώρισης — οι οποίες εκφράστηκαν χαρακτηριστικά από τον κ. Ευάγγελο Αβέρωφ Τοσίτσα — είναι βαρυμένες είτε με δοσοληψίες με τους κατακτητές, είτε με τα μετεμφυλιακά συμπλέγματα που διέστρεψαν και αλλοίωσαν την πολιτική ζωή της χώρας-μας.

Η μεγάλη χρονική καθυστέρηση που σημειώθηκε στην αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης είχε, πάντως, τα «ευεργετικά» — για όσους τη μισούν — αποτελέσματα:

Προπαγάνδα δεκαετιών, στρέβλωση και λασπολογία, μονοπώληση και αποκρύψεις, φυσική και ηθική εξόντωση των αγωνιστών-της, ηθελημένη ή από ασυγχώρητη αδιαφορία, καταστροφή μνημείων και ντοκουμέντων, παρέδωσαν στους νεότερους το θρυμματισμένο είδωλο μιας δυσδιάκριτης εικόνας.

Σήμερα επιβάλλεται όχι μόνον η αποκατάσταση των αγωνιστών, αλλά και η αποκατάσταση της αληθινής εικόνας για τη δράση και τη ζωή των χρόνων εκείνων.

Η τετραετία '41-'44 δεν είναι απομονωμένη από την ιστορική συνέχεια, ούτε μονοσήμαντη. Κληρονομεί την αναποφασιστικότητα, τη φανυλότητα και τις ποικιλόμορφες εξαρτήσεις της πολιτικής ηγεσίας του τόπου από την εποχή της μεταξικής δικτατορίας. Δηλητηριάζεται από τις ίντριγκες των αρχηγίσκων, τις παρεμβάσεις των συμμάχων, και τις παλινδρομήσεις των αρχηγών του αντιστασιακού αγώνα. Χαρακτηρίζεται από διασπορά δυνάμεων. Η δεκεμβριανή σύρραξη κορυφώνει την αντιπαράθεση που είχε μεθοδευτεί, καλλιεργηθεί και βαθύνει από το χειμώνα του '43 ακόμη. Ουσιαστικά άρχισε έτσι και ο Εμφύλιος, που κατέληξε, το '49, στη φυσική και ηθική εξόντωση

των αγωνιστών, στην διάψευση των οραμάτων και στην καταστροφή του έργου που είχε ξεκινήσει στα χρόνια της Κατοχής. Η Ελλάδα διχάστηκε, σπαράχτηκε και διαλύθηκε κάθε ελπίδα για να ορθοποδήσει. Πολιτικές ηγεσίες — εξαρτήματα αλλοτρίων δυνάμεων — κυβερνούσαν ένα λαό παραδομένο στη μοίρα-του.

Οι εστίες αντίστασης και η αναθέρμανση σε μικρά διαστήματα, δεν βελτιώνουν αυτή την γενικά ζοφερή εικόνα. Είναι φανερό, για όποιον σκύβει στα σημερινά προβλήματα του τόπου, ότι η σχέση με τα χρόνια της Εθνικής Αντίστασης δεν είναι απλά συναισθηματική: είναι ουσιαστική και σημαδεύει κάθε αποφασιστικό βήμα στο νεότερο κοινωνικό και πολιτικό βίο.

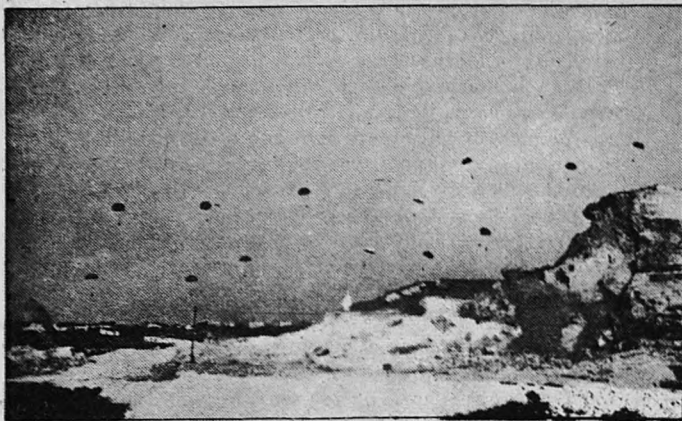
Σήμερα επείγει να λυθούν όλα τα θέματα που αφορούν τους αγωνιστές — και κυρίως τους διωγμένους — δηλαδή εκείνους της ΕΑΜικής Αντίστασης. Να επαναπατριστούν και αποκατασταθούν οι πολιτικοί πρόσφυγες — όσοι επέζησαν — και να λυθούν τα περίπλοκα προβλήματα που αφορούν τις οικογένειές-τους.

Συγχρόνως, πρέπει όλοι — το κράτος πρώτα, αλλά και οι αγωνιστές και τα κόμματα που «κληρονόμησαν» τα ντοκουμέντα της εποχής — να «ανοίξουν τα χαρτιά-τους», για να φανερωθεί επιτέλους τα αληθινά πρόσωπα της Εθνικής Αντίστασης και να ανασυσταθεί το θρυμματισμένο είδωλό-της.

Το ΑΝΤΙ έχει συστηματικά ασχοληθεί, από τα πρώτα του φύλλα, με προβλήματα της Εθνικής Αντίστασης. Σήμερα, δημοσιεύουμε μια συλλογή κειμένων που, αποσπασματικά, δείχνουν το έργο των αντιστασιακών οργανώσεων, θίγουν προβλήματα — που αρχίζουν από τις πολιτικές πτυχές της Μάχης της Κρήτης — ή εξιστορούν τον κατατρεγμό των αγωνιστών στα Μακρονήσια.

Οι σελίδες που ακολουθούν δεν είναι παρά ένα ελάχιστο αφιέρωμα στους αγώνες των χρόνων της Κατοχής και της Αντίστασης και στην κορυφαία οργάνωσή-της, το ΕΑΜ, που γιορτάζει τις μέρες αυτές, 41 χρόνια από την ίδρυσή-του.

Πώς έγινε αναπόφευκτο

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

της Βιργινίας Τσουδερού

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ που ακολουθεί είναι ομιλία που έδωσε η ΒΙΡΓΙΝΙΑ ΤΣΟΥΔΕΡΟΥ, στις 20 Μαΐου φέτος στα Χανιά στα πλαίσια των ετήσιων εορτασμών για τη μάχη της Κρήτης. Η μάχη της Κρήτης κατέχει πάντα μια ξεχωριστή θέση στη σύγχρονη ιστορία-μας γιατί αποτελεί όχι απλά τη συνέχιση των αγώνων στο ηπειρωτικό και το μακεδονικό μέτωπο αλλά και την έναρξη της ένοπλης Εθνικής Αντίστασης.

ΟΜΩΣ η έκβαση στον ένοπλο αγώνα του ελληνικού λαού είχε σημαδευτεί από το πολιτικό παρασκήνιο που είχε προηγηθεί και καθορίστηκε από όσες διαβουλεύσεις και πολιτικούς συμβιβασμούς ακολούθησαν. Το κείμενο της Βιργινίας Τσουδερού δίνει μια άποψη για τους πολιτικούς χειρισμούς που προηγήθη-

Πιστεύω ότι αυτό που κατ' εξοχή έλειψε σαν στοιχείο επηρεασμού των γεγονότων το 1939-1940 ήταν η πολιτική απόφαση γενικά και ειδικότερα στα θέματα που αφορούσαν τη στρατηγική για τη διάσωση των εθνικών συνόρων όπως τα ξέραμε το 1939. Η έλλειψη αυτής της διάστασης, οδήγησε αναπόφευκτα στο Ολοκαύτωμα της Κρήτης. Μάχη θα δινόταν. Ολοκαύτωμα δεν χρειαζόταν, αν το στοιχείο Κρήτη είχε μπει μέσα στο συνολικό εθνικό σχεδιασμό. Εάν δηλαδή υπήρχε γενικά πολιτικός σχεδιασμός και σωστή πολιτική απόφαση στις οποίες θα εντάσσονταν τα στρατηγικά σχέδια.

Θα ήθελα να εκφράσω τούτη τη βασική θέση:

Στρατιωτικές θυσίες δεν επιτρέπονται παρά μόνο όταν εντάσσονται σε μια γενικότερη πολιτική. Στην εποχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου το ελληνικό δίλημμα ήταν φανερό. Τα σύνορά-μας και πάλι είχαν τεθεί υπό αμφισβήτηση από εχθρούς και φίλους. Η Ιταλία είχε υποσχεθεί την Ήπειρο στην Αλβανία, η Σοβιετική Ένωση και η Γερμανία την Θεσσαλονίκη στη Γιουγκοσλαβία, η Γερμανία την Α. Μακεδονία και Θράκη στη Βουλγαρία, η Αγγλία τα νησιά του Αιγαίου στην Τουρκία. Άσχετα προς τη δική-μας θέληση, ο πόλεμος σε παγκόσμια κλίμακα είχε θέσει σε αμφισβήτηση όλα τα υπάρχοντα σύνορα. Ανακατανομή θα γινόταν, θέλαμε δεν θέλαμε στο τραπέζι των νικητών.

Η Ελλάδα δεν διαθέτει πολλά δυνατά και σίγουρα χαρτιά για να παίξει στο τραπέζι της Διεθνούς Πολιτικής. Έχει δύο βασικά: Τον Παρθενώνα και την Κρήτη. Το πρώτο έχει για τα έθνη που μέχρι πρόσφατα διαφέντευαν τον κόσμο συναισθηματική αξία. Το δεύτερο έχει στρατηγική.

Τέτοιο χαρτί οποιαδήποτε ελληνική κυβέρνηση δεν πρέπει να το αφήνει να της ξεγλιστράει. Όσο κατέχει η Ελλάδα το σταθερό αυτό αεροπλανοφόρο, κλειδί του Σουέζ και του Περσικού Κόλπου, έχει δύναμη για να προστατεύσει και τις άλλες περιοχές-της, Ήπειρο, Μακεδονία, Αιγαίο που τα μοιράζουν στους γείτονες με τη μεγαλύτερη ευκολία οι κατά καιρούς ισχυροί.

Η αξία της Κρήτης για τις εκάστοτε μεγάλες λεγόμενες δυνάμεις είναι γνωστή. Από ελληνική πλευρά δεν φαίνεται ποτέ ν' αναγνωρίστη-

καν από τη μάχη της Κρήτης και από την άποψη αυτή έχει την ιδιαίτερη σημασία-του.

ΣΤΗΝ αρχή της ομιλίας-της η Β. Τσουδερού σημειώνει:

Θα μπορούσα να είχα δώσει σαν τίτλο της αποψινής ομιλίας, «Η νέα θυσία στον Μινώταυρο: Το σύγχρονο νόημα του μύθου». Ένας μύθος που έχει τη σύγχρονη πικρή ερμηνεία-του. Μια θυσία αίματος ζητούσε τότε το εθνικό χρώμα. Μια θυσία αίματος απαιτούσε το σύγχρονο Έθνος. Ήταν η αναπόφευκτη θυσία τίμημα των παθών-μας, του εγωκεντρισμού των ηγητόρων. Τίμημα της κατάρρευσης, της σήψης της πολιτικής εξουσίας που έφερε την 4η Αυγούστου. Τίμημα πάνω απ' όλα του διχασμού.

ΚΑΙ συνεχίζει:

κε πόσο πολύτιμο, έξω από συναισθηματισμούς, χαρτί κρατούμε.

Έγκλημα χαρακτήρισε ο Τσώρτσιλ την πιθανότητα απώλειας της Κρήτης. Ζωτικής σημασίας και για τις δύο αντίπαλες δυνάμεις.

Κανείς όμως μέχρι σήμερα δεν ανέλυσε το έγκλημα από πολιτική άποψη που διέπραξαν οι Έλληνες πολιτικοί και στρατιωτικοί υπεύθυνοι του 1939 κατά το σχεδιασμό της ελληνικής στρατηγικής.

Η έλλειψη πολιτικής σκέψης οφειλόταν στην εγκαθίδρυση της δικτατορίας του 1936. Οι κρατούντες είχαν ταυτίσει τα συμφέροντα του Έθνους με τα συμφέροντα του καθεστώτος-τους. Φοβίες δικές-τους, ιδίως του Μεταξά, βιώματα, προκαταλήψεις και πάθη των καθεστωτικών και αντικαθεστωτικών, έπαιξαν περισσότερο ρόλο στο σχεδιασμό — όπου υπήρχε — εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής, παρά τα απαραίτητα συμφέροντα του ελληνικού λαού και του Έθνους.

Η έλλειψη πολιτικής σκέψης υπήρξε εμφανέστατη. Δεν μπόρεσαν να εκμεταλλευτούν πολλές ευκαιρίες που εμφανίστηκαν όσο άλλαξε η στάση Αγγλο-Γάλλων και Άξονος, απέναντι στο «Ελληνικό θέμα» και τη μεγάλη σημασία που έδιναν οι αντιμαχόμενες δυνάμεις στην Κρήτη. Δύο ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά της αντιμετώπισης της θύελλας που ήρθε το 1939 από τους δικτατορικούς: ηττοπάθεια που στην πράξη μεταφράστηκε σε «πόλεμο και αντίσταση μόνο για την τιμή των όπλων» και έγνοια για να μην αλωθεί και σαρωθεί από τα γεγονότα το καθεστώς-τους.

Κι όμως η αντιμετώπιση των δύο αντιμαχόμενων παρατάξεων του «Ελληνικού θέματος» κάθε άλλο παρά στατική ήταν και μετεωρή-ιδίως από το αναπάντεχο για όλους θαύμα του Αλβανικού Έπους.

Επειδή όμως η ελληνική επιλογή ήταν συμπαρατάξη με το Αγγλο-Γαλλικό στρατόπεδο, θα επισημάνω μόνο ενδεικτικά τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε η Ελλάδα με τη φυσική έλλειψη ταύτισης προτεραιοτήτων δικών-μας με τις Αγγλικές και την αδυναμία που έδειξε η ελληνική πλευρά να εκμεταλλευτεί τα χαρτιά που είχε ή απέκτησε με το πέρασμα του χρόνου χάρις στην αντίσταση του ελληνικού λαού.

Η αγγλική πολιτική θα μπορούσαμε να πούμε πέρασε, όπως ήταν φυσικό, από τρεις κυρίως φάσεις.

Στην πρώτη φάση, Σεπτέμβριο 1939 - 28 Οκτωβρίου 1940, οι Αγγλο-Γάλλοι και κυρίως οι πρώτοι προτιμούσαν την Ελλάδα ουδέτερη.

Ανησυχούσαν ότι το κόστος υποστήριξης εμπόλεμης Ελλάδας θα ήταν απαιτήσεις για βοήθεια — όπλα και δυνάμεις — που δεν ήταν σε θέση να δώσουν. Αυτό όμως δεν σήμαινε ότι δεν απέσπασαν οφέλη, ιδίως οικονομικά, που ουσιαστικά δικαιολογούσαν τις επικρίσεις των Γερμανών και Ιταλών ότι η ουδετερότητα της Ελλάδας ήταν ουσιαστικά μόνο τυπική.

Στη δεύτερη φάση, 28 Οκτωβρίου 1940 μέχρι Ιανουάριο 1941, αντιμετώπιζαν τον ελληνικό πόλεμο σαν κάτι έξω από τις δικές-τους προτεραιότητες, αλλά η στάση που θα κρατούσαν θα είχε επιπτώσεις στην στάση της Τουρκίας και των άλλων Βαλκανικών κρατών. Απ' αυτή την άποψη έπρεπε, όπως λέει κι ο Τσώρτσιλ στα απομνημονεύματά του, να δοθεί συμβολική βοήθεια στην Ελλάδα για να μην απαγορευτούν ιδίως οι Τούρκοι. Βέβαια και σε αυτή τη φάση, στρατηγικά, το μόνο που τους απασχολούσε ήταν το στρατηγικό νησί της Κρήτης. Η Αγγλία πίστευε στην αδυναμία της Ελλάδας ν' αντισταθεί και γι' αυτό ήταν φυσικό να μην εντάσσει από την αρχή αυτή την αναπάντεχη συμβαχική βοήθεια στα σχέδια της αποδυνάμωσης των Ιταλών και να απορρίπτει τα γαλλικά σχέδια για την εγκατάσταση Βαλκανικού Μετώπου, με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Η στάση αυτή ήταν φυσική αφού η τότε ελληνική ηγεσία ήταν εντελώς ηττοπαθής και πάντως τα σχέδια του Γενικού Επιτελείου δεν είχαν δώσει προτεραιότητα στην αντιμετώπιση του ιταλικού κινδύνου. Ακόμα και μετά την ιταλική κατάληψη της Αλβανίας, πάνω από το 90% των αμυντικών εξόδων απορροφήθηκαν για τα οχυρωματικά έργα της γραμμής Μεταξά και μόλις 9% για το Ηπειρωτικό μέτωπο.

Στην τρίτη φάση, η ηρωική αντίσταση και οι μαχητικές ικανότητες των Ελλήνων είχαν καταστήσει την Ελλάδα πολύτιμο σύμμαχο. Καθελώναμε τα επίλεκτα ιταλικά στρατεύματα στην Αλβανία και τ' αχρηστεύσαμε για την κυκλωτική τακτική κατά της Αγγλίας που είχε επιλέξει ο Άξονας όταν ο Χίτλερ εγκατέλειψε το σχέδιο κατάληψης της Αγγλικής μητρόπολης. Επίσης η θετική ψυχολογική επίπτωση στους ηττημένους συμμάχους και στους εν δυνάμει συμμάχους-τους καθιστούν πια και για το αγγλικό Επιτελείο το ελληνικό μέτωπο πολύτιμο. Σε αυτή τη φάση γίνεται προσπάθεια εκ μέρους των Άγγλων για την ένταξη του ελληνικού μετώπου στα ευρύτερα πλαίσια του αγώνα του παγκόσμιου πολέμου.

Η φυσική αυτή εξέλιξη και ευελιξία στις αγγλικές θέσεις απέναντι στο «Ελληνικό ζήτημα», έμειναν ανεκμετάλλευτες από την ανύπαρκτη Ελληνική Κυβέρνηση και την άκαμπτη και ηττοπαθή στρατιωτική ηγεσία-μας.

Αντίθετα, προφανώς επηρεαζόμενοι από τους δικούς-τους στενούς ορίζοντες, οι αντιδράσεις-τους και οι αποφάσεις-τους, απaráδεκτες και ακατανόητες για τους σημερινούς μελετητές, είχαν θλιβερά και εγκληματικά αποτελέσματα. Μόνο αντικειμενικές αναλύσεις των ψυχώσεων των πρωταγωνιστών των ημερών αυτών εξηγούν τις πράξεις-τους. Αλλά δεν τους απαλλάσσουν από τις ευθύνες-τους.

Ο Μεταξάς όταν πέθανε άφησε το όλο θέμα συνεργασίας με τους Άγγλους ανοικτό. Στην εκδήλωση πια ενδιαφέροντος των Άγγλων, τον Ιανουάριο 1941, για αποστολή ενισχύσεων σε συνδυασμό όμως με αλλαγή προτεραιοτήτων στα ελληνικά επιτελικά σχέδια, ο Μεταξάς αντέταξε μόνο «διαβεβαιώσεις ένθερμης φιλίας προς Άγγλους συμμάχους». Το θέμα της νέας αμυντικής γραμμής Ολύμπου - Αλιάκμονος, έμεινε εκκρεμές. Στους αγγλικούς υπολογισμούς για παραχώρηση εγκαταστάσεων στην Ελλάδα βάρινε πάντα η έλλειψη δυνατότητας που βλέπαν για την προάσπιση των εκτεταμένων βορεινών συνόρων-μας, ιδίως χωρίς τη σύγχρονη συμπαράσταση των Βαλκανικών γειτόνων-μας. Με την αποδέσμευση των δυνάμεών-τους από την Βεγγάζη βλέπαν τη δυνατότητα να κρατηθεί η γερμανική προέλαση στον Όλυμπο, εάν εγκαίρως γινόταν και η αναδίπλωση των ελληνικών θέσεων στη γραμμή αυτή.

Ο Μεταξάς και ο Παπάγος ήταν ανένδοτοι. Ο Παπάγος προσκολλημένος σε παλαιά δόγματα οχυρωματικού πολέμου, και σε ξεπερασμένες και πάντως πολιτικά άσκοπες θεωρίες περί τιμής των όπλων, αρνήθηκαν με πείσμα κάθε συζήτηση έγκαιρης αλλαγής τακτικής και τακτικής υποχώρησης των στρατευμάτων-μας από την Αλβανία. Την ψυχολογική αναστολή για εγκατάλειψη των Αλβανικών θέσεων στους νικημένους Ιταλούς τη συμμερίζονταν βεβαίως και άλλοι ανώτεροι στρατιωτικοί και ασφαλώς πολλοί από τους άνδρες που είχαν γράψει ανεπανάληπτες γραμμές θυσίας στα αιματοβαμμένα βουνά της Ηπείρου. Αλλά οι πολιτικές αποφάσεις δεν μπορούν να στηρίζονται σε τέ-

τους συναισθηματισμούς. Είναι πάντα δύσκολες και το μόνο κριτήριο πρέπει να είναι η επιλογή του ολιγοτέρου κακού για την κατάκτηση του τελικού στόχου, που ξαναθυμίζω ότι έπρεπε να είναι η διασφάλιση των συνόρων-μας στο τραπέζι της ειρήνης.

Ακριβώς σε τούτη την περίοδο βλέπουμε να παίρνεται η εντελώς αντίθετη και άχρηστη απόφαση για τις αιματηρές επιθέσεις στην Τρεμπέσινα, όπου αποδεκατίστηκε και η γενναία Κρητική μεραρχία. Σ' ένα εναλλακτικό ορθό σχεδιασμό κάτω από το φως των νέων εξελίξεων στα δύο κυρίως αντιμαχόμενα στρατόπεδα Αγγλίας - Γερμανίας, η Μεραρχία πια στην τρίτη τούτη φάση της αγγλικής αντιμετώπισης του ελληνικού ζητήματος έπρεπε να ετοιμάζεται για επιστροφή στην Κρήτη. Αποτέλεσμα ήταν μετά το θάνατο του Μεταξά στη σύσκεψη υψηλού επιπέδου 'Ηντεν-Ντιλ-Κορυζή-Παπάγου το Φεβρουάριο 1941, να μην καταλήξουν πουθενά. Αντίθετα σημειώνεται σοβαρή παρεξήγηση που θα πληρωθεί ένα μήνα αργότερα με απόφαση που κατέληξε σε εγκληματικό συμβιβασμό.

Δεν εννοούσε ο Παπάγος να δεχθεί ότι η Γιουγκοσλαβία δεν μπορούσε ή δεν ήθελε να εκπληρώσει τις συμβατικές-της υποχρεώσεις. Ίσως ο Παπάγος ενδόμυχα τουλάχιστο δεν ήθελε να το παραδεχθεί γιατί τότε γκρεμιζόταν όλο το σχέδιό-του. Μόνο ο Γεώργιος είχε συλλάβει το μακρόχρονο πολιτικό συμφέρον που θα είχε η Ελλάδα από την πολιτική αξιοποίηση των θυσιών που έκανε το Έθνος. Το λάθος του Γεωργίου ήταν ότι δεν είχε την πολιτική μεγαθυμία να επιλέξει έστω και μετά το θάνατο του Μεταξά πολιτικούς που θα ήξεραν να περπατήσουν εγκαίρως τον πικρό, δύσκολο αλλά μόνο ορθό δρόμο. Ο ίδιος ή το περιβάλλον-του ήταν επηρεασμένος από τα βιώματα που προκλήθηκαν από τις περιπέτειες του πολιτειακού βίου-του.

Έτσι στη δεύτερη μοιραία συνάντηση κορυφής, αρχές Μαρτίου, όπου συγκρούστηκαν Άγγλοι επίσημοι και Έλληνες, οδηγηθήκαμε σε επιλογές συμβιβασμού που μόνο σαν «στρατιωτική και πολιτική αυτοκτονία» του Έθνους μπορούν να χαρακτηρισθούν. Αποφασίστηκε η δημιουργία τριών μετώπων, δηλαδή οι Έλληνες διατηρούσαν το Αλβανικό μέτωπο και τη γραμμή Μεταξά στην Α. Μακεδονία, και οι Άγγλοι με πολλοί λίγες ελληνικές δυνάμεις δευτερεύουσας μάλιστα σημασίας, θα δημιουργούσαν τη γραμμή Ολύμπου. Δεν μπορούσε να είχε επινοηθεί πιο τέλει σχέδιο για να προκληθεί η κύκλωση και η αποδιοργάνωση των ελληνικών στρατευμάτων.

Όλα αυτά είχαν δημιουργήσει, εκτός όλων των άλλων, σοβαρές αρνητικές εντυπώσεις στους συμμάχους-μας, για την ηγεσία των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων, πράγμα που είχε επιπτώσεις στον τρόπο που αντιμετώπιζαν τους Έλληνες στην Κρήτη όταν ήρθε η ώρα της τελευταίας μάχης σε ελληνικό έδαφος.

Από την αρχή το μόνο ελληνικό έδαφος που σε όλες τις φάσεις ζύγιζε θετικά στα γενικότερα στρατηγικά σχέδια των Άγγλων ήταν η Κρήτη.

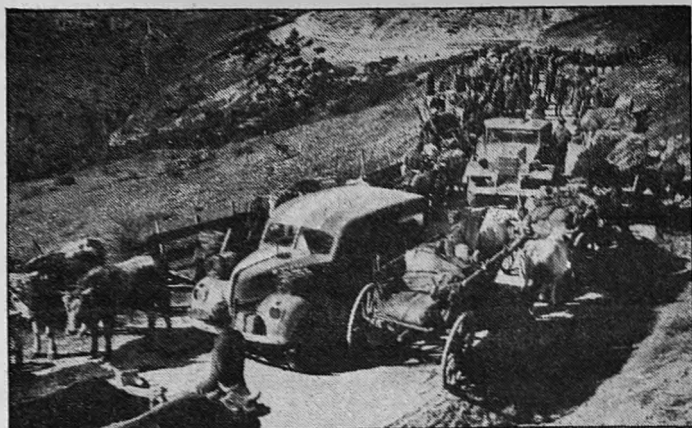
Η Κρήτη παραδόθηκε στους Άγγλους με μυστική συμφωνία πολύ πριν από την επίθεση των Ιταλών. Έχουμε γι' αυτό τη μαρτυρία του Αντιστράτηγου Ι. Αλεξάκη. Η απόρρητη διαταγή που ενεχείρισε ο Παπάγος στις 10 Μαΐου 1940 όταν του ανέθεσε τη Στρατιωτική Διοίκηση Κρήτης «περιείχε οδηγίες για τη συνεργασία με τους Άγγλους» που είχαν «από τώρα την ευθύνη για την υπεράσπιση της Κρήτης» (Στρ. Ι. Αλεξάκης «Τα προφηθέντα της Μάχης της Κρήτης του Μαΐου 1941», Ηράκλειο, Ιούλιος 1977).

Αυτό αποδεικνύει και την ανειλικρίνεια των επιχειρημάτων του Μεταξά που προέβαλε στους Άγγλους για να δικαιολογήσει την άρνηση για έγκαιρη άφιξη αγγλικού εκστρατευτικού σώματος στη Θεσσαλονίκη. Το επιχειρήματα ήταν ότι θα προκαλούσαμε τη γερμανική επίθεση. Κι όμως δεν σκέφτηκε ότι το ίδιο επιχειρήμα θα μπορούσε να προβάλουν και για την παραχώρηση της Κρήτης.

Έχουμε βέβαια δύο διαφορετικές ενδείξεις ότι ο Μεταξάς τουλάχιστο συνεδητοποιούσε την αναπόφευκτη αυτή τραγική προσωρινή εγκατάλειψη της υπόλοιπης Ελλάδας.

Στο πρώτο Υπουργικό Συμβούλιο μετά την κήρυξη του Ελληνο-Ιταλικού πολέμου έλεγε: «Το πιθανώτερο λοιπόν είναι να χάσωμε προσωρινώς τη Μακεδονία και την Ήπειρο και δεν αποκλείεται και αυτές Αθήνας και τας εστίας-μας και ό,τι άλλο έχουμε να εγκαταλείψομε προσωρινώς μεταβαίνοντες εις Πελοπόννησον ή εις Κρήτην».

Την ίδια μέρα σε συνέντευξη Τύπου σκιαγράφησε τον ακρωτηριασμό της Ελλάδας. Βέβαια το ανέφερε σαν αναπόφευκτο σε περίπτωση που δεχόμεθα το Ιταλικό τηλεσίγραφο. Αλλά, άσχετα, έβλεπε την Ήπειρο ν' αποκόπτεται από Ιταλούς, Μακεδονία από Βουλγάρους και την Κρήτη με τα νησιά από Άγγλους.

«Θα εδημιουργούντο έτσι όχι δύο, όπως το 1916, αλλά τρεις αυτήν την φοράν Ελλάδας. Πρώτη θα ήτο η "επίσημος των Αθηνών", η οποία θα είχε φθάσει εις την πόρωσιν και το κατάντημα, δια να αποφυγή τον πόλεμον, να δεχθή να γίνη εθελοντής δούλος πληρώνουσα μάλιστα την τιμήν αυτήν και με την συγκατάθεσίν-της να αυτοακρωτηριασθή τραγικώτατα, παραδίδουσα εις την δουλείαν πληθυσμούς αμύγως Ελληνικούς... Δεύτερα θα ήτο η πραγματική Ελλάς. Δηλαδή η παμπνηφία της κοινής γνώμης του Έθνους, το οποίον ποτέ δεν θα αποδέχτο την εκουσίαν-του υποδούλωσιν πληρωμένην μάλιστα με εθνικόν ακρωτηριασμόν αφόρητον και ισοδυναμούσαν με την οριστικήν ατίμωσιν και μελλοντικήν βεβαίαν εκμηδένισιν του Ελληνισμού ως εννοίας και οντότητος, εκμηδένισιν πρώτον ηθικήν, και δεύτερον, εν συνεχεία της ηθικής και υλικήν... Τρίτη, τέλος, θα προέκυπτε μία ακόμη Ελλάς, η Ελλάς την οποίαν δεν θα παρέλειπαν να δημιουργήσουν, φυσικά με την επίκλησιν του δημοκρατισμού, οι δημοκρατικοί Έλληνες υπό την κάλυψιν του βρετανικού στόλου εις τας νήσους Κρήτην και τας άλλας. Η τρίτη Ελλάς, η "δημοκρατική", θα είχε με το μέρος-της όχι μόνον την πρόθυμον υποστήριξιν της Αγγλίας, εις την οποίαν θα έδιδε το δικαίωμα να καλύψη τας νήσους-μας, καλυπτομένη και η ίδια εις την Βόρειον Αφρικήν, αλλά θα είχε με το μέρος-της και το Εθνικόν δίκαιον. Η ηθική-της δύναμις λοιπόν θα απερόφα μοιραίως την επίσημον Ελλάδα, διότι θα διέθετεν η τρίτη αυτή Ελλάς την ανεπιφύλακτον έγκρισιν και ενίσχυσιν της ανεπισήμου, της «Δεύτερας Ελλάδος», της Εθνικής δημοσίας γνώμης εν τη παμπνηφία-της». (Ημερολόγιο Μεταξύ τόμος Δ', σελ. 520).

Παρ' όλα αυτά δεν έχουμε πουθενά σχέδιο τακτικής υποχώρησης από προχωρημένες θέσεις στο Αλβανικό μέτωπο με σκεπτικό την προσπάθεια συνέχισης του αγώνα της Ελλάδας στην Κρήτη. Αντίθετα έχουμε πάμπολλα, όπως ήδη ανέφερα, στοιχεία που αποδεικνύουν το αντίθετο.

Αλλά αυτό το χαρτί έμεινε αναξιοποίητο γιατί οι τότε ιθύνοντες δεν το είχαν ποτέ σαν τέτοιο, απλά και μόνο τους δημιουργούσε αρνητικές αντιδράσεις. Τα πάθη ήταν τέτοια που ούτε το καθεστώς μπορούσε να φανεί γενναίοψυχο και να εφαρμόσει πολιτική πραγματικής λήθης μπροστά στον ξένο κίνδυνο, ούτε όμως και οι ηττημένοι του '35 κατάφεραν να παραμερίσουν τα δικά-τους πικρά βιώματα.

Έτσι ο Μεταξάς αδυνατούσε να αντιμετωπίσει ψύχραιμα την περίπτωση Κρήτης σαν έδρα δικής-του κυβέρνησης αφού σε τέτοια περίπτωση γνώριζε ότι θα φαινόταν πια ξεκάθαρα το μεγάλο χάσμα μεταξύ του καθεστώτος-του και της εθνικής λαϊκής θέλησης. Το ίδιο πάθος απέκλεισε το σχηματισμό Πολιτικής Εθνικής Κυβέρνησης μετά το θάνατό-του, παρ' όλο ότι οι Άγγλοι συμβούλευσαν στον Γεώργιο μια τέτοια λύση. «Οι στρατιωτικοί δεν θα το δέχονταν» φαίνεται ότι απήντησε. Ασφαλώς το αποτακτικό είχε γι' αυτούς μεγαλύτερη σημασία από τα ζωτικής σημασίας πολιτικά θέματα που αυτοί δεν ήταν σε θέση να συλλάβουν. Ακόμη και τις πιο τραγικές ώρες της υποχώρησης έχουμε αποδείξεις αυτού του τυφλού πάθους, όπως αποδεικνύεται από επιστολή του Σακελλαρίου προς Καβαδία, που έθετε βάσεις υπονόμευσης του Τσουδερού διότι «πρέπει να επιστρέψει μετά την απελευθέρωση στην Ελλάδα αλώβητο το Καθεστώς 4ης Αυγούστου».

Εάν υπήρχε πολιτική σκέψη, η θωράκιση της Κρήτης δεν θα έπρεπε ποτέ να παραδοθεί στους Άγγλους. Έπρεπε να είχε προβλεφθεί η πιθανότητα μεταφοράς της έδρας της Ελληνικής Κυβέρνησης προσωρινά στην Κρήτη, και η χρησιμοποίηση της πολύτιμης αυτής βάσης από τους συμμάχους να γινόταν μόνο διότι συνεχίζαμε να βρισκόμεθα στο

πλευρό της συμμαχίας. Το ότι δεν υπήρχε τέτοιο σχέδιο τακτικής υποχώρησης των ελληνικών δυνάμεων από την Αλβανία, — αντίθετα και ο ίδιος ο Παπάγος θεωρούσε τον πόλεμο τελειωμένο αν έσπαζε το Β. Μέτωπο —, αποδεικνύεται από το ότι παρέδωσαν την Κρήτη στους Άγγλους για τη θωράκιση-της πολύ πριν εκδηλωθεί η Ιταλική επίθεση, και χωρίς εγγύηση και ανταλλάγματα, από το ότι ποτέ δεν δώθηκαν οδηγίες στους Στρατιωτικούς Διοικητές να φροντίσουν να ετοιμάσουν ασφαλές στρατηγείο για τη μεταφορά της κυβερνητικής έδρας. Τούτα όλα θα ήταν στοιχειώδη μέτρα αν ήθελε να παίξει με δικούς-της όρους η Ελλάδα το χαρτί Κρήτη.

Ο Μεταξάς ασφαλώς δεν περίμενε τις νίκες του Στρατού-μας. Εάν ξεκινούσε από μια τέτοια αφετηρία ούτε θα είχε δεχθεί το ηττοπαθές επιτελικό σχέδιο του Παπάγου ούτε θα δεχόταν τη διατήρηση σε κύριες θέσεις ατόμων που δεν ενστερνίζονταν την αγγλική επιλογή και θα αξιοποιούσε πολύ καλύτερα τις δυνατότητες που μας έδιναν οι αγγλικές τακτικές προτεραιότητες. Αντίθετα η στάση του Παπάγου εξαγριώσε δίκαια τους Άγγλους. Αν ο Μεταξάς πραγματικά ήθελε να εφαρμόσει σχέδιο σωστό έπρεπε να απομακρύνει άτομα όπως τον Μαυρουδή που απεκάλεσε «προδότη» στο ημερολόγιό-του ή ακόμα τον Παπάγο, τον Αποστολίδη, που σύμφωνα και με αναφορές του Άγγλου Πρεσβευτή, ήταν έτοιμοι να παραδώσουν την Ήπειρο στους Ιταλούς. Το ίδιο φαίνεται ισχύε για τον Παπαδήμα, όπως φάνηκε με την στάση-του τις τελευταίες τρεις τραγικές μέρες πριν από την ορκομωσία του Τσουδερού.

Εδώ θα γυρίσουμε πίσω πέντε χρόνια για να δούμε πιο κοντά το λόγο που έμεινε η Ελλάδα τα κρίσιμα αυτά χρόνια χωρίς την αναγκαία πολιτική εξουσία. Πριν πέντε χρόνια ο διχασμός και τα πάθη για μια ακόμα φορά είχαν διαλύσει την πολιτική ζωή. Όλοι γνωρίζουμε πως οι ίδιοι οι κοινοβουλευτικοί κατέθεσαν τις ευθύνες-τους στα πόδια του μετέπειτα δικτάτορα Μεταξά.

«Μέσα εις την ατμόσφαιραν η οποία περιβάλλει την ζωήν-μας, εισπνέομεν όλοι, χωρίς να το καταλάβωμεν, μίαν γενναίαν δόσιν υποκρισίας. Κοιτόμεθα πάντες και εκτραγωδούμεν τον κίνδυνον τον απώτερον του κομμουνισμού, δια να καλύψωμεν τον κίνδυνον το οποίον ημείς οι ίδιοι δημιουργούμεν, οι προστάται δήθεν και υπερασπισται του αστικού καθεστώτος. Τα μιση-μας, αι ασχημιαί, η εμπάθεια η οποία έχει αποκορυφώσει τον διχασμόν του Έθνους και δημιουργήσει τον κίνδυνον, ένα κίνδυνον σύροντα το Έθνος εις πλήρη καταστροφήν και την τελείαν αποσύνθεσίν-του, αυτός είναι ο προσεχής, ο ορατός, ο απτός κίνδυνος. Και η καταφρόνησις προς πάσαν ηθικήν αξίαν και προς πάσαν ηθικήν έννοιαν έχει κλονίσει πλέον τα θεμέλια του κοινωνικού καθεστώτος, ώστε να μη υπολείπεται πλέον εις τους ενδεχομένους ανατροπείς του κοινωνικού καθεστώτος βαρύ το έργον». (Απόσπασμα αγόρευσης Σοφούλη, σελ. 377, 1936).

Ο Μεταξάς βρισκόταν στο τέλος του βίου-του με οξυμένα λόγω ηλικίας τα διάφορα χαρακτηριστικά-του που κόστισαν πολλά δεινά στη χώρα. Δίκες, τουφεκισμοί, εξευτελισμοί πολιτικών και αξιωματικών, διχασμός των Ελλήνων σε «προδότες και μη» πληρώθηκαν ακριβά στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Στέρησαν τη χώρα από άξιους πολιτικούς και αξιωματικούς και δημιούργησαν ζοφερή εντύπωση στους συμμάχους.

Ενδεικτικά παραθέτω τις εντυπώσεις που προκαλούσαν όλοι, όσοι φιλοδοξούσαν να αναμηνγνώνται στα κοινά, σ' έναν Άγγλο τις τρεις μοιραίες μέρες μετά την αυτοκτονία του Κορυζή.

«Τις τελευταίες εκείνες μέρες στην Αθήνα, οι πολιτικοί της αντιπολιτεύσεως δε στάθηκαν στο ύψος των περιστάσεων. Δεν μπορούσαν να ξεχάσουν τη δυσπαρέσκειά-τους για τους βενιζελικούς αξιωματικούς που δεν είχε επιτραπεί η επάνοδός-τους στο στράτευμα κατά τη διάρκεια του πολέμου, και ιδιαίτερα τη δυσπαρέσκειά-τους που δεν είχαν κληθεί να συμμετάσχουν στην Κυβέρνηση πριν από την κατάρρευση. Θεωρούσαν επίσης του εαυτούς-τους ως παραδοσιακούς φίλους της Αγγλίας. Δεν υπάρχει αμφιβολία, πως τα παράπονα-τους αυτά είχαν κάποια βάση. Ήταν λυπηρό όμως να βλέπει κανείς τα προσωπικά και πολιτικά-τους αισθήματα να παραμερίζουν το καθήκον-τους προς την πατρίδα τις μέρες αυτές. Περιττό βέβαια να τονισθεί η απογοήτευση του βασιλιά από την άρνησή-τους. Το αποτέλεσμα ήταν και οι δύο πλευρές να αισθάνονται, περισσότερο ή λιγότερο δικαιολογημένα, ότι η άλλη πλευρά ήταν υπεύθυνη».

(Επιστολή του Caccia προς το Waterlow, 20 Μαΐου 1942, Αρχείο Waterlow, Λονδίνο).

«Η έκκληση του βασιλιά προς τους βενιζελικούς για συνεργασία, ειδικά σε μια εποχή που τα πάντα κατέρρεαν και που υπεύθυνος για την

κατάρρευση ασφαλώς δεν ήταν μόνο ο εχθρός, ήταν κάπως άκαιρη. Άλλωστε, οι ταπεινώσεις που είχε υποστεί ο βενιζελικός κόσμος επί εξή χρόνια δεν ήταν εύκολο να ξεχαστούν. Από το 1935, οι βενιζελικοί πολιτικοί είχαν αποκλειστεί από την εξουσία, ενώ δόθηκε η δυνατότητα στους βενιζελικούς αξιωματούχους να πάρουν μέρος στον πόλεμο της Ελλάδας, πράγμα που ήταν μια από τις μεγαλύτερες προσβολές που είχε γίνει ποτέ σε αξιωματούχους της χώρας. Έτσι σχετικά με τη στάση που τήρησαν οι βενιζελικοί τις κρίσιμες εκείνες μέρες, θα μπορούσε να πει κανείς ότι η απόφαση για την ανάληψη πολιτικών ευθυνών προϋπόθετε είτε μεγάλη ανιδιοτέλεια είτε μεγάλο υπολογισμό. Η λύση Τσουδερού, λίγες μέρες αργότερα, αποτελούσε όπως θα εκτεθεί στη συνέχεια, ιδιαίτερη περίπτωση.

(Ιστορία Ελληνικού Έθνους).

Έγινε προσπάθεια μεταφοράς αυτών των μικρόψυχων και μυωπικών παθών στην Κρήτη. Ενδεικτικά μόνο θ' αναφέρω ότι στις τραγικές ώρες άφιξης της Κυβέρνησης στην Κρήτη, ορισμένοι που αποκαλούσαν τους εαυτούς-τους Φιλελευθέρους και είχαν παλιότερα αναμφίβολα προσφέρει στους κοινωνικούς και εθνικούς αγώνες, τυφλωμένοι από τα πάθη του διχασμού, θεώρησαν τη στιγμή κατάλληλη για την υπονόμηση της Κυβέρνησης Τσουδερού. Ευτυχώς που δεν βρήκε απήχηση αυτή η ενέργεια χάρις σε εχέφρονες Κρήτες και ηρωικούς Κρήτες Μακεδονομάχους, που έσχιραν κύρους μεταξύ των γηγενών και ανιδιοτελών Φιλελευθέρων.

Ο Κρητικός πολιτικός που αγέλαβε με ανιδιοτέλεια το καράβι που βούλιαζε το έκανε με πλήρη συνείδηση όλων αυτών των στοιχείων. Έπρεπε να περισωθεί ότι μπορούσε από την ηρωική θυσία του Έθνους, έπρεπε να γίνει προσπάθεια να κρατηθεί η Κρήτη. Δεν υπήρχε άλλος δρόμος: «οδηγούμεθα» όπως έγραφε σ' ένα τηλεγράφημά-του στον Τσώρτσιλ της 28 Απριλίου και «πάλι σε νέο ηρωικό Αρκάδι».

Ο Τσουδερός χωρίς κωλυσιεργίες, χωρίς ενδοιασμούς με πολιτική πείρα και ένστικτο ακονισμένο από τις περιπέτειες του Κρητικού θέματος, δεν δίστασε όχι μόνο ν' αναλάβει αλλά να κάνει και τις σκληρές επιλογές. «Πρέπει να τουφεκισθούν» είπε αμέσως, όταν έμαθε τους υπεύθυνους που δημιούργησαν το θέμα της συνθηκολόγησης. Δεν ζήτησε πια στρατιωτικές εκτιμήσεις. Το μέτωπο είχε διαλυθεί από λάθη που πια δεν μπορούσαν να διορθωθούν. Το μέτωπο είχε σπάσει. Οι αποφάσεις ήταν καθαρά πολιτικές. Ο αγώνας έπρεπε να συνεχισθεί...

«Μεταφέρονται την πρωτεύουσά του Κράτους στην Κρήτην, οπόθεν θα δυνηθώμεν να συνεχίσωμεν τον αγώνα τον οποίον η θέλησις του έθνους ολοκλήρου και το καθήκον της περιφρουρήσεως της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητος της χώρας επέβαλεν ν' αναλάβωμεν...» (Διακήρυξη Κυβερνητική με την αποχώρηση από την Αθήνα).

«Η... επικαλούμαι τον πατριωτισμόν, την σύνεσιν και την παλληκαριά-σας, δια να σώσωμεν την τιμήν της Πατρίδος και να βοηθήσωμεν ώστε, ούτε ημείς να γίνωμεν δούλοι, ούτε οι άλλοι αδελφοί-μας να μένουν δούλοι...»

(Ομιλία Τσουδερού στο Ηράκλειο, 26 Απριλίου 1941).

και σαν πολιτικός ακόμα σε τούτες τις μαύρες ώρες στη ραδιοφωνική ομιλία-του με την ανάληψη ευθυνών-του, έλεγε:

«... Η Ελλάς δεν ηθέλησεν, ούτε επεδίωξε τον πόλεμον καθ' οιοδήποτε λαού. Υποχρεωθείσα να πολεμήση, αμύνεται και μάχεται δια τους εκτεθέντας σκοπούς. Άπαξ εμπλακείσα εις τον πόλεμον, κατόπιν προκλήσεως, αγωνίζεται και δια την απελευθέρωσιν των υποδούλων εκείνων τέκνων-της, τα οποία επί δεκάδες ετών έμειναν υπό σκληρόν ζυγόν, εις τον οποίον υπεβλήθησαν αδικώς διότι επεκράτησε το δίκαιον και ο δόλος του ισχυροτέρου».

Δεν έπρεπε να πάνε χαμένες οι θυσίες, των ηρωικών παιδιών-μας στην Αλβανία. Όλοι επεβουλεύοντο τα συνόρα-μας. Μόνοι-μας έπρεπε ν' αφαιρέσουμε κάθε δικαίωμα από τους συμμάχους να θυσιάσουν ορισμένα εδάφη-μας για την εξυπηρέτηση δικών-μας προτεραιοτήτων μετά τον πόλεμο.

Η διεθνής πολιτική είναι σκληρή αδυσώπητου παζαριού. Είχαμε μπροστά-μας αγώνες. Από την πρώτη μέρα της άφιξης του Τσουδερού στην Κρήτη φάνηκε η αλήθεια. Οι Άγγλοι ήταν έτοιμοι να συστήσουν στους Τούρκους την κατάληψη των νήσων του Αιγαίου. Εάν είχε γίνει πολιτική συνθηκολόγηση θα είχε δοθεί και ηθικό δικαίωμα στους Άγγλους να εφαρμόσουν αυτό το υποχθόνιο σχέδιο. Δεν ήταν η μόνη περίπτωση.

Πόσο όμως πιο δυνατή θα ήταν η θέση της νόμιμης Κυβέρνησης εάν φθάνοντας στην Κρήτη δεν έβρισκε το νησί σε σφαίρα στρατιωτικής ευθύνης των Άγγλων, εάν υπήρχε προετοιμασία για τη στοιχειώδη θωράκιση και αύξηση των υποχωρούντων στρατευμάτων. Εάν οι Άγγλοι

πραγματοποίησαν την Δουνκέρκη-τους είναι σίγουρο πως οι Έλληνες μπορούσαν να είχαν τη δικιά-τους Δουνκέρκη. Το απέδειξαν οι ηρωικοί Ευέλπιδες.

Κι αν ακόμα υπήρχαν σημαντικά επιχειρήματα για την αποστολή στο Αλβανικό μέτωπο της Κρητικής μεραρχίας, κατά την πρώτη φάση με τις δεδομένες τότε αγγλικές θέσεις, δεν δικαιολογείται γιατί στις 8 Φεβρουαρίου, όταν πια ήταν φανερό ότι οι Γερμανοί θα κτυπούσαν και ότι δεν είχαμε καμιά εγγύηση για τη Γιουγκοσλαβική στάση, την έριξε ο Παπάγος σε χαμένη και αιματηρή μάχη. Μάχη σφαγής σε προκεχωρημένη θέση που κάτω από το φως άλλης τακτικής προτεραιότητας όπου λαμβανόταν υπόψη σχέδιο διατήρησης γραμμής Ολύμπου ή και τελικά Κρήτης σαν ελεύθερο Ελληνικό Κράτος, αυτή η επίθεση ήταν εντελώς άχρηστη. Κι έτσι:

«Χίτλερ να μην καυχηθής
πως πάτησες την Κρήτη
Σαρμάτωή την εύρηκες
κι ελείπαν τα παιδιά-της»

«Κρήτη-μου, η Μεραρχία-σου
και νάτανε κοντά σου
δεν θα πατούσαν Γερμανοί
τ' άγια χώματά-σου»

Όλη αυτή η τραγική διαχείριση των θεμάτων δεν άφηνε άλλη επιλογή. Η τύχη-μας ήταν προδιαγραμμένη. Δεν μας έμενε παρά να επαναλάβουμε το τραγικό ολοκαύτωμα του Αρκαδίου. Έλειψε ο νους, έλειψε η καρδιά, έλειψε η ενότητα. Μικρά πάθη και βιώματα οδήγησαν στην πλήρη αποσύνθεση της Ελλάδας.

Το Ολοκαύτωμα της Κρήτης ήταν για την Ελλάδα του '40 αυτό που το Αρκάδι ήταν για την Κρήτη του περασμένου αιώνα. Κανείς μετά από αυτό δεν μπορούσε, δεν τολμούσε, ν' αρνηθεί στην Ελλάδα στο τράπέζι των νικητών να ζήσει. Μπροστά στο μεγαλείο του λαού της Κρήτης και των αγωνιστών της Μάχης συνεχιστές του Αλβανικού έπους, οι μικρόκαρδοι πολιτικοί των Ισχυρών της γης αισθάνθηκαν δέος και ντροπή. Χρειάστηκε το Ολοκαύτωμα, το αγέρωχο βλέμμα του Κρητικού και της Κρητικιάς, για να καταλάβουν οι ξένοι ότι δεν τους δινόμε το δικαίωμα, ούτε να μας κρίνουν για τις αδυναμίες-μας, ούτε να μας πουλάνε.

Αλλά και εμείς πρέπει να βρούμε το σύγχρονο Θησέα-μας για να δαμάσει επιτέλους με νου, πονηριά και αγάπη την απελευθέρωσή-μας από το δικό-μας Μινώταυρο. Αυτός κρύβεται στο Λαβύρινθο του ελληνικού χαρακτήρα. Στο σκοτεινό αυτό Λαβύρινθο, κουρνιάζουν πάθη, εγωϊσμοί και παραλογισμοί. Δεν μας αφήνουν να σκεφθούμε ήρεμα πως θα σκοτώσουμε το αιμοβόρο αυτό τέρας.

Όσο δεν σκοτώνεται, όσο δεν ξεριζώνεται, θ' απαιτεί κάθε τόσο θυσίες αίματος σαν τίμημα της επιβιώσής-του. Πρέπει επιτέλους να μάθουμε να ζούμε σωστά για να μην βρίσκονται μάνες χωρίς γιούς και νιες χωρίς άνδρες, και παιδιά, χωρίς πατέρα, για να μην ερμηνώνεται ο τόπος, να πυρπολείται η γή, να συρρικνώνεται το Έθνος, να χάνουμε το άνθος της γενιάς-μας και ν' αρχίζουμε από την αρχή.

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τοιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίδλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης γιά τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε γιά τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμίου

Βαλασαμώνος 4 καί Άσκληπιού τηλ. 6447830 – 3635419.

Οι Άγγλοι μας διέλυσαν γιατι δεν γινόμεθα άθυρμά-τους...

του Ανδρέα Παπαδάκη

Ο Ανδρέας Πολέντας γενικός γραμματέας της ΑΕΑΚ, που εκτελέστηκε από τους Γερμανούς στις 31 Δεκεμβρίου 1942 μαζί με άλλους πατριώτες, και δίπλα η κατοχική ταυτότητά-του.

Λίγες μέρες μετά την κατάληψη της Κρήτης, στις 15 Ιουνίου 1941, με πρωτοβουλία του απόστρατου συνταγματάρχη ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ συγκεντρώθηκαν στα Χανιά και υπογράψαν «Πρωτόκολλο» τιμής και θυσίας δια την απελευθέρωση της Κρήτης-μας», ο ίδιος ο Α. Παπαδάκης, ο γιατρός Γιάννης Παΐζης, ο φοιτητής της Νομικής Ανδρέας Πολέντας και ο δικηγόρος Γιάννης Ιωαννίδης από το Λασιθί. Αυτή ήταν και η ιδρυτική πράξη της ΑΕΑΚ (Ανωτάτη Επιτροπή Αγώνος Κρήτης). Η τελική συγκρότηση και οι υπευθυνότητες της ΚΕ της ΑΕΑΚ διαμορφώθηκαν σε λίγο καιρό ως εξής: Γ. Παΐζης (Χανιά), Ανδρ. Παπαδάκης (Ρέθυμνο, και στρατιωτικός υπεύθυνος), Τίτος Γεωργιάδης (Ηράκλειο) Γ. Ιωαννίδης (Λασιθί), Αριστ. Καρακουλάκης και τέλος Ανδρέας Πολέντας γ.

γραμματέας. Οι τρεις από τους ηγέτες-της, ο Τίτος Γεωργιάδης, ο Γιάννης Ιωαννίδης και ο Ανδρέας Πολέντας τουφεκίστηκαν από τους Γερμανούς.

Το καλοκαίρι του '42 η ΑΕΑΚ είχε έρθει σε συνεννόηση για συμφωνία με το ΕΑΜ Κρήτης. Η σύλληψη και εκτέλεση ηγετών της ΑΕΑΚ, η φυγάδευση των άλλων στη Μ. Ανατολή και η παρεμβολή των Άγγλων συνδέσμων ματαίωσε το εγχείρημα, αλλά και συντέλεσε στην ουσιαστική διάλυση της οργάνωσης ως το τέλος του '42. Το κείμενο που ακολουθεί είναι από το βιβλίο του Ανδρέα Νενεδάκη «Ο Εφεδροπατέρας» που κυκλοφόρησε αυτές τις μέρες και αποτελεί απόσπασμα ιδιόχειρης έκθεσης του πρωταγωνιστή της οργάνωσης Ανδρέα Παπαδάκη. Χωρίς τις πολιτι-

κές προοπτικές του ΕΑΜ, η ΑΕΑΚ ήταν πάντως μια αληθινά εθνική αντιστασιακή οργάνωση. Για άλλες οργανώσεις — μη ΕΑΜικές — που συγκροτήθηκαν στην Κρήτη από τους Άγγλους (πρόκειται για την ΕΟΚ και την ΕΟΡ) ο Ανδρέας Παπαδάκης, γράφει: «ήσαν οι τελευταίες οργανώσεις που έγιναν στην Κρήτη. Είχαν κι αυτές πολλά τίμια και με ευγενή πατριωτικά αισθήματα μέλη, ως οργανώσεις όμως συνεκροτήθησαν και με το σκοπό ν' αντιδράσουν εις το ΕΑΜ».

Το απόσπασμα που ακολουθεί επιγράφεται «Διατί έσβησεν η ΑΕΑΚ». Ο Αλεξ. Φιλντιγκ είναι ο περίφημος «Αλέκος» που έδρασε στην Κρήτη μαζί με τον επίσης αναφερόμενο Σμιθ-Χιούζ και άλλους Άγγλους πράκτορες.

Τα ερωτήματα είναι δύο. Το ένα: Γιατί οι Άγγλοι εφάνηκαν τόσο σκληροί απέναντι της ΑΕΑΚ και δεν της επέτρεψαν να ολοκληρώσει το έργο-της; Και το άλλο: Τι έκανεν η Ελληνική Κυβέρνησις στο Κάιρο πάνω σ' αυτά;

Και πρώτα για τους Άγγλους. Οι Άγγλοι εγνώριζαν πως χωρίς εμέ η οργάνωσις δεν θα μπορούσε να κρατηθή κι εστράφηκαν κυρίως εναντίον-μου. Αλλ' ήτο μήπως η αφορμή της πολεμικής-των κατ' εμού η μικροπαρεξήγηση που είπαμε μεταξύ εμού και του κ. Άλεξ Φιλντιγκ; Ασφαλώς όχι. Αυτά δεν τα πίστευαν ούτε αυτοί που τάλεγαν, γιατί οι κ.κ. Σμιθ-Χιούζ και Φιλντιγκ ήσαν αρκετά ευφυείς ώστε να μην είναι δυνατόν ν' αδικήσουν την ιδιαν-των αντίληψιν. Αυτά ήσαν προσχήματα και μάλιστα γελοία. Και η πολεμική των κατ' εμού για την δήθεν παρεξήγηση με τον κ. Φιλντιγκ δεν ήτο παρά καμουφλάρισμα, ενώ η πραγματική-των αφορμή ήτο: Γιατι δεν γινόμεθα άθυρμα εις τα χέρια-των. Ήτο γιατί δεν μπορούσαν να μας κάνουν τυφλά όργανά-των. Αυτή είναι η πραγματική αλήθεια.

Τώρα, στις λεπτομέρειες υπάρχουν και μικροσυμφέροντα, εγωισμοί και πείσματα δικά-των, καθώς και βρωμόλογα των δικών-μας, αλλ' όλα αυτά δεν έπαιξαν και μεγάλο ρόλο, γιατί ξέρουν οι Άγγλοι να τα διασκεδάζουν αυτά όταν τους συμφέ-ρει.

Οι Άγγλοι εβασίζοντο στο δόγμα, πως ο σκοπός εξαגיάζει τα μέσα, και δεν δέχονται συμβιβασμούς στα μέτρα σκοπιμότητος που παίρνουν. Ότι δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν για τους σκοπούς και τα συμφέροντά-των το κλωτσοπατούσαν και το εξηυτέλιζαν. Τα υψηλά ιδεώδη γι' αυτούς ήσαν «για να περνά η ώρα». Και είναι μόνο για να λένε ωραία λόγια.

Οι Άγγλοι στηριζόνταν στην ΑΕΑΚ μόνο όσο την είχαν ανάγκη και δεν μπορούσαν να κινηθούν στην Κρήτη χωρίς αυτή. Με πλήρη ασφάλεια της ζωής-των υπό το σκήπτρον της ΑΕΑΚ είχαν κάνει γνωριμίες ευαλότων χαρακτήρων και μπορούσαν να κάνουν την δουλιά-των τώρα μ' αυτούς, που τους υπελόγζαν και για μελλοντικούς σκοπούς. Έπειτα τώρα πια τα πράγματα έπαιρναν καινούργια τροπή. Η τύχη του πολέμου είχε κριθεί στη μάχη του Στάλινγκραδ και Ελ-Αλαμίν. Και η ΑΕΑΚ δεν των ήτο πλέον απαραίτητος. Αντιθέτως ίσως την έβλεπαν σαν εμπόδιον στους νέους σκοπούς-των. Έπειτα η ΑΕΑΚ συγκροτήθηκε για πολεμικούς σκοπούς, εναντίον του κατακτητού. Και είναι πολύ πιθανόν πως ποτέ οι Άγγλοι δεν εμελέτησαν στα σοβαρά το ζήτημα ανακαταλήψεως της Κρήτης. Κι έμεινε για ν' απελευθερωθή μήνες ολόκληρους μετά την κατάληψη του Βερολίνου από τους συμμάχους. Όσο για τη δουλιά-των στην Κρήτη, δεν τους ενδιέφερε παρά τα σαμποτάζ για ω-

φελήματα ωρισμένων όπως είπαμε και το ζήτημα κατασκοπείας και πληροφοριών που μπορούσαν τώρα πια να το κάνουν και με τους αφοσιωμένους-των εκείνους, που είχαν τραβήξει μαζί-των από τα όργανα της ΑΕΑΚ. Εξ άλλου τότε μελετούσαν άλλου είδους οργανώσεις. Εκείνες μόνο που θα μπορούσαν να θέσουν αντιμετώπους και κατά του ΕΑΜ που είχε γίνει πανίσχυρο σ' όλη την Ελλάδα. Και δεν μπορούσαν να υπολογίζουν στην ΑΕΑΚ πως ήτο δυνατόν να μεταβληθί σε τοιούτου είδους οργάνωσιν. Εγνώριζαν καλά τους Αρχηγούς-της και είχαν ψυχολογήσει αρκετά καλά τον χαρακτήρα-των. Καμιά ελπίδα δεν είχαν πως μπορούν να μας ρυμουλκήσουν. Όσο για την ιδέα να μας εξαγοράσουν, αυτό ούτε τόλμησαν να το σκεφθούν. Μας είχαν λοιπόν καλά ψυχολογήσει οι Άγγλοι και γνώριζαν πως δεν είμεθα διατεθειμένοι να στραφούμε εναντίον άλλων αγωνιστών του αγώνος αντιστάσεως. Μπορούσαμε μόνο να στραφούμε εναντίον των προδοτών, δοσιλόγων και συνεργατών του εχθρού, ουδέποτε όμως εναντίον άλλων αγωνιστών του απελευθερωτικού αγώνος της χώρας-μας σ' οποιαδήποτε πολιτική παράταξη και αν ανήκαν.

Γι' αυτό και θεώρησαν καλόν μια και μας έβαλαν στο χέρι να μας εξουδετερώσουν. Και τοιουτοτρόπως η οργάνωσις-μας θα έμενε χωρίς ηγεσία και μοιραίως πλέον θα διαλυόταν. Όπως και έγινε. Μ' αυτό το νόμισμα πλήρωσαν οι φίλοι και σύμμαχοι τον φόρον ευγνωμοσύνης που ώφειλαν στην ΑΕΑΚ. Με το ίδιο ακριβώς που πλήρωσαν αργότερα και ολόκληρο το Ελληνικό Έθνος, για τις θυσίες των Ελλήνων στον αγώνα και την καταστροφή της χώρας-μας προς χάριν-των.

Ομιλούμεν και καταφερόμεθα εναντίον των Άγγλων για την αχαριστία-των απέναντι των θυσιών που κάναμε γι' αυτούς, και όχι χωρίς δικήν. Δεν πρέπει όμως να ξεχνούμε πως αυτοί είναι ξένοι και δουλεύουν για τα δικά-των συμφέροντα που εξυπηρετούνται με την καλλιέργεια της διαιρέσεως των άλλων. Τα δικά-μας συμφέροντα δεν τους πολυσκοτίζουν. Κι εκείνο που γυρεύουν από μας είναι το αλληλοφάγωμα μεταξύ-μας, γιατί πάνω σ' αυτό μπορούν ν' αλωνίζουν. Γι' αυτό και είναι αξιοκατάκριτοι περισσότερο οι δικοί-μας εκείνοι που των γίνονται τυφλά όργανα, κι εξυπηρετούν εγκληματικά τους δικούς-των σκοπούς εις βάρος των δικών-μας συμφερόντων. Κι επί πλέον δίδουν το δικαίωμα στους ξένους αυτούς να μας μεταχειρίζονται μ' αυτό τον απρεπή και σκληρό τρόπο. Και δεν καταλαβαίνουν οι ανάξιοι αυτοί Έλληνες πως η διαίρεσις η δική-μας είναι για μας εθνικός θάνατος, ενώ για τους Άγγλους είναι το δόγμα-των του «διαίρει και βασίλευε».

Είπαμε και για ένα άλλο ερώτημα: Τι έκαναν η Ελληνική Κυβέρνησις στο Κάιρο πάνω σ' όλα αυτά; Μήπως δεν τάμαθε καθόλου; Τα έμαθαν όλοι και ο κ. Τσουδερός και ο κ. Κανελλόπουλος και ο κ. Βενιζέλος. Μ' αλλοίμονο στην τύχη-μας όταν έχωμε τέτοιους κυβερνήτες. Και στους τρεις παραπονεθήκαμε κι εγώ και οι άλλοι συνεργάτες-μου. Αλλά οι άνθρωποι αυτοί, που αισθάνονται εξαιρετικήν ευχαρίστησιν να παίρνουν προσκλήσεις σαν ξένοι κυβερνήτες για πασσαδικά τραπέζια, δεν ησθάνθηκαν την υποχρέωση δια λόγους εθνικής αξιοπρεπείας να ζητήσουν από τους αυθέντας-των, την εξακρίβωσιν της αιτίας της πολεμικής των Άγγλων εναντίον-μας, και της αφορμής-των να διακόψουν ένα Ελληνικόν αγώνα και δη τόσον σοβαρόν όπως ήτο το έργον της ΑΕΑΚ, ή επί τέλους από ενδιαφέρον να μάθουν εάν ένας Έλλην Ανάτερος Αξ/κός — όπως ήμουν εγώ — τον οποίον χρησιμοποιούσαν εις ενεργόν υπηρεσίαν τότε, διέπραξε καμιά ατιμία εις βάρος των ξένων συνεργατών-του ή του αγώνος, όπως εξήτησα εγώ με επιμονήν απ' αυτούς, αλλ' αντί να κάνουν το καθήκον-των αυτό ένιπτον τας χείρας-των. Μόνο ο Υπουργός Δημητρακάκης που έχει πιο γνήσια Κρητικά αισθήματα μέσα-του έδειξε κάποιο ενδιαφέρον, αλλά οι Άγγλοι αυτόν δεν τον λογάριζαν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ΤΡΙΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

1. Σειρά Σύγχρονη Σκέψη

ANTONIO ΓΚΡΑΜΣΙ: ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Ένας σημαντικός τόμος με βασικά κείμενα πολιτικής-πολιτικής παρέμβασης του μεγάλου ιταλού συγγραφέα.

2. Σειρά Ξένη Λογοτεχνία 25 + 6 ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ

Όλες οι αριστουργηματικά αποδομένες ποιητικές μεταφράσεις του μεγάλου μας ποιητή. Ο Καρυωτάκης μεταφράζει με το μοναδικό-του τρόπο Βερλαίν, Μπωντλαίρ, Βιγιόν, Χάινε.

3. Σειρά Σύγχρονοι Έλληνες Συγγραφείς ΜΙΧΑΛΗ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ: ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΠΑΝΑΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Ένα βιβλίο που φιλοδοξεί να προκαλέσει ένα δημιουργικό διάλογο πάνω στα σημαντικά προβλήματα που απασχολούν το λαϊκό-μας κίνημα.

Ιπποκράτους 6, Ε' ΟΡΟΦΟΣ, τηλ. 3601956

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατᾶτε ολόκληρες τίς ἐφημερίδες πού διαβάσετε, γιά νά φυλάξετε μιά εἰδηση πού σᾶς ἐνδιαφέρει. Κρατεῖστε μόνο τήν εἰδηση. Ζητεῖστε μας τά ἀποκόμματα ὅλων τῶν ἐφημερίδων, γιά νά μή μπεῖτε ἐσεῖς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας εἶναι νά ἐνημερωνόμαστε καί νά σᾶς ἐνημερώνουμε.

Διαβάζουμε ὅλες τίς ἐφημερίδες (ἐλληνικές καί ξένες) καί κρατᾶμε γιά λογαριασμό σας, τά ἀποκόμματα πού σᾶς ἀφοροῦν.

Δέν εἴμαστε «μερικοί ἄνθρωποι», ἀλλά ἓνα ολόκληρο δημοσιογραφικό ἐπιτελεῖο πού δουλεύει ὑπεύθυνα γιά τήν εἰδική - δική σας ἐνημέρωση.

Ἐπικοινωνεῖστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Ἀρχεῖο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΥΒΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ**

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6, ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

Άλλη μια φορά για το «σύμφωνο» μεταξύ ΕΛΑΣ και Γερμανών

του Θανάση Γκένιου - ΛΑΣΣΑΝΗ

Η ελληνική Δεξιά για να μειώσει τη σημασία των αγώνων του ΕΛΑΣ και να σπλώσει τους αγωνιστές της δεν δίστασε να χαλκεύσει τα πιο απίθανα ψεύδη — έτσι προσπάθησε ίσως να απονενοχοποιήσει και κείνη τη μερίδα των πολιτικών που προέρχονταν από τα σπλάχνα της και προχώρησαν στον ανοιχτό δοσιλογισμό. Ένα από τα χαλκεύματα αυτά ήταν και υποτιθέμενο «σύμφωνο» ΕΛΑΣ-Γερμανών της 1.9.44. Σ' αυτή την ανίερη προσπάθεια ήρθε σε λίγο αρωγός και ένα μέρος στελεχών του ΚΚΕ, με πρώτο τον Βασίλη Μπαρτζιώτα. Στο κείμενο που μας έστειλε, ο τιμημένος καπετάνιος του ΕΛΑΣ Λασάννης (Θανάσης Γκένιος) ανασκευάζει τις ψευδολογίες και ζητά από το ΚΚΕ να πάρει τη θέση του για την υπόθεση αυτή.

Ο Γενικός Επιθεωρητής Νομαρχιών Μακεδονίας κατά τη διάρκεια της κατοχής ο συν/χης Χρυσόχοι, για να δικαιολογήσει τη δικιά-του ανοικτή συνεργασία με τους Γερμανούς κατακτητές, έπλασε το μύθο για, δήθεν, υπογραφή συμφώνων μεταξύ ΕΛΑΣ και Γερμανών την 1η Σεπτέμβρη 1944 στο Λειβάδι της Χαλκιδικής, σύμφωνα με το οποίο ο ΕΛΑΣ αναλάμβανε την υποχρέωση να μη χτυπά τους Γερμανούς κατά την υποχώρησή τους από την Ελλάδα, οι δε Γερμανοί θα έδωχαν τους ταγματасφαλίτες από τη Θεσσαλονίκη και θα τους παρέδιδαν στον εφεδρικό ΕΛΑΣ Θεσσαλονίκης.

Νά γιατί πρόκειται για μύθο:

1. Ο Χρυσόχοι στο βιβλίο-του «Η Κατοχή εν Μακεδονία και η δράση του ΚΚΕ», Θεσ/νίκη 1949, παρουσιάζει το «Σύμφωνο» με υπογραφή την 1η Σεπτέμβρη 1944 στο Λειβάδι Χαλκιδικής από τον Καπετάν Κίτσο του 2ου Τάγματος του 31ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ, σαν αντιπρόσωπο του ΚΚΕ. Όμως, την 1η Σεπτέμβρη 1944 δεν υπήρχε οργανωμένο 31 Σύνταγμα. Το 31 Σύνταγμα οργανώθηκε μετά την αποχώρηση του βουλγαρικού στρατού από τη Χαλκιδική.

2. Ενώ ο Χρυσόχοι παρουσιάζει τον Καπετάν Κίτσο να υπογράφει σαν αντιπρόσωπος του ΚΚΕ, η εφημερίδα «Εθνικός Κήρυξ» που αργότερα αναδημοσιεύει το «Σύμφωνο» του Χρυσόχοι, παρουσιάζει τον Καπετάν Κίτσο να υπογράφει σαν αντιπρόσωπος του ΕΛΑΣ. Γίνεται φανερό ότι η Δεξιά παρουσιάζει το «Σύμφωνο» προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις-της, ανάλογα με τις συνθήκες και εν γνώσει-της ότι λέει ψέματα.

3. Εάν υπογράφονταν τέτοιο «Σύμφωνο» από τον ΕΛΑΣ οι Γερμανοί θα το διέδιδαν με όλα τα μέσα τότε (Τύπο, Ραδιόφωνο, προκηρύξεις από την αεροπορία κτλ.) τόσο στα τμήματα του ΕΛΑΣ Μακεδονίας για να το πραγματοποιήσουν, όσο και στα τμήματα του ΕΛΑΣ της υπόλοιπης Ελλάδας, για να μπιθούν το παράδειγμα της Μακεδονίας.

4. Με τις επαφές που είχε — όπως γράφει — θα πρέπει να είχαν καταγγείλει τότε τον ΕΛΑΣ σαν συνεργάτη των Γερμανών, όπως έκαναν για τα Τάγματα Ασφαλείας, ο Πρωθυπουργός της Αγγλίας Τσώρτσιλ, ο Πρωθυπουργός της Ελληνικής Προσφυγικής Κυβέρ-

νησης του Καίρου, Γεώργιος Παπανδρέου, ο αρχηγός του ΕΔΕΣ Ζέρβας.

5. Ο ιστορικός — που είναι βέβαια δεξιός — επί τέσσερα ολόκληρα χρόνια, όπως ομολογεί, έψαξε τα γερμανικά αρχεία, χωρίς να βρει σύμφωνο συνεργασίας ΕΛΑΣ και Γερμανών, ούτε και περίπτωση διαμαρτυρίας από μέρους των Γερμανών, για τυχόν παραβίαση από μέρους του ΕΛΑΣ του «Συμφώνου», ενώ για άλλους βρήκε.

6. Αντίθετα, οι Γερμανοί παραδέχονται ότι ο ΕΛΑΣ ακατάπαυστα τους χτυπά κατά την υποχώρησή-τους και μετά την 1η Σεπτέμβρη 1944. Έτσι, με την υπ' αριθ. 4450 αναφορά των γερμανικών αρχών, στις 29 Σεπτέμβρη 1944, λένε: «στη Βόρεια Ελλάδα δρουν μέγα γάλες ισχυρές δυνάμεις αντάρτων, που κάθε μέρα πραγματοποιούν σαμποτάζ στους δρόμους της υποχώρησής-μας και επιτίθενται στα στρατεύματά-μας. Η Χ Μεραρχία και ΧΙ Μεραρχία του ΕΛΑΣ δρουν στην κύρια αρτηρία υποχώρησής-μας στην κατεύθυνση της πεδιάδας του Αξιού και Αλιάκμονα. Η ΙΧ Μεραρχία επιτίθεται εναντίον στρατηγικών θέσεων των αντικομμουνιστικών τμημάτων που κατέχουν στην περιοχή Κοζάνης - Πτολεμαΐδας (από την εφημερίδα «Ελευθερία» 16.12.1960).

7. Ο ίδιος ο Χρυσόχοι στο παραπάνω βιβλίο-του παραδέχεται ότι ο ΕΛΑΣ χτυπάει τους Γερμανούς και μετά την 1η Σεπτέμβρη 1944. Φυσικά με μειωμένα τα αποτελέσματα της δράσης του ΕΛΑΣ, για να δικαιολογήσει τη θεωρία της εθνικής υποταγής, ότι είναι μάταιος ο αγώνας ενάντια στους κατακτητές. Έτσι γράφει την 1η Σεπτέμβρη, τα τμήματα του ΕΛΑΣ χτυπάν στο Χορτιάτη γερμανικό αυτοκίνητο και συλλαμβάνουν αιχμάλωτο το Γερμανό σοφέρ. Στις 2 Σεπτέμβρη 1944 οι Γερμανοί με τους συνεργάτες-τους έκαψαν το χωριό Χορτιάτη, μαζί με τους κατοίκους. Στις 10 Σεπτέμβρη 1944, τμήματα του ΕΛΑΣ χτυπάν γερμανική περιπολο στο Βαρσί της Έδεσσας, και μέσα στα Γιαντισά σκοτώνουν ένα Γερμανό. Τέτοια έχει αρκετά ο Χρυσόχοι στο βιβλίο-του, χωρίς να μας πει ότι η δράση αυτή του ΕΛΑΣ γίνεται κατά παράβαση του «Συμφώνου» με τους Γερμανούς.

8. Ο ίδιος ο Χρυσόχοι γράφει ότι αυτός διέταξε στις 11 Οκτώβρη 1944, σαν υπεύθυνος Μακεδονίας, τα Τάγματα Ασφαλείας να εγκαταλείψουν τη Θεσσαλονίκη. Κι αυτό γιατί φοβούνταν ότι το κύμα των Ελασιτών που κατευθύνονταν στην πόλη θα βρισके δικαιολογία να διατάξει γενική σφαγή των «εθνικοφρόνων» και όχι όπως γράφει στο μύθο-του ότι οι Γερμανοί θα έδωχαν τα Τάγματα Ασφαλείας, και θα παρέδιδαν την πόλη της Θεσσαλονίκης στον εφεδρικό ΕΛΑΣ.

9. Το ημερολόγιο Πορείας και Επιχειρήσεων της Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας του ΕΛΑΣ που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Εθνική Αντίσταση» στο εξωτερικό, τον Οκτώβρη του 1971, ξεσκεπάζει τους συκοφάντες, γιατί παρουσιάζει την καθημερινή δράση του

ΕΛΑΣ σε όλη τη Μακεδονία και μετά την 1η Σεπτέμβρη 1944. Αρκετό είναι να αναφέρει κανείς μερικές μάχες απ' αυτές της ΧΙ Μεραρχίας του ΕΛΑΣ: π.χ. Στις 15 Σεπτέμβρη 1944 στην πόλη Θεσσαλονίκης, τμήματα Ελασιτών συγκρούστηκαν με συνεργάτες των κατακτητών, απώλειες 10 νεκροί, δικοί-μας δύο. Το ΧΙΧ Σύνταγμα χτύπησε γερμανική φάλαγγα αυτοκινήτων στο 61ο χιλιόμετρο. Υπάρχουν αρκετοί νεκροί και τραυματίες του εχθρού. Την 5η Οκτώβρη 1944 γερμανοτάταροι επιτέθηκαν εις Λειβάδι Χαλκιδικής. Το 2ο Τάγμα (Καπετάν Κίτσος) αντεπετέθη και έτρεψε τον εχθρό σε άτακτο φυγή. Ο εχθρός είχε 20 νεκρούς, 30 αιχμαλώτους και πολλούς τραυματίες. Απώλειες δικές-μας 6 νεκροί και 2 τραυματίες. Λάφυρα: ένα πολυβόλο, δύο ολμίσκοι, 34 τουφέκια, 3500 φυσίγια. Την 6η Οκτώβρη 1944 τμήμα του 31ου Συντάγματος στην περιοχή Λαγκαδίκια χτύπησε γερμανικό αυτοκίνητο. 6 Γερμανοί αξιωματικοί κι ο φρούραρχος του Λαγκαδά νεκροί. Λάφυρα: 1 τόμπσον, 3 πιστόλια με πυρομαχικά, δική-μας καμία απώλεια. 10η Οκτώβρη 1944, τμήμα του 31ου συντάγματος επιτέθηκε κατά Γερμανών στην Κασσάνδρα. Ο εχθρός είχε 22 νεκρούς, 3 τραυματίες. Λάφυρα: 2 πολυβόλα, 1 αυτόματο, 1000 φυσίγια. Ουδεμία δική-μας απώλεια. Στις 27 Οκτώβρη 1944 κατελήφθη από τμήματα 11ης το Τριάδι, κατόπιν μάχης. Λάφυρα: ένα γερμανικό αυτοκίνητο με όπλα και με πυρομαχικά. Στο Δερβένι κατεστράφη γερμανικό αυτοκίνητο από τμήματα 11ης μεραρχίας. 7 νεκροί και 2 τραυματίες Γερμανοί. Στην οδό Θεσσαλονίκης - Πανόραμα χτυπήθηκε γερμανικό αυτοκίνητο. Νεκροί 5 Γερμανοί και 5 αιχμάλωτοι. Δικοί-μας νεκροί 2. Λάφυρα: 1 πολυβόλο, 1 στήγιερ, 4 κιβώτια πυρομαχικά, χειροβομβίδες, 1 τόμπσον, ασύρματος, 3 τηλεφωνα, 130 κιλά βενζίνη και ένα αυτοκίνητο. Στις 30 Οκτώβρη 1944, τμήματα της 11ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ, σε συνεργασία με τον εφεδρικό ΕΛΑΣ Θεσσαλονίκης, χτύπησαν τους Γερμανούς μέσα στην πόλη και διέσωσαν τους Μύλους «Αλλαντικής» και τον Ηλεκτρικό Σταθμό Αγ. Δημητρίου.

Και μόνο αυτά είναι αρκετά για να ξεσκεπάσουν τον μυθοπλάστη, ανοιχτά συνεργάτη των κατακτητών Χρυσόχοι και την καθοδήγηση του ΚΚΕ Ζαχαριάδη, Βασίλη Μπαρτζιώτα κτλ. που ευθυγραμμίστηκαν στη συκοφαντία σε βάρος του ΚΚΕ και ΕΛΑΣ μαζί-του, για να κάνουν πολεμική σε βάρος του Μάρκου Βαφειάδη, γιατί η ζωή τον δικαιώσε αμετάκλητα κατά τέτοιον τραγικό τρόπο για τις διαφορές-του.

Η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ έχει υποχρέωση και καθήκον να πάρει θέση καταγγέλλοντας τα συκοφαντικά υλικά της 3ης Πανελλαδικής Συνδιάσκεψης (Οκτώβρης 1950) με εισηγητή τον ξεσκεπασμένο πια συκοφάντη του ΚΚΕ και του ΕΛΑΣ Βασίλη Μπαρτζιώτα, εάν θέλει να πάψει να βοηθάει την Δεξιά στην συκοφαντία-της σε βάρος του ΚΚΕ και του ΕΛΑΣ.

Οι Έλληνες πνευματικοί άνθρωποι στην Εθνική Αντίσταση

του Ροζέ Μιλλιέξ

Ο Βασίλης Ρώτας στο βουνό.

Το κείμενο αυτό του ΡΟΖΕ ΜΙΛΛΙΕΞ διαβάστηκε στην ειδική εκδήλωση που οργάνωσε η «Ενωμένη Εθνική Αντίσταση '41-'44» στο λόφο Φινοπούλου, από τις 21 ως τις 27 Ιουνίου, για να τιμήσει την Αντίσταση και να χαιρετήσει το γεγονός της επίσημης αναγνώρισής της. Αναφέρεται κυρίως στη συμβολή των λογοτεχνών στους αντιστασιακούς αγώνες. Για τη συμβολή των εικαστικών καλλιτεχνών είχε προβλεφθεί ειδική ομιλία.

Ένα χρόνο μετά την απελευθέρωση των δύο πατρίδων-μας, φτάνουμε με τη συντροφιά μου στο Παρίσι και τυχαίνει να είμαστε οι πρώτοι αυτόπτες μάρτυρες της αγωνιστικής ελληνικής τετραετίας 40-44. Την προσωπική αυτή λοιπόν μαρτυρία μου ζητάνε οι συμπατριώτες και συνάδελφοί-μου αντιστασιακοί εκπαιδευτικοί και επιστήμονες να τους την διαβιάσω. Κι έτσι, στις 7 του Νοέμβρη του 1945, στο Παιδαγωγικό Μουσείο του Παρισιού, ξεκινάμε την εκστρατεία-μας με μίαν ομιλία αφιερωμένη στην ελληνική πνευματική αντίσταση. Πρόεδρος της συγκέντρωσης ο αλησμόνητος δασκάλης-μας, ο ακτινοβόλος καθηγητής της φιλοσοφίας στο Λύκειο της Μασσαλίας Gustave Monod που, σαν τέλειωσα την εξιστόρηση της συμβολής των Ελλήνων εκπαιδευτικών, διανοούμενων και καλλιτεχνών, στον κοινό αντιφασιστικό και συμμαχικό-μας αγώνα, παίρνει το λόγο για να εκφράσει την κατάπληξη και το θαυμασμό των ακροατών για την προσφορά αυτή των Ελλήνων πνευματικών ανθρώπων και δηλώνει με συγκίνηση: «Αυτό που ακούσαμε σήμερα εδώ αποτελεί μια μεγάλη σελίδα της ιστορίας» (une grande page d'histoire).

Πραγματικά, μεγάλη είναι η σελίδα της ιστορικής τριετίας 41-44 που, δίπλα στον λαϊκό, μαζικό αγώνα και σε οργανική συνάρτηση μαζί-του, γράφτηκε από τους στρατευμένους Έλληνες πνευματικούς εργάτες, από τους απλούς δασκάλους (που τόσοι και τόσοι σκοτώθηκαν) και τους καθηγητές ίσαμε τους κορυφαίους επιστήμονες και δημιουργούς. Και πολύ σωστή η σκέψη των οργανωτών τούτου του εορτασμού να τιμηθούν ιδιαίτερα σήμερα όλοι-τους: κι εκείνοι που θυσιάστηκαν τότε, κι αυτοί που δεν προλάβανε να χαρούν τη σημερινή-μας χαρά και ικανοποίηση και μείνανε στο δρόμο της πικρής αναμονής της αναγνώρισης της Εθνικής Αντίστασης μα και οι βετονισμένοι συναγωνιστές που, επιτέλους, τη χαίρουνται μαζί-μας. Μόνο η ευλαβική αυτή θύμηση να μην περιοριστεί στη γνωστή παρελθοντική διάθεση και νοσταλγία του παλαιμάχου, αλλά να είναι εποικοδομητική για τις νέες γενεές και πηγή γι' αυτές μιας καινούργιας, προσαρμοσμένης στον τωρινό κόσμο-μας, αγωνιστικότητας.

Το πρώτο διδάγμα που θα αντλήσουν οι νέοι του 1982 από την πνευματική Αντίσταση 41-44 είναι ο υποδειγματικά ανένδοτος, ανυποχώρητος χαρακτήρας-της. Στην τεράστια πλειοψηφία-τους οι Έλληνες πνευματικοί άνθρωποι στάθηκαν άψογοι, ακέραιοι απέναντι σε κάθε απόπειρα των κατακτητών να τους προτείνουν συνεργασία. Δεν λύγισαν, δεν υποτάχτηκαν ούτε μπροστά στον κίνδυνο του βιολογικού αφανισμού, με την πείνα της Αποκάλυψης του χειμώνα 41-42 και τους πειρασμούς για λίγη καλοπέραση που μπορούσε να προκαλέσει. Μερικοί απ' αυτούς, όπως ο συγγραφέας Τραυλαντώνης, προτίμησαν να πεθάνουν στωικά κι αξιόπρεπα, από αστία.

Σαν έγινε στην Απελευθέρωση ο σχετικός έλεγχος σ' όλους τους τομείς: εκπαίδευση, λογοτεχνία, δημοσιογραφία, θέατρο, τεχνικά επαγγέλματα, ελάχιστες διαγραφές μετρηθήκανε για λόγους μη εθνικής αξιοπρέπειας και μπορούμε να δηλώσουμε ότι, σε καμιάν άλλη χώρα της κατεχόμενης Ευρώπης, η αναλογία των διανοούμενων που συνεργάστηκαν με τον κατακτητή δεν υπήρξε μικρότερη από όση ήταν στην Ελλάδα.

Δεν αρκέστηκαν όμως σ' αυτήν την πρώτη, μα ακόμα αρνητική αρετή. Η θετική-τους προσφορά ασκήθηκε ταυτόχρονα στα δύο επίπεδα της γενικής Εθνικής Αντίστασης και της καθαυτού πνευματικής αντίστασης.

Στις μεγαλειώδεις διαδηλώσεις στους δρόμους της πρωτεύουσας, τις τόσο πυκνές, τόσο πολυάριθμες και τόσο λεβεντικές όπου, καθώς είπε χαρακτηριστικά ο αξέχαστος πρόεδρος της ΠΕΕΑ καθηγητής Σβώλος, έτρεχε ο λαός σαν να πήγαινε σε πανηγύρια — σ' αυτές τις διαδηλώσεις που, το διατρανεύω ακόμα μια φορά, έκαναν την Αθήνα πρώτη αντιστασιακή πρωτεύουσα της Ευρώπης, έβλεπες πάντα στην πρώτη γραμμή, μαζί με τους φοιτητές, τους καθηγητές, τους συγγραφείς, τους καλλιτέχνες, τους ηθοποιούς, τους επιστήμονες. Και για να τιμήσω τη μνήμη ενός από τους πατριώτες δημιουργούς που στερήθηκαν τη σημερινή-μας χαρά, θα στήσω μια μόνο συμβολική εικόνα: Εκείνη του ζωγράφου Αλέκου Κοντόπουλου, που, τις μέρες του ιστορικού ξεσηκωμού του αθηναϊκού λαού εναν-

οικοδογία & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Γραφεία: Σόλωνος 94, Αθήνα. Τηλ. 3610589, 3600398

Γιά μιά καλύτερη ποιότητα ζωής.
Υπεύθυνα και έκλαικνυμένα θέματα

τιον της πολιτικής επιστράτευσης, το Φλεβάρη του 1943, μή-
κε επικεφαλής της ομάδας των καλλιτεχνών, παροτρύνοντάς-
τους με τα χέρια και τη φωνή-του να εισβάλλουν στο Υπουρ-
γείο Εργασίας στην οδό Μπουμπουλινάς, για να καταστρα-
φούν οι κιόλας έτοιμοι φάκελλοι της επιστράτευσης, λαβαίνον-
τας έτσι μέρος σ' αυτήν την πολυσήμαντη νίκη που αποτελεί
μοναδική περίπτωση σ' όλη την κατεχόμενη Ευρώπη. Ας προ-
σθέσω όμως ότι στην ίδια διαδήλωση θυμάμαι και τον αλησμό-
νητο ηθοποιό Αντώνη Γιαννίδη που επρόκειτο να πεθάνει πι-
κραμένος σε ξένη γη.

Ο καθαυτό πνευματικός αντιστασιακός αγώνας μεταχειρί-
στηκε παράλληλα δύο ειδών όπλα: τα νόμιμα και τα παράνο-
μα.

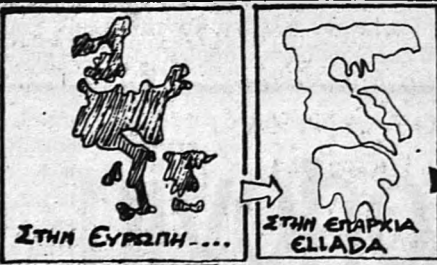
Με κάθε νόμιμο δημόσιο τρόπο έκφρασης: εκδόσεις, ομι-
λίες, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές συγκεντρώσεις, οι πα-
τριώτες διανοούμενοι προσπαθούσαν από τη μια μεριά να το-
νώσουν το εθνικό φρόνημα, εξαιρώντας κάθε τόσο τις ελλήνι-
κές αξίες. Τέτοια αποστολή είχε αναλάβει προσωπικά ο βρον-
τόφωνος προφήτης του αιώνιου ελληνισμού Άγγελος Σικελια-
νός. Απ' την άλλη, να κάνουν, με έξυπνους λεκτικούς ή γραφι-
κούς υπαινιγμούς, έναν αδιάκοπο καμουφλαρισμένο πετροπό-
λεμο εναντίον των κατοχικών αρχών. Με κίνδυνο κάθε φορά
αυτή η μάχη της πονηριάς να προσκρούσει στην άρνηση της
λογοκρισίας. Τέτοια διπλή γραμμή υπηρέτησαν πιστά τα κεί-
μενα της Νέας Εστίας του Πέτρου Χάρη και οι ωραίες τολμη-
ρές λιθογραφίες του Σπύρου Βασιλείου. Σ' αυτό το περιοδικό
με απροσδόκητη αγγαλλίαση διαβάσαμε μια μέρα του 1943 το
κατόπιν πασίγνωστο ερωτικό τραγούδι του Paul Eluard για τη
Λευτεριά 'J' Ecris ton non" (Γράφω τ' όνομά-σου) και που για
να δημοσιευτεί χρειάστηκε ο φίλος μεταφραστής Νάσος Δετ-
ζώρτζης να παλέψει επίμονα με την ιταλική λογοκρισία. Πιο
μαχητικός ακόμα ο κλεφτοπόλεμος που κάνει 10 μήνες συνέ-
χεια το περιοδικό **Καλλιτεχνικά Νέα** που το ίδρυσε ο Γιώργος
Βασιλόπουλος το '43 και συγκεντρώνει τους καλύτερους συγ-
γραφείς και καλλιτέχνες της εποχής. Στον απολογισμό του πε-
ριοδικού που δημοσίεψε φέτος ο Γ. Β. απариθμεί περίπου 140
τέτοιους συνεργάτες. Ένας απ' αυτούς, ο Βασίλης Ρώτας που,
από το '41 κιόλας, μαζί με τον Μάρκο Αυγέρη είχε δραστηριο-
ποιήσει μια ομάδα λογοτεχνών, έβρισκε τρόπο στα φύλλα των
Καλλιτεχνικών Νέων, κάτω από ανανεωμένους μύθους του Αι-
σώπου, να ρίξει ενάντια στον κιβδηλο ηρωισμό του φασισμού
βέλη που μόλις και μετά βίας καλύπτονταν. Το περιοδικό τόσο
τράβηξε το σχοινί με τη λογοκρισία που στο τέλος έσπασε και

το κλείσανε.

Παρόμοια μάχη δώσανε οι άνθρωποι του θεάτρου από τους
θιάσους επιθεωρήσεων με τα τραγούδια γεμάτα πατριωτικά υ-
πονούμενα και επικαιρες αιχμές ίσαμε τις πιο σοβαρές σκη-
νές, το Εθνικό θέατρο και το Κρατικό Θεσσαλονίκης. Κι εκεί
διπλός αγώνας: για να μην παίξουν ναζιστικά έργα και να εμ-
πλουτιστεί το δραματολόγιο με όσο γινόταν περισσότερα ελ-
ληνικά έργα ή από μετεμφιεσμένα, αφού απαγορευόντουσαν,
συμμαχικά έργα που αλλάζανε τους τίτλους-τους και τα ονό-
ματα των συγγραφέων-τους. Πιο άμεσα βοήθησε τον αγώνα
και τις διάφορες εκδηλώσεις-του η φωτισμένη πρωτοβουλία
του Βασίλη Ρώτα να ιδρύσει το 1942 το «Θεατρικό Σπουδαστή-
ριο» που, με τη συνεργασία των πιο λαμπρών ειδικών, στάθηκε
μια μοναδική κυψέλη νέων καλλιτεχνών αγωνιστών. Αξέχα-
στη μας έμεινε η πρώτη εκδήλωση του Σπουδαστηρίου στο θέ-
ατρο Βρετάνια, με μια χυμώδη και γενναία ομιλία του ίδιου του
ιδρυτή, για το δημοτικό τραγούδι, όπου ο Βασίλης-Ρώτας δια-
τράνωσε «ετούτος ο λαός έχει δράκου ρίζα και δεν ξεθεμελιώ-
νεται», αποσπώντας τα τρελά χειροκροτήματα ενός παλλόμε-
νου, καθολικά συνένοχου κοινού. Τέτοια ήταν η απήχηση της
ομιλίας που υποχρεώθηκε ο ομιλητής να την επαναλάβει τώ-
σες και τόσες φορές ώστε στο τέλος έχασε τη φωνή-του και αναγ-
κάστηκε να δώσει το κείμενό-του στη Μαρούλα Ρώτα, να το
διαβάσει αυτή στη θέση-του. Σαν σφίξαν τα πράγματα στην Α-
θήνα, ο μπάρμπα Βασίλης ανηφόρισε στο βουνό και κουβάλη-
σε τη θεατρική-του προσπάθεια και το έργο-του «Ρήγας Βελε-
στινλής» στην Ελεύθερη Ελλάδα, ειδικά στα Θεσσαλικά χω-
ριά, ενώ ο Γιώργος Κοτζιούλας έφτιαξε τη «Λαϊκή Σκηνή» στο
κλιμάκιο ΕΛΑΣ Ηπείρου - Δυτικής Στερεάς, με παραστάσεις
δικών-του μονόπρακτων, όπως «Το καινούργιο Εικοσιένα», κι
όλα αυτά σε κρυμμένα από το Θεό χωριά όπου ούτε καν ξέρα-
νε οι χωρικοί τι θα πει θέατρο.

Και μια που αναφέραμε δυο αγωνιστές του βουνού, ας τιμή-
σουμε γενικά όσους πνευματικούς ανθρώπους, σαν τον αλη-
σμόνητο Ρόδη Ρούφο, πολέμησαν και ως αντάρτες, στις διά-
φορες ένοπλες οργανώσεις.

Αλλά ας κατέβουμε πάλι στην αδούλωτη πρωτεύουσα για να
θυμηθούμε μια σημαδιακή εκδήλωση, που στάθηκε μια καθο-
λική, μεγαλοπρεπής πράξη εθνικής πνευματικής και λαϊκής
μαζί έξαρσης. Εννοώ την κηδεία του Κωστή Παλαμά, στις 28
του Φλεβάρη 1943. Εκείνη την ημέρα πιάσαμε χειροπιαστά την
σπάνια ταύτιση της πατριωτικής πίστης και της ποιητικής δη-
μιουργίας. Είδαμε αμέτρητο λαό να κοινωνάει με τους τρεις

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ....

ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΗ

ΣΤΗΝ ΚΕΝΟΠΟΛΗ

ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΗ

ΣΤΗΝ ΚΕΝΟΠΟΛΗ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΗΝΙΟΥ 76

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΗΝΙΟΥ 76

ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΜΑΓΑΖΙ

ΠΟΥ ΠΟΛΛΑ ΣΤΕΡΕΟ-

ΦΩΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

... ώστε να εφευρεθεί να εξυμνηθεί τους ιθαγενείς με την ίδια συνέπεια και φιλική διάθεση όπως και παλιά

Ένας Φυσικός - Ηλεκτρονικός και Ένας Ηλεκτρολόγος - Ηλεκτρονικός εώς περιμένουν για να διαλέξετε μαζί το καλύτερο Stereo και τα λεφτά εως να πιέσουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΗΝΙΟΥ 76

ΑΘΗΝΑ 706

ΤΗΛ 3602697 - 3627858

ΟΛΑ ΟΣΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ STEREO ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΑ ΕΛΕΓΕ.

κορυφαίους του χορού-του από την ίδια θέληση αναθέματος και ελπίδας, ακούοντας στην εκκλησία του νεκροταφείου τα παλικάρια ποιήματα που απάγγειλαν πάνω από το φέρετρο του Παλαμά ο Άγγελος Σικελιανός και ο Σωτήρης Σκίπης, τραγουδώντας μαζί με τον Γιώργο Κατσιμπαλή πάνω από τον τάφο του ποιητή — που οι καταχτητές ήρθαν να τον βεβηλώσουν, καταθέτοντας στεφάνια — ένα δονούμενο από οργή και περηφάνεια εθνικό ύμνο.

Αλλά μόνο λεκτικά ο Σικελιανός μπορούσε σ' εκείνη την κορυφαία χρονολογία της ελεύθερης αντίστασης, να ξεδιπλώσει τις «φοβερές σημαίες της Λευτεριάς». Για αρκετούς μήνες ακόμα θα έπρεπε να μείνουν κρυμμένες οι σημαίες αυτές και ο πνευματικός αγώνας για να ολοκληρωθεί, αναγκάστηκε να ακολουθήσει και τις επικίνδυνες στενωπούς της παρανομίας.

Εκεί τα πρώτα βήματα είναι ακόμα δειλά. Ένας ηθοποιός δημοσιεύει μονάχος-του ένα πολυγραφημένο δελτίο «ο Καλλιτέχνης». Οι σπουδαστές της Αθήνας το δικό-τους όργανο τη Φλόγα και οι συνάδελφοί-τους της Θεσσαλονίκης «Τα Ελεύθερα Νειάτα». Επίσης, καθώς μας πληροφορεί η σεβαστή και αγαπητή-μας φίλη Έλλη Αλεξίου, η πρώτη ομάδα αντιστασιακών συγγραφέων με τον Λ. Ακριτά, Γ. Θεοτοκά κ.ά. εκδίδει το παράνομο φύλλο «Ελευθερία» που 4 τεύχη κυκλοφόρησαν ώσπου να πιαστεί ο τυπογράφος. Ας πούμε ακόμα ότι η Νέα Εστία εκτέθηκε ακόμα και σε ανοιχτή διώξη, κάνοντας το τόλμημα να τιμήσει το Γενάρη του 1944 με 10 ολόκληρες στήλες τη μνήμη του Δημήτρη Γληνού και πλήρωσε τότε με τρίμηνη διακοπή της έκδοσης του περιοδικού το ένοχο νεκρολογικό άρθρο για το φωτεινό μαρξιστή ιδεολόγο και αντιστασιακό της πρώτης σειράς, που χάθηκε λίγες μέρες πριν ανεβεί στο βουνό. Τέλος, τον Αύγουστο του 1943, ιδρύουν το σπουδαίο μηνιαίο παράτολμο φιλολογικό περιοδικό «Οι Πρωτοπόροι», όργανο των λογοτεχνών του ΕΑΜ, δηλαδή της μεγάλης πλειοψηφίας των Ελλήνων λογοτεχνών. Την ευθύνη της έκδοσης έχουν αναλάβει ο Μάρκος Αυγέρης, ο Νίκος Καρβούνης, η Μέλπω Αξιώτη και ο Γιώργος Λαμπρινός. Τα ονόματα των συνεργατών-του βέβαια κρύβονταν κάτω από ψευδώνυμα. Οι Πρωτοπόροι που βγήκαν ίσαμε το Δεκέμβρη της ίδιας χρονιάς — 5 φύλλα συνολικά — είχαν μια πνευματική και αγωνιστική συγγένεια με τα Lettres Françaises (Γαλλικά Γράμματα), όργανο της Εθνικής Επιτροπής συγγραφέων της Γαλλίας που έβγαине επίσης παράνομα από το Σεπτέμβριο του 1942 ίσαμε το τέλος της κατοχής.

Και μια που αναφέραμε αυτό το ελληνογαλλικό συναγωνιστικό παραλληλισμό, ας πούμε ότι μια διασύνδεση ανάμεσα

στις δύο πνευματικές αντιστάσεις πραγματοποιήθηκε από το 1943, σαν φέραμε κρυφά στην Ελλάδα από τη Μασσαλία, ένα αντίτυπο του πρώτου παράνομου λογοτεχνικού γαλλικού βιβλίου: τη «Σιωπή της Θάλασσας» του Βερκόρ, στις περιφημες Εκδόσεις του Μεσονυκτίου. Το βιβλίο κυκλοφορούσε ίσαμε το 1944 στην Αθήνα και στο πρωτότυπο και στην ελληνική πολυγραφημένη μετάφραση, που με προτροπή του ίδιου του Σικελιανού, τη φρόντισε η σύντροφός-μου.

Μόνο που «Βερκόρ» ήταν ψευδώνυμο, το ψευδώνυμο του Jean Bruller, ενώ οι τρεις χειρόγραφες συλλογές απαγορευμένων ποιημάτων που κυκλοφόρησαν μυστικά στην Αθήνα σε εκατό αντίτυπα η καθεμιά, καλλιγραφημένες και διακοσμημένες με ξυλογραφίες από το Σ. Βασιλείου: «Τα Ακριτικά» - «Πίσω από τα τείχη» - Η Δρακογενιά» έφεραν φαρδιά πλατιά και θαρραλέα τις υπογραφές των δραστών ποιητών Σικελιανού, Σκίπη και Άγι Θέρου.

Παράλληλα ο παράνομος Τύπος φιλοξένησε τα περίπου 40 ποιήματα όπου η Σοφία Παπαδάκη, η ακούραστη αυτή μούσα του Αγώνα, διερμήνευε τις χαρές και τις θλίψεις-του, τιμώντας μεταξύ άλλων τους εκτελεσμένους του Σκοπευτήριου της Καισαριανής, τα τρία παλικάρια του Υμηττού, τους 10 ήρωες της Καλλιθέας. Η περίπτωση της Σοφίας Παπαδάκη αποτελεί ίσως το πιο τρανό παράδειγμα του πόσο, δίχως καμιά υπερβολή, η ελληνική διανόηση στάθηκε, σ' αυτά τα ηρωικά, τα επικά αυτά χρόνια, πιστή στις μάζες που αγωνίζονταν ενάντια στο φασιστικό αντιουμανισμό και έδιναν τη ζωή-τους για την ολοκληρωτική απελευθέρωση όχι μόνο της πατρίδας-τους, αλλά του ανθρώπου σε παγκόσμια κλίμακα.

Λίγες ώρες πριν εκτελεστεί, το 1942, από τους Ναζί, ο συγγραφέας Jacques Decour που είχε ιδρύσει στο Παρίσι το 1941 την παράνομη Εθνική Επιτροπή Λογοτεχνών της Γαλλίας, στο συγκλονιστικό αποχαιρετιστήριό-του γράμμα στους γονείς-του, έγραφε: «Θεωρώ τον εαυτό-μου λίγο σαν το φύλλο που πέφτει από το δένδρο για να γίνει φυτόχωμα. Η ποιότητα που θα έχει το φυτόχωμα εξαρτάται από την ποιότητα του φύλλου. Ενωώ τη γαλλική νεολαία που βασιζώ πάνω σ' αυτή όλη την ελπίδα-μου».

Πώς να μην έχουμε κι εμείς κάθε ελπίδα στην ελληνική νεολαία, τώρα που επιτέλους μπορεί να τραφεί πλουσιοπάροχα από τη χρόνια κρυμμένη παρακαταθήκη του 1941-1944, από την ύψιστη ποιότητα των λαϊκών και πνευματικών αγωνιστών πατεράδων και παπουδών-της που πάλεψαν τότε και έπεσαν γ' αυτήν;

Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

το τελευταίο βιβλίο του

ΝΙΚΟΥ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑ:

Για τον Γκράμσι

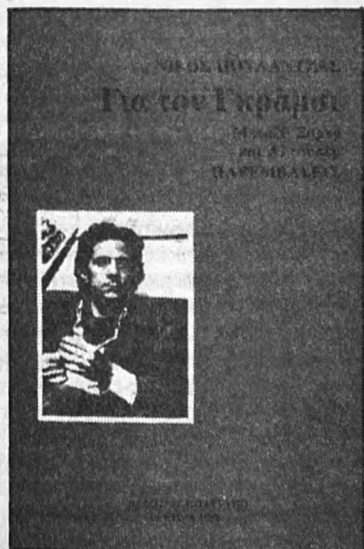
Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Μία σύνοψη των αναζητήσεων και της προβληματικής του ΝΙΚΟΥ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑ στο μαρξισμό, τη σύγχρονη φιλοσοφία, τη θεωρία του κράτους και τον Ευρωκομμουνισμό.

Τα περιεχόμενα του βιβλίου:

- Πορεία προς έναν προβληματικό Ευρωκομμουνισμό
- Γκράμσι: Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ - Προλεγόμενα στη μελέτη για την ηγεμονία στο Κράτος
- Το Κράτος του κεφαλαίου
- Για το πρόβλημα της εξουσίας
- Η κρίση των πολιτικών κομμάτων

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΣΜΟΣ ΛΑΪΚΟΣ

και αυτοδιαχειριστικές απόπειρες στην Ελεύθερη Ελλάδα

του Σπύρου Δραΐνα

Ο συντάκτης του άρθρου ΣΠΥΡΟΣ ΔΡΑΪΝΑΣ, ελληνοαμερικανός με σπουδές στις πολιτικές επιστήμες, επιχειρεί στο κείμενό-του, (μια προμελέτη-απόσπασμα από εκτενέστερη εργασία) να ανιχνεύσει τις απόπειρες για την διαμόρφωση της λαϊκής εξουσίας στην Ελεύθερη Ελλάδα.

«Το έργο-τους», έγραφε ο Niccolo Tucci για το στρατό των Συμμάχων τον Νοέμβριο του 1944, «είναι να μετατρέψουν σε νεκροταφείο μια αίθουσα βασανιστηρίων — έναν τόπο τρόμου και ελπίδας σε τόπο χωρίς τρόμο και χωρίς ελπίδα»¹. Αυτά τα λόγια δίνουν μια ανάγλυφη εικόνα της πικρής πραγματικότητας που αντιμετώπισαν οι άντρες και γυναίκες των κινημάτων αντίστασης στην Ευρώπη όταν με την υποχώρηση του χιτλερικού στρατού εμφανίστηκε η νέα πολιτική των Τσώρτσιλ και Ρούζβελτ. Μιας πολιτικής που είχε σαν αντικείμενο ν' αποκαταστήσει, κατά το δυνατό, την Παλιά Ευρωπαϊκή Τάξη Πραγμάτων². Προϊόν αυτής της πολιτικής ήταν η πολιτική κρίση και το αδιέξοδο που βασάνισε τις πρώτες δεκαετίες μετά τον πόλεμο τη Γαλλία, την Ιταλία, και την Ελλάδα. Για την Ελλάδα, όμως, το φορτίο ήταν ακόμα πιο βαρύ, μια'κι έγινε το πρώτο πεδίο μάχης που εγκαινίασε την εποχή του αμερικανικού ψυχροπολεμικού παρεμβατισμού — μια εποχή που προσωρινά τερματίστηκε με την ήττα στο Βιετνάμ. Είναι φυσικό, λοιπόν, για τη χώρα-μας αυτή η ιστορία του τρόμου και της ελπίδας που θέριψε στην περίοδο της Κατοχής να θεωρείται ακόμα και σήμερα σαν απλό προελπίδιο του εμφύλιου. Όπως σωστά διατύπωσε ο πρωθυπουργός πρόσφατα, «στη δίνη του διχασμού που επακολούθησε, αυτά ξεχάστηκαν. Η ιστορία διαστρεβλώθηκε». Πράγματι, μονάχα το «σοκ» της εφτάχρονης στρατιωτικής δικτατορίας βοήθησε τους Έλληνες όχι μόνο να επαναπροσδιορίσουν, αλλά και να ξανανιώσουν τη σπουδαιότητα αυτών των γεγονότων της σύγχρονης ιστορίας-τους, που, ειδικά μέσα απ' τους παραμορφωτικούς φακούς του Εμφύλιου, είχαν χάσει το αυθεντικό-τους νόημα.

Ο στόχος αυτού του άρθρου είναι να φέρει στο φως ένα ξεχασμένο δρόμο, που διανύοντάς-τον θα ξανακερδίζαμε κάτι απ' αυτό το «χαμένο» νόημα. Γιατί η ελπίδα που έζησε μαζί με τον τρόπο της κατοχής δεν ήταν απλά και μόνο η προσδοκία της μελλοντικής ήττας του Χίτλερ. Πολύ περισσότερο, αυτή η ελπίδα διαφαίνεται μέσα από τα επιτεύγματα του μαζικού κινήματος αντίστασης, που, ανάμεσα στα 1941 και 1944, αποτέλεσε ένα μοναδικό μέσο για την χωρίς προηγούμενο κινητοποίηση κι ενότητα του ελληνικού λαού. Κι ένα σημαντικό μέρος αυτής της ελπίδας ήταν η νέα πολιτική πραγματικότητα που άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά στα χωριά και τις πόλεις της Ελεύθερης Ελλάδας με τη θεσμοθέτηση οργάνων για τη λαϊκή αυτοδιοίκηση και τη λαϊκή δικαιοσύνη. Μέχρι την άνοιξη του 1944, αυτό το σύστημα λαϊκής αυτο-κυβέρνησης είχε κερδίσει τόσο πλατιά κι ενθουσιώδη υποστήριξη ώστε άνοιξε μian εντελώς νέα προοπτική για την Ελλάδα. Την προοπτική, δηλαδή, μιας μεταπολεμικής πολιτικής πρακτικής, ουσιαστικά δημοκρατικής και ριζικά αντίθετης προς τον πατερναλισμό των πολιτικών κομμάτων και της κεντρικής γραφειοκρατίας που χαρακτήριζε προηγούμενες περιόδους συνταγματικής διακυβέρνησης. Αλλά η πρόθεσή-μου δεν είναι να εναντιώσω με ένα ρομαντικό τρόπο αυτούς τους θεσμούς και, σε τελική ανάλυση, το όλο θέμα αυτού του άρθρου. Γιατί ακόμα και στην περίπτωση που η ηγεσία της Αντίστασης δεν είχε παγιδευτεί, κάτω από το σιωπηρό βλέμμα του Στάλιν, από την κυνική πολιτική του Τσώρτσιλ³ ακόμα και στην περίπτωση που το κίνημα της Αντίστασης δεν αποδεκατιζόταν και δεν συνθλιβόταν κάτω από το βάρος του Δόγματος Τρούμαν⁴ ακόμα και τότε θα ήταν δύσκολο, αν όχι απίθανο, για το εμβρυώδες καθεστώς της άμεσης δημοκρατίας να επιβιώσει διατηρώντας συνάμα την πρωταρχική-μια μορφή και το αυθεντικό-του πνεύμα. Κι ανάμεσα στις αιτίες μιας τέτοιας α-πιθανότητας θα πρέπει να τονιστεί η ύπαρξη μιας σοβαρής έντασης ανάμεσα στην αυθόρμητη πολιτική δυναμική που ξε-

πήδησε σε αντίδραση στην κατοχή, από την μια μεριά, και στις ιδεολογικές επιλογές της ηγεσίας του ΚΚΕ, που έπαιξε πρωτεύοντα πατριωτικό ρόλο στην οργάνωση της Αντίστασης, από την άλλη.

Δεν είναι δυνατόν να μάθουμε ποτέ ποιοί θα ήταν το τελικό αποτέλεσμα αυτής της έντασης. Η εξωτερική επέμβαση δεν επέτρεψε στις αντιφάσεις που υπήρχαν μέσα στις τάξεις του κινήματος της Αντίστασης να εξελιχθούν αυτοδύναμα με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στη διαδικασία εγκαθίδρυσης ενός νέου κοινωνικού και πολιτικού καθεστώτος. Δεν υπήρξε λοιπόν μια αυτοδύναμη εξέλιξη. Γιατί, αντίθετα με ό,τι συνέβη στο Βιετνάμ, η εποχή της αμερικανικής πολιτικής «εκκαθάρισης των αντάρτικων κινήματων» (counter-insurgency) ξεκίνησε στην Ελλάδα μ' επιτυχία. Παρ' όλα αυτά, η εμπειρία και η μνήμη του λαϊκού κινήματος παραμένουν ζωντανές. Αυτό φαίνεται κι απ' το ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ υιοθέτησε στο πρόγραμμά-της την πολιτική της αποκέντρωσης και της λαϊκής συμμετοχής επικαλούμενη τα επιτεύγματα του λαϊκού κινήματος της δεκαετίας του 1940.

★ ★ ★

Στην πραγματικότητα, όμως, οι απαρχές αυτού του λαϊκού κινήματος είχαν ήδη διαγραφεί σε ορισμένες εξελίξεις και ιστορικά γεγονότα που προηγήθηκαν της Κατοχής. Μπορούμε, έτσι, να διακρίνουμε αυτές τις απαρχές στον τρόπο με τον οποίο αντέδρασε ο ελληνικός λαός στην ξένη εισβολή. Τα τέσσερα χρόνια της Μεταξικής δικτατορίας είχαν αμβλύνει το πολιτικό ήθος των Ελλήνων. Ωστόσο η ιταλική εισβολή στις 28 του Οκτώβρη 1940, ξύπνησε μια απροσδόκητη αντίδραση: μια λαϊκή αντίδραση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν αυθόρμητη εξέγερση. Μian εξέγερση που έδωσε τέλος στις συνθήκες απομόνωσης που είχε καταδικάσει τον ελληνικό λαό το καθεστώς του Μεταξά. Γιατί, παρά τη φασιστική ρητορική και τις πολιτικές συμπάθειες του Μεταξά προς το φασισμό, το καθεστώς-του στην ουσία ήταν μια κλασική περίπτωση δικτατορίας ενός ανθρώπου. Ο Μεταξάς, έχοντας διαλύσει όλα τα πολιτικά κόμματα — και του δικού-του συμπεριλαμβανομένου — κυβερνούσε μέσα από τον κρατικό μηχανισμό, χωρίς καμιά κομματική διαμεσολάβηση.

Αυτή η «αμεσότητα» στον τρόπο διακυβέρνησης που χαρακτηρίζει το Μεταξικό καθεστώς αποτελεί ταυτόχρονα κι ένα χαρακτηριστικό της ίδιας πολιτικής ζωής στην Ελλάδα που είναι κρίσιμο για την κατανόηση του λαϊκού κινήματος που αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1940. Ο τεράστιος, συγκεντρωτικός μηχανισμός του ελληνικού κράτους έλκει την καταγωγή-του στον 19ο αιώνα. Τότε, δηλαδή, που οι ηγέτες του ελληνικού κινήματος για την ανεξαρτησία υποχρεώθηκαν να δεχτούν και να εξασφαλίσουν τον έλεγχο της εξωτερικής πολιτικής του νεοσύστατου ελληνικού κράτους από τις Μεγάλες Δυνάμεις με αντάλλαγμα την αναγνώριση του ελληνικού έθνους-κράτους. Η δημιουργία μιας κεντρικά ελεγχόμενης γραφειοκρατίας και η ενθρόνιση ενός ξένου μονάρχη ως αρχηγού του Κράτους καθυσχέασε τους φόβους των Μεγάλων Δυνάμεων μήπως τα στασιαστικά αισθήματα της ελληνικής υπαίθρου αποβούν αποσταθεροποιητικούς παράγοντας για την ευαίσθητη διεθνή συγκυρία που είχε δημιουργηθεί από την πολιτική διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Τόσο στην διάρκεια των κοινοβουλευτικών, όσο και στη διάρκεια δικτατορικών καθεστώτων, ο κρατικός μηχανισμός αποτέλεσε αποφασιστικό παράγοντα για τις εσωτερικές διεργασίες της ελληνικής πολιτικής. Όπως, άλλωστε, επισημαινει και ο Γ. Μαυρογορδάτος, «μετά το 1845 κανείς πρωθυπουργός δεν είχε ποτέ αμφιβολίες ότι ο βασικός σκοπός του συγκεντρωτικού διοικητικού συστήματος των νομαρχών, υπο-νομαρχών, δημάρχων και της χωροφυλακής, που ελέγχεται από τον Υπουργό Εσωτερικών, ήταν να διευκολύνει την κυβέρνηση να κερδίζει τις εκλογές»⁵. Έτσι η γένεση του συστήματος λαϊκής αυτο-κυβέρνησης στις απελευθερω-

μένες περιοχές της κατεχόμενης Ελλάδας, αποτέλεσε κυριολεκτικά μιαν επανάσταση ενάντια στην κυριαρχία της γραφειοκρατίας που μόνιμος εκφραστής-της υπήρξε ο ίδιος ο κρατικός μηχανισμός.

Με την αυθόρμητη εξέγερση με την οποία υποδέχτηκαν τους Ιταλούς εισβολείς, οι Έλληνες, μέχρι τότε αποξενωμένοι, εμφανίστηκαν ξαφνικά μαζί στο πολιτικό προσκήνιο για να μπορέσουν να επωμισθούν από κοινού την υπεράσπιση της πατρίδας-τους. Παρ' όλα αυτά, όταν ήρθε τελικά η στρατιωτική ήττα κι ο ναζιστικός στρατός μπήκε στην Αθήνα τον Απρίλη του 1941, βρήκε έτοιμα τα όργανα και τους μηχανισμούς Κατοχής. Ο θάνατος του Μεταξά το Γενάρη του ίδιου χρόνου και η υπό την βρετανική προστασία «μετάβαση» του βασιλιά Γεωργίου του Β' στο Κάιρο μαζί με μερικές — πιστές σ' αυτόν — πολιτικές προσωπικότητες, άφησαν ένα πολιτικό κενό. Οι αρχές Κατοχής, για να αναπληρώσουν αυτό το κενό, απλώς έθεσαν υπό τον έλεγχό-τους τον ήδη υπάρχοντα διοικητικό μηχανισμό. Έτσι, αφού διόρισαν τον Τσολάκογλου ως τον πρώτο πρωθυπουργό του καθεστώτος Κουϊσλικ, το μόνο που απόμεινε ήταν «να βρουν μερικούς ανθρώπους για να συμπληρώσουν τους κενούς υπουργικούς θώκους»⁴.

Έτσι, με το καθεστώς των Κουϊσλικ που σε πολλά σημεία-του έμοιαζε με το καθεστώς της 4ης Αυγούστου, άρχισε η εποχή της κατοχής της Ελλάδας. Η δραματική ιστορία της Εθνικής Αντίστασης, καθώς και των πολιτικών-της συμβιβασμών με τους Βρετανούς δεν θα μας απασχολήσει εδώ. Αναφέρουμε απλώς ότι η μοιραία απόφαση να συνασπιστεί η Εθνική Αντίσταση με την ελεγχόμενη από τους Βρετανούς εξόριστη κυβέρνηση του Καΐρου στο 1944, σημάδεψε την αρχή του τέλους για το λαϊκό κίνημα που είχε αναπτχθεί με αξιολαύμαστο τρόπο τα προηγούμενα τρία χρόνια. Την μετριοπαθή πολιτική στάση του ΚΚΕ εκμεταλλεύτηκε κατάλληλα ο Τσώρτσιλ. Από τότε και μετά, οι συνέπειες είναι γνωστές: προδομένες ελπίδες, ένοπλη στρατιωτική επέμβαση, ήττα. Ωστόσο, εκείνο που είναι λιγότερο γνωστό είναι η ίδια η προοπτική που χάθηκε μ' αυτήν την απόφαση: η προοπτική, δηλαδή, να εγκαθιδρυθεί ένα νέο πολιτικό σύστημα στην μεταπολεμική Ελλάδα θεμελιωμένο στα ίδια τα επιτεύγματα του λαϊκού κινήματος κατά την περίοδο του απελευθερωτικού αγώνα.

Οι θεσμοί της λαϊκής αυτοδιοίκησης και της λαϊκής δικαιοσύνης που γεννήθηκαν για πρώτη φορά στις απελευθερωμένες περιοχές της κατεχόμενης Ελλάδας δεν υπήρξαν προϊόν ενός προμελετημένου σχεδίου ή προγράμματος επεξεργασμένου από την ηγεσία του ΕΑΜ. Αντίθετα, οι θεσμοί αυτοί ξεκίνησαν από την βάση με την πρωτοβουλία μερικών στελεχών του ΚΚΕ που τότε δεν είχαν επαφή με την κατεχόμενη Αθήνα, όπου η Κ.Ε. του ΒΑΜ επέμενε να έχει την έδρα-της για να μπορεί έτσι να βρίσκεται σε στενή επαφή με την «προλεταριακή-της πρωτοπορία». Στα απομνημονεύματά-του, «ΕΑΜ και Λαϊκή Αυτοδιοίκηση» ο Γεωργούλας Μπείκος περιγράφει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες «φτιάχτηκαν» τα πρώτα όργανα λαϊκής αυτοκυβέρνησης. Ο Μπείκος, δημοσιογράφος σε τοπική εφημερίδα, ήταν από τους πρώτους που βοήθησαν στην εγκαθίδρυση του συστήματος αυτο-κυβέρνησης, κι ένας από τους συντάκτες του Κώδικα που αποτέλεσε το βασικό μέσο για τη συνοχή και την εξάπλωση του συστήματος σ' ολόκληρη την ελληνική υπαίθρο. «Στο πρώτο μισό του Οχτώβρη του 1942 στα χωριά Φούρνα, Κλειτσό, Βράχα και Χόχλια έκαμε την εμφάνισή-του ο Άρης Βελουχιώτης, επικεφαλής μικρού ανάρτικου τμήματος. Κατέλυσε, στη Φούρνα, τα ρετάλια της παρουσίας της ελεεινής εκείνης "Ελληνικής Πολιτείας" — τον αστυνομικό σταθμό και το ειρηνοδικείο. Και την επόμενη με το λόγο-του στον Κλειτσό ο πολέμαρχος εκείνος κήρυξε: "Από σήμερα είστε λεύτεροι"»⁵. Το άμεσο πρόβλημα που δημιουργήθηκε σ' αυτήν την περιοχή της Ελλάδας που μόλις είχε απελευθερωθεί ήταν το πρόβλημα «εξουσίας, κενό δεν μπορούσε να υπάρξει στον τομέα αυτόν». Ως γραμματέας της τοπικής Υπαχτιδικής Επιτροπής του ΚΚΕ, ο Γ. Μπείκος συγκάλεσε και τα υπόλοιπα τέσσερα μέλη-της, και «με δική-της εντελώς σύλληψη και πρωτοβουλία (η Υπαχτιδική Επιτροπή) εγκατέστησε λαϊκή εξουσία, δμομοτητώντας τη λαϊκή αυτοδιοίκηση και τη λαϊκή δικαιοσύνη»⁶. Μετά από δυο μήνες εμπειρίας με το νέο σύστημα λαϊκής εξουσίας, η εφαρμογή του οποίου αποφασίστηκε σε συνελεύσεις των χωριών, προχώρησαν στην κωδικοποίησή-του με μια σειρά άρθρων που έγιναν γνωστά με το όνομα «Κώδικας Ποσειδών».

Συνέλευση της κοινότητας.

Ο «Κώδικας Ποσειδών» καθόριζε τον τρόπο λειτουργίας δύο πρωτότυπων θεσμών. Ο πρώτος αποτελείται από μια πενταμελή επιτροπή λαϊκής αυτοδιοίκησης εκλεγμένη από — και υπεύθυνη — στην Γενική Συνέλευση (Γ.Σ.) του χωριού η οποία συνέρχεται μια φορά το μήνα με την Επιτροπή για να συζητήσει ζητήματα που αφορούν το χωριό και για ν' αποφασίσει για τη μελλοντική τους πορεία. Το θεσμό της αυτοδιοίκησης συμπληρώνει ένας αριθμός από υποεπιτροπές. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής διορίζει καθένα από τα υπόλοιπα μέλη-της ως επικεφαλής μιας υποεπιτροπής που είναι υπεύθυνη και αρμόδια για έναν ιδιαίτερο τομέα, όπως το σχολείο, η εκκλησία, η τροφοδοσία, η κοινωνική περίθαλψη, και η ασφάλεια. Τα υπόλοιπα μέλη των υπο-επιτροπών εκλέγονται από την Γ.Σ. Όλα τα μέλη της επιτροπής και των υποεπιτροπών μπορούν οποτεδήποτε ν' ανακληθούν ή και ν' αντικατασταθούν από την Γ.Σ., ενώ η θητεία-τους είναι τιμητική, άμισθη κι υποχρεωτική. Ο δεύτερος θεσμός, η λαϊκή δικαιοσύνη, αποτελείται από ένα λαϊκό δικαστήριο, επίσης εκλεγόμενο από την Γ.Σ., και περιλαμβάνει στη σύνθεσή-του, σύμφωνα με καθορισμένες διαδικασίες, όλα τα μέλη της κοινότητας που επιθυμούν να συμμετάσχουν. Αργότερα, θα πούμε περισσότερα για το θεσμό του λαϊκού δικαστηρίου, που, άλλωστε, ήταν και ο πιο ζωντανός.

Στην αρχή, η περιοχή που ίσχυε ο «Κώδικας Ποσειδών» περιελάμβανε περίπου 9.000 κατοίκους. Αργότερα όμως και μέσα σ' ενάμιση χρόνο επεκτάθηκε από χωριό σε χωριό κι από πόλη σε πόλη, καθώς διευρυνόταν και η περιοχή που είχε απελευθερωθεί από τον ΕΛΑΣ. Οπωσδήποτε υπήρχε μια αυστηρή διάκριση ανάμεσα σ' αυτούς τους θεσμούς και το οργανωτικό δίκτυο του ΕΑΜ που ήταν υπεύθυνα για τον καθ' αυτό απελευθερωτικό αγώνα, αν και η «διασταύρωση» από πλευράς προσωπικού ή και στελεχών ήταν αναπόφευκτη. Ωστόσο, μέλη του ΕΛΑΣ και του εφεδρικού ΕΛΑΣ δεν μπορούσαν να κατέχουν οποιαδήποτε θέση μέσα σ' αυτό το σύστημα. Τον Αύγουστο του 1943, στην πρώτη συνάντηση των προέδρων των επιτροπών λαϊκής αυτοδιοίκησης και των λαϊκών δικαστηρίων εκπροσωπήθηκαν 350 χωριά. Ο Κώδικας αναθεωρήθηκε κι έγινε αντικείμενο περαιτέρω επεξεργασίας και με τη συγκρότηση δευτεροβαθμίων οργάνων. Το τελικό κείμενο πήρε την ισχύ νόμου και υιοθετήθηκε σαν τέτοιος από το Εθνικό Συμβούλιο της προσωρινής κυβέρνησης του βουνού (ΠΕΕΑ) την άνοιξη του 1944. Το Εθνικό Συμβούλιο, ένα στοιχειώδες κοινοβουλευτικό σώμα που είχε στη σύνθεσή-του 250 ελεύθερα εκλεγμένους αντιπροσώπους και από την ελεύθερη αλλά και από την κατεχόμενη Ελλάδα, αποφάσισε με διάταγμα ότι αυτά τα δύο όργανα λαϊκής αυτο-κυβέρνησης είναι «θεμελιώδεις θεσμοί του δημόσιου βίου των Ελλήνων»⁷. Το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου και παράλληλα με την μακρά συζήτηση σχετικά με το εάν θα γινόταν αποδεκτό το σχέδιο συνασπισμού που είχε προταθεί στη Μέση Ανατολή, η ΠΕΕΑ επεξεργάστηκε ένα νέο σχέδιο συντάγματος για να ενσωματώσει αυτούς τους θεσμούς σε μια ενιαία για το έθνος πολιτική δομή.

Όταν την ίδια περίοδο, ο Κώστας Κουβαράς έφτασε στην Ελεύθερη Ελλάδα επικεφαλής της Αμερικανικής Αποστολής του

Λαϊκό Δικαστήριο.

OSS, βρήκε το σύστημα αυτο-κυβέρνησης σε πλήρη λειτουργία. «Ακόμα και στο ελεγχόμενο από τους Γερμανούς έδαφος τα παλιά δικαστήρια έχουν καταργηθεί και λειτουργούν ουσιαστικά τα «λαϊκά δικαστήρια», γράφει στο ημερολόγιό-του στις 10 Ιούνη 1944, «Επίσης, η εαμική αυτοδιοίκηση, για μικρές και μεγάλες κοινότητες, έχει εγκαθιδρυθεί σ' όλη τη χώρα. Οι δυο τελευταίες καινοτομίες είναι πολύ δημοφιλείς κι έχουν συμβάλει πολύ στο να φέρουν το λαό στο πλευρό του ΕΑΜ⁸». Πώς κατάφεραν αυτοί οι θεσμοί, όμως, να αποκτήσουν τόση θερμή υποστήριξη από τον ελληνικό λαό; Πώς, δηλαδή, ανταποκρίνονταν στις πολιτικές-του προσδοκίες; Δυστυχώς, δεν υπάρχουν λεπτομερείς αναφορές ή πρακτικά από συνάντηση ενός Δικαστηρίου ή μιας Γ.Σ. Η μόνη έγκυρη πηγή για την κατανόηση της σημασίας των οργάνων είναι ο ίδιος ο Κώδικας «Ποσειδών». Ο Κώδικας, που είναι οργανικό δημιούργημα των κατοίκων των χωριών, οι οποίοι μετά την «αποχώρηση» του επίσημου ελληνικού κράτους στηρίχθηκαν στις δικές τους μόνο δυνάμεις, αποτελεί μια ανεκτίμητη πηγή για τις θεσμικές ρυθμίσεις που έγιναν με σκοπό ν' αντιμετωπιστούν οι άμεσες πολιτικές ανάγκες.

Όποιος ενδιαφέρεται για το θέμα της «συμμετοχικής πολιτικής» (participatory politics) ασφαλώς θα έστρεφε την προσοχή-του στον τρόπο λειτουργίας των επιτροπών λαϊκής αυτοδιοίκησης για να μπορέσει να εκτιμήσει τον ουσιαστικό χαρακτήρα των διαδικασιών συμμετοχής που εξασφαλιζόταν από το σύστημα αυτο-κυβέρνησης. Αλλά μια πιο προσεκτική ματιά θα μας έπειθε ότι η σπουδαιότητα των θεσμών δεν έγκειται σ' αυτό το σημείο. Από κάθε άποψη, το λαϊκό δικαστήριο ήταν ο πιο αποτελεσματικός κι ο πιο δημοφιλής από τους δύο θεσμούς. Κα υποθέτω ότι ο λόγος γι' αυτή την προτίμηση έγκειται στο γεγονός ότι το Δικαστήριο ήταν το πιο κατάλληλο όργανο που θα μπορούσε να λειτουργήσει — και λειτούργησε — ως χώρος μέσα απ' τον οποίο θα εκφραζόταν η νέα πολιτική δυναμική κατά τρόπο ομόλογο προς τα ήθη και τις παραδόσεις του ελληνικού χωριού. Χρησιμοποιώ εδώ τον επιθετικό προσδιορισμό «πολιτική» σκόπιμα. Γιατί γίνεται σαφές και από τις ρυθμίσεις του Κώδικα ότι η λειτουργία των οργάνων λαϊκής δικαιοσύνης δεν ήταν καθαρά «δικαστική», με τη σημασία που δίνουμε σήμερα στον όρο, αλλά ουσιαστικά πολιτική.

Αυτή η διάσταση είναι όχι μόνο η πιο αξιοσημείωτη του όλου συστήματος αυτο-κυβέρνησης, αλλ' επίσης εκείνο το στοιχείο που μας φέρνει πιο κοντά στο νόημα που είχε το σύστημα για την παραδοσιακή κοινότητα του ελληνικού χώρου. Το ότι η πολιτική βρήκε το επίκεντρό-της σ' αυτό που εμείς, με το εκλογικευμένο και τυπολατρικό σύστημα νόμων, προσπαθούμε ν' απομονώσουμε απ' την πολιτική προκαλεί την αντίληψή-μας και προσβάλλει την ευαισθησία-μας για το τί είναι δικαιοσύνη. Αλλά δεν θα έπρεπε να λησμονούμε ότι, σύμφωνα με τους μακρινούς προγόνους αυτών των κατοίκων του χωριού, η ουσία της πολιτικής είναι ταυτόσημη με την ίδια την δικαιοσύνη, την απόδοση δηλαδή στον καθένα ό,τι του αρμόζει. Εκείνο που είναι αξιοσημείωτο σχετικά με το λαϊκό δικαστήριο είναι το ότι πέρα απ' τον Πλάτωνα, είχε εκ-

πληρώσει το καθήκον της απόδοσης στον καθένα ό,τι του αρμόζει ως ουσιαστικά πολιτικό καθήκον. Κι η υλοποίηση αυτού του καθήκοντος γινόταν μέσα από την ενεργή συμμετοχή όλων των μελών της κοινότητας που επιθυμούσαν να συμμετάσχουν. Για μερικούς, ίσως, η ιδέα ενός λαϊκού δικαστηρίου ισοδυναμεί με την ιδέα του αχαλινάγωγτου όχλου. Ωστόσο, τόσο ο ίδιος ο Κώδικας όσο και οι μαρτυρίες που έχουμε στη διάθεσή-μας σχετικά με τη γενική ατμόσφαιρα και τον τρόπο διεξαγωγής της κάθε δικής δεν συνηγορούν μ' αυτή την αντίληψη περί οχλοκρατίας.

Το λαϊκό δικαστήριο αποτελείται από τέσσερεις δικαστές εκλεγμένους από την Γ.Σ. του χωριού, καθώς κι από έναν πέμπτο προεδρεύοντα δικαστή. Τη θέση του προεδρεύοντα έπαιρνε ο Πρόεδρος της εκλεγμένης Επιτροπής Αυτοδιοίκησης, του οποίου η επιλογή γίνεται από τα ίδια τα μέλη της Επιτροπής. (Μεταγενέστερες κωδικοποιήσεις περιόρισαν το διπλό ρόλο του Προέδρου της Επιτροπής Αυτοδιοίκησης και πρόβλεψαν την ξεχωριστή εκλογή του Προέδρου του Δικαστηρίου). Όλοι οι δικαστές έχουν ίσο κύρος και εξουσία, ενώ ο Πρόεδρος έχει ως βασικό καθήκον να συντονίζει τη διαδικασία στη διάρκεια της δικής. Όπως και στην περίπτωση των μελών των επιτροπών αυτοδιοίκησης, «το λειτούργημα του λαϊκού δικαστού είναι ωσαύτως τιμητικόν, άμισθον και υποχρεωτικόν». Με ρύθμιση του Κώδικα καταργήθηκε η ισχύς των προπολεμικών κώδικων αστικού και ποινικού δικαίου ενώ πρόβλεπε ότι οι δικαστές οφείλουν να δικάζουν «κατά συνείδησιν». Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου δεν ήταν δυνατόν ν' αναθεωρηθούν από τις Γ.Σ. Παράλληλα, όμως, η Γ.Σ. είχε το δικαίωμα ν' ανακαλέσει ή ν' αντικαταστήσει οποιοδήποτε μέλος του Δικαστηρίου «ιδιαιτέρως δε εάν ήθελεν διαπιστωθή ασυμβίβαστον της κρίσεώς-του προς το περί δικαιοσύνης κοινόν αίσθημα».

Προφανώς, κάτι τέτοιο σπάνια συνέβαινε, καθώς ο χαρακτήρας της δικονομικής διαδικασίας που ακολουθούσε το Δικαστήριο είναι ενδεικτικός για κάτι τέτοιο. Γιατί η μόνη σκοπιμότητα αυτής της διαδικασίας ήταν να καταλήξει στο «κοινό περί δικαιοσύνης αίσθημα» για κάθε ειδική περίπτωση μέσα από μια ουσιαστική συζήτηση στην οποία συμμετέχει όλη η κοινότητα. Για να διευκολυνθεί ο κοινοτικός χαρακτήρας αυτής της διαδικασίας, οι δίκες γινόταν κάθε Κυριακή μετά την εκκλησία σε δημόσιους ανοιχτούς χώρους, έτσι ώστε ο καθένας που επιθυμούσε μπορούσε να τις παρακολουθήσει.

Ίσως μερικοί θεωρήσουν ότι υπάρχει μια βασική αντίφαση ανάμεσα στην υποχρέωση του δικαστή να κρίνει «κατά συνείδησιν» και στην παράλληλη υποχρέωσή-του να λαμβάνει υπόψη-του το «κοινόν περί δικαιοσύνης αίσθημα» της κοινότητας. Βασική προϋπόθεση μιας τέτοιας αντίφασης θα ήταν το ασυμβίβαστο ανάμεσα στη «συνείδηση» και στο «κοινό περί δικαιοσύνης αίσθημα». Στο ελληνικό χωριό, όμως, η αμεσότητα των διαπροσωπικών σχέσεων είναι το στοιχείο εκείνο που δίνει ένα συγκεκριμένο νόημα στην αφηρημένη ιδέα της κοινότητας. Ένα νόημα, μ' άλλα λόγια, σύμφωνα με το οποίο η καλλιέργεια της ατομικής συνείδησης ταυτίζεται με την αναγνώριση του «κοινού περί δικαιοσύνης αισθήματος», αφού το τελευταίο είναι βασικός όρος για τη δυνατότητα του πρώτου. Και με τη λειτουργία του Λαϊκού Δικαστηρίου, οι κάτοικοι του χωριού δημιούργησαν έναν πολιτικό χώρο όπου η αναγνώριση του «κοινού περί δικαιοσύνης αισθήματος» ήταν δυνατό να υλοποιηθεί μέσα από την πλατιά εξέταση εκείνων των προσωπικών αντιδικιών που πάντα διαταράσσουν την ευαίσθητη ισορροπία των σχέσεων μέσα στην κοινότητα του ελληνικού χωριού.

Χαρακτηριστική απ' αυτή την άποψη είναι και η φύση των υποθέσεων για τις οποίες ήταν αρμόδιο το Δικαστήριο. Δύο σημαντικές κατηγορίες αδικημάτων δεν εγγράφονται στον κύκλο αρμοδιότητας του Δικαστηρίου. Η πρώτη κατηγορία αφορά αδικήματα όπως φόνος, προδοσία, κατασκοπεία, κάθε είδους στρατιωτικής δολιοφθοράς ή «αδικήματα κατά της ζωής λαού και Ανταρτών». Για υποθέσεις τέτοιου είδους, λόγω της εμπόλεμης κατάστασης, αρμόδια ήταν τα στρατοδικεία του ΕΛΑΣ. (Σύμφωνα με μεταγενέστερες κωδικοποιήσεις, ορισμένα απ' αυτά τα αδικήματα ετέθησαν στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου). Η δεύτερη κατηγορία υποθέσεων για τις οποίες το Δικαστήριο ήταν αναρμόδιο ήταν υποθέσεις που αφορούσαν διαζύγια. Αρμόδια όργανα γι' αυτές τις υποθέσεις, σύμφωνα πάντοτε με τον Κώδικα, ήταν τα «οικογε-

νειακά συμβούλια» που είχαν το δικαίωμα εφ' όσον το έκριναν επιθυμητό να καλέσουν και μέλη του Δικαστηρίου ως συμβούλους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα ζητήματα εκείνα της οικογενειακής ζωής που θα μπορούσαν να διαιρέσουν ή και να διχάσουν την κοινότητα εξετάζονταν αν εύρισκαν την επίλυσή-τους διακριτικά και «ιδιωτικώς τω τρόπω». Έτσι οι υποθέσεις για τις οποίες ήταν αρμόδιο το λαϊκό δικαστήριο ήταν σχετικές με ζητήματα που αποτελούσαν κοινές αιτίες σύγκρουσης ή διαφοράς για τους κατοίκους του χωριού: κτηματικές διαφορές, διαφορές που ήταν σχετικές με γαιοκτησία ή με την κυριότητα και τη νομή πηγών, χρέη, ενόικια, μισθώσεις ακινήτων και ημερομίσθια. Με άλλα λόγια, όλα εκείνα τα ζητήματα που αφορούν αμοιβαίες υποχρεώσεις και που, σε τελική ανάλυση, συνθέτουν το ευαίσθητο πλέγμα σχέσεων της κοινότητας του ελληνικού χωριού. Όλα αυτά τα ζητήματα και οι διαφορές ανάμεσα σε συγχωριανούς έρχονταν ενώπιον του λαϊκού δικαστηρίου κι εύρισκαν τη λύση-τους μέσα από μια διαδικασία ανοιχτής συζήτησης όπου συμμετείχε όλη η κοινότητα.

Η δικονομική διαδικασία, εξάλλου, εμπεριείχε στοιχεία αξιοσημείωτα για την καλοπιστία και την έλλειψη οποιασδήποτε προκατάληψης. Έτσι, υπήρχε πρόβλεψη για το ασυμβίβαστο και το αναρμόδιο του δικαστή που είχε στενούς οικογενειακούς ή προσωπικούς δεσμούς με έναν από τους διάδικους. Έπειτα, οποιοσδήποτε ήταν δυνατόν να κληθεί και να καταθέσει ως μάρτυρας, ενώ η κατάθεση-του θεωρείτο «ηθική υποχρέωση προς το σύνολο του χωριού». Επίσης, από τη στιγμή που τέλειωνε η εξέταση των μαρτύρων, ο Πρόεδρος έπρεπε να καλέσει οποιονδήποτε από τους παρόντες ήθελε να προσθέσει ό,τιδήποτε υπέρ του κατηγορούμενου και μόνον. Τέλος, πριν οι δικαστές αποσυρθούν για να βγάλουν την απόφαση, ο κατηγορούμενος είχε το δικαίωμα να μιλήσει για τελευταία φορά, οπότε και τερματιζόταν οριστικά η διαδικασία της δίκης.

Ο πολιτικός χαρακτήρας του οργάνου της λαϊκής δικαιοσύνης είναι εμφανής κι από ορισμένες σημαντικές ρυθμίσεις του Κώδικα. Έτσι, δεν υπήρχαν έξοδα δικαστηρίου κι οποιοσδήποτε μπορούσε να προσφύγει ανεξάρτητα από τα οικονομικά μέσα που είχε στη διάθεσή-του. Επίσης, δεν επιτρεπόταν η μίσθωση ή και η απλή παρουσία δικηγόρων. Καθένας έπρεπε να υπερασπίσει από μόνος-του το δικό-του, σύμφωνα με την αντίληψή-του. Τέλος, αποφασιστική μαρτυρία για τον πολιτικό χαρακτήρα του θεσμού αποτελεί η ρύθμιση του Κώδικα η σχετική με το θεμελιώδες καθήκον του λαϊκού δικαστηρίου. «Από της υποβολής μηνύσεως, προς της ενάρξεως εξετάσεως μηνυτού και μαρτύρων και μετά το τέλος αυτής, ως επίσης και πριν αποσυρθή προς διάσκεψιν και έκδοσιν αποφάσεώς-του, το λαϊκόν δικαστήριον έχει πρώτιστον χρέος να εξαντήση πάσαν δυνατήν προσπάθειαν προς συμβιβασμόν, προβαίνον και εις συγκεκριμένας προτάσεις. Καλεί επιμόνως τους αντιδίκους να "δώσουν τα χέρια". Η επίτευξις συμβιβασμού συνιστά την βασικὴν αποστολήν του λαϊκού δικαστηρίου, θα θεωρείται δε η άριστη περίπτωση δικαιοκρίσις, η πλέον δίκαια απόφασις».

Σ' αυτή την προσπάθεια να επιτευχθεί συμβιβασμός ανάμεσα στους αντιδίκους, μπορεί κανείς να διακρίνει την πολιτική σημασία που είχε το λαϊκό δικαστήριο για τους κατοίκους των χωριών και των πόλεων της ελεύθερης Ελλάδας. Σε περιοχές όπου εφαρμόζον ο Κώδικας πιστά, τα λαϊκά δικαστήρια συνιστούσαν ένα πολιτικό χώρο όπου μπορούσε να υλοποιηθεί το «κοινό περί δικαιοσύνης αίσθημα» των κατοίκων, ενώ παράλληλα προσέφεραν ένα νεοτεριστικό μέσο για την αποκατάσταση οποιασδήποτε προσβολής του ευαίσθητου πλέγματος σχέσεων που αποτελούσε και τη βάση για την κοινοτική ταυτότητα του ελληνικού χωριού.

Μπροστά στα λαϊκά δικαστήρια, το δικαστικό σύστημα τόσο της προπολεμικής όσο και της σύγχρονης Ελλάδας χωριά. Αυτό το συμβατικό δικαστικό σύστημα, με τους δικαστές-του διορισμένους από την Αθήνα σε ισόβια θητεία, με την πολυπλόκαμη ιεραρχία των διακαστικών υπαλλήλων, με την κατασπατάληση δυνάμεων σε αχρείαστη γραφική εργασία, με τις πανάκριβες και πολυδαίδαλες διαδικασίες που γίνονται σε μια τεχνητή γλώσσα ακατανόητο στο μέσο Έλληνα πολίτη, και, τέλος, με την ψυχολογική — και πολύ συχνά πραγματική — απόσταση από τα χωριά και τις πόλεις, το περιβάλλον, δηλαδή, όπου ξεπήδησαν οι διαφορές και οι αντιδικίες, έχει χρησιμοποιηθεί, ακόμα και από τις κυβερνήσεις με τις καλύτερες προθέσεις, σαν όργανο καταπίεσης. Γι' αυ-

τό, με τη δημιουργία των λαϊκών δικαστηρίων, ο λαός της ελεύθερης Ελλάδας έδωσε ένα καινούριο και άμεσο νόημα στην νεοκατακτημένη ελευθερία-του και στη χειραφέτησή-του από την κυριαρχία του κράτους.

Όλα αυτά όμως χάθηκαν και πολύ περισσότερο ακόμα καθώς η ηγεσία της Αντίστασης απέτυχε να εκμεταλλευτεί την ιστορική στιγμή την άνοιξη του 1944 όταν το ζήτημα της πολιτικής εξουσίας είχε έλθει στην ημερησία διάταξη κατά τρόπο τελεσιδικό. Φυσικά, ακόμα κι αν οι χειρισμοί της ηγεσίας της Αντίστασης είχαν στεφθεί μ' επιτυχία, είναι αμφίβολο εάν τα δύο όργανα λαϊκής αυτο-κυβέρνησης θα είχαν επιλήσει, κι ακόμα περισσότερο θα είχαν αποβεί «οι θεμελιώδεις θεσμοί του δημόσιου βίου των Ελλήνων» στη μεταπολεμική κοινωνία. Γιατί είναι φανερό ότι η επιτυχία του λαϊκού δικαστηρίου είχε σαν προϋπόθεση την απομόνωση του ελληνικού χωριού από τα κυρίαρχα ρεύματα της σύγχρονης κοινωνίας. Και στην περίπτωση ακόμα που εξαιρεθούν όλοι οι υπόλοιποι παράγοντες, είναι ακόμα αβέβαιο εάν αυτές οι δεσμικές μορφές, μέσα απ' τις οποίες εκφράστηκε το περιεχόμενο της λαϊκής εξουσίας, θα είχαν προσαρμοστεί στις σοβαρές κοινωνικές αλλαγές για τις οποίες η ίδια η Αντίσταση, ανοίγοντας δρόμους επικοινωνίας ανάμεσα στο ελληνικό βουνό και τον έξω κόσμο, ήταν υπεύθυνη. Παρ' όλα αυτά, οποιαδήποτε τελικά κι αν ήταν η τύχη αυτών των θεσμών, είναι σίγουρο πως θα αποτελούσαν ένα πλαίσιο για αλλαγή περισσότερο ευαίσθητο στα λαϊκά μηνύματα, απ' το πλαίσιο που προσέφερε ο συγκεντρωτικός κρατικός μηχανισμός που επανεγκαθιδρύθηκε μετά τον πόλεμο και χρησιμοποιήθηκε τα τελευταία 35 χρόνια για να νεκρώσει την ελληνική ύπαιθρο και για ν' αρνηθεί στην τεράστια πλειοψηφία των Ελλήνων τον έλεγχο στους μηχανισμούς της αλλαγής. Το εάν η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα μπορέσει να ξεπεράσει αυτήν την καταθλιπτική προϊστορία παραμένει ένα ερώτημα χωρίς καμιά έτοιμη απάντηση. Αλλά αυτό που μετράει είναι το ότι η εκλογική νίκη του Οκτώβρη του 1981 άνοιξε την προοπτική στον κάθε Έλληνα δημοκράτη να συμβάλλει στην ανατροπή αυτών των ιστορικών συνεπειών.

Μετάφραση: ΣΑΚΗ ΓΡΑΒΑΡΗ

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Niccolo Tucci, *Frontpiece, Politics*, New York, May 1954.
2. cf. Gabriel Kolko, *The Politics of War: The World and US Foreign Policy, 1943-45*, (New York, Vintage, 1968).
3. John Mavrogordato, *Modern Greece*, (London, Macmillan, 1931), p. 43.
4. C.M. Woodhouse, *The Apple of Discord*, (London, Hutchinson, 1948?), p. 27.
5. Γεωργούλας Μπέικος, *ΕΑΜ και Λαϊκή Αυτοδιοίκηση*, (Θεσσαλονίκη, 1976), σελ. 14-15.
6. Ibid., p. 15.
7. ΨΗΣΙΣΜΑ Α', άρθρο 2 του Εθνικού Συμβουλίου, 27 Μάη 1944, *Κείμενα της Εθνικής Αντίστασης*, δεύτερος τόμος, (Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή, 1981), σελ. 65-66.
8. Κώστας Κουβαράς, *Ο.Σ.Σ. με την Κεντρική του ΕΑΜ, Αμερικανική Μυστική Αποστολή Περικλής στην Κατεχόμενη Ελλάδα*, (Αθήνα, Εξάντας, 1981), σελ. 159. Αυτό που δεν γνώριζε ο Κουβαράς είναι ότι η επέκταση του συστήματος λαϊκής αυτο-κυβέρνησης δεν υπήρξε ομαλή. Πράγματι, ο Μπέικος αρχικά είχε πάρει διαταγή από τον Επαρχιακό Γραμματέα του ΚΚΕ να καταργήσει το σύστημα αυτο-κυβέρνησης. Η αποκαλυπτική ιστορία της σύγκρουσης του Μπέικου με την ηγεσία του ΚΚΕ αποτελεί ένα σημαντικό, αλλά περιπλοκό ζήτημα που δεν μπορούμε να αναπτύξουμε εδώ.
9. Όλες οι παραπομπές προέρχονται από το άρθρο 2 του Κώδικα που βρίσκεται στις σελίδες 18-22 του βιβλίου του Μπέικου.

Εξόρμηση

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Σινιάλο απ' τη ζωή

του Λευτέρη Χασάπη

Οι διώξεις, οι κατατρεγμοί και τα βασανιστήρια, στάθηκαν η μοίρα των αγωνιστών της Αντίστασης την μεταπελευθερωτική περίοδο. Ο συντάκτης του κειμένου που ακολουθεί, ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΧΑΣΑΠΗΣ, είναι σήμερα 86 χρονών και κατάκοιτος. Έγινε μέλος του ΚΚΕ το 1932, ύστερα από ολιγόχρονη συνδικαλιστική δράση και παρακολούθησε τις περιπέτειες του κινήματος από τότε μέχρι σήμερα. Στο απόσπασμα που δημοσιεύουμε αφηγείται τις εμπειρίες του από τις Στρατιωτικές Φυλακές στο Μακρονήσι.

Ψυχορραγούμε μέσα στο αντίσκηνα που μας έχουν φυλακίσει. Στις στρατιωτικές φυλακές Μακρονήσου, τις περιφημες ΣΦΑ. Η μάνα-μου την έλεγε «φάουσα» που τις ταίριαζε τόσο πολύ.

Αυτό το καταραμένο νησί και η χαράδρα που διαλέξανε για τάφο-μας βρίσκεται αγνάντια στον ιερό «Ναό» του Σουνιού. Κλαίνει και πενθούν τ' αρχαία μάρμαρα από ντροπή για την κατάντια του σημερινού ανθρώπου.

Στην κορφή αυτής της χαράδρας είναι ο φάρος για να φωτίζει τα καράβια να μη σκοντάψουν απάνω-του και χαθούν ανθρωπίνες ζωές! Τί ειρωνεία.

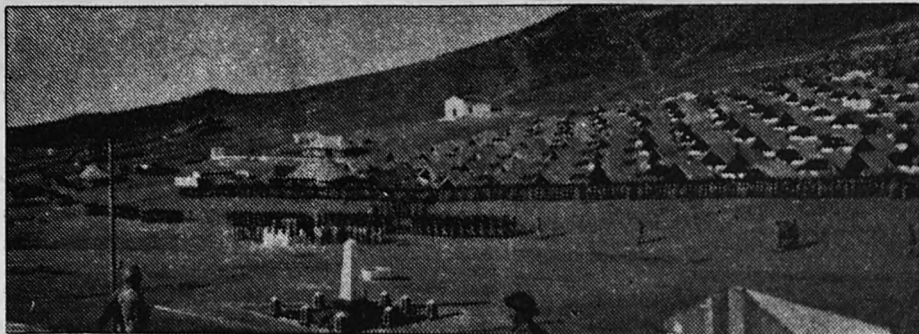
Κάτω από το φάρο αυτό είμαστε θαμένοι ζωντανοί, λίγοι «αμετανόητοι κομμουνιστές», που το μόνο-μας έγκλημα είναι ότι, μη υπολογίζοντας ταλαιπωρίες, κινδύνους και θυσίες, πολεμήσαμε τον τρομερό δυνάστη, κατακτητή, και για την πλήρη απελευθέρωση του ελληνικού λαού.

Λίγο πιο πέρα σε μια άλλη χαράδρα είναι χιλιάδες «ανανήψαντες». Δεν χρειάζεται να εξηγήσω κάτω από ποιές συνθήκες και με τί τρομερά βασανιστήρια τους ανάγκασαν «ν' ανανήψουν».

Κι αυτών το έγκλημα είναι το ίδιο με τους λίγους «αμετανόητους κομμουνιστές». Θέλουν να ξεσκαβώσουν τη χώρα-τους από τους κατακτητές κι από τους ντόπιους εκμεταλλευτές. Για μια πιο ανθρώπινη ζωή που είναι τόσο άξιος αυτός ο περήφανος λαός.

Αγωνιστήκαμε γι' αυτή την ανθρώπινη ζωή που τη χλευάζανε, τώρα, σ' αυτό το καταραμένο νησί, τ' αβιονισμένα από τον αντίπαλο παιδιά του λαού. «Πανανθρώπινη τη θέλετε, πάρτε την», και πέφταν οι ραβδιές σαν να χτυπάγανε κανένα τσουβάλι γεμάτο άχυρο κι όχι ανθρώπους, όπως είναι και οι ίδιοι, με κρέας και κόκαλα.

Στα μουγκανητά-μας με σφιγμένα δόντια απαντούσαν με ειρωνικά γέλια. «Χαχα-χα-χα! πανανθρώπινη τη θέλαν χα-χα-χα-χα! κι ξελιγωνόντουσαν στα γέλια, μέ ένα σαδισμό που δεν φτάνω να τον περιγράψω. Το ντάπα - ντούπα μου

θύμιζε τις γυναίκες παλιά, που χτυπάγανε με τον κόπανο τα ρούχα που πλέναν αραιασμένες στην ακροποταμιά. Ντάπα - ντούπα και βούιζε το ρέμα.

Και να ήταν μόνο οι δήμειοι αυτοί! Είχαμε και τα κοράκια σύννεφο απάνωθ'ε-μας να κράζουν λαιμαργα, να λυγουρεύονται τις σάρκες-μας. Τα προκαλούσε η βρώμα-μας και της νεκρίλας-μας η μπόχα. Σαϊτεύανε στα ίσια κατ' απάνω-μας και μόλις κουνούσε κάποιος από μας τα κολημένα βλέφαρά-του από την απλησιά, λοξοδρομούσαν. Δεν είναι ακόμα η ώρα, σκεφτόντουσαν. Αλλά δεν φεύγουν μακριά-μας, περιμέναν το τέλος-μας. Δίπλα υπό τη χαράδρα-μας υψώνεται ο λόφος με το φάρο. Τα καράβια περνάνε τόσο κοντά που νομίζεις ότι θα τρακάρουν απάνω-του να τον γκρεμίσουν.

Τις νύχτες πολλά καράβια, προπάντων ποστάλια, ήταν φωταγωγημένα. Μερικές φορές ανάβαν όλα τα λαμπιόνια-τους να μας θυμίσουν ότι λίγες δρασκελιές από τους τάφους-μας υπάρχει ζωή. Πολλές φορές ανοίγουν τα ραδιόφωνα-τους, όσο σηκώνει πιο δυνατά, ν' ακούσουμε την οχλαγωγία της ζωής. Τρέχουν οι μουσικές νότες ξυπόλυτες στ' αγκάθια, δρασκελίζουν τα κόκαλα που έχουν ξεθάψει οι νεροσυρμές από τους ομαδικούς τάφους και σμίγει η ευωδιά της ζωής με της νεκρίλας-μας τη μπόχα. Βρισκόμαστε στην κατάσταση ανθρώπου που ψυχορραγεί και ζητάει να δει τ' αγαπημένα του πρόσωπα για να ξεψυχήσει. Θέλει να δει ότι αφήνει πίσω-του ζωντανές υπάρξεις κι ότι η ζωή θα συνεχιστεί για να κλείσει τα μάτια-του.

Έτσι κι εμείς βλέπουμε στον ύπνο-μας και στον ξύπνιο-μας τ' αγαπημένα-μας πρόσωπα. Μια που δεν ήταν δυνατόν να βρεθούν κοντά-μας να μας κλείσουν τα μάτια. Όπως έγινε με ταν ήρωα Τατάκη κι άλλους πολλούς.

Αλλά τί λέω, ήταν τα κοράκια που θα τα βγάλουν τα μάτια-μας και θα τα φαν με βουλημία. Θα μείνουν οι τρύπες ανοιχτές και θα φωλιάσουν μέσα τα ζουζούνια. Ίσως και οι σκορπιοί, όπως είναι στα κρανία που ξέθαψαν τα νερά της βροχής.

Κάποια μέρα κι εγώ, δεν θυμάμαι αν είμουνα ξύπνιος ή κοιμισμένος, αλλά δεν είμασταν ποτέ ούτε ξύπνιοι ούτε και κοιμισμένοι. Είμασταν πάντα ναρκωμένοι από τα βασανιστήρια κι από την πείνα.

Έπειτα δεν μπορούσε να μας πάρει κι ο ύπνος από τα χονγιάχτα των βασανιστών και τα γογκητά των βασανισμένων, κι από τις μελανιές του κορμιού-μας που πόναγε φρικτά. Είμασταν συνέχεια σε νάρκη. Μισοκοιμισμένοι. Αλλά δεν ξέραμε και τί θα μας συμβεί από στιγμή σε στιγμή, τί θα σκεφτεί το φασιστικό μυαλό της διοίκησης. Πολλές φορές ερχόντουσαν τις νύχτες κουστωδία ροπαλοφόρων να πάρουν 2-3 από μας να τους πάνε στη θάλασσα να τους βασανίσουν και δεν ξέραμε ποιανού θα είναι η σειρά.

Ή θα 'ρχόντουσαν σιγά σιγά σαν τους λωποδύτες να μας πετάζουν ξαφνικά ένα ντενεκέ νερό της θάλασσας εκεί που κοιμόμασταν. Κάποια μέρα είχα κι εγώ παραισθήσεις. Το περιστατικό που θα διηγηθώ δεν είναι εφεύρημα. Εκεί που είμουνα με μισανοιγμένα μάτια κι έβλεπα το σημείο που μας είχαν υποχρεώσει να βλέπουμε, είδα για μια στιγμή πως το νησί κινείται να σιμώσει στη στεριά.

Στην απέναντι όχθη ήταν πολλά παιδιά κάτω από δένδρα και τιτιβίζανε χαρούμενα. Η κορούλα-μου στεκότανε στην άκρη κι άπλωνε τα χεράκια-της προς εμένα που με πήγαινε σα μαούνα το νησί κοντά-της. Μόλις άπλωνα τα χέρια-μου να πιάσω τα δικά-της να την αγκαλιάσω υποχωρούσε το νησί! δεν ξέρω πόσες φορές απομακρύνθηκε. Από την αγωνία-μου, φαίνεται πως αγκομαχούσα. Με συνέφερε ο Γιάννης που ήταν το αντίσκηνό-του κοντά στο δικό-μου. «Μπάρμπα Λευτέρη, μπάρμπα Λευτέρη, τί έχεις και γιατί μουγκανιέσαι;».

Όπως μου είπε ύστερα, δεν μπορούσε να με συνεφέρει. Σύρθηκε κοντά-μου και με σκούνησε και μόλις είδε ότι τον κοίταξα, ξαναπήγε πάλι στη θέση-του να μην τον δει ο σκοπός κοντά-μου και νομίζει ότι ήρθε να κουβεντιάσουμε. Απαγόρευαν ακόμη και τη μιλιά-μας. Μας είχαν υποχρεώσει να καθόμαστε όλη τη μέρα

καθιστοί μπροστά στο αντίσκηνο και να κοιτάμε στην ίδια κατεύθυνση. Ήταν κι αυτός ένας τρόπος βασανισμού.

Με ρώτησε ο Γιάννης σιγά σιγά: «Τι έπαθες μπάρμπα Λευτέρη»; Δεν ήξερα τί να του πω. Βρισκόμουν ακόμα υπό την επήρεια των παραισθησέων-μου. Να ζυγώνω κοντά στο παιδί-μου και να με τραβάει πάλι πίσω το καταραμένο νησί, να μη μ' αφήνει να πλησιάσω, έστω και μ' αυτή την παραισθήση. Αυτά που διηγούμαι είναι πολύ λίγα, πολύ λιγότερα, από την πραγματικότητα. Τέτοιες παραισθήσεις είχα και στην ασφάλεια του Πειραιά. Εκεί, βέβαια, με είχαν τρελάνει από τα ναρκωτικά. Μου βάζαν στο φαί-μου και στον καφέ.

Τώρα στη χαράδρα του Μακροννησιού. Δίπλα-μου, από την άλλη πλευρά που ήταν ο Γιάννης, ήταν ο Νίκος που είχε κι αυτός ταχτικά παραισθήσεις. Έβλεπε ότι ήρθε η κοπέλα που είχε αγαπήσει, δίχως να της το πει ποτέ και δεν ζύγωνε κοντά-του, γιατί ήταν βρώμικος. «Ελα έλα, αγάπη-μου, μη με συχαίνεσαι. Θα πλυθώ, θα ντυθώ και θα γίνω πάλι όπως με είχες γνωρίσει».

Μόνο σε τέτοια περίπτωση μπορούσε ο Νίκος να εκμυστηρευθεί τον έρωτά-του. Ευτυχώς και δεν ήταν σκοπός εκείνος που τον είχαμε βαφτίσει Γερμανό. Γιατί ήταν ξανθός γαλανομάτης και κακός σαν γκεσταπίτης.

Σκάλωνε απάνω στην σκοπιά για να μην του ξεφεύγει καμιά κίνησή-μας. Στεκότανε στη σκεπή της σκοπιάς σαν να 'χε φυτρώσει σαν δένδρο εκεί. Αν ήταν αυτός θα πήδαε από τη σκεπή θα 'ρχότανε κοντά στο Νίκο να του δώσει καμιά κοντακιά να ξεθυμάνει το μίσος-του, όπως έκανε μια άλλη μέρα.

Δυστυχώς κι ήταν ο Μήτσος σκοπός που ήξερε ότι παθαίνει ταχτικά παραισθήσεις ο Νίκος, μίλησε απ' έξω από το αγκαθωτό συρματοπλέγμα στους κοντινούς του Νίκου, να τον συνεφέρουν.

«Μην περάσει κανένας αξιωματικός και νομίζει ότι αφήνω να μιλάει και βρω τον μπελά-μου. Μπορεί, όμως, να στείλει και τους αλφαμίτες να τον τραβήξουν στη θάλασσα, να τον σακατέψουν».

Ο Νίκος είχε γνωρίσει μια κοπέλα σε κάποιο σπίτι που κρυβότανε παράνομος, και την είχε αγαπήσει, αλλά δεν της το είπε. Της έλεγε κάθε φορά που πήγαινε κοντά-του για την πανανθρώπινη κοινωνία που αγωνίζεται αυτός και οι σύντροφοί-του.

Μια μέρα αγανάκτησε η κοπέλα και του 'δωσε ένα χαστούκι.

Ο Νίκος είχε φάει το επαναστατικό κοράνιο με τα εξώφυλλα, όπως μερικοί άλλοι...

Είχε πιστέψει στη θεωρία ότι πέρα από την επανάσταση δεν πρέπει να σκέφτεσαι

τίποτε άλλο. Η επανάσταση πρέπει να είναι η αγαπημένη-του. Προέρχονταν από τη Μάνη. Ήταν από τους γενναίους που βγάζει αυτή η περιοχή.

Πίστεψε σαν τους θρήσκους που λένε για τους παπάδες και τους δεσποτάδες. «Μη βλέπετε τί κάνουν, αλλά ν' ακούτε τί σας λένε». Δεν έβλεπε κι αυτός... και άκουε μόνο.

Κάποια Κυριακή, όπως καθόμασταν μπροστά στ' αντίσκηνά-μας, μου λέει ένας σύντροφος, αν θυμάμαι καλά ο Νίκος: «Μπάρμπα Λευτέρη, ένα σινιάλο από τη ζωή μας το στέλνουν από τα καΐκια. Κοίτα κοίτα κουνάνε το μαντήλι». Δεν με βοηθούσαν τα μάτια-μου να διακρίνω το μαντήλι, αλλά έβλεπα ένα πολύχρωμο ασκέρι, στο κατάστρωμα. Σκίρτησε μέσα-μου η ψυχή που είχε πετρώσει.

Πιο πέρα ένας άλλος, δεν θυμάμαι τ' όνομά-του, από τον Πειραιά, αμφέβαλε. «Τι λες, βρε, τρελός είσαι, είπε στον Νίκο, τολμά κανείς να μας χαιρετήσει, εδώ κι ο ήλιος ακόμο σκιάζεται να στείλει να μας χαιρετήσει, με τις φωτεινές-του ακτίνες, στη χαράδρα-μας».

Πρέπει να ζει, γιατί ήταν τότε νέο παιδί, όπως κι άλλοι, εκτός από μένα που είμουνά πάνω από 50 χρονών.

Άρχισε τρομερή λογομαχία μεταξύ-τους. Ευτυχώς και ήταν σκοπός κάποιο καλό παιδί. Εγώ δεν έδωσα σημασία στη φαγωμάρα-τους, γιατί τράβαγε την προσοχή-μου κι όλο-μου το είναι εκείνο το καΐκι με το πολύχρωμο φορτίο. Τ' ακολουθούσανε τα μάτια-μου, ως έστρεψε το βράχο και χάθηκε.

Ύστερα έτρεξε ο νους-μου στο σπίτι-μας. Έβλεπα τ' αγαπημένα-μου πρόσωπα, θλιμμένα κι απαρηγόρητα. Γιατί αν δεν μας εξοντώναν εκεί, θα δικαζόμασταν, 90% τουλάχιστον, σε θάνατο στο στρατοδικείο, που μας περίμενε. Ήταν σχεδόν κανόνας, όσοι αντέζουν στη ΣΦΑ πρέπει να πεθάνουν.

Ακόμα κι αυτούς που δεν άντεξαν και προδώσανε, τους εκτελέσανε. Πάντως, αυτοί που αντέχανε ως το τέλος στην απομόνωση της ΣΦΑ είχαν τις μεγαλύτερες πιθανότητες να δικαστούν «στην εσχάτη των ποινών», όπως τη λέγανε. Με συνεφάρανε πάλι αυτοί με τις διαφωνίες-τους. Εμάς χαιρετούσαν.

«Τα μάτια-σου, φαίνεται, πως σε γελάνε. Εσύ απογοητευτήκες και νομίζεις ότι φοβούνται να μας χαιρετήσουν».

Εσύ νομίζω πως έχεις πάλι παραισθήσεις κ.ά. Αυτή η φαγωμάρα βάσταζε μέρες. Ούτε ο ένας υποχωρούσε, ούτε ο άλλος. Μέχρι που ανταλλάζανε ανεπίτρεπτα λόγια. Σε λίγες μέρες, ενώ συνεχιζόνταν η φαγωμάρα-τους, μου ήρθε ένα γράμμα από την κορούλα-μου.

Άρχιζε έτσι.

«Μπαμπά, πέρασα κοντά από το νησί-σου και σου έστειλα το χαιρετισμό-μου, σου κούναγα το μαντήλι-μου».

Το γράμμα πέρασε από χέρι σε χέρι. Το διάβασαν όλοι όσοι βρίσκονταν κοντά-μου. Ήταν πραγματικά σινιάλο από τη ζωή.

Θ' αναφέρω και το παρακάτω περιστατικό.

Αυτό δεν συνέβει στη ΣΦΑ, αλλά στο κέντρο της Αθήνας. Ύστερα από χρόνια, αφού σωθήκαμε εκ θαύματος και βγήκαμε κι από τη φυλακή, συνάντησα τον Νίκο στην οδό Αγ. Κωνσταντίνου. Τι γίνεσαι, βρε Νίκο; Μου έκοψε τα γόνατα μπαρμπα Λευτέρη η ζωή, μου είπε. Ήταν τόσο απογοητευμένος κι απελπισμένος που μ' έκανε να συνέλθω από τη δικιά-μου απελπισία για να τον παρηγορήσω.

«Τι λες, βρε Νίκο, εμείς περάσαμε πολλές φορές από του Χάρου την πόρτα και δεν λύγισαν τα γόνατά-μας, τώρα θα λυγίσουν; Πάμε εδώ κοντά σ' αυτή την ταβέρνα να πιούμε κανένα ποτήρι κρασί να κουβεντιάσουμε». Πήγαμε, παραγγείλαμε μεζέ και κρασί. Φαίνεται, όμως, πως ξεχαστήκαμε κάποια στιγμή και μας πήρε η κατήφια και λύγισαν και των δυο-νών-μας τα γόνατα.

Ξαφνικά ήρθε ένας από την αντικρινή παρέα και στάθηκε μπροστά-μας στηριγμένος στα δεκανίκια-του.

«Δεν ξέρω τί σας συμβαίνει, και είσα-στε σ' αυτή την κατάσταση. Ήρθα να σας πω, δέστε εμένα σε ποιά χάλια βρίσκομαι και δεν απελπίστηκα, για να συνέλθετε». Ξαν και σας άνθρωποι δεν πρέπει να χάνουν το κουράγιο-τους. Με γνώριζε ο ανάπηρος, αλλά εγώ δεν τον θυμόμουν. Μου τοθύμισε ο ίδιος.

Του είχε κόψει το πόδι αγγλικό μυδράλιο από αεροπλάνο στην περίοδο της Μάχης της Αθήνας, το Δεκέμβρη του 1944.

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΑΛΕΞ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ**

Οι νεωτερικοί

ποιητές

του μεσοπολέμου

από τη σειρά

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ**

Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

Η Άννα Βερούλη και η Σοφία Σακοράφα έδωσαν μια «έκ βαθέων» συνέντευξη στον Γιώργο Λιάνη και αποκαλύπτουν όλα τα στοιχεία του έαυτού τους.

ΠΟΥ

ΔΙΑΦΩΝΟΥΝ

Στό σέξ, στόν Θεό, στην ύπαρξη άλλης ζωής, στη ζήλια, στο γάμο και στην οικογένεια

ΠΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ

Στην όμορφιά, έρωτα, στο φόβο, στην καταπίεση, στην ελευθερία, στο φεμινισμό

Οι Πανευρωπαϊκοί Αγώνες

Οι Πανευρωπαϊκοί αγώνες τελείωσαν. Και είναι μια από τις σπάνιες φορές που μια επιχείρηση μεγάλης κλίμακας της ελληνικής πολιτείας έχει να παρουσιάσει ένα σαφώς θετικό απολογισμό και όχι μόνο σε σύγκριση με τα ελληνικά δεδομένα, αλλά με κριτήρια ευρωπαϊκού επιπέδου.

Βέβαια κάποιες επισημάνσεις είναι αναγκαίες:

● Ως προς το θέμα της «πολιτικοποίησης» που προς στιγμήν έτεινε να σκιάσει το κλίμα των αγώνων. Είναι γνωστό, βέβαια, πως ο αθλητισμός εμπεριέχεται και αναπαράγει μια ορισμένη μορφή ιδεολογίας. Όπως είναι γνωστό, επίσης, πως στο διεθνές αθλητικό στερέωμα η πολιτική έχει διεισδύσει με τον επισήμοτερο — τις πιο πολλές φορές — τρόπο.

Παρ' όλα αυτά πιστεύουμε πως στη συγκεκριμένη περίπτωση θα πρέπει να αποφευχθεί από όλους τους πολιτειακούς παράγοντες κάθε προσπάθεια οικειοποίησης ή πολιτικής εκμετάλλευσης των αγώνων. Και αυτό όχι τόσο γιατί πιστεύουν σε κάποιο αφηρημένο αθλητικό ιδεώδες, όσο γιατί θα εκτιμούσαν το αμοιβαίο — δηλαδή το εθνικό - πολιτικό όφελος.

Παρ' όλα αυτά, λαβές πολιτικοποίησης υπήρξαν — όχι σοβαρές. Και είναι δύσκολο να εντοπιστεί ο πρώτος «τον λίθον βαλών». Ο μεν κ. Καραμανλής χρησιμοποίησε με σπάνια — ακόμα και γι' αυτόν — συχνότητα το «εγώ», ώστε η μνεία της Αλλαγής από τον κ. Χαλιώτη να εξασφαλίζει μια ασθενή ισοπαλία...

Όσο για την άλλη πλευρά της «πολιτικοποίησης», την αναφορά στους πανευρωπαϊκούς του '69, όχι μόνο δεν επιδέχεται αρνητική κρίση, αλλά επιβάλλει τον πιο σαφή έπαινο. Ο κ. Χαλιώτης με την ομιλία-του σ' αυτό το σημείο αποκατέστησε την ιστορική μνήμη και αλήθεια αλλά έδωσε και το μέτρο της διαχωριστικής γραμμής που θα πρέπει να χαρακτηρίζει τη δημόσια συμπεριφορά όλων των πολιτικών ανδρών και παρατάξεων σε σχέση με ορισμένες πλευρές της πρόσφατης πολιτικής-μας ιστορίας. Και είναι καταδικαστέα όχι η πράξη του κ. υφυπουργού, αλλά των εκατό μελών της ΟΝΝΕΔ, που σ' αυτό το σημείο άρρισαν τις αποδοκιμασίες-τους...

● Αν η «πολιτικοποίηση», λοιπόν, είχε αυτές τις πλευρές, η «αγιοποίηση» των αγώνων είναι το αναντίρρητα απαράδεκτο σημείο-τους. Οι θλιβερές ψαλμωδίες της Ιεράς Συνόδου όσο ακατανόητη σκοπιμότητα είχαν για μας, τόσο θλιβερή γραφικότητα θα πρόσφεραν σε 600.000.000 τηλεθεατές σ' όλο τον κόσμο...

● Όπως, επίσης, το θετικό της μαζικής προσέλευσης των θεατών, δεν συμπληρώθηκε με μια ανάλογα ώριμη αθλητική συμπεριφορά. Βέβαια είναι αυτονόητη η συμπάθεια που δικαιούνταν οι Έλληνες αθλητές. Αλλά αυτή η εθνική παραφροσύνη για τις νίκες της Βερούλη και της Σακοράφα — αν μάλιστα συνδυαστούν με το γιουχάρισμα άλλων αθλητών — δεν πείθουν για την αγωγή και την ευγένεια των φίλων του κλασικού στίβου, αλλά για το ποδοσφαιρικό — εθνικιστικό — ηρωο-λατρικό μπαρόκ της ταλαιπωρημένης νεοελληνικής συνείδησης.

● Οι Πανευρωπαϊκοί, πάντως, διαμορφώνουν μια «χρυσή» ευκαιρία για μια στροφή ενδιαφερόντων προς το στίβο, σε μια χώρα όπου το ποδόσφαιρο και η νοοτροπία-του κυριάρχησαν όχι μόνο στο φιλαθλο χώρο, αλλά σε όλες τις μαζικές κοινωνικές εκδηλώσεις.

● Είναι επίσης μια «χρυσή ευκαιρία» για την τηλεόραση, που πράγματι είχε μια εκπληκτική απόδοση στην κάλυψη των αγώνων. Ό,τι όμως επιτεύχθηκε χάρη στο περίφημο ελληνικό δαιμόνιο της τελευταίας στιγμής, είναι καιρός να γίνει το κανονικό καθεστώς στην ΕΡΤ.

● Συνολικά, οι πανευρωπαϊκοί αγώνες απέδειξαν ότι αν θέλουμε μπορούμε και να επιτύχουμε τους στόχους-μας.

Επειδή όμως έχουμε αποδείξει πως κι όταν δεν θέλουμε πάλι μπορούμε να καταστρέφουμε, θα προτείναμε στον υφυπουργό Νέας Γενιάς και Αθλητισμού να μη διαθέσει το Ολυμπιακό Στάδιο για τη διεξαγωγή ποδοσφαιρικών αγώνων. Διότι «όσα φέρνει η ώρα δεν τα φέρνει χρόνος όλος» που λέει και η παροιμία...

Στο περιθώριο των ρεκόρ

Την ιδέα την πήραμε από τον κ. Συρίγο, στη μετάδοση του μαραθωνίου απ' την ΕΡΤ. Γιατί να μην «κρίνουμε» τους αθλητές, όταν δεν έχουμε τί άλλο να πούμε; Να κρίνουμε όχι τις αθλητικές-τους ικανότητες, εκεί δεν τα πολυκαταφέρνουμε, αλλά το «ήθος»-τους και μερικά άλλα... Όλη η Ελλάδα ξέρεi τώρα πια ότι ο Βέλγος μαραθωνοδρόμος «δεν έχει χαρακτήρα», καθώς έσπρωξε το παιδί μπροστά σ' ένα πλήθος που, αν μπορούσε, θα έπιανε τους αθλητές απ' το λαιμό.

Η Σοφία Σακοράφα συγκεντρώνει τα στοιχεία μιας θετικής ηρωίδας. Εκτός από σημαντική αθλήτρια, είναι όμορφη, έξυπνη, σοβαρή, συνειδητοποιημένη. Η βαθιά-της φωνή μαρτυράει την «υπευθυνότητα» μερικών νέων ανθρώπων. Έχει ένα πρόσωπο απ' αυτά που έλκουν την προβολή μιας ολόκληρης κοινωνίας με τους μύθους και τα ονειρά-της, πάνω-τους. Θα μπορούσε να κάνει καριέρα και στο σινεμά, είναι φτιαγμένη για στάρ.

Η Άννα Βερούλη δεν μπορεί να παίξει αυτό το ρόλο, αυτή είναι ό,τι δεν είναι η Σακοράφα, το αρνητικό-της. Το μειονέκτημά-της είναι ότι δεν έχει τα πλεονεκτήματα της αντιπάλου-της, επιπλέον είναι θρησκευόμενη, λίγο απλοϊκή. Φυσικό είναι να προκαλεί την απέχθεια της Σοφίας, οι θετικές ηρωίδες λατρεύουν το εαυτό-τους και μισούν το αντίθετό-τους.

Και νά, η κοπέλα που «μειονε-

κτεί» κερδίζει την πιο προκείμενη (απ' όλες τις πλευρές) αθλήτρια της Ελλάδας, και «εκδικείται». Οι περισσότεροι απ' τους θεατές θα ήθελαν να είχε συμβεί το αντίθετο: η προβολή δεν «κολάει» με τη Βερούλη... Πιστεύουμε ότι ήταν φανερό η αμηχανία κάτω από τον (εθνικό) ενθουσιασμό. «Οι Ελληνίδες δεν είναι σαν τις Βουλγάρες»...

Στις συνεντεύξεις, η ένταση ήταν έκδηλη ανάμεσα στις κοπέλες. Η Βερούλη, υπερβολικά εκδηλωτική και με πρωτόγονους θεατρνισμούς, θα φάνταζε γραφική στα μάτια της «μετρημένης» Σακοράφα που, ναρκισσευόμενη και με τετρίμηνε σοβαροφάνεια, έστελνε το διαφημιστικό της μήνυμα στο Πανελλήνιο: Βερούλη σημαίνει δύναμη, ενώ Σακοράφα σημαίνει δύναμη συν ομορφιά, συν εξυπνάδα. Όμως, η «πόζα» γίνεται αντιληπτή εύκολα, έτσι η Βερούλη ήταν αυτή που άγγιζε το θεατή ήταν συγκινησιακά ανάγλυφη και ζωντανή, ενώ η άσπονδη φίλη-της έδειχνε επίπεδη, ενδιαφέρουσα όσο και το θέλουμε σοκολάτα — θέλουμε ειρήνη του Μαρκόπουλου.

Μπορεί κανείς να κάνει υποθέσεις για το «μέλλον» των δύο «κοριτσιών» Η Σακοράφα δεν είναι απ' αυτούς που χάνονται, που καταβιβάζουν απ' τη σκηνη'σε μερικά χρόνια μπορεί να είναι και βουλευτίνα. Τη Βερούλη, όμως, την περιμένει και πάλι η αφάνεια, το Γυμνάσιό-της, το μελαγχολικό «πάνθεον» των πρώην ηρώων...

ΟΥΚ ΕΑ ΜΕ ΚΑΘΕΥΔΕΙΝ ΤΟ ΤΗΣ ΕΡΤ ΤΡΟΠΑΙΟΝ

Άρτια η παρουσίαση των Πανευρωπαϊκών από την ΕΡΤ. Τα λίγα ελαττώματα — χάθηκε κανά δυο φορές ο ήχος από προκριματικούς δρόμους ημιαντοχής, η σφαιροβολία ανδρών ουσιαστικά έμεινε ακάλυπτη, για το έπαθλο γυναικών δεν λεγόταν το απόγευμα ούτε ποιά αγωνίσματα έγιναν το πρωί — είναι μετρημένα στα δάχτυλα και δε μειώνουν τη γενική καλή εντύπωση.

Μπράβο, λοιπόν, στην ΕΡΤ, από το γενικό διευθυντή μέχρι τον τελευταίο ηχολήπτη. Μπράβο απ' την κυβέρνηση, από τις εφημερίδες, από το γενικό διευθυντή της ΕΡΤ, από τους ίδιους τους σχολιαστές. Μπράβο απ' όλους σε όλους. Εύσημα, έπαινοι, διθύραμβοι,

ύμνοι, ιαχές. Κρίμα που δυο ελληνικά μετάλλια ήρθαν να επισκιάσουν της δόξας της Ελληνικής Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης...

Αξιζει, λοιπόν, τον κόπο να κανείς καλά τη δουλειά-σου. Η ηθική αναγνώριση αυτού του άθλου σαρώνει πολλά ρεκόρ, όπως, ως πούμε, το ύψος των υλικών απολαύων των εργολάβων της Ομόνοιας ή της Συγγρού, έργων — πρωταθλητών άλματος επί υπερβάσει χρόνου και χρήματος (σημ. Καρόλου Μαρξ: πρόκειται για διαλεκτική αντίθεση).

Ας τρέξει λοιπόν ο λογισμός-μας στα μπράβo που περφόνα δικαιούνται όσοι κάνουν καλά τη δουλειά-τους: για κάθε καράβι που φτάνει στην

ώρα-του στο λιμάνι, χωρίς οι επιβάτες-του να έχουν πάθει κάθε είδους ναυτία, εύγε σ' όλους, από εφοπλιστή και καπετάνιο μέχρι μούτσο και φορτοεκφορτωτή (άσκηση για το σπίτι: δώστε άλλα τρία παραδείγματα καλά καμωμένης δουλειάς), εφόσον βέβαια αυτοί δεν έχουν παράλογες απαιτήσεις, όπως θά 'λεγε γνωστός πολιτικός ανήρ (άλλη άσκηση: επισημάνετε όλες τις διαλεκτικές αντιθέσεις εδώ μέσα).

Αστεϊεύομαι, βέβαια, και κάνω αθέμιτες συγκρίσεις. Είναι τελειώς φυσικό τα καράβια-μας να φτάνουν στο λιμάνι, γιατί είμαστε φυλή με προαιώνια παράδοση στη ναυτιλία (όπως εξ άλλου και στον ακοντισμό: ποιοί εφεύραν τη σαρίσσα;). Αντίθετα, τα επίσης προαιώνια ελαττώματα της φυλής-μας, όπως ο ατομικισμός και η επιπολιότητα μας δυσκολεύουν, όταν καταπιανόμαστε με

έργα που απαιτούν καλή οργάνωση και υψηλή τεχνολογία, αμοτέρως εξ Εσπερίας εισαγόμενας. Γι' αυτό και είμαστε περηφανοί, όταν παράγουμε ψυγεία εφάμιλλα των ευρωπαϊκών. Γι' αυτό και τον γνωστό Μάλλιο δεν μπορεί να τον σκότωσε παρά ο γνωστός ξένος δάκτυλος με τα γνωστά επιδωκόμενα αποτελέσματα. Γι' αυτό και τα Ελγίνεια μάρμαρα είναι καλύτερα συντηρημένα από τα μη Ελγίνεια.

Ευτυχώς, όμως, το ελληνικό φιλότιμο είναι ικανό για θαύματα, όπως ακριβώς και η απaráμιλλη επιτυχία της ΕΡΤ. Σε συνδυασμό με μια σταθερή πολιτική βούληση, θα μας οδηγήσει σίγουρα σε νέες ειρηνικές κατακτήσεις του έθνους, στην πρόοδο και την ευημερία.

Τι ωραίοι που είναι οι μύθοι-μας, τα σύκα και οι σκάφες-μας...

Βασίλης Αργυρίου

Ποιά περιβαλλοντική παιδεία για ποιόν πολίτη;

Στον Άγιο Αντρέα Αττικής έγινε στις 3-10 Σεπτεμβρίου, η άτυπη Ευρωπαϊκή Συνάντηση με θέμα: «Ποιά περιβαλλοντική Εκπαίδευση, για ποιόν πολίτη».

Συγκεντρώθηκαν εκπαιδευτικοί, ειδικοί επιστήμονες και καλλιτέχνες που έχουν δημιουργήσει άτυπους φορείς και δουλεύουν μέσα στα πλαίσια της τοπικής αυτοδιοίκησης, από την Ελλάδα και το εξωτερικό, και συζητήσαν για την ιδεολογία και την πρακτική της δουλειάς-τους.

Η συνάντηση είχε σκοπό να τοποθετήσει τον προβληματισμό για την περιβαλλοντική παιδεία σε μια κοινωνική βάση, να δημιουργήσει ένα συντονισμένο πρόγραμμα περιβαλλοντικής και εξωσχολικής παιδείας με τη συνεργασία όλων των φορέων που παρουσίασαν τη δουλειά-τους. Οι συζητήσεις τοποθετήσαν το ερώτημα: Τι κάνουμε με τις περιβαλλοντικές και τις άλλες κινησεις εξωσχολικής απασχόλησης; — Δίνουμε στα παιδιά την ευκαιρία να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που εξωραίζουν και συντηρούν τον πολιτισμό-μας ή τον ανανεώνουν σε ένα βαθμό που δεν ενοχλεί;

— Δίνουμε στα παιδιά τα μέσα για την ελευθερία να προχωρήσουν στη διαδικασία της συνειδητοποίησης του περιβάλλοντος, και δεχόμαστε ως κοινωνία, τις απροσδόκητες θέσεις που θα προκύψουν; — Θέλουμε ένα συνειδητό πολίτη που βιώνει το περιβάλλον, να μαθαίνει, να κρίνει και να δρα με πρωτοβουλία;

Η συνάντηση έδωσε πράγματι την ευκαιρία ν' αναπτυχθεί ένας τέτοιος προβληματισμός, να γίνει μια γόνιμη ανταλλαγή απόψεων και να συζητηθούν συγκεκριμένες προτάσεις για το μέλλον, που απευθύνονται στη τοπική αυτοδιοίκηση και στα Υπουργεία που έχουν αρμοδιότητες περιβάλλοντος και παιδείας.

«Ήταν μια συζήτηση, φιλική, διερευνητική, χαρούμενη. Τα θέματα που απασχόλησαν τη συνάντηση είναι προβλήματα που τοποθετούνται στο επίπεδο λήψης αποφάσεων για τις επιθυμητές κοινωνικοπολιτικές διαδικασίες που αφορούν το νεαρό πολίτη. Στους ευέθουνους για την λήψη αυτής της απόφασης απευθυνόμαστε ως εξωσχολικοί φορείς με σκοπό να βοηθήσουμε τη δημιουργία του συνειδητού νεαρού πολίτη».

Α. Ρ.

ΑΝΩΝΥΜΩΝ - ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Η πολιτιστική-πνευματική παραγωγή της τραγουδιμένης και παρατημένης συμπρωτεύουσας επιφυλάσσει τότε-πότε εκπλήξεις, που δεν συναντώνται συχνά στην «ορθολογική», «καθώς πρέπει» Α-θήνα.

Μια τέτοια έκπληξη μας προσέφεραν πρόσφατα οι εκ Θεσσαλονίκης «Ανώνυμοι» που εξέδωσαν την τρίτη έκδοσή-τους. Ποιητική συλλογή αυτή την φορά (οι δύο προηγούμενες ήταν κείμενα και σχέδια) με τίτλο «Σειοπρογενής περιοχή».

Στην εισαγωγή του βιβλίου, εξηγείται η εμμονή στην ανωνυμία: Ο κόσμος εδώ σέρνεται πίσω από ένα τρόπο ζωής που αντικαθιστά ραγδαία και σταθερά τον πολιτισμό με την τεχνολογία τη σκέψη με την αυτόματη δράση την ολοκλήρωση με την ειδικευμένη τη συνεργασία με την επιβολή τη σχέση με την εξάρτηση. Δεν περιλαμβάνει διαδρομή στο ταξίδι, με μόνο τέρμα. Το σώμα που εργάζεται είναι κενό, η ώρα εργασίας δεν είναι από ζωή, μα από θάνατο.

Στον ίδιο καιρό, οι ποιητές-μας τριγυρνάνε μαζεύοντας το κατωτικό αντίβαρο του κόπου-τους — βραβεία καθιερωμένα και τυποποιημένες τιμές. Όμως κανένας εξω από μας δε μπορεί να τους δοξάσει — κι εμείς λίγο, γι' αυτό προτιμούμε το Νόμπελ.

Στον ίδιο καιρό και ο Σεμνός Τραγουδιστής, βγάζει ένα βιβλίο πλημμυρισμένο με την εικόνα-του

Του αποδιωγμένου ποιητή στάχτες κατακάθονται πάνω στις δωρικές κολόνες που εκσφενδόνιζε άλλοτε κατά Σαδδουκαίων, αφήνοντας-τες άθικτες γιατί 'ναι πια στα δικά-μας τα χέρια.

... Μέσα σ' αυτά και οι εκδόσεις Ανωνύμων, δε ζητούν παρά, την — αναπόφευχτα — κοπιαστική και αργή σύσταση μιας πράξης, έξω από ανταπόδοση. Σε αντίθεση με την κοπιαστική πράξη για μέχρι από της απολαβής.

Να συνταχτούν μ' αυτούς που έχουν ακόμα φτηνά το φαί σε τουριστικά μέρη ζητώντας μια μετρημένη ζωή, μ' αυτούς που λοξοδρομούν απ' τον Εθνικό για να βρουν την Κατερίνη, μ' αυτούς που απομένουν σ' ερημωμένα χωριά ζώντας δύσκολα και αναπηρικά.

Με κείνους που αντιτάσσονται κι απ' αυτό σβύνουν αγνοημένοι, ανάβοντας την άλλη φωτιά, για να (φαίνεται άγνωστο πώς) βαστάει τόσους αιώνες.

Ας θυμηθούμε μόνο, πως η θυσία που γεμίζει το αρχαίο δοχείο απ' όπου τρέφονται όλοι, είναι αφανής — λίγη εξέχει, και πολλή κρύβεται. Επειδή η άλλη εξαργυρώνεται και μεταπίπτει σε ατομική περιουσία (πρώην ΕΛΑΣ - νυν Υπουργός).

Ακολουθούν ποιήματα γραμμένα τα χρόνια 1968-1982, στα οποία ενσωματώθηκαν «προτάσεις, παρατηρήσεις και επεμβάσεις», σαν «μια μικρή ποσοτική δοκιμή, προς μη ατομική σύνθεση».

Ποσοτικά μικρά (θα εξηγήσουν - ΣΣ), γιατί το δυτικό χέρι αρνείται αυτόματα την υπόδειξη και τη κριτική — αισθάνεται κίνδυνο.

Μολοντούτο, αυτός ο ελάχιστος πυροβολισμός κατά της ατομικής δόξας έκανε φανερά καλύτερα τα ποιήματα και αφανώς καλύτερο το ήθος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

● Οι φωτογραφίες από το παλιό Λαύριο που δημοσιεύτηκαν (τχ. 213) στο μικρό αφιέρωμα για την πόλη που είχε επιμεληθεί και γράψει ο Γιώργος Δερμάτης, είχαν ευγενικά παραχωρηθεί από το αρχείο του Δήμου Λαυρείου.

● Κυκλοφόρησε ο 6ος τόμος της πολύ επιμελημένης γραμματολογίας και ανθολογίας «Η Ελληνική Ποίηση», από τις εκδόσεις «Σοκόλη». Περιλαμβάνει την πρώτη Μεταπολεμική Γενιά. «... Αυτή η δεύτερη γενιά» κατά τη διατύπωση του επιμελητή του τόμου Αλεξ. Αργυρίου, «δεν είναι τόσο δεύτερη σε ποιότητα, όπως γενικά νομίζεται. Χωρίς να έχουν την επιφάνεια, έστω και όσοι ξεχωρίζουν, των τεσσάρων πέντε νεοτερικών ποιητών του μεσοπολέμου, δεν συνέβαλαν λίγο στη διαμόρφωση της εικόνας που έχουμε για τη μοντέρνα-μας ποίηση». Καθώς προχωρεί η ολοκλήρωση της σειράς, θα ήθελαν, όσοι την αγαπούν, να μην υπάρξει κόπωση στην γραφιστική επιμέλεια των τόμων.

● Αρχίζει αύριο 18 του μηνός και διαρκεί μέχρι και τη Δευτέρα 20 Σεπτεμβρίου η «4η γιορτή μύλου» στην Άρνησσα, στο χώρο του Κέντρου Νεότητας. Τη γεωργική έκθεση θα συνοδεύει και έκθεση παραδοσιακής τέχνης, αλλά και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Όσοι επιθυμούν να γευθούν βουνίσια, νοστιμότητα, ζουμερά και χωρίς ασθένηες μήλα, ας σπεύσουν. Είναι ωραίοι τόπος η Άρνησσα...

● Το ενδιαφέρον στοιχείο του πρώτου τεύχους του περιοδικού PIZEX, που εκδίδεται στη Νεάπολη Κρήτης, είναι το κύριο άρθρο. Είναι το ίδιο με το άρθρο της πρώτης σελίδας του πρώτου τεύχους του περιοδικού «ΔΡΗΡΟΣ» που κυκλοφόρησε τον Ιούνιο του 1937. Αν και πέρασαν σαράντα πέντε χρόνια, τα προβλήματα της ελληνικής επαρχίας φαίνεται να μένουν ίδια και κάποια κείμενα παραμένουν επίκαιρα.

Φιλοδοξία του νέου περιοδικού είναι να αποτελέσει «τον καθρέφτη της πνευματικής και καλλιτεχνικής ζωής του τόπου» και να «υποβοηθήσει τους νέους ν' αποδείξουν τι είναι άξιοι να προσφέρουν για την πνευματική και κοινωνική πρόοδο του τόπου-τους». Όσοι ενδιαφέρονται, μπορούν να απευθύνονται στον Μιχ. Χουρδάκη, τηλ. (0841) 31488.

● Ένα νέο περιοδικό στο χώρο των γραμμάτων και τεχνών, ο Χάρτης. Στην ύλη-του: ποιήματα, λογοτεχνικά κείμενα, κείμενα για μουσική, βιβλίο, φωτογραφία καθώς και κείμενα κριτικής. Πρωτότυπες και ενδιαφέρουσες οι στήλες με τίτλους Στίγματα και Κλίμακες. Στο πρώτο τεύχος γράφουν μεταξύ άλλων οι: Π. Θεοδωρίδης, Γ. Χουλιάρης, Ε. Σκοπετέα, Α. Ίσαρης, Ε. Βακαλό, Γ. Ιωάννου, Γ. Χειμωνάς, Χρυσ. Χρήστου, Γ. Παπαϊωάννου, Β. Λαμπρόπουλος, Τ. Γραμμένος, Α. Σουρώνης, Ν. Παναγιωτόπουλος κ.ά. Ο Χάρτης στο πρώτο-του τεύχος δείχνει ότι επιθυμεί να έχει τη δική-του ιδιαίτερη συμβολή στα γράμματα.

Λιγιστές συναυλίες μεταξύ χορευτικών ευωχιών

του Γιώργου Λεωτσάκου

ΦΕΣΤΙΒΑΛ χορού (μπαλλέτα Όπερας Παρισιού, Αθηνών, Ουίνιπεγκ, Άλβιν Αϊλεύ, Μπεζάρ) το φετινό Φεστιβάλ Αθηνών. Δεν είναι δουλειά-μας ο χορός. Γι' αυτό δεν παρακολουθήσαμε πολλά απ' αυτά τα μπαλλέτα, κάποτε γνωστά από παλιότερες εμφανίσεις-τους. Ως προς τη μουσική, για μια ακόμη φορά στάθηκε φεστιβάλ μετακλήσεων «κατακυρωμένων» ονομάτων. Όσο κι αν προτείνουν στον Έλληνα ακροατή αν μη τι άλλο κόσμια ακούσματα, επιβεβαιώνουν σιωπηλά την εντύπωσή-του για την ανυπαρξία ή υπολειτουργία των ελληνικών μουσικών φορέων. Παρήγορο σημάδι οι συναυλίες της ΚΟΑ που υπό τη νέα-της διεύθυνση (Γιάννης Ιωαννίδης) άρχισε να νοικοκυρεύεται. Άλλες επαγγελματικές υποχρεώσεις και το καταστάλαγμα μιας ολόκληρης προβληματικής για τη λειτουργία της μουσικής στην Ελλάδα του '82 και το ρόλο της κριτικής, μας εξώθησαν (και μάλιστα με πολύ σκεπτικισμό) στη σποραδική παρακολούθηση και των μουσικών εκδηλώσεων. Το πιο βαρυσήμαντο, για ένα κριτικό που σκέπτεται ελληνοκεντρικά, καλλιτεχνικό γεγονός των τελευταίων χρόνων υπήρξαν οι δύο συναυλίες της Συμφωνικής Ορχήστρας του «Θεάτρου Όπερας και Μπαλλέτου» των Τιράνων (Λυκαβηττός, 18.7 και Βεάκειο, 19.7.82). Οι συναυλίες αυτές και δυο ταξίδια-μου στη φίλη γειτόνα (Οκτώβρης '81, Μάης '82) συνδέονται άμεσα με το καταστάλαγμα αυτής της προβληματικής-μας. Θα μας απασχολήσουν λοιπόν άλλοτε.

1. Συναυλίες της ΚΟΑ

Ευφημα γνωστός-μας από χρόνια ο Αγγλοαμερικανός μαέστρος Άντριαν Σάνσαιν (Sunshine): ορθότατα του δόθηκε μια από τις 4 συναυλίες της ΚΟΑ στο Ηρώδειο, εκείνη με το πιο «επικίνδυνο» πρόγραμμα, που περιλάμβανε την α' εκτέλεση από την ορχήστρα του Κοντσέρτου για δυο πιάνο (1935) του Σκαλκώτα και το Κοντσέρτο για δυο πιάνο σε μι ύφ. μειζ., έργο Κ. 365 του Μότσαρτ, με σολίστ τους Γιάννη Βακαρέλλη και Άρη Γαρουφαλλή.

Σ' αυτά τα δυο έργα πρέπει ν' αφιερώθηκαν κυρίως οι 5 δοκίμες της συναυλίας. Από τα πιο ενδιαφέροντα έργα της νεότερης μουσικής γραμματολογίας-μας, το κοντσέρτο Σκαλκώτα αποδόθηκε εξαιρετικά από την ορχήστρα, ως τώρα αμάθητη ν' αρθρώνει και να φραζάρεi έτσι που να τις κάνει εύληπτες αυτές τις ατονικές φράσεις και τις λυρικές μελωδίες με τα μεγάλα διαστήματα. Νιώθουμε εδώ τον καινούριο-φορμένο στην Ελλάδα από τη Γερμανία Σκαλκώτα να προσπαθεί να υποκαταστήσει την απουσία τονικού κέντρου με την εμμονή στην παραδοσιακή φόρμα και ρυθμική (σχήματα «μοτορικά» από επαναλαμβανόμενες νότες) και, κυρίως, να απαλύνει τις τολμηρές για την εποχή, «απόλυτα» διάφωνες συνηχίες, παίζοντας με την πυκνότητα της γραφής (όλες οι διαβαθμίσεις από το πυκνό

στο αραιό!) και ενορχηστρώνοντάς-τες με συναρπαστική ευρηματική. Συχνά το έργο μοιάζει με απίθανο καλειδοσκόπιο ηχοχρωματικών συλλήψεων, γοητευτικής «ζωγραφικότητας». Οι αρμονίες των ηχοχρωμάτων, ιδίως στις ψηλότερες περιοχές είχαν κάτι το ονειρικό. Ο λαμπρός, μαλακός ήχος του Βακαρέλλη, δέθηκε ωραία με τον αδρότερο του Γαρουφαλλή. Θ' άξιζε να ηχογραφηθεί σε στούντιο αυτή η τόσο φροντισμένη μελέτη του έργου. Πού κάτι τέτοιο όμως στην Ελλάδα!

Ανάλογες αρετές υψηλής ηχητικής ποιότητας και καθαρότητας χαρακτήριζαν το Μότσαρτ, όπου όμως, παρά την αίσθηση του ύψους εποχής, αναζητήσαμε λεπτότερες εκφραστικές διαφοροποιήσεις. Η συναυλία είχε αρχίσει με τη σπάνια ακουόμενη εισαγωγή του Ροσσίνι «Σινιόρ Μπρουσκίνο» και έκλεισε με την 3η Συμφωνία του Μπραμς, που ολοκληρώναν ένα ωραιότατο πρόγραμμα. Και πάλι είχαμε υψηλής ηχητικής ποιότητας (για την ΚΟΑ), καθαρότατες εκτελέσεις όπου όλες οι λεπτομέρειες της γραφής διαγράφηκαν αξιοθαύμαστα. Αλλά και κάπως επιπεδες και ομοιόμορφες σαν έκφραση — ιδίως το φινάλε της συμφωνίας. (Ηρώδειο, 12.7.1982).

Δεν παρακολουθήσαμε τη συναυλία της 19.7 υπό το Σοβιετικό αρχιμουσικό Ντιμίτρι Κιταγιένκο. Οι συναυλίες της ΚΟΑ έκλεισαν

με το ορατόριο του Χάυντν «Η Δημιουργία» (1796-8), από την πλουσιότερη σε γυναικείες μάλλον παρά αντρικές φωνές χορωδία «Συμπόσιο» (συγχώνευση 5 χορωδιών, 2 αμερικανικών και ανά 1 από τη Δ. Γερμανία, την Αυστρία και την Αγγλία) και τρεις σολίστ, εξίσου έμπειρους στο ύφος που ερμήνευαν: το μπάσο Καρλ Ριντερμπους, φωνή κάπως κουρασμένη που μπάλλαρε, τον Έλληνα τενόρο Σώτο Παπούλκα, φωνή όχι ίσως μεγάλη σε όγκο αλλά άψογη σε τεχνική και στυλ και τη σοπράνο Τζην-Ανν Τηλ, φωνή ωραία και γεμάτη που μερικές σκληρές ή τονικά μετατοπισμένες νότες-της, ψηλά, δεν τάραξαν την αγαθή εντύπωση που άφησε. Σολίστ και χορωδία (τραγουδισσε μαλακά και αρκετά καθαρά) αποτελούσαν γενικά ένα ομοιογενές σύνολο που σε γενικές γραμμές δέθηκε ωραία με την ορχήστρα, υπό τον Β. Κολάση, καθαρή και μελετημένη παρά τα σποραδικά ατυχήματα συγχρονισμού ή τις μικροδιαταραχές ισορροπίας οργάνων και φωνών. Το κείμενο του ορατορίου, σε ελληνική μετάφραση τυπωμένη σε φυλλάδιο, βοήθησε το κοινό να παρακολουθήσει άνετα το έργο και να επικοινωνήσει μαζί του. Φύγαμε από το θέατρο με αίσθημα πληρότητας. Φαίνεται πως η ΚΟΑ άρχισε να ξαναγίνεται μουσικός οργανισμός ικανός για ουσιαστική προσφορά (Ηρώδειο, 26.7.82).

2. Ινδική μουσική

Το πνεύμα που διέπει τις επιλογές των ελληνικών και ξένων συμμετοχών στο Φεστιβάλ Πεντέλης έδειξε πόσο ο θεσμός αυτός (στον πέμπτο-του χρόνο) έχει, διαισθητικά έστω, συλλάβει και την ελληνική πραγματικότητα και το πνεύμα της εποχής. Πράγμα που σπάνια συμβαίνει με ανάλογους κρατικούς θεσμούς. Μετά το Φεστιβάλ Βακαρέλλη και τη συναυλία της τσέχικης «Ρόζεμπερσκα Καπέλλα», αξέχαστες εκδηλώσεις που εγγράφονταν στο ήδη πλούσιο ενεργητικό-του, μια συναυλία ινδικής παραδοσιακής μουσικής έκλεισε τις φετινές μουσικές εκδηλώσεις-του. Είναι πασίγνωστη η επιρροή της τόσο «αλλιώτικης» αυτής μουσικής στη δυτική μουσική σκέψη τα τελευταία 20-30 χρόνια — από την έντεχνη μουσική ως το «ροκ». Και το κοινό-μας έχει τόσο σπάνια την ευκαιρία ν' ακούει ινδική μουσική!

Ρεσιτάλ «σάροντ» (λαουτοειδούς δίχως τάστα, αντίθετα με το «σιτάρ» που έχει τάστα κινητά) ήταν η εκδήλωση. Στο «σάροντ», ο δεξιότεχνος Ουστάντ Αμτζάντ Αλή Χαν. Στην «τάμπλα» (εκφραστικότερα μεμβρανόφωνο; δυο μικρά τύμπανα που παίζονται με τα δάχτυλα) τον συνόδευε ο Κουμάρ Μπόες, ενώ στο λαουτοειδές τουνμπούρ ένα είδος «ίσου» κρατούσε ο Π. Σαρκάρ.

Η ινδική κλασική μουσική είναι τέχνη αυτοσχεδιασμού πάνω όμως σε αυστηρότατους κανόνες. Η αφομοίωσή-τους όπως και η απόκτηση δεξιότητάς είτε στα όργανα είτε στο τραγούδι, χρειάζεται δεκαετίες. Πέντε ετών πρωτόπιασε το «σάροντ» ο Ου. Αμ. Αλή Χαν και σήμερα είναι τριάντα πέντε. Μεινόμενος όμως με την εντύπωση ότι οι αυτοσχεδιασμοί-του ήταν προσαρμοσμένοι κάπως στη δεκτικότητα ενός δυτικού κοινού αμάθητου σ' αυτή τη μουσική. Τα «αλάπ-του», ελεύθερα ρυθμικά προανακρούσματα, όπου ο αυτοσχεδιαστής δείχνει όλη τη μουσική ευαισθησία-του «αναλύνοντας» τις μελωδικές δυνατότητες του «ράγκα» (του βασικού μελωδικού σχήματος πάνω στο οποίο στηρίζεται κάθε αυτοσχεδιασμός), ήταν ή υπερβολικά σύντομα ή ανύπαρκτα. Αντίθετα, οι ρυθμικοί χαρακτήρα «ναπυτίες», με συμμετοχή της «τάμπλα», όσο κι αν ήταν συναρπαστικές, από «ράγκα» σε «ράγκα» μας άφηναν την αίσθηση μιας τυποποίησης των μελορυθμικών επιλογών του καλλιτέχνη. Παρ' όλ' αυτά η εμπειρία, ήταν συναρπαστική. Οι δυο Ινδοί είναι καλλιτέχνες κάθε άλλο παρά τυχαίοι. (Μέγαρο Δούκισσας Πλακεντίας, 14.7.1982).

3. Μια όπερα του Ραμώ

Πιστές αναβιώσεις του μουσικού και σκηνοικού ύφους της εποχής, οι παραστάσεις της όπερας του Ραμώ «Ιππόλυτος και Αρική» (Ηρώδειο, 20.7.79) και του ποιμηνικού του Χαίντελ «Άκας και Γαλάτεια» («Έκφραση», 7.12.79), από το Αγγλικό Φεστιβάλ Μπαχ της κλαβενσίνστας Λίνας Λαλάντη ήταν πολύτιμο δώρο στον Έλληνα φιλόμουσο που δεν έχει καμιά ευκαιρία να γνωρίσει το λυρικό θέατρο του «μπαρόκ» είτε σε αυθεντικές είτε σε νεότερες αναβιώσεις. Ανάλογη πιστή αναβίωση ως προς τα κοστούμια (αναπαραγωγή εκείνων του 1750 από τον Boquet), τη σκηνοθεσία (Τομ Χώουκς), τη χορογραφία (Μελίτα Κουάιρ), τη χρήση παλιών πνευστών, χωρίς «κλειδιά» (ανά 4 φλάουτα, όμπες και φαγκότα) ακόμη και την τεχνική δοξαριού των εγχόρδων ήταν και η φετινή παρουσίαση του πεντάπρακτου λυρικού αριστουργήματος του Ραμώ «Κάστορας και Πολυδεύκης» (1737, β' γραφή 1754). Όμως η νέα αυτή προσφορά του Αγγλικού Φεστιβάλ Μπαχ ατύχησε ως προς τη μουσική εκτέλεση. Όσο κι αν όλοι λίγο-πολύ οι τραγουδιστές είχαν μια πείρα και μια τεχνική αυτής της φωνητικής γραφής με τους τρομερούς, κάποτε, βοκαλισμούς πολλοί απ' αυτούς είτε είχαν μέτριες φωνές (σκληρές νότες, «σκούριασμένο» τίμπρο κτλ.), είτε ωραίες φωνές σχεδόν όμως χωρίς λεκτική άρθρωση (Ήβη), είτε ικανοποιητικές φωνές με ωραία άρθρωση (όπως ο...

ακκιζόμενος Πολυδεύκης) αλλά μέτρια ή πολύ κακή προφορά της γαλλικής γλώσσας. Και στο Ραμό, που αγωνίστηκε για το ιδανικό του γαλλικού λυρικού θεάτρου, ο λόγος, πολύ περισσότερο παρά σε οποιοδήποτε άλλο συνθέτη, είναι αναπόσπαστο «μέρος» της εξάισιας μουσικής-του. Που δυστυχώς και στο οργανικό-της μέρος δεινοπάθησε χάρη στο μάεστρο Τσαρλς Φάρνκομπ: απλώς ανεβοκατέβαζε τα χέρια-του σε μια άτεχνη, δίχως εκφραστική πνοή ρυθμοδοσία — δεν ήξερε καλά-καλά να «μπάσει» την ορχήστρα στα «λεβάρε» (δηλαδή στις άρσεις ή ανακρούσεις). Κάτω από την «καθοδήγηση» αυτή, άξιοι μουσικοί διάβασαν από την αρχή ως το τέλος τη θαυμάσια αυτή παρτιτούρα σα μια σειρά από άψυχες νότες, ενώ εμείς απλώς φανταζόμαστε το πως θα έπρεπε να ακούγεται η μουσική κάτω από ένα μάεστρο πραγματικά άξιο του ονόματος. (Ηρώδης, 11.8.82).

4. «Μάνφρεντ» κατά Νουρέγεφ

Η αναφορά, μετά φουστανέλλας, του παλλέτου «Μάνφρεντ» (χορογραφία Ρ. Νουρέγεφ, πάνω στην ομώνυμη συμφωνία του Τσαϊκόφσκυ) στο λόρδο Μπάυρον και στην Ελλάδα του 1821, νομιμοποιεί πλήρως τη μετάκληση των Μπαλλέτων της Όπερας

της Ζυρίχης, έστω και για ενήμερωσή-μας, ανάμεσα στα τόσα που πέρασαν φέτος από το Ηρώδης. Το έργο επιχειρεί τη διαγραφή της προσωπικότητας του μεγάλου Άγγλου ρομαντικού μέσα από το ομώνυμο ποιητικό-του αριστούργημα. Όμως από το χορογράφημα της μεγάλης βεντέας του χορού δε συγκρατήσαμε παρά τις υπέροχες χρωματικές αρμονίες των κοστούμιών του μεγάλου Νικόλα Γεωργιάδη: από τη χορογραφία έλειπαν η σαφήνεια, η συνέχεια και η λακωνικότητα της αφήγησης. Σε πολλά σημεία ο χορογράφος, που κατάφευγε σ' ένα εξαντλημένο, παραδοσιακό λεξιλόγιο με γνωστά «κλισέ», ένιωθε ότι πρόσθετε κίνηση επειδή δεν ήξερε τι να κάνει τη μουσική που... περισσεύει στην όποια-του έμπνευση. Μουσική χορευτική ωστόσο: ο Τσαϊκόφσκυ βγάζει μπαλλέτα ακόμα και όταν γράφει συμφωνίες! Την όποια ενότητα του χορευτικού θεάματος έβλαψαν ακόμη περισσότερο τα ατέλειωτα ποιητικά κείμενα (απαγγελία του κ. Ποταμίτη) ανάμεσα στα μέρη της συμφωνίας. Όσο για τη χορευτική επίδοση του Νουρέγεφ, θα μιλούσαμε ξανά για «χρυσό ηλιοβασιλέμα».

Δεν είναι δουλειά-μας ο σχολιασμός της χορευτικής απόδοσης της ιστορικής πια χορογραφίας του Ζωρζ Μπαλανσίν πάνω

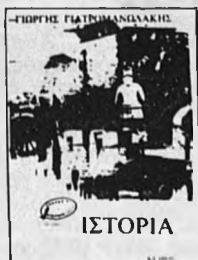
στο μπαλλέτο του Στραβίνσκυ «Αγών» (1957), μουσικό έργο σημαδιακό, από καλλίκορμες κοπέλλες και παλικάρια με ασπρόμαυρες μάλλιες. Μουσική φίνα, λακωνική και ελλειπτική όπου η ορχήστρα διαλύεται σε απίθανους συνδυασμούς λίγων οργάνων παίζοντας ολοένα ανάμεσα στη στικτογραφία και σε μια αρχαϊκή («μεσαιωνική») μελωδική αντίληψη. Εκτελέστηκε όχι από την ορχήστρα της Όπερας της Ζυρίχης, όπως έγραφε το πρόγραμμα, αλλά απ' εκείνη του Μπόντενζες (Λίμνης Κωνσταντίας), υπό τον Αντρέ Πρέσσερ. Εκτός ελάχιστων ευτυχισμένων στιγμών, η ορχήστρα υπάκουε σε μια απλή ρυθμοδοσία που ισάισα τη συντόνιζε χρονικά με τους χορευτές: Αποτέλεσμα; Κακός συγχρονισμός, νοηματικά χαλαρό και με θαμπά ηχοχρώματα ακρόαμα. Στο «Μάνφρεντ» η ορχήστρα έπαιξε ασφαλώς πολύ καλύτερα. (Ηρώδης, 16.8.82, «πρώτη», 13.8.82).

5. Η ουγγρική ορχήστρα

Σε συνάρτηση με το αναμφισβήτητο γεγονός ότι η Ουγγαρία καυχάται για το πιο εξελιγμένο ίσως σύστημα μουσικής παιδείας στο σημερινό κόσμο αλλά και με τη σχετικά πρόσφατη επίσκεψη του Κουαρτέτου Εγχόρδων Τάκατς (25.1.82, βλ. «Αντί» τχ. 199, 19.2.82, σελ. 43), η αποστολή

στην Ελλάδα της θαυμάσιας σε ηχητική ποιότητα και ομοιογένεια αλλά και τονική ακρίβεια Κρατικής Συμφωνικής Ορχήστρας Ουγγαρίας με ένα σχολαστικό ρυθμοδότη όπως ο μάεστρος Έρβιν Λούκατς (Ervin Lukacs) προκαλεί ερωτηματικά. Ο Λούκατς αποθάρρυνε κάθε εκφραστικό φτερούγισμα και ισοπέδωσε κάθε υπόνοια ανάτασης στη Συμφωνία αρ. 39 σε μι ύφ. μεϊζ., έργο Κ. 543 του Μότσαρτ και στην «Ηρωική» του Μπετόβεν, μεταβάλλοντάς-τες σε ανιαρότατο άθροισμα από άωγα παλεγμένες νότες. Περιέργως κάπως ανάλογη, παρά τις αναμφισβήτητες ηχητικές αρετές του σολίστ ήταν και η ερμηνεία του Κοντσέρτου αρ. 3 για πιάνο και ορχήστρα του Μπάρτοκ από το Γένο Γιάντο (Jeno Jando). Νότες, νότες, νότες αδιάφορα παλεγμένες ακόμη και στο υπέροχο «Αντάτζιο ρελιτζιόζο» (β' μέρος) όπου είχε καταργηθεί κάθε έννοια «φραζαρίσματος» και αναπνοής. Πράγματι εξαγουν οι φίλτατοι Ούγγροι αυτή την εκτέλεση ως «πρότυπο» ερμηνείας του μεγάλου-τους συνθέτη; Δεν το νομίζουμε επειδή ασφαλώς διαθέτουν πολύ καλύτερα εξαγώγιμα προϊόντα, όπως άλλωστε και άλλους αξιόλογους συνθέτες πέρα από τους Μπάρτοκ και Λιστ. Οι συνθέτες αυτοί έλλειψαν από τα προγράμματα της ορχήστρας. (Ηρώδης, 30.8.82).

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ
Μυθιστόρημα

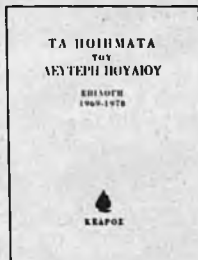
ΚΟΥΛΛΑ ΞΗΡΑΔΑΚΗ
**Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΙΝ
ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ**
ενας φιλολογικός περίπατος

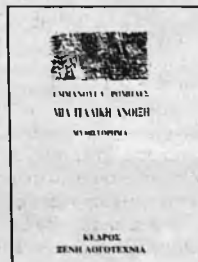
ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΟΙ ΑΡΜΕΝΗΔΕΣ
ταξίδι στην χώρα-τους
και στην ιστορία-τους

ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ - ΜΙΛΙΕΖ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΘΗΣΕΙΟΥ
Δεύτερη έκδοση

ΛΕΩΤΕΡΗΣ ΠΟΥΛΙΟΣ
**ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΕΠΙΛΟΓΗ 1969-1978**

ΕΜΜΑΝΟΥΕΛ ΡΟΜΠΛΕΣ
ΜΙΑ ΙΤΑΛΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ
Μυθιστόρημα
(Μετ. Στρατής Τσίρκας)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΥΦΑΝΤΗΣ
**ΜΥΣΤΙΚΟΙ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ**

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ
ΑΣΤΡΑΔΕΝΗ
Μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος 'Ακαδημίας) Τηλ. 36.15.783

Οι υπέρ πίστεως, Μουντιάλ, Πανευρωπαϊκών και άλλων τινών, πεσόντες της Άννυς Θ. Κολτσιδοπούλου

Το φετινό θεατρικό καλοκαίρι ήταν μια φιλότιμη παρένθεση, ανάμεσα σε δύο αφιλότιμους αθλητικούς συναγεμρούς. Στο Μουντιάλ, αρχές καλοκαιριού και στους Πανευρωπαϊκούς, αρχές φθινοπώρου.

Ο ΕΟΤ, μ' όλη-του την καλή πρόθεση, οργάνωση και προγραμματισμό, προσπάθησε να εξισορροπήσει τα βάρη των αντιπερισπασμών στα Φεστιβάλ-του, αλλά γεγονός παραμένει το άδαιο θέατρο της Επιδαύρου (4.000 θεατές σε κερκίδες 15.000 θέσεων), στις 18 Ιουνίου, στον μεγάλο ξένο των Επιδαυρείων, Πήτερ Χωλ, με την «Ορέστειά»-του και το Εθνικό Θέατρο της Αγγλίας.

Τα υπόλοιπα θέατρα του φετινού καλοκαιριού αγωνίστηκαν μέσα στην έδρα-τους, σε κοντινές ή μακρινές εξορμήσεις, όπου τα καλούσε η τέχνη, η ανάγκη ή... η επιχορήγηση «αποκεντρώσης» του Υπουργείου Πολιτισμού. Αγωνίστηκαν φεστιβαλίζόμενα ή όχι, μια για να ν' αντιμετωπίσουν το ποδόσφαιρο και τον στίβο, την άλλη τις μουσικές συναντήσεις σε λόφους, αμφιθέατρα, ωδεία, γήπεδα ή για να ν' αντιμετωπίσουν τους ψυχαρπάχτες του χορού, της όπερας ή των ατραξιόν. Απ' τον Νορβηγικό, τον Μπεζάρ, τον Άλβιν Αϊλντ, ως τους μάγους των Μπολσόι κι απ' τους Κινέζους ακροβάτες ως τους Κοζάκους του Δον. Για να ν' αφησούμε τελευταίες τις μόνιμες γαργαλιστικές σειρήνες, τα καλοκαιρινά σουπερ-μιοζικάλ, τ' αναψυκτική και την επιθεώρηση. Μια επιθεώρηση, που για να τα βάλει φέτος με το Μουντιάλ, έβγαλε νοκάουτ στη χυδαιολογία ακόμα και τη «Γάτα», με τις «Τσιροκοκοταστάσεις» τα «Πασοκολλητά», και άλλα... ευρήματα. Νά λίγα απ' τα θέατρα της υπομονής και της επιμονής:

Στο ΑΛΕΞΟΣ ΙΛΙΣΣΙΩΝ, ο θίασος «Σκηνηκή Τέχνη», παρουσίασε τις «Άννες», της Μ. Σταματιάδου.

Το ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, Το ισπανικό συγκρότημα Adria Gual.

παρουσίασε την «Ταραντέλλα» του Σκαρπέτα σε διασκευή του θιάσου.

Στο Θέατρο Νίκαιας, το ΘΕΑΤΡΟ ΘΕΜΕΛΙΟ, παρουσίασε το «Εν Αθήναις τόπος Ελλάς».

Το ΘΕΑΤΡΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ, σε σκηνοθεσία Σπύρου Βραχόρει-τη, επιχείρησε στη ρεματιά Χαλανδρίου ένα διαφορετικό «Ματωμένο Γάμο» του Λόρκα.

Το ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ, στο θερινό-του στέκι, έδωσε ξανά τη μεγάλη επιτυχία των Κεχαϊδη-Χαβιρά, «Δάφνες και Πικροδάφνες».

Στο ΘΕΑΤΡΟ ΝΤΑΝΚΑΝ, ο θίασος «Μάσκες», αγωνίστηκε το φετινό καλοκαίρι, με έξι μονόπρακτα σύγχρονων συγγραφέων και με τίτλο «ΟΙ ΕΞΙ».

Τέλος, στο ΘΕΑΤΡΟ ΑΒΕΡΩΦ, η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑ, οργάνωσε και φέτος τη «Διεθνή Θεατρική Συνάντηση», με θέμα τη «Γυναικεία Έκφραση».

Σ' αυτούς τους τελευταίους αγωνιστές του φετινού θεατρικού δρόμου μετ' εμποδίων, αφιερώνει η στήλη τον περιορισμένο-της χώρο κι επιφυλάσσεται για τα υπόλοιπα, φεστιβαλικά και μη.

Οκτώ ξένοι θίασοι προσκλήθηκαν φέτος στη διεθνή αυτή συνάντηση της Συντεχνίας, με ψυχή οργάνωσης, τον ηθοποιό και σκηνοθέτη Νίκο Αρμάο.

Το κοινό του θεάτρου Αβέρωφ, σταθερό, πιστό και καθόλου τυχαίο. Ημέρες με πολλαπλούς αντιπερισπασμούς σε Ηρώδεια, Λυκαβηττούς, Επιδαύρους και τηλεοπτικά κανάλια, σου 'κανε εντύπωση η προσέλευση αυτών των 100-200 ατόμων, αυτού του κοινού, που «μάθαινε-πάθαινε», χαίροντας κι απογοητευόταν μαζί με τη θεατρική Συντεχνία.

Ήταν μια θεατρική συνάντηση, με καλό υλικό, όχι πολλές εκπλήξεις, με φράγμα γλώσσας, άλλοτε ανυπερβλήτο κι άλλοτε ανύπαρκτο. Ήταν μια προσπάθεια ψηλάφησης τέτοιων συναντήσεων, με συγκεκριμένο θέμα, τόσο περιοριστικό.

Η γεύση που σου 'μενε σαν θεατής ήταν πως συμμετείχες ο ίδιος σε μια προσπάθεια, σ' ένα πείραμα, με ορθάνοιχτους ορίζοντες και δυνατότητες αξιώσεων.

Γι' αυτό το τελευταίο, μας βεβαίωσαν τέσσερις από τις οκτώ συμμετοχές:

Πρώτα - πρώτα, η έναρξη της Συνάντησης, με την Saltkompagniet της Νορβηγίας και το έργο «Ο άνδρας που γέννησε τη γυναίκα». Ζήσαμε μια σπάνια πολυηθοποιό, με απεριόριστα εκφραστικά μέσα και δυνατότητες. Τη μαθήτριά του Μπάρμπα, Εύα Κβάμμε, που μεταμορφώθηκε μέσα σε δυο ώρες επτά φορές, περνώντας απ' τους δύο Αδάμ στην Εύα κι από εκεί, σε πέντε ακόμα Εύες, που διαδέχεται - γεννά η μια την άλλη και που σ' εμάς, μέσα από έναν ρυθμό ιλιγγίου, αφήνει την αισιοδοξία πως παρ' όλα αυτά που ζούμε επί σκηνής, ή γι' αυτό ακριβώς, η ζωή συνεχίζεται.

Μετά τη γερμανική συμμετοχή με το Thespi-Theater («Φύλλον Θύλη» — Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Ουδέν) και μετά την συμμετοχή της Ελλάδας με τις πολλαπλές προβολές μέσα στο χώρο της Κατερίνας Θωμαδάκη και της Μαρίας Κλωνάρη (αισθητική τεχνική και τέχνη που δεν κατάφερα προσωπικά να προσεγγίσω ούτε εκείνη εμένα, και που με άφησε έκπληκτη η παντελής έλλειψη χιούμορ), ακολούθησαν οι Musicantes της Αργεντινής, μια καθαρά μουσική παρουσία μέσα στις θεατρικές συμμετοχές. Μας γοήτευσαν, ωστόσο, όπως πριν δυο χρόνια οι αξέχαστοι εκείνοι Μπολιβία Μαντάς, με λαϊκά μοτίβα κι αυτοί δοσμένα, όμως, μέσα από τέχνη και τεχνική μουσικής κλασικής παιδείας. Στοιχείο που γοήτευε, αλλά που σου άφηνε και τη νοσταλγία των παραδοσιακών λαϊκών ήχων.

Η Compañia Adria Gual με πέντε μονόπρακτα έργα γυναικών συγγραφέων, έδωσε στις παραστάσεις-της τον γενικό τίτλο «Γυναίκες και Καταλωνία». Είχαμε να κάνουμε μ' έναν από τους διαλεχτούς Ισπανούς σκηνοθέτες, τον Ricard Salvat (σκηνοθέτησε το 1980 στο Θέατρο Καίσαριανής τη «Γερμά» του Λόρκα), και με οκτώ θαυμάσιες ηθοποιούς. Χαρήκαμε το παίξιμό-τους, τη σκηνηκή-τους άνεση και αλήθεια, το τραγούδι και την πολλαπλή-τους παρουσία στο σανίδι, αλλά δυστυχώς δεν κατάλαβα τα κείμενα, την πνοή-τους, το χιούμορ-τους, την πικρα-τους, τις συγκρούσεις και τις καταστάσεις-τους. Γνωρίζαμε τη στενή-τους σχέση με άμεσες ή έμμεσες εμπειρίες της Καταλωνής γυναίκας κάθε ηλικίας από το φρανκικό καθεστώς, παρακολουθούσαμε στο βίντεο (το ενσωματωμένο στην παράσταση μαζί με την ζωντανή μουσική και τα τραγούδια, όλη την πορεία του ισπανικού λαού, απ' τον εμ-

«Ο άνδρας που γέννησε τη γυναίκα», από το νορβηγικό θίασο με την Εύα Κβάμμε.

φύλιο πόλεμο ως τον Τεχέρο και το Μουντιάλ, αλλά δεν ζήσαμε τα κείμενα, τη γλώσσα-τους, τη γραφή-τους. Εισπράξαμε ρυθμούς, εντάσεις, μεταπτώσεις, μεταμορφώσεις. Εισπράξαμε την απολαύση οκτώ ξεχωριστών θεατρίνων, που ακόμα κι αν δεν καταλαβαίνεις τι λένε, καταλαβαίνεις ότι ΠΑΙΖΟΥΝ ΘΕΑΤΡΟ με χυμούς, με ζωντάνια και με ταλέντο.

Η τέταρτη αξιολογία συμμετοχή, το Rat Theatre από τη Μεγάλη Βρετανία, με το έργο «Fifty/50». Ο Peter Sykes η Hilary Hughes κι η Gil Gil, έρχιναν κάθε βράδυ κορώνα - γράμματα, άσπρο - μαύρο για τον καθορισμό των ρόλων, για το χιουμοριστικό ή για το κυνικό, το άγριο, το ωμό ύφος της παράστασης. Άσπρο = χιούμορ. Μαύρο = κυνισμός, βία, σκληρότητα. Έτυχα σε άσπρο. Διαπίστωσα, όμως, και σ' αυτό την καταγωγή του θιασου από ένα θέατρο ωμότητας, σ' ένα έργο που αμφισβητεί τους ρόλους των ανθρώπων, τους ρόλους που καθορίζουν τις καθημερινές-τους σχέσεις και τ' αδιεξοδά-τους. Έργο δίχως λόγια, που συναρπάζει το θεατή, ηθοποιοί δίχως σκηνηκούς κονοφορμικούς, που ψάχνουν μαζί με το κοινό-τους κάθε βράδυ, κάθε παράσταση, για το «πως μπορούν οι άνθρωποι — άνδρες ή γυναίκες — να επαναστατικοποιήσουν την κοινωνική-τους αλληλεπίδραση»... Η μια βραδιά που έζησα άξιζε τον κόπο. Κι οι τρεις μαζί, διαφορετικές η μια απ' την άλλη, θα ήταν μια αληθινή εμπειρία.

Η Διεθνής Θεατρική Συνάντηση '82 με τη «Γυναικεία Έκφραση» σαν θέμα-της, μας γνώρισε οκτώ ξένους θιάσους. Μας γνώρισε, ακόμη, τη δυσκολία του περιορισμού μιας τέτοιας προσπάθειας σ' ένα θέμα, δίχως μακρόχρονη προετοιμασία και συντονισμό. Μας γνώρισε, τέλος, ένα μικρό και φιλότιμο καλλιτεχνικό άνοιγμα για ένα στόχο που θα μπορούσε να είναι και πολύ μεγάλος.

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΗΚΕ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ε.Χ. Κάργ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ 1917-1923

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΥΠΟΔΟΜΗ

• 6 συγκλονιστικά χρόνια σε 3 συναρπαστικούς τόμους

- Το έργο που δλοι οι μεγάλοι μαρξιστές θεωρητικοί της εποχής χρησιμοποιούν σαν βασική πηγή για τις μελέτες τους.
- Το άναντικατάστατο, αντικειμενικό βοήθημα για όποιον θέλει να γνωρίσει τη σοβιετική ιστορία και πραγματικότητα.

Ένα έργο - όρόσημο

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ 1917 - 1923 του Έντουαρντ Χάλετ Κάργ (πλήρης τίτλος THE BOLSHEVIK REVOLUTION 1917-1923 - A HISTORY OF SOVIET RUSSIA) είναι ένα έργο σταθμός. Δεν είναι μια ιστορία γεγονότων και περιστατικών αλλά μια βαθιά ανάλυση της σοβιετικής πραγματικότητας στα καθοριστικής σημασίας αυτά χρόνια.

Ο 1ος τόμος εξετάζει την ιστορία της Ρωσικής Σοσιαλδημοκρατίας πριν το 1917, την κατάληψη της εξουσίας από τους Μπολσεβίκους, τη συνταγματική και πολιτική δομή του νέου καθεστώτος, τη διαδικασία αποσύνθεσης της παλιάς Ρωσικής Αυτοκρατορίας και δημιουργίας της Ένωσης Σοσιαλιστικών Σοβιετικών Δημοκρατιών.

Ο 2ος τόμος του έργου εξετάζει εξαντλητικά το οικονομικό σύστημα και την οικονομική δομή της χώρας στην περίοδο του πολεμικού κομμουνισμού καθώς και την εισαγωγή και τις πρώτες συνέπειες της ΝΕΠ.

Ο 3ος τόμος αποτελεί μια εκτεταμένη ανάλυση και περιγραφή της εξωτερικής πολιτικής του σοβιετικού καθεστώτος καθώς και των εξελίξεων στο παγκόσμιο εργατικό κίνημα.

Ένα έργο γραμμένο από τον κορυφαίο άγγλο ιστορικό της εποχής μας.

Ο Ε.Χ. Κάργ που είναι σήμερα 90 ετών και διατέλεσε καθηγητής της ιστορίας τόσο στην Οξφόρδη όσο και

στο Καίμπριτζ μπορεί χωρίς υπερβολή να θεωρηθεί σαν ο μεγαλύτερος σήμερα άγγλος ιστορικός.

Η « Ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης » στηρίζεται στην εξονυχιστική μελέτη και στη γόνιμη αξιοποίηση των ρωσικών αρχείων και όλων των σχετικών με την περίοδο αυτή στοιχείων από μέρους του και αποτελεί καρπό επιστημονικής ένασχολήσης και έρευνας 30 ετών.

Τι ήταν η Ρωσική Έπανάσταση;

Λαϊκή Έπανάσταση, Έργατική Έπανάσταση ή έργο Ίδεολόγων Έπαγγελματιών Έπαναστατών; Τι ήταν οι Μπολσεβίκοι, οι Μενσεβίκοι, οι Σοσιαλεπαναστάτες, οι Καντές;

Ποιά ήταν η συμμετοχή των εργατών και των αγροτών; Γιατί δεν προηγήθηκε η άστική επανάσταση; Τι ρόλο έπαιξαν τα Σοβιέτ; Ποιός ο ρόλος του Λένιν του Τρότσκι, του Στάλιν στα γεγονότα; Τι ήταν η ΝΕΠ; Πώς γεννήθηκαν τα Κ.Κ. των διαφόρων χωρών; Πώς ιδρύθηκε η 3η Διεθνής; Συμφωνούσε η πραγματοποίηση της Έπανάστασης με τη μαρξιστική θεωρία; Αυτά και πολλά άλλα ερωτήματα εξετάζονται

και επιχειρείται να απαντηθούν στο μνημειώδες έργο του Ε.Χ. Κάργ.

τό έργο
όλοκληρώθηκε

κυκλοφορεί
καί
ό 3ος τόμος

Συμπληρώνοντας και στέλνοντας αυτό το κουπόνι αποκτάτε το έργο 25% φθηνότερα

Στέλνοντάς-μας τώρα αυτό το κουπόνι θα αποκτήσετε του τρεις τόμους στην τιμή των 975 δραχμών (χαρτόδετο) ή 1.200 δρχ. (πανόδετο) αντί για 1.300 και 1.600 δρχ. που στοιχίζουν αντίστοιχα.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Γράψτε μας ή τηλεφωνήστε μας:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ Ε.Π.Ε.

3ης Σεπτεμβρίου 22 - ΑΘΗΝΑ Τηλ. 52.34.790

Όνομα _____

Επώνυμο _____

Διεύθυνση _____

Πόλη _____ Τηλ. _____

Στείλτε μου τούς 3 τόμους του έργου ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ του Ε.Χ. Κάργ και θά πληρώσω άντικαταβολή στόν ταχυδρόμο.

☐ 975 δρχ. για χαρτόδετο,

☐ 1.200 δρχ. για πανόδετο.

Σημειώστε ☒ την περίπτωση που σας ενδιαφέρει.

«Σεμνά» και «άσεμνα»

Την ώρα που γράφονται τα παρκατάτω το ANTI δεν είναι σε θέση να γνωρίζει το αποτέλεσμα της δικής του υπεύθυνης των εκδόσεων «Εξάντας» κ. Θ. Μπανούση, που ορίστηκε για χθες, Πέμπτη. Οι δικαστικές αποφάσεις δεν κρίνονται. Το να αποφασίζουν όμως τα δικαστήρια για την κυκλοφορία ενός βιβλίου, το να κρίνουν το «σεμνό» και το «άσεμνο» και ουσιαστικά να «επιτρέπουν» ή να «απαγορεύουν» ένα παγκόσμια καταξιωμένο λο-

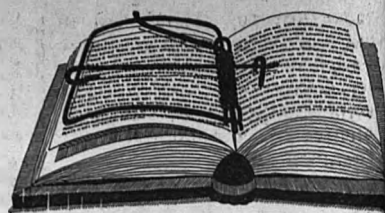
γοτεχνικό και φιλοσοφικό έργο, όπως αυτό του Μαρκίσιου ντε Σαντ, σημαίνει πολλά — και δυσάρεστα — για τον πολιτισμό-μας και την ελευθεροτυπία.

Στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι μόνο η περίπτωση του «σεμνού». Πώς δηλαδή θα κρίνει ο δικαστής; Με τα κριτήρια της κοινωνίας του '20, με κριτήρια του '50, ή με την δική-του άποψη και αντίληψη περί «σεμνού» και «άσεμνου»; Πώς απαγορεύει ή επιτρέπει ένας δικαστής ένα λογοτεχνικό έργο;

Αναδεικνύεται, όμως, και το

θέμα της όλης νομοθεσίας περί «ηθών», που ισχύει από το 1913! Το θεσμικό πλαίσιο δηλαδή στη βάση του οποίου διατάχθηκε η κατάσχεση των βιβλίων και η δίωξη του κ. Θ. Μπανούση.

Η κοινή έκδοση από 47 εκδότες, ενός από τα επίμαχα βιβλία του ντε Σαντ και οι διαμαρτυρίες των εκδοτών και των πνευματικών ανθρώπων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, είναι πράξεις που δεν πρέπει να ερμηνευθούν ως απλή διαμαρτυρία και καταγγελία για την δίωξη και τις κατασχέσεις. Αλλά, σαν πράξεις υπεράσπισης της ελευθεροτυπίας, και υπεράσπισης της ελευθερίας στην καλλιτεχνική και επιστημο-

του Στέφανου Ιωσήφ

νική έκφραση. Η συνέχιση της δίωξης και στους 47 εκδότες, αν μη τι άλλο, χαρακτηρίζει ορισμένες προθέσεις. Οι οποίες σαν συνεχόμενα «κρούσματα» ούτε τυχαίες είναι, ούτε χωρίς συνέπειες.

MORDILLO

Πειρατικό

Εκδ: Αστέρης Δεληθανάσης

Η έκδοση του βιβλίου αυτού δεν είναι ένα απλό εκδοτικό συμβάν: η μαγεία του χρώματος παραπέμπει σε άλλες σφαίρες του αναγνώστη-θεατή. Είναι μια συναρπαστική περιπέτεια, χωρίς λόγια, ενός άθλου (το «χτίσιμο» ενός πειρατικού караβιού) που σκάρωσαν τα δαιμονικά ανθρωπάκια του μάγου Mordillo. Το σχέδιο, τα υπέροχα χρώματα και το χιούμορ που εμφολωρεί ακόμα και κάτω από το πλοίο, στα βάθη της θάλασσας, όπου ενεδρεύουν φανταστικοί αστέιοι δράκοι, δικαιώνουν τη φήμη του άξιου σκιτσογράφου.

καλβος

M. ΚΟΥΝΤΕΡΑ

ΤΟ
ΑΣΤΕΙΟ

MILAN
KUNDERA

«Πρόκειται για ένα από τα μεγαλύτερα μυθιστορήματα του αιώνα-μας. Θα βρει ο αναγνώστης στο βιβλίο αυτό το κλειδί για ό,τι ο ιστορικός δεν ξέρει ή αποσωπά».

L. ARAGON

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112

Τηλ: 52.46.241

ΘΑΝΑΣΗ ΝΑΚΑ

Ο Montaigne και το Δοκίμιο

Εκδ: Κάλβος, Αθήνα

Ο Μονταίνιος είναι, ως γνωστόν, ο πατέρας του δοκιμίου και είναι η πρώτη φορά που στην Ελλάδα μελετάται το έργο-του τόσο συστηματικά και λεπτομερειακά. Το βιβλίο έχει δύο κύρια μέρη: Στο ένα απ' αυτά εξετάζεται περισσότερο ο άνθρωπος και οι ιδέες-του (φιλοσοφικές, πολιτικές κτλ.) σε συνάρτηση πάντοτε με την εποχή (16ος αι.). Στο άλλο εξετάζεται περισσότερο το έργο-του, τα "Essais" (έκταση, δομή, πρότυπα, επιδράσεις — κυρίως από τους Αρχαίους Έλληνες, τον Πλούταρχο π.χ. κ.ά.). Πολύς λόγος γίνεται, σ' αυτό το δεύτερο μέρος, για την έννοια και τη χρήση του όρου «δοκίμιο», για τα γενικά χαρακτηριστικά του είδους αυτού καθώς και για τις σχέσεις-του με άλλα συναφή είδη, όπως η πραγματεία, η διατριβή, η μελέτη, η επιστολή, ο διάλογος κ.ά.

ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ ΓΟΥΛΦ

«Τρεις γκινέες»

Μετ: Μυρτώ Αναγνωστοπούλου-Πισσαλίδου

Εκδ: Μπαρμπουνάκης, Θεσ/νίκη

Με τις «τρείς γκινέες» η Βιρτζίνια Γούλφ προσπαθεί ν' απαντήσει στο ερώτημα «πώς κατά τη γνώμη-σας μπορούμε ν' αποφύγουμε τον πόλεμο» που της απευθύνει με μια επιστολή μια γνωστή προσωπικότητα του νομικού κόσμου. Παιρνοντας αφορμή από το γεγονός ότι για πρώτη φορά ένας άντρας ρωτάει μια γυναίκα για κάτι που θεωρείται αποκλειστικά δικό-του πεδίο δράσης, εξετάζει τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Δίχως μόρφωση, κλεισμένη στο σπίτι, αποκλεισμένη από κάθε επαγγελματική δραστηριότητα κι από την κοινωνική ζωή, οικονομικά εξαρτημένη από τον πατέρα, τον αδελφό ή τον σύζυγο, πώς μπορεί να συμβάλλει η γυναίκα στην αποφυγή του πολέμου;

Μεθοδικά η Βιρτζίνια Γούλφ κάνει μια αξία κριτική της κοινωνικής πραγματικότητας με ευαισθησία και καυστικό χιούμορ.

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ

Οι ανοιχτές φλέβες της Λατινικής Αμερικής

Μετ: Φώντα Κονδύλη

Εκδ: «Θεωρία», Αθήνα 1982

Έτος 1982. Ένας κόσμος πανάρχαιων πολιτισμών έρχεται να ραπίσει το αυθαδές πρόσωπο της απανταχού καταναλωτικής κοινωνίας με μόνη την αποκάλυψη του αίματος που ρέει ακατάπαυστα από τις ανοιχτές φλέβες-του, καθώς σφαδάζει αλλού ετοιμοθάνατος κι αλλού μαχόμενος για το δικαίωμα να υπάρξει. Οι «Ανοιχτές φλέβες της Λατινικής Αμερικής» φωτίζουν ανελέητα: μετά την ανάγνωση του βιβλίου αυτού, κανείς πια δεν θα μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα ότι δεν ξέρει. Ό,τι συμβαίνει τούτη την ώρα στη Λατινική Αμερική, συμβαίνει με τη συνενοχή της άγνοιας που βολεύει, της αδιαφορίας που καιροφυλακτεί και της υποκρισίας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Τα χίλια δέντρα και άλλα ποιήματα

Εκδ: «Ύψιλον», Αθήνα 1982

Περυλαμβάνονται όλα τα μέχρι σήμερα δημοσιευμένα ποιήματα του διαλεχτού πεζογράφου — και όσα είχαν παραλειφθεί από την προηγούμενη, συγκεντρωτική της ποιητικής παραγωγής του Γ. Ι., έκδοση του 1973. Εξομολογητική, προσωπική και με ανεπιτήδευτη γλώσσα η ποίηση του Γ. Ι. έχει το χάρισμα της αμεσότητας. Η ωριμότητα την συνοδεύει και φανερώνεται σε επιγραμματικά «επιμύθια» λ.χ. στη «Σφραγίδα μοναξιάς»: *Κακά τα ψέματα, δεν επαρκεί η μνήμη*.

ΜΠΙΑΝΚΑ ΡΩΜΑΙΟΥ

Αιθούσα αναμονής.

Εκδ: Α. Καραβία, Αθήνα 1982

Συλλογή με ποιήματα. Η ίδια εκτός από ποιήματα έχει γράψει και διηγήματα.

Δείγμα γραφής: *Όμως τη νύχτα, / ως ταξιδεύω μοναχί μου, / σκοτάφτω στη μολυσμένη θλίψη μου. / Καθώς αναζητώ την παρουσία σου, / σαν όπλο που σκοτώνει / τις θλίψεις όλες.*

Δεύτερη πανελλήνια ποιητική συνάντηση

Νεότερη Κύπριοι ποιητές 1960-1982

Εκδ: Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1982

Στο βιβλίο αυτό παρουσιάζονται ποιήματα 14 Κυπρίων ποιητών από τη σχετική εκδήλωση «Νεότερη Κύπριοι ποιητές 1960-1982», που έγινε στη Θεσσαλονίκη στη Δεύτερη Πανελλήνια ποιητική συνάντηση. Ο Γ. Κεχαγιόγλου σημειώνει χαρακτηριστικά στον πρόλογο του βιβλίου, σε σχέση με την κυπριακή ποίηση: «Στην ίδια την Ελλάδα, κατά παράδοξο και ασυγχώρητο τρόπο, η φωνή των Κυπρίων ποιητών έχει ελάχιστα ακουστεί σε δημόσιο χώρο. Μακάρι η φετινή Δεύτερη Πανελλήνια ποιητική συνάντηση να γίνει η αρχή για μια σταθερή συστηματική παρουσία της οξείας φωνής τους και στα δικά-μας ελλαδικά αυτιά. Το κέρδος δεν θα είναι τόσο για τη λογοτεχνία του σύγχρονου κυπριακού κράτους και για τους δημιουργούς-του. Θα είναι πολύ περισσότερο, κέρδος της καλής ποίησης και δικό-μας κέρδος ανεκτίμητο».

Συντήρηση και αναβίωση παραδοσιακών κτιρίων και συνόλων

Επιμέλεια: Α. Μ. Κωτισιόπουλος

- Α. Ξεναρίου-Μανασσή

Εκδ: TEE — Τμήμα Μαγνησίας University Studio Press

Θεσσαλονίκη 1982

Στον τόμο αυτό περιέχονται τα πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου για τη συντήρηση και αναβίωση παραδοσιακών κτιρίων και συνόλων που οργανώθηκε στο Βόλο το Σεπτέμβριο του 1981 από το τμήμα Μαγνησίας του TEE, με τη συνδρομή της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΛΘ και του Βρετανικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης. Ο τόμος περιέχει 22 εισηγήσεις και το σύνολο της συζήτησης στοργυλίας Τραπέζης που ακολούθησε. Η διεθνής συνάντηση του Βόλου και η έκδοση των πρακτικών-της εκφράζουν την αγωνία απέναντι στη ζοφερή προοπτική της καταστροφής της παραδοσιακής-μας κληρονομιάς και απέναντι στην υποκατάστασή-της από «νεοπαραδοσιακά»

ποκατάστατα. Παράλληλα όμως εκφράζουν και την ελπίδα για μια νέα πολιτική που θα καθοριστεί με δράσεις θετικές στις πόλεις, τώρα απώλειες και καταστροφές του παραδοσιακού-μας δυναμικού.

ΒΟΔΩΡΗΣ ΒΛΑΧΟΔΗΜΗΤΡΗΣ

Ηράκλειτος — Η καταγωγή, οι στόχοι και το βεληνεκές των ιδεών του

Εκδ: Σήμερα και αύριο, Αθήνα 1982

Η μελέτη αυτή δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο περιοδικό «ΑΥΡΙΟ» τχ. 14 το 1961 με την ευκαιρία του εορτασμού των 2.500 χρόνων από τη γέννηση του μεγάλου φιλόσοφου. Τυπώθηκε για δεύτερη φορά, διορθωμένη, στο περιοδικό «ΕΝΔΟΧΩΡΑ» τχ. 29, που έβγαине στα Γιάννενα, το 1964. Αυτή είναι η τέταρτη δημοσίευση, σε μορφή βιβλίου, διορθωμένη και με νέα στοιχεία.

Γ. ΓΩΤΗΣ Δ. ΚΡΑΓΚΑΡΗΣ Α. ΦΟΥΣΚΑΡΙΝΗΣ

Ανθολογία Ηλείων Λογοτεχνών
Εκδ: Μορφωτική Ένωση Λεχαιών, Λεχαιά 1981

Πρόκειται για τον πρώτο τόμο της ανθολογίας που καλύπτει την ποίηση και την πεζογραφία. Στον τόμο αυτό ανθολογούνται 48 ποιητές και πεζογράφοι από την Ηλεία. Η έκδοση περιλαμβάνει πλούσια βιογραφικά και βιβλιογραφικά στοιχεία, πίνακες περιεχομένων και επίμετρο. Η έκδοση αυτή καλύπτει το κενό στο χώρο της λογοτεχνίας. Η μορφωτική Ένωση Λεχαιών «Ανδρέας Καρκαβίτσας» τόσο με αυτή την έκδοση, όσο και με άλλες, συμβάλει θετικά στα πολιτιστικά ζητήματα και στην προσπάθεια για την πολιτιστική αποκέντρωση.

Ο φεμινισμός στη Ρωσία

Εκδ: Imago, Αθήνα 1981

Μια σειρά άρθρων ρωσίδων φεμινιστριών που παρουσιάζουν τα προβλήματα της ζωής των γυναικών στη Σοβιετική Ένωση. Τα άρθρα αυτά δημοσιεύτηκαν όλα στο περιοδικό «Αλμανάκ». Η μετάφραση είναι του Παν. Μίχα και η εισαγωγή στην ελληνική έκδοση του Αθ. Παπανδρόπουλου.

ΜΑΡΙΟΣ ΒΥΡΩΝ ΡΑΓΖΗΣ

Από τον Καύκασο στο Πιτςμπουργκ

Εκδ: «Γνώση», Αθήνα 1982

Συγκριτική μελέτη — γραμμένη στα αγγλικά — που αποτελεί εκσυγχρονισμένη έκδοση της εννοιολογικής διατριβής. Εξετάζονται λεπτομερειακά: το πολιτιστικό υπόβαθρο (από Ησίοδο, Αισχύλο κ.ά. αρχαίους μέχρι τα τέλη του Μεσαίωνα στην Ευρώπη), η εμφάνιση του Προμηθέα στην αγγλική λογοτεχνία, τα αγγλόφωνα έργα για τον Τίτανο, σαν φορείς επικαίρων ιδεών και φιλοσοφικού προβληματισμού στην Αγ-

γλική Αναγέννηση, τη Ρομαντική εποχή τους Βικτωριανούς χρόνους και τη σύγχρονη εποχή σ' όλες τις αγγλόφωνες χώρες. Αναλύονται και σχολιάζονται έργα των: Σαίξπηρ, Σούιφτ, Σέλλεϋ, Λονγκφέλου και άλλων συγγραφέων.

Ο Κώδικας του Χαμουραμί
Εισαγωγή: Περικλής Ροδάκης
Μετ: Κατερίνα Καλατζή
Εκδ: Καστανιώτης, Αθήνα

Στο βιβλίο αυτό συγκεντρώνονται τα αρχαιότερα νομικά κείμενα: αποτελούνται από τους κώδικες νόμων της αρχαίας Μεσοποταμίας όπως διασώθηκαν και μας αποκαλύπτουν τις κοινωνικές δομές σε μια μακρινή εποχή. Βιβλίο που δεν απευθύνεται σε ειδικούς και «εκκλαίκευι» ένα μνημειακό κείμενο.

ΓΙΟΥΡΙ ΛΟΤΜΑΝ

Αισθητική και σημειωτική του κινηματογράφου
Μετ: Πόλλα Ζαχοπούλου-Βλάχου

Επιμέλεια: Θανάσης Ρεντζής
Εκδ: «Θεωρία», Αθήνα 1982

Το βιβλίο αυτό δεν κάνει μια συστηματική ανάλυση των στοιχείων της κινηματογραφικής γλώσσας, δεν είναι μια γραμματική του κινηματογράφου. Ο σκοπός του είναι να φορμάρει το θεατή στην ιδέα ότι υπάρχει μια κινηματογραφική γλώσσα. Στην τέχνη, η σχέση ανάμεσα στη γλώσσα (langage) και το περιεχόμενο των μεταδιδόμενων μηνυμάτων δεν είναι ίδια με τη σχέση των άλλων σημειωτικών συστημάτων: η γλώσσα εδώ είναι περιεχόμενο και η ίδια, που συχνά γίνεται αντικείμενο του μηνύματος. Δημιουργημένη με ακριβείς καλλιτεχνικούς και ιδεολογικούς σκοπούς, τους υπηρετεί, αναμειγνύεται μαζί-τους. Το να καταλάβεις τη γλώσσα ενός φιλμ, σημαίνει ότι κάνεις ένα βήμα προς την κατανόηση της καλλιτεχνικής και ιδεολογικής λειτουργίας του κινηματογράφου.

Καταλήψεις σπιτιών στη Δυτική Ευρώπη

Εκδ: Κομμούνα, Αθήνα 1982

Στην έκδοση αυτή περιλαμβάνονται κείμενα και φωτογραφίες από τις καταλήψεις σπιτιών στη Δυτ. Ευρώπη. Η προσπάθεια αυτή έχει στόχο να συμβάλλει στην καλύτερη πληροφόρηση και κατανόηση του κινήματος των καταλήψεων. Από τα γνωστά στην Ελλάδα κείμενα περιλαμβάνονται μια συνέντευξη του Στέφεν Ντε Πάιπ που είχε δημοσιευθεί στο «ΑΝΤΙ» (τχ. 171) για το κίνημα των «κράκερς». Καλύπτονται με αντίστοιχα κείμενα τα γεγονότα στην Ολλανδία, τη Γερμανία και την Αγγλία.

ΜΠΕΝΖΑΜΕΝ ΚΟΝΣΤΑΝ

Αδόλφος

Μεταφ: Αλέξ. Φραγκιά

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1982

Ο συγγραφέας είναι πολιτικός,

πολιτειολόγος και θεωρητικός του αστικού φιλελευθερισμού που αναδύθηκε από τα πρώτα χρόνια μετά τη Γαλλική Επανάσταση και ανήκει στη χορεία των γνήσιων ιδεολογικών εκπροσώπων της «νηφάλιας και πρακτικής αστικής τάξης» των αρχών του περασμένου αιώνα. Ο «Αδόλφος» είναι μια εξομολόγηση μυθιστορηματική, αλλά ειλικρινής, των αισθηματικών περιπετειών του ίδιου του συγγραφέα. Όπως σημειώνει χαρακτηριστικά και ο Γ. Χαλκιάς στην εισαγωγή «είναι ο πιστός καθρέφτης των αντιφάσεων του φιλελευθερισμού στο συναισθηματικό επίπεδο» αντιφάσεων, που δεν παύουν τη μορφή του δράματος».

ΜΩΧΑΜΕΤ ΣΟΥΚΡΙ

Το γυμνό ψωμί

Μετ: Ισμήνη Κάνση

Εκδ: Αστέρι

Το «Γυμνό ψωμί» κατέχει μian εντελώς ιδιαίτερη θέση στη σύγχρονη αραβική λογοτεχνία. Αυτή η λογοτεχνία της «απόρριψης» — απόρριψη της φτώχειας, της αθλιότητας, της γκετοποίησης, απόρριψη του ξένου κατακτητή, Ισπανού ή Γάλλου — μας δίνει τον αληθινό σφυγμό ενός λαού.

Το έργο του Σουκρί — σπαρακτική μαρτυρία ενός περιθωριακού του τρίτου κόσμου — ίσως σε πρώτο επίπεδο να σοκάρει με την τολμηρότητά-του σε βαθμό που ν' αναρωτιέται ο αναγνώστης αν είναι δυνατόν «να συμβαίνουν τέτοια πράγματα»...

ΦΩΝΤΑΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

Ο ιππότης από τη Μάντσα

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1982

Θεατρικό έργο σε δύο μέρη, «ένα ελεύθερο πλησίασμα στο έπος του Θερβάντες». Ο συγγραφέας εμφανίστηκε το 1964 με τη συλλογή διηγημάτων «Έξοδος απ' τη Σιωπή». Στη συνέχεια, έγραψε μυθιστορήματα και ένα χρόνο μετά τη μεταπολίτευση βραβεύθηκε με το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος. Διηγηματά-του έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες και περιοδικά.

EDWIN BERRY BURGUM

Μυθιστόρημα και κοινωνία

Μετ: Νέλλη-Όλγα Γκανά

Εκδ: «Θεωρία», Αθήνα 1982

Ένας από τους σημαντικότερους κριτικούς της λογοτεχνίας της γενιάς του Ματάιεν και 'Αουερμαχ, μας δίνει την άποψή του για τα αντιπροσωπευτικά ονόματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Με τη μέθοδο που του προσφέρει η μαρξιστική-του ιδεολογία και η γνώση γύρω από τη σχέση τέχνη-ψυχανάλυση, στοχάζεται παρατηρεί και αναλύει μερικούς από τους πιο σημαντικούς Ευρωπαίους και Αμερικανούς συγγραφείς. (Προύστ, Τζόυς, Κάφκα, κ.α.).

—*—

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΣΟΛΩΝΟΣ 116 - ΤΗΛ 3619 724

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1982

Μάνσφελντ

Γκάρντεν πάργου. Ειδυλλιακές εικόνες μιας παλιότερης ήρεμης εποχής.

Απντάικ

Τρέχα Λαγέ. 'Η φυγή από μία ζωή ανούσια. 'Αλλά πού θά βγει;

Ντέμπλιν

Μπερλίν 'Αλεξάντερπλάτς. Τό μνημειώδες μυθιστόρημα που ζωντάνεψε για χιλιάδες θεατές ο Φασμπίντερ.

Φελίνι

'Ο Φελίνι για τον Φελίνι. ...άναμνήσεις, άρθρα, δοκίμια, γράμματα.

Τσάντλερ

'Η κυρία της λίμνης. Πόσα πάθη, ύποψίες, εγκλήματα σκεπάζουν άραγε τά νερά της λίμνης;

Μπεζάρ

Μιά στιγμή στη ζωή κάποιου άλλου. 'Η μυθιστορηματική βιογραφία του μεγάλου καλλιτέχνη.

Πλούσιος αέτός

'Η νέα σειρά τσέπης

του ΟΔΥΣΣΕΑ

Μήτσορα, Σκόρπια δύναμη

Κένη, 'Ο ταχυδρόμος χτυπάει πάντα δύο φορές.

Προύστ, 'Ο διάφορος.

Θέρμπεργ, Μύθοι για την εποχή μας.

Μών, 'Η-Γουίννυ-ό-Πούφ.

Μέ την Εγγυημένη Επιταγή τῆς Εμπορικῆς Τράπεζας

**πληρώνετε στή στιγμή
τούς πάντες καί τὰ πάντα
καί τὰ λεφτά σας πιάνουν...τόκο!**

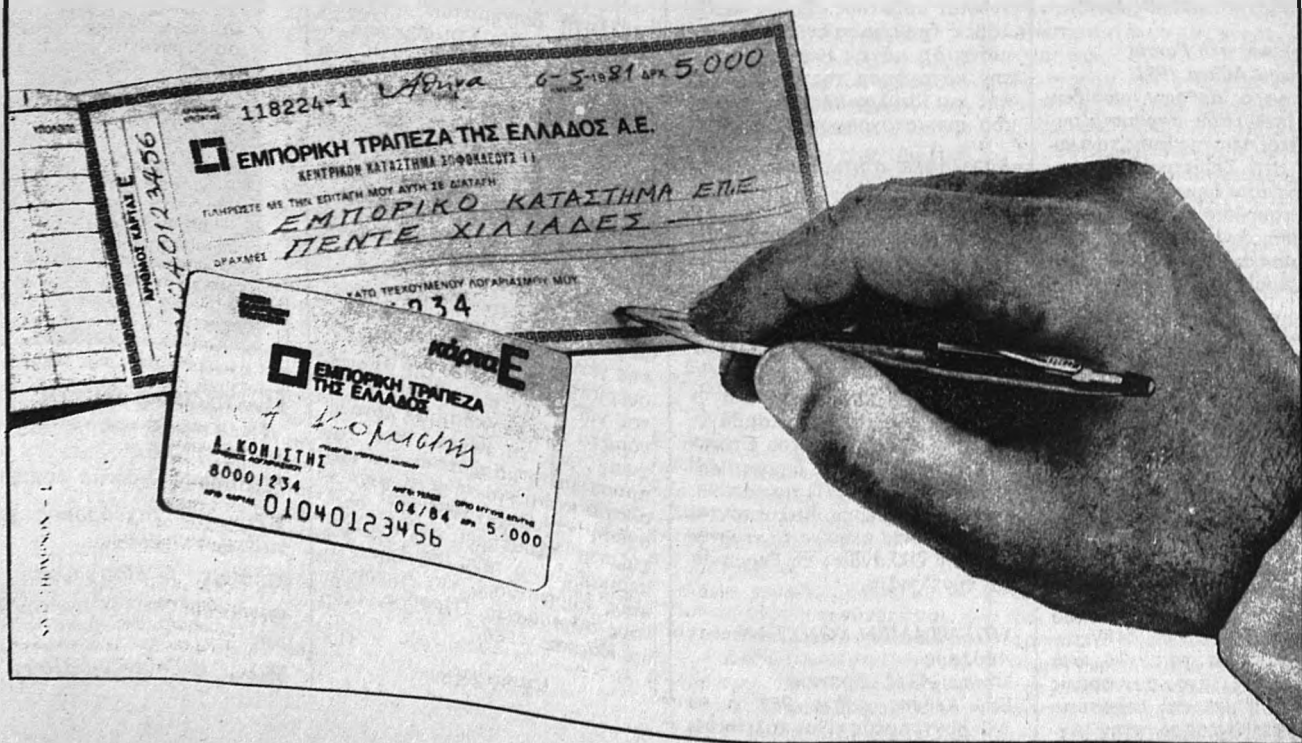
Τώρα ἡ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ἐφαρμόζει στήν Ἑλλάδα τόν θεσμό τῆς Ἑγγυημένης Ἐπιταγῆς.
Εἶναι «χρήματα» μέ τὰ ὁποῖα πληρώνετε ἢ ἀγοράζετε ὅ,τιδήποτε, χωρίς νά τὰ ἔχετε
ἐπάνω σας. Κι' ἐπὶ πλέον, τὰ λεφτά σας πιάνουν... τόκο!

Ἀνοίξετε σήμερα ἓνα Τρεχούμενο Λογαριασμό Ἑγγυημένων Ἐπιταγῶν σ' ὁποιοδήποτε
Κατάστημα τῆς ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ καί θά πάρετε ἓνα καρνέ ἐπιταγῶν καί
τὴν ΚΑΡΤΑ Ε. Μὲ αὐτὴν ἡ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ἐγγυᾶται κάθε ἐπιταγὴ σας στήν ὁποία
ἀναγράφεται ποσό μέχρι 5.000 δραχμές. Ἔτσι γίνεται δεκτὴ παντοῦ! Κι' ἀπ' τὴ στιγμή
πού θά καταθέσετε τὰ χρήματα γιὰ ν' ἀνοίχτε ὁ λογαριασμός, ἀρχίζει νά μετράει
γιὰ σᾶς ὁ τόκος!

Μόνο ἡ Ἑγγυημένη Ἐπιταγὴ σᾶς προσφέρει εὐκολία, σιγουριά,
τόκο, πρόσθετο κύρος στίς συναλλαγές σας καί αὐξημένη
ἀγοραστικὴ δυνατότητα, κάθε στιγμή.
Θά τό διαπιστώσετε καί οἱ ἴδιοι.

**ἄλλη μία ἐξυπηρέτηση
ἀπὸ τὴν**

**ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

● Ο «Διάλογος» — ο οποίος διάλογος — απαιτεί κάποιους κανόνες. Στις στήλες αυτές οι κανόνες παραβιάζονται — ίσως να είναι και αυτό από τα ενδιαφέροντα στοιχεία του δικού-μας «Διαλόγου». Ακούμε κριτικές συχνά — και μάλιστα οξυτάτες. Αλλά έχουμε κι εμείς τα παράπονα-μας. Και το μεγαλύτερο είναι η έκταση των επιστολών που λαβαίνουμε. (Κάποτε φτάνουν τις 25 δακτυλογραφημένες σελίδες). Η δημοσίευση εκτενών επιστολών — κάποτε είναι αναπόφευκτη — καταλαμβάνει τόσο χώρο ώστε η δημοσίευση άλλων επιστολών να καθυστερεί. Και τότε γίνονται ανεπικαιρές οι επιστολές. Αυτό μας επισημαίνει ο τακτικός αναγνώστης-μας **Ανδ. Αγραπίδης** πρώτος παραβάτης των δικών-μας «ιερών κανόνων» — γιατί και πολύ μεγάλες επιστολές μας στέλνει και με μεγάλη συγχωρητικότητα.

Αλλά το να ακούγονται απόψεις και άλλων είναι σκόπιμο. Δεν είναι όμως δυνατόν να δημοσιεύουμε επιστολές — κείμενα τόσο εκτενή όπως π.χ. εκείνο του φίλου Α. Ανταίου από την Κύπρο. Η μη δημοσίευση ή η περικοπή μιας επιστολής γίνεται για λόγους χώρου και μόνον. Και όχι από διάθεση λογοκρισίας ή προστασίας δικής-μας ή άλλων.

ΤΑ «ΔΗΘΕΝ» ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ

● Αντίθετα με όσα αναφέρουμε περί «κανόνων» κτλ. κάνουμε σήμερα μια παραχώρηση — δίνουμε χωρίς περικοπές την επιστολή του γνωστού στιχουργού **Μανώλη Ρασούλη** που λέει τον πόνο-του σαν Ηρακλειώτης.

Αγαπητό Αντί,

Τούτες τις μέρες που ο φούρναρης της εθνολογικής-μας παλιγγενεσίας ζυμώνει το προεκλογικό-του υλικό, επέτρεψε-μου μέσα από τις στήλες-σου αριστερός ξεαρτερός να ριξώ και εγώ λίγο σουσάμι να πάρει μια γεύση το πράγμα. Κατά παράδοση, οι ελληνικές μάζες τρώνε το κάθε λογής πολιτικό ψωμί μόλις βγει απ' το φούρνο, γι' αυτό όλοι-μας πάσχομε από μια συνεχή πολιτικοκοινωνική βαρυστομαχιά που κοντεύει το έλκος. Πριν μπω στο περιστατικό που με ώθησε να γράψω τούτο δω, που είναι μια νέα διαμάχη μένα και του αρχοντοχωριάτη δημαρχού Ηρακλείου Μ. Καρέλλη έχαν υποψήφιο από το ΠΑΣΟΚ για τη θέση του Δήμαρχου θα πια να ανέκδοτο που, για μένα λίγο πολύ χαρακτηρίζει την παρούσα συγκυρία και μετεξέλιξη στην Ελλάδα. Είναι δυο Έλληνες που καθιζούν τα τζάμια ενός ουρανοξύστη. Ο ένας είναι σχεδόν στην ταρτάσα και άλλος σχεδόν στο πρώτο πάτωμα. Αυτός που είναι σχεδόν στην ταρτάσα από ώρα φωνάζει μ' όλη του τη δύναμη τον άλλο: Γιώργη Γιώργη φέρε-μου τα πινέλα απάνω-ωωωω. Γιώργη Γιώργη. Τίποτα ο

άλλος, ούτε που ακουει. Συνεχίζει ο δικός μ' όλη-του τη δύναμη τις φωνές. Τίποτα. Οπότε και ο φωνασκών μπαίνει σ' ένα διαμέρισμα ζητά ένα ζευγάρι κυάλια βγαίνει έξω τα φοράει και με νορμάλ σιγανή φωνή σαν νά 'ναι ο άλλος μπροστά-του λέει: Καλά ρε Γιώργη τη τόση ώρα σου φωνάζω δεν μ' ακούς;

Με βρήκε στο δρόμο μια κοπελιά η Νέλλη — που σώνει και καλά θέλει να γίνει δημοσιογράφος — και μου είπε τώρα δουλεύει στην εφημερίδα του Καρέλλη και ότι θά 'θελε μια συνέντευξη. Σημείωση: η εφημερίδα του Καρέλλη, η αλλαγή, είναι μια φυλλάδα που μόνο που τη βλέπω ανατριχιάζω. Απόφευγα, αλλά α) επειδή της είχα δώσει προ καιρού μια άλλη συνέντευξη σε μια άλλη Ηρακλειώτικη λαγάνα τη Μεσόγειο σχετικά με τον ήλιό το τοπικό ραδιοσταθμό της YENEA και όπως μου είχε τηλεφωνήσει ο Αβέρωφ απειλώντας τους υπεύθυνους και χαρακτηρίζοντάς-με οπότε η κοπελιά εξύσθη, και β) πλησίαζε ο καιρός που θά 'κανα τα εικοσά-γούστα και επειδή ήθελα να κάνω τα κβάντα του Καρέλλη να ζητήσουν καινούρια λύση για τη μεταφυσική ανακατανομή τους είπα ό-κευ. Κι επειδή βέβαια ήξερα ότι ήταν οι μέρες σύραξης με τον Χατζιδάκι, ότι η πρόταση για τη συνέντευξη θά 'ταν μόνο ένα πρόσχημα για να μάθουν τη γνώμη-μου για την περιβόητη διένεξη του Μουσικού Αύγουστου, άρχισα μ' αυτό χαρακτηρίζοντας το εν λόγω φεστιβάλ σαν ένα κρεσέντο χωρίς να 'χει προηγηθεί τίποτα προηγουμένων. Όλο το χρόνο ένα ανθρωπάκο τίποτα και ξαφνικά τον Αύγουστο όλοι μαζί το Γιαραγκό που λέει κι η μάνα-μου στα κρητικά. Υπενθύμιση ότι και στους δύο τα έχω ψάλλει επανειλημμένως και ότι ο ένας τα βλέπει μέσα από την κλειδαρότρυπα μιας εθνολογικής ροζ ηδονής κι ο άλλος ο Καρέλλης — πίσω απ' τα καθάσια μιας λιμάγρας μαϊνόμενης μεσοαστικής λαχαναγοράς.

Πριν το γράψω ρώτησα επαγγελματίως την κοπελιά: ξέρете τι είμαι και πώς γράφω. Θα το βάλετε; Ούτε λόγος έλεγε εκείνη. Είμαστε δημοκρατική εφημερίδα θ' ανοιξουμε διάλογο, ο Καρέλλης δεν επεμβαίνει και άλλα πολλά. Κι έτσι άρχισα και τη συνέντευξη: φίλη Νέλλη αφού μου υποσχέθηκες ότι ό,τι γράψω θα μπει, θα στα πω.

Φρόντισα να περιγράψω τα στοιχεία της καταγωγής-μου από το Ηράκλειο — που ομολογουμένως έχει καταντήσει η ασχημότερη πόλη στην Ελλάδα — γιατί αφού σ' αυτή τη χώρα της ρετσίνιας... η ρετσίνια πάει σύννεφο-έναν θεός ξέρει πώς θα μπορούσαν να με συκοφαντήσουν για να φάνε ένα κόκαλο απ' το τραπέζι της κοινής γνώμης.

Ήταν περίπου 10 του μηνός όταν της το έδωσα και της τόνισα ότι δεν θά 'θελα να μπει μετά τις 20 γιατί στις 22 σαν ένα από τα χάλπειν θα έκανα ένα από τα πιο βασικά Εικοσαγούστα παιχνίδια που προπαθώ να καθιερώσω επί τρία χρόνια τώρα στο Ηράκλειο.

Αυτό ήταν όπως κι έγινε την ημέρα εκείνη που τέλειωνε το Διεθνές

Αστροναυτικό Συνέδριο στη Βιέννη πάνω στο ανθρωπόμορφο βουνό Γιούχτας που κατά την παράδοση εκεί πέθανε ο Δίας, πάνω στη μύτη του Δία μπροστά στο εκκλησάκι του Χριστού έβλαμα μ' έναν τρόπο ήπιο τον πρώτο λίθο ενός κινήματος για την αποίκηση στ' άστρα που δεν είναι επιστημονική φαντασία αλλά ξεκινάει από την αντίληψη, που αποκρουστώσα για την ιλαροτραγική κατάσταση που βρίσκεται η ανθρωπότητα στον προθάλαμο ενός πυρηνικού ολέθρου. Σύμφωνα με την ιδέα που την ονόμασα «λύση του Βαραβά» δεν έχει σκοπό να πει στον κοσμικό πανικόβλητο άσε την καθημερινότητά-σου και τρέχα στ' άστρα. Η κίνηση αυτή θά 'χει σαν πρωταρχική αρχή το στυλ της προετοιμασίας που θα το χαρακτηρίζει μια θρησκευτικότητα που θα αποσταθεί τις κοινωνικοπολιτικές φόρμες του πλανήτη και δεν θά 'χει σχέση με την τεχνοκρατικοστρωματική σκευωρία του Διαστήματος των Αμερικανωρύων που μολύνει την ιερότητα του άμεσου αστρικού περιβάλλοντος που μας δίνει ζωή. Η mia λύση για το φοβερό σημερινό ανθρωπίνω πρόβλημα είναι αυτή που διδάσκει ο Μπάγκουαν Σρί Ραζίνις του εσωτερικού δρόμου, της ψυχικής καθάρσης, και η άλλη το ιστορικό. Ένα νέο περπάτημα μέσα στο χώρο και το χρόνο το οποίο θα δημιουργήσει ένα διαλεκτικό αντίθετο με τη γη κι αυτό θα είναι βασικό για να ξαναπατήσει ο άνθρωπος τη γενέτειρά-του και ότι το κίνημα αυτό το οποίο θα πρέπει να βάλε τους στρατιωτικούς σε καρντίνα στο διαστημικό χώρο και να επιλέγει αυστηρά την πρωτοπορία που θ' αναλάβει την ευθύνη να δώσει διέξοδο στο θανατηφόρο μπλοκάρισμα της ανθρωπότητας που η συσσωρευμένη-του ενέργεια θα πάρει τη μορφή της τελειωτικής καταστροφής. Συνδυάζοντας λοιπόν το τερπνόν μετά του ωφέ-λου, τα μέσα και τα έξω, πρέπει να 'ρχισι μια πολύπλοκη διαδικασία προς τα εκεί. Όλα τα άλλα είναι ημίμετρα. Κι επειδή η Κρήτη στέκεται πάνω στις πυρηνικές κεφαλές-της, η εμπνευσή-μου με συμβούλεψε να ξεκινήσω από εκεί. Τα Εικοσαγούστα είναι ένα ετήσιο φεστιβάλ εσωτερικής άσκησης με χάλπειν ψυχολογικά και παραστατικά που σκοπό έχουν χρησιμοποιώντας τα κλισέ της καθημερινότητας να οδηγήσουν περιέχοντας και διάφορες τεχνικές της σύγχρονης ψυχοθεραπευτικής μέσα στους δρόμους, στις πλατείες παντού παντού σε μερική αποθωράκιση απελευθερώνοντας την παιδικότητα του ατόμου από τα άλατα που συσσωρεύει η σοβαροφάνεια που είναι πτυχή της ανασφάλειας και του άγχους.

Αυτά τα παιχνίδια είναι μέρος της προετοιμασίας για την πραγμάτωση της Ιερής Φόρμουλας Χ για την αποίκηση στ' άστρα και την απαρχή του αστρικού πολιτισμού. Λυπάμαι που δεν μπορώ να επεκταθώ εδώ. Θα επεκταθώ περισσότερο στο Αυγό που θα βγει πριν τα Χριστούγεννα και στις συναυλίες που θα κάνουν σε διάφορες πόλεις μεταφέροντας τα Εικοσαγούστα από δω κι από εκεί. Κι επειδή βασίζονται στο ξαφνικό, στο σασπένς και στο αμύθητο, ενώ έχουν ένα προγραμματισμό ας ξέρουν οι φίλοι-μου ότι αν ακουστεί ότι θα πάω

στην πόλη-τους θα συμβούν μερικά παράξενα πράγματα εκείνες τις μέρες. Κι αν φωτιστεί κάνας Δήμαρχος και θέλει να 'ρθει σ' επαφή μαζί-μου για να συνεργασθεί μαζί-μου ως το κάνει. Για να λέμε και του στραβού το δίκιο μέσα στη συνέντευξη πρότρεπα και τον Καρέλλη να πάρει το δημοτικό συμβούλιο κατά τη διάρκεια των Εικοσαγούστων και να πάνε στη Γιόφυρο — ένα ποταμάκι στο Ηράκλειο που είναι τόσο βρώμικο που παθαίνουν ηπατίτιδα τα παιδιά τριγύρω — και να ξυρισθούν κοιτάζοντας στο μαύρο νερό. Και δεν τ' 'γφαφα για να τους υποτιμήσω ή να τους γελοιοποιήσω αφού κι εγώ κάνω τέτοιες κινήσεις βάζω την φαντασία-μου να κυριαρχεί στις πράξεις-μου και διατηρώ το δέρμα-μου βελούδινο τα μάτια-μου τσακίρικα και την έννοια δημοκρατία κρατάει μέσα-μου.

Ασφαλώς θα γελάνε ορισμένοι-σου αναγνώστες αγαπητο Αντί με την κλασική αφελεία-μου να περιμένω να βάλε μια τέτοια συνέντευξη ο Καρέλλης. Ναι, αλλά μου δώσανε το λόγο-τους και η κοπελιά και ο διευθυντής της εφημερίδας ο οποίος ήρθε από την επαρχία της Καλαμάτας ν' αναλάβει το τοπικό ράδιο χωρίς να 'χει ιδέα, δικαιώνοντας τη νέα ρήση: πρώτα κυβερνούσαν οι δεξιοί, τώρα κυβερνούν οι α-δέξιοι. Δηλαδή και τους λόγους στο θερμότηπιο θα τους καλλιεργούμε; Με χημικά; Ξαν τις τομάτες, μεγάλες και κόκκινες απέξω, άδειες κι απαίσιες από μέσα;

Δεν την έβαλαν την συνέντευξη μου είχαν με σκυμμένα κεφάλια και κοιτάζοντας αλλού — ενώ η βάσις που ΠΑΣΟΚ είναι εδώ και τώρα — ότι είχαν ένα τυπογράφο και δεν πρόλαβαν. Αυτοί οι άνθρωποι, οι ΑΡΧΟΝΤΟΧΩΡΙΑΤΕΣ — που παίρνουν και τη Νέλλη στο λαιμό-τους — εκτός του ότι δεν έχουν χιούμορ του ότι δεν καταλαβαίνουν που φου-σά ο άνεμος σήμερα φοβούνται και τη δημοκρατία. Φοβούνται τον διάλογο και με κουτοπονηρές μανούβρες με την ψυχολογία του ΕΒΓΑΤζή προσπαθούν να τα μπαλώσουν όπως όπως τα ρεριμαγμένα-τους. Τους έκανα την τιμή — παρ' ότι δεν υποτίμω κανέναν άνθρωπο — και παρ' όλες τις χαμηλές πνευματικές τους στάθμες παρ' όλες τις πνευματικές πιθανότητες-τους — να τους γράψω κάτι και φερθήκανε σαν όντα σε φοβερό πανικό.

Η αποστολή-μου δεν είναι ν' αρχίσω να λέω: βγάλε τον Καρέλλη βάλε έναν άλλον. Τι πιο μηχανιστικό. Η αρχοντοχωριάτλια σήμερα είναι η κυριαρχούσα ψυχο-ιδεολογία. Άνθρωποι σαν τον Καρέλλη και άλλα στελέχη είναι η ταύτιση μ' αυτό το φαινόμενο. Αν υπάρχει μια πιθανότητα να ψηφιστεί σ' ένα δήμο ένας αριστοκράτης έξω από κομματικά διαπιστευτήρια θα 'ταν το υγιές. Αριστοκράτη όχι πλούσιο. Ο Αριστοκράτης κάτι αγαπά. Τούτοι δω οι μεραζόντες των κοινωνικών πεπρωμένων δεν αγαπούν τίποτα. Όμως η αρχοντοχωριάτλια έχει κέντρο βάρους μέσα στη μάζα, στους ψηφοφόρους, στους πολίτες. Δύσκολο να μετατραπεί από ώρα σε ώρα αν και ζούμε σε περίεργη εποχή.

Τρεις αντιλήψεις θα σχολιάσω περί δημοτικών εκλογών, τρεις αλλά με κοινό παρανομαστή.

Α. Πρέπει να ψηφίσουμε τον Κα-

ρέλλη γιατί τον προτείνει το κόμμα. Β. Πρέπει να ψηφίσουμε τον Καρέλλη γιατί είναι ο μόνος που μπορεί να πάρει κονδύλια από την κυβέρνηση.

Γ. Να ψηφίσουμε έναν άλλον και να τον πετάξουμε. Πρέπει πρώτα απ' όλα να συζητηθεί πολύπλευρα τι είναι Δήμος και ποιά η ανεξαρτησία-τις άτομα περιωπής πρέπει σαν δημογέροντες να αγρυπνούν για τα κοινά αν υπάρχουν τέτοια μέσα σ' αυτή τη χώρα. Κι άλλα πολλά, αν είναι επιθυμητό κι αναγκαίο να υπάρχει μια γεύση αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας. Πασχίζουν όλοι κιόλας οι ιδώνοντες να αποδείξουν — «κρεσεντάροντας» το εθνικό-μας απόλυτο (sic) — ότι είμαστε απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων και τρέχουν να φέρουν τ' αγαλλάματα. Είναι πραγματικά ιλαροτραγικά όλα αυτά την ώρα που ο Ρήγκαν ετοιμάζει 20.000 πυρηνικές κεφαλές περικυβερτώντας όλα τα προγράμματα του διαστήματος. Πρέπει αυτές τις στιγμές να έχουμε χιούμορ. Η σοβαροφάνεια είναι σκουπίδι. Ζούμε σε εποχή που μηχανές μετατρέπουν τα σκουπίδια σε ωφέλιμες ύλες. Γι' αυτό επιμένω σ' αυτό το γράμμα: σ' αυτές τις συζητήσεις, τις ζυμώσεις.

Η πυρηνική βόμβα, αυτό το κρεσέντο του πολιτισμού-μας ενεργοποιεί για αποφάσεις άλλων ρυθμών κι άλλων ποιητών. Είναι μεγάλη ευκαιρία να δώσουμε πνοή στα κλισέ. Τελειώνοντας θα 'θελα να πω τρία πράγματα στον κάθε έξυπνο και ευαίσθητο αναγνώστη: ας είναι ο καθένας-μας άγρυπνος αυτό τον καιρό. Διεθνώς ετοιμάζεται ένας όλεθρος, στην Ελλάδα το ντούο Καραμανλής - Παπανδρέου κάτι ζυμώνουν και τρίτο διαλογίσου πάω στην ιδέα της αποίκησης σ' άστρα κι αντί να πας να σκοτωθείς με το μηχανάκι-σου ή να σκοτωθείς τη θεία-σου για 100 δραχμές έσω σε μια συναισθηματική επαφή μαζί-μου. Ενέργεια υπάρχει ας της δώσεις μορφή που αξίζει στη μεγαλοπρέπεια της εποχής-μας. Κανείς δεν είναι ανώτερος ή κατώτερος απ' τον άλλο. Φτάνει αυτό να βγαιίνε μέσα από τη γνώση κι όχι να επιβάλλεται από εγκέφαλους που παθητικά αντανάκλουν τις βιοενεργητικές συσπάσεις της πλεμπάνιας ή της μεταιοδοξίας του κεφάλαιου. Όσο θα υπάρχει ψυχοπαθολογία θα υπάρχουν κεφάλαιο και όχλος. Όμως το ζωντανό άτομο μπορεί να πληρώσει το εισιτήριό-του στο δυόδιο και να συνεχίσει προς τα πέρα σιγοτραγουδώντας:

η χαρά νά 'ναι το σύνθημα
κι ο καμμός το παρασύνθημα
φλόγες μυστικές μ' αγγίζουνε
και πυροσβέστες βρε σαστίζουνε

Ευχαριστώ
Μανώλης Ρασούλης
Πετλέμπορου 28
Ηράκλειο Κρήτης

ΑΓΡΟΤΟ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ

● Ένα από τα γράμματα - πραγματείες ήταν και του κ. Αγγελή Βραχιώτη. Επανερχεται στο θέμα-του — αλλά όχι και στην πρώτη επιστολή-του που μας ξαναστέλνει. Τώρα είναι λακωνικός:

Αγαπητό ANTI,

Σε παρακολουθώ τακτικά, παρ' ότι δεν συμφωνώ τις περισσότερες φορές, με τις θέσεις-σου. Χαίρομαι, όμως, τον ελεύθερο σχολιασμό και τις πρωτοτυπίες-

σου, όπως προχθές με την περίπτωση της διαφήμισης του ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ.

Επειδή επικαλείσαι, τακτικά, ότι οι στήλες-σου είναι ανοιχτές, για κάθε ελεύθερη σκέψη, δίχως λογοκρισία, θα σου υπενθυμίσω: Πριν μήνες σου έστειλα ένα γράμμα, σχετικά με την «νεκρανάσταση» του Αγροτικού Κόμματος και τις θέσεις του βιομήχανου - βουλευτή Κώστα Νάση, το οποίο αγνοήθηκε. Δεν φαντάζομαι, να αποκλείσθηκε η δημοσίευσή-του, επειδή ήταν ανώνυμο. Οι επιστολές — οι περισσότερες — που δημοσιεύεις, ουσιαστικά είναι ανώνυμες. Το περιεχόμενο της επιστολής-μου, δεν ήταν υβριστικό. Μάλιστα, αναφέρονταν σ' ένα πολύ σοβαρό πολιτικό θέμα που έχει σχέση, με την πολυβασανισμένη αγροτιά, που την έχεις διαγράψει από τον χάρτη!

Τώρα, που τα ζαρζαβατικά έχουν πάρει, την πρώτη θέση στην επικαιρότητα, το θέμα του Αγροτικού Κόμματος και τα μικροπολιτικά κλώπα του βουλευτή-βιομήχανου Κώστα Νάση, όπως η ψήφος-του υπέρ των παραγωγικών κινήτρων, έρχεται και πάλι στο προσκήνιο. Ο βουλευτής - βιομήχανος — με ψήφους των κομμουνιστών της Β' περιφέρειας Αθήνας — τάσσεται υπέρ των βιομηχάνων και μάλιστα έχει στρέψει το ενδιαφέρον-του να δημιουργήσει βιομηχανία ψυκτικών στη Θράκη. Είναι, όμως, προσβολή όλων των ψηφοφόρων-του και της μνήμης των αγωνιστών που θυσιάστηκαν για μια καινούρια εποχή, να έχουμε τώρα αγροτικό βουλευτή, που ενδιαφέρεται περισσότερο για τα συμφέροντα των βιομηχάνων, παρά της αγροτιάς.

Πάντως, η «νεκρανάσταση» του Αγροτικού Κόμματος, παρουσιάζει ενδιαφέρον και σου ξαναστέλνω το παλιό γράμμα-μου.

Με φιλικά αισθήματα
Αγγελής Βραχιώτης

ΑΠΟ ΤΟ ΜΠΑΧΤΣΕ ΧΩΡΙΣ ΣΧΟΛΙΟ

● Αλλά με αντοχή τα περί «μάρκετινγκ» ANTI - ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ που αναφέρει ο προηγούμενος αναγνώστης αποφασίσαμε και τη δημοσίευσή του γράμματος που ακολουθεί.

Χωρίς κανένα σχόλιο...

Πρέπει μόνον να σημειώσουμε ότι η επιστολή έχει ημερομηνία 7 Αυγούστου δηλαδή δεν είχε προφανώς υπόψη-του ο επιστολογράφος την αφίσσα του Φεστιβάλ της KNE που αναδημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος-μας.

Γράφει λοιπόν ο, και αγγλομαθής, νέος από τους Νέους Επιβάτες της Θεσσαλονίκης:

Θα ήταν κάτι το ύποπτο αν όχι το εξωφρενικό να δεις αγαπητό «Αντί» τη διαφήμισή-σου σε κάποιο περιοδικό που συστηματικά καλλιεργεί σε κάθε νέο τεύχος-του μια ειρωνεία, και μια πολεμι-

κή απέναντί-σου. Φυσιολογικά θα έτρεχε ο νους-σου στη σκέψη ότι «οι καμμένοι, δεν έχουν τίποτα άλλο να διαφημίσουν» ή ότι κάτι το ύποπτο κρύβεται με το να βάσουν τη διαφήμισή-σου χωρίς τη θέληση του διαφημιζόμενου.

Στη δική-σου την περίπτωση η υπόθεση βρωμάει άσχημα, έχεις τον τίτλο στο εξώφυλλο «πολιτική επιθεώρηση». Μέσα μας λες ότι πιάνεις τον σφιγμό ολόκληρης της Αριστεράς και ότι ο λόγος που βάεις τη διαφήμισή του ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ (χωρίς τη θέλησή-του) είναι ότι θες να διαβάσουν όλοι οι αριστεροί όλες τις αριστερές εφημερίδες. Εδώ θα σε ρωτήσω γιατί δεν βάεις στη διαφήμισή-σου και την εφημερίδα του ΕΚΚΕ, την εφημερίδα του ΜΑΧΗΤΗ, την εφημερίδα της ΣΑΚΕ, την εφημερίδα των Τροτσκιστών και τόσες άλλες εφημερίδες της Αριστεράς; Μήπως δεν καλλιεργούν αυτές το έδαφος που εσύ θέλεις;

Έχεις ορισμένα καλά θέματα στην ελεύθερη αρθρογραφία-σου. Όμως εκεί που τα κάνεις θάλασσα είναι στην κριτική-σου απέναντι σε ορισμένες παρατάξεις. Ξέρεις μου θυμίζεις τον «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ» του Λαμπράκη, καταλαβαίνεις;

Στο τεύχος-σου 211-212 γράφεις κάτι το κουτό κι αφιερώνεις 2 σελίδες μάλιστα για να ειρωνεύεις τον ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ. Γιατί; Δεν γουστάρει ρε φίλε να βλέπει τη διαφήμισή-του στις σελίδες-σου. Μπορείς αν θες να βάεις στο μέρος της διαφήμισης-του την μάρκα μιας σερβιέτας, θα ταίριαζε καλύτερα για την ποιότητα του περιοδικού-σας.

Εγώ την κίνησή-σου δεν την θεωρώ ντόμπρα. Γράφεις συγκεκριμένα ότι απάντησες στο τηλεφώνημα πως «περιοδικό-μας είναι, βαζουμε ό,τι θέλουμε», ξέρεις τι μου θυμίσεις; Θα σου το πω χοντρά, τη φράση των πούστηδων, «δικός-μας κώλος είναι τον κά-

νομε ό,τι θέλουμε».

Συμφωνώ με τη λογική-σου, μα μην ξεχνάς ότι στην προκειμένη περίπτωση ο κώλος μπορεί να είναι δικός-σου, μα το πέος είναι άλλου και δεν γουστάρουν οι άνθρωποι να το βλέπουν καρφωμένο σε τέτοιου είδους κώλο, αγνώστου προελεύσεως και ακάθαρτο.

Αν θες δημοσιεύσε το ατόφιο αν όχι βάλε καλύτερα στη θέση αυτή, κάποιο άλλο γράμμα με περίσιο αντικομμουνισμό ή γράψε για την Πολωνία, το Αφγανιστάν, τα ανθρώπινα δικαιώματα στη Σ. Ένωση ή τα ξεχάσες τελευταίως, δεν είναι επίκαιρα; With love

Γιώργος Καριώτης
28ης Οκτωβρίου 7

ΝΕΟΙ ΕΠΙΒΑΤΕΣ ΘΕΩΡΗΚΗ
Σ.Σ. Για τους μη γνωρίζοντες σημειώνουμε ότι Νέοι Επιβάτες είναι το Ελληνοπρεπές του ζακουστού Μπαχτσέ - Τσιφλίκι.

● Και για τους δισπιστους — ιδού η υπογραφή:

η δίκη σου...
with love
28/10/77
Νέοι Επιβάτες

ΚΑΙ ΜΕ ΣΧΟΛΙΟ

● Αλλά φαίνεται πως δεν μοιάζουμε μόνον με τον «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ». Κάποιοι θεωρούν ότι και είμαστε περιοδικό του «Συγκροτήματος Λαμπράκη». Εκτός από την φυλλάδα των χουντικών δημοσιογράφων «ΑΥΡΙΑΝΗ» και το έντυπο του δημοσιογράφου κ. Καρβαθά έγραψε πριν λίγους μήνες ότι το «ΑΝΤΙ» είναι... αγορασμένο από το Συγκρότημα. Και όταν εμείς ρωτήσαμε στο τηλεφώνημα τον κ. Καρβαθά αυτός μας ζήτησε συγγνώμη και μας βεβαίωσε ότι δεν είχε ιδέα για το σημείωμα που παρεισέφρυνε στο «έγκυρον» έντυπό-του. Δεν φρόντισε όμως

και να επανορθώσει. Έτσι αντιλαμβάνεται — ως δημοσιογράφος — τη δημοσιογραφική δεοντολογία.

Περιμέναμε επιστολή-του — επί ματαίω. Δημοσιεύουμε πάντως την επιστολή αναγνώστη-μας που μας είχε επισημάνει το δημοσίευσμα:

Αγαπητό ANTI,

Διαβάζω στο τεύχος 208 απαντήσεις σε μια σειρά από επιστολές, όχι όμως και σε μια που, μήνες πριν, γράψαμε μ' ένα φίλο και στείλαμε (με τ' όνομά-του: Καππάτος). Περιμένα μια διαφορετική αντιμετώπιση εκ μέρους-σας και περισσότερη ευαισθησία.

Το γράμμα-μας αναφέρονταν σ' ένα δημοσίευμα του περιοδικού ΗΧΟΣ (τεύχος Μαρτίου, αν θυμάμαι πια καλά) πως; λέγεται ότι το μεγαλύτερο περιοδικό της

Αριστεράς ελέγχεται από το Συγκρότημα.

Έχετε να κάνετε κανένα σχόλιο;

Γ. Φαραντούρης
Καταποδάτα Σάμης
Κεφαλονιά

Σ.Σ. Ευαισθησία έχουμε αγαπητοί φίλοι Καππάτο και Φαραντούρη. Αλλά θέλουμε να πιστεύουμε ότι και σεις είστε νοήμονες και σας φτάνουν όσα γράφει το ANTI για να καταλάβετε ότι το περιοδικό-μάς δεν είναι εξάρτημα κανενός συγκροτήματος ή όργανο κάποιου κόμματος. Και θεωρούμε ότι δεν χρειάζεται να κάνουμε «δηλώσεις νομιμοφοσύνης και ανεξαρτησίας» στον όποιον Μάνο Χάρη ή Κώστα Καββαβά.

● Αλλά προσφώνω με τη διαφήμιση του «ΡΙζοσπάστη» στο ANTI έγραψε και το εβδομαδιαίο σατυρικό έντυπο του ΚΚΕ — κατηγορώντας-μας επειδή αποτολμήσαμε αυτή τη βεβήλωση. Και σχολίασε ότι βέβαια στο οικείο γι' αυτό στυλ του νέου-μας από τους Νέους Επιβάτες αλλά με σοβαρό — και άνευ χιούμορ — ύφος.

Αλλά μια και συζητάμε για πολιτικά πρέπει να θυμίσουμε ότι τώως συνεργάτης του ANTI — και συνεκδότης του εν λόγω εντύπου — απεχώρησε από το περιοδικό-μας όχι προς Θεού για άλλους λόγους — αλλά γιατί δεν ανεχόταν την φιλο-ΚΚΕ... γραμμή του περιοδικού-μας!

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ

● Μερικοί αναγνώστες διαφωνούν ριζικά, μαζι-μας ή ίσως δεν κατανοούν και την άλλη άποψη. Αλλά έχουμε αρκετά αναπτύξει την άποψη-μας για τον ποιητή Πέτσο, δεν θα επανέλθουμε. Πρέπει πάντως να πληροφορησούμε τον επιστολογράφο-μας κ. Θ. Νικολάου ότι ο κ. Πέτσος ετοιμάζει να εκδόσει και νέα συλλογή. Γιατί, άραγε;

Ο Γ. Πέτσος είναι πρόσωπο πολιτικό και οι τυχόν διαφωνίες μαζι-του σε ζητήματα πολιτικά απαιτούν χειρισμό ανάλογο. Η παρουσίαση κι ο σχολιασμός μιας νεανικής-του ποιητικής προσάφθειας, και μάλιστα στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, θα είχε κάποια λογική στο βαθμό που ανίχνευε προβληματισμό και θέσεις πολιτικές που θα διευκόλυναν την ερμηνεία της πρόσφατης στάσης-του. Το σχετικό κομμάτι-σου δεν έκανε βέβαια κάτι τέτοιο. Άλλωστε τα υπόλοιπα ποιήματα δεν φανέρωναν τίποτα παραπάνω από έναν εφηβικό ιδεολισμό σε αναζήτηση της κοινωνικής δικαιοσύνης παρόμοιον μ' αυτόν που πάμπολλοι άλλοι, λιγότερο επώνυμοι, αποτύπωσαν εξίσου αποτυχημένα στο χαρτί χωρίς να υποστούν ανάλογες συνέπειες.

Η διακωμώδηση της ποίησης του Γ. Πέτσου αποτελεί — και λοιπόν — που το λέω αυτό για το ANTI — απροσχημάτιστη διαπόμπευση ενός δημόσιου άνδρα

για ζήτημα άσχετο με την περί τα κοινά πολιτεία-του.

Οι αφορμές άλλωστε που προσφέρει αυτή η σύντομη πολιτεία για ένα πολιτικό ξεσκεπάσμα καθιστούν την όλη υπόθεση των ποιημάτων περιττή.

Δίκαια λοιπόν η ΑΥΓΗ και η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ σχολίασαν το ζήτημα. Και ξαφνιάζει ακόμα περισσότερο η ελαφρά εριστική απάντησή-σου.

Γιατί βέβαια το μπαράζ υπαινιγμών με το οποίο φιλοδώρισε την ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ έχει σχέση με το θέμα «Γ. Πέτσος» όχι όμως και με το θέμα «ANTI και ποίηση Πέτσου». Και πολύ περισσότερο δεν ηχούν ικανοποιητικά τα όσα άκομψα περί Σοφοκλή απηύθυνες προς τον «Σ».

Για πολλούς από μας που το ANTI αποτελεί ένα απ' τα ελάχιστα εναπομείναντα ευσταθή σημεία πολιτικής αναφοράς-μας η όλη υπόθεση, απ' το εξώφυλλο του τεύχους 210 μέχρι της παραφωνίας του 211, ήταν κάπως ενοχλητική.

Φιλικά
Θόδωρος Νικολάου
Χολαργός

ΧΑΡΙΤΟΛΟΓΟΥΝΤΕΣ

● Ο φίλος Αλ. Οικονόμου έχει κέφια. Ας τον ακούσουμε:

Αγαπητό Αντί,

Στο τεύχος 213 (3.9.82) στη σελίδα 9 απολαύσαμε είναι γλυκύτατο διά(ο)λογο μεταξύ της εδώ Πρεσβείας του Ιράν και Υμών. Και πολλοί βεβαίως θα γύρισαν τη σελίδα ευχαριστημένοι διότι το καλό-τους περιοδικό «τους τα έγραψε από την καλή, αυτών των άθλιων φανατικών θεοκρατών του Χομεϊνί...» Εγώ, αλλόκοτος τύπος, τί σκέφτηκα; Δεν το κύρω; Ξεκαρδίστηκα με την απάντησή-σας! Μπορώ να φαντασθώ τη σκηνή! Έρχεται η επιστολή, την ανοίγει κάποιος από τη Σύμβαση (όσο και αντιγραφειοκράτες νά 'στε, κάποια σύνταξη, δεν μπορεί, θά 'χετε...) και αμέσως, λέω αμέσως, συγκαλείται πολεμικό συμβούλιο! Ο γηραιότερος και πιο σεβαστός, με επιφανειακή ψυχραιμία, λέει: Απ, παιδιά, μια στιγμή. Εδώ η κατάσταση είναι σοβαρή! Εδώ καλαμπούρια και ειρωνείες και απαντήσεις «περιδιαγραμμάτου» κομμένα! Έχουμε απέναντί-μας το Θηρίο! Θα του απαντήσουμε στα ίσια! Χωρίς υπεκφυγές. Θυμμένα! Ακούς να μας πουν δειλούς που σκεφτόμαστε μόνο την ησυχία-μας! Εμείς που τ' έχουμε βάλει με την Ανατολή κυρίως, αλλά και με Δύση άμα λάχει! Θέλω βαριά επιχειρήματα! Να το αισθανθεί ο Χομεϊνί! Το «Αντί» τσαντόρ δε βάζει!

Αμ έπος αμ έργον, λοιπόν και συνετάχθη η απάντησης. Φυσικά απ' το πολύ το ζόρι επείλθε πλήρης σύγχυση. Φαίνεται ότι το κύριο πρόβλημα που έπρεπε να απαντηθεί ήταν: «Αφού το «Αντί» έπαψε να εκδίδεται στα Περσικά, πώς το διάβασαν αυτό το αρ-

θρο-μας;».

Το επόμενο σκαλί (προς τα κάτω βέβαια) ήταν να χωθούν στο ίδιο τσουβάλι (προσέξετε σονάτα) το Συριακό καθεστώς, η Ιρανική Επανάσταση που μ' όλα τα μπρος - πίσω και γύρω - γύρω και πάνω - κάτω είναι (και πολύ θά 'θελα να ακούσω αντιρρήσεις) η μεγαλύτερη επανάσταση του δεύτερου μισού του 20ου αιώνα (κι όταν λέμε επανάσταση εννοούμε της πώς την λένε το κάγκελο να γίνεται και όχι τσάι για δύο (κάπως έτσι δεν τ' έχει και κείνος ο Μάο — για όσους τον θυμούνται, δηλαδή;) όπως θα τ' ήθελε το φιλερηνικό και υπέρ του διαλόγου γενικώς «Αντί»-μας, και επίσης παιδιά στο τσουβάλι που λέγαμε μπήκε και το «κράτος εγκληματίας» το Ισραήλ, που άφησε τον κόσμο άναυδο με τις κτηνωδίες-του στο Λίβανο!

Βεβαίως το «Αντί» θεωρώντας ότι το κύριο πρόβλημα της Ιρανικής κοινωνίας σήμερα είναι η επιβολή (;) του τσαντόρ οι διώξεις των πορνών κ.ά., με συνεπείς μέχρι τώρα απέκρυψε όλα εκείνα τα προοδευτικά μέτρα που η Ιρανική Επανάσταση πήρε, έστω και με κραυγές Ισλαμικού φανατισμού (εθνικοποιήσεως, αγροτική μεταρρύθμιση, αντιαμερικανική εξωτ. πολιτική κτλ.). (Εδώ θα μπορούσε ένας Μουσουλμάνος της Θράκης να κλάψει: Υπομονή μπρέ, νισάφι! Αποκλείεται δηλαδή για μια χώρα ο δρόμος-της για τον σοσιαλισμό (ή έστω την κοινωνική δικαιοσύνη) να περνάει κι από κοντά από κανά δυο τζαμιά;)

Πλην όμως, εγώ αφού τέλειωσα να γελάω με το σφιζέμο του περιοδικού-μας, σκέφτηκα: Ας μη θυμώνω: Δουλειά της Ιστορίας είναι να παράγει τέτοιες επαναστάσεις και δουλειά του Αντί είναι να εκδίδεται κάθε δεκαπέντε μέρες.

Αλέξης Οικονόμου Μ. Η. ΕΜΠ
Αμπατιέλου 2 Αθήνα
(Αναγνώστης από το 1ο τεύχος και δεν κουράστηκε να ελπίζω)

Σ.Σ. Είναι ευχάριστο να συναντάς ανθρώπους με χιούμορ. Αλλά, φοβούμαστε ότι στην περίπτωση του φίλου Αλ. Οικονόμου δεν βοηθά και πολύ. Γιατί είναι εύκολο, βέβαια, να στήνεις μια φανταστική σκηνή, αλλά είναι δύσκολο να υπερασπιστείς μια ατυχή υπόθεση γιατί δεν συμμερίζομαστε, βέβαια, την άποψη για τη «μεγαλύτερη επανάσταση του δεύτερου μισού του 20ου αιώνα». Μακάρι να ήταν το τσαντόρ όλο το πρόβλημα με τους Αγιατολάδες! Μήπως έχει όμως μάθει τίποτα ο Αλ. Οικονόμου για τις διώξεις εις βάρος των Κούρδων, των Μπουτζαχεντίν Χάκ και των άλλων προοδευτικών κοινωνικών ομάδων στο Ιράν; Τι είδους σοσιαλισμός είναι αλήθεια αυτός που περνά κοντά από κανά-δυο τζαμιά, συνοδευόμενος από θρησκευτικές τελετουργίες;

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

η δεωρία
της αργοσχολίας
ταξής

THORSTEIN VEBLEN

Κλασικό κι επίκαιρο έργο που μαστιγώνει την κενότητα της καπιταλιστικής φιλοσοφίας και την απανθρωπιά των κάθε λογής εξουσιαστών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112

τηλ.: 52.46.241

ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΩ

Πανεπιστημιακές και άλλες εργασίες.
Υπεύθυνη δουλειά, πείρα.

Επιμέλεια εκδόσεων.

ΛΙΤΣΑ ΠΛΑΚΙΑ

τηλ. 921.362

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΚΑΧΟ ΜΠΡΕΝΤΕΛ

Η εργατική εξέγερση
του 1953

στην Α. Γερμανία

ZAN-PIER BOYAGIE

ΡΑ'Ι'Χ:

Τρόπος Χρήσης

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΟΣ

ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17

τηλ. 36.39.980

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Ιδιαίτερα μαθήματα
καθώς και σε ομάδες
τριών μαθητών
από πεπειραμένο καθηγητή
τηλ. 72.26.107

● **Αλλά φαίνεται ότι οι διακοπές επέδρασαν ευνοϊκά στη διάθεση των αναγνωστών-μας. Η φίλη Μαρία Δουλή ενοχλήθηκε από την παρουσία συνεργασίας του Στ. Ράμφου στο ΑΝΤΙ και θεωρεί ότι πρέπει να φιλοξενούμε μόνον τις «ιδεολογικά καθαρές θέσεις», στο περιοδικό-μας. Αλλά, βλέπεις, αγαπητή φίλη ότι ο Αλ. Οικονόμου δεν ενοχλείται π.χ. από τα τζαμιά. Εσύ, γιατί κουφάθηκες από τους ήχους της καμπάνας; Ιδού και το άλλος είδος χαριτολογήματος:**

Αγαπητό Αντί,

Μετά από οκτώ χρόνια ενασχόλησής-σου με θέματα ποταπά και τετριμμένα, παρατηρώ ότι άρχισε επιτέλους να διαφαίνεται, μέσα από τις σελίδες-σου, μια συγκρατημένη ακόμα, αλλά σταθερή εκτίμηση προς το Θείο — που αν συνεχιστεί μπορεί να σε ανεβάσει στο ίδιο επίπεδο με περιοδικά, όπως η «Εποπτεία» και η «Σύναξη».

Αξιοσημείωτοι και αξιοσημείωτοι σταθμοί σ' αυτήν την πορεία ήταν αναμφισβήτητα τα δύο άρθρα του κ. Ράμφου που δημοσίευσε πρόσφατα. Διαπίστωσα, όμως, με λύπη-μου ότι το δεύτερο πόνημα του κ. Ρ., σχετικά με χρήση της δοτικής στην ορθόδοξη εκκλησία, ήταν εμφανώς κατώτερο από το προηγούμενο, την «προφορική αφήγηση»-του για το προδικτατορικό φοιτητικό κίνημα (μαγνητοφωνημένο υποθέτω ότι θα το παρέδωσε ο κ. Ρ.). Έλειπαν οι πρωτότυπες εκείνες ιδέες που χαρακτήριζαν την «προφορική αφήγηση», όπως π.χ. η καίρια διαπίστωσή-του ότι λόγω της έλλειψης πνευματικής ανάταξης και πίστης στην Ορθοδοξία, οι εθνικές δυνάμεις της ΕΚΟΦ δεν μπόρεσαν να συντρίψουν την εθνικά μειοδοτούσα αριστέρα. Επειδή, όμως, η μύηση των περί τα εθνικά και θεολογικά θέματα απαίδευστων αναγνωστών-σου είναι εξαιρετικά κρίσιμη ζήτημα, για την επιβίωση της Ορθοδοξίας, θα σε παρακαλούσα να αναθέσεις στο μέλλον σε

άλλο θεολόγο τη σχετική επιμόρφωσή-μας. Εξ άλλου δεν πιστεύω ότι είναι ορθό να υποχρεώνεις, για χάρη-μας, ένα διανοητή όπως ο κ. Ρ. — που είχε δεκαπέντε χρόνια να γράψει σε περιοδικό προοδευτικότερο της «Εποπτείας» — να εκθέτει τις απόψεις-του σ' ένα λαϊκό περιοδικό και μάλιστα δίπλα δίπλα με τις «περί μπροκόλων και κρομμύων» σκέψεις του κ. Λάχανα.

Ούτε το προσκύνημα στην Παναγία Σουμελά, ούτε οι αναμφισβήτητες βυζαντινές ρίζες του σημερινού σοσιαλισμού-μας επιτρέπεται να κλονίσουν τις αρχές ενός υπέρμαχου της αληθινής Ορθοδοξίας, όπως ο κ. Ρ.

Φιλικά
Μαρία Δουλή

ΙΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

● **Φέτος, στις εκδηλώσεις του «Ιωνικού Κέντρου» σημειώθηκαν επιεισόδια, αλλά γράφτηκαν και σχόλια στον τοπικό Τύπου που εξέφραζαν την αντίθεση μερίδας των κατοίκων του νησιού για τον τρόπο λειτουργίας του «Κέντρου». Στο πνεύμα αυτό είναι και το γράμμα με τη συνοδευτική καταγγελία που ακολουθεί:**

κ. Διευθυντή,
Επειδή κι από τις στήλες του περιοδικού-σας έγινε διαφήμιση του ΙΩΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ της Χίου, θεωρούμε υποχρεωσή-μας να ενημερώσουμε τους αναγνώστες-σας και για την άλλη πλευρά του ζητήματος.

Πέρα από τη φωτεινή και ρεκλαμαρισμένη επιφάνεια των ονομάτων και των τίτλων υπάρχει και η σκοτεινή πλευρά. Γι' αυτό μαζί με το σημείωμα αυτό σας στέλνουμε την ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ της ΟΜΑΔΑΣ ΔΡΑΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ, ελπίζοντας ότι το περιοδικό-σας, σεβόμενο την αρχή της πολυφωνίας από τις στήλες-του, θα τη δημοσιεύσει.

Φιλικά

Ομάδα Δράσης Μαθητών Χίου

ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΥΜΕ την προσπάθεια λίγων ανθρώπων της «φωτισμένης» πνευματικής αριστοκρατίας του τόπου να κατευθύνουν την πνευματική και πολιτιστική ζωή του νησιού-μας.
ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΥΜΕ την έλλειψη ενημέρωσης του Χιώτικου Λαού σχετικά με τις υποθέσεις του Κέντρου, καθώς και την εκμετάλλευση του ονόματος της Χίου για να προχωρήσει αυτή η υπόθεση.
ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΥΜΕ τον κερδοσκοπικό χαρακτήρα του Ιωνικού Κέντρου που 6.500 δρχ. ταρίφα για κάθε σεμινάριο κάνει αδύνατη την παρακολούθησή-του από τον απλό Χιώτη εργαζόμενο.
ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΥΜΕ την έλλειψη δημοκρατικών διαδικασιών στην εκλογή Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου.
Είναι καιρός να συνειδητοποιήσουμε ότι η πνευματική ζωογόνηση του Νησιού-μας δεν είναι υπόθεση

μιας «φωτισμένης» πρωτοπορείας, αλλά όλου του Χιώτικου Λαού.
ΚΑΛΟΥΜΕ τη Χιώτικη Νεολαία που καταλαβαίνει ότι δεν την εκπράζουν τέτοιου είδους προσπάθειες να απέχει από τις εκδηλώσεις.
ΚΑΛΟΥΜΕ το Χιώτικο Λαό να απαιτήσει την ενημέρωσή-του για τις υποθέσεις του Κέντρου.
ΚΑΛΟΥΜΕ τους μαζικούς φορείς της Χίου, αντιπροσωπεύοντας τον κόσμο που εκφράζουν, να κινητο-

ποιηθούν γι' αυτή την υπόθεση.
ΚΑΛΟΥΜΕ, τέλος, ΚΑΘΕ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΑΝΘΡΩΠΟ Ν' ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΕΙ ΕΜΠΡΑΚΤΑ ΤΟ ΙΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ.
ΟΧΙ ΣΤΟ ΞΕΠΟΥΛΗΜΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ
ΝΑ ΕΛΘΕΙ ΤΟ ΙΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ ΧΙΩΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ.

ΟΜΑΔΑ ΔΡΑΣΗΣ
ΜΑΘΗΤΩΝ

ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

● **Καθημερινά παίρνουμε γράμματα με καταγγελίες για τις συνθήκες ζωής στο στρατό. Οι καταγγελίες, άλλοτε επώνυμες και άλλοτε ανώνυμες — προφανώς από το φόβο μέτρων — πρέπει να ερμηνευθούν από το αρμόδιο Υπουργείο. Στις μέρες-μας είναι απαράδεκτο να διακινούνται οι συνθήκες κακής διαβίωσης στο Στρατό. Ούτε συμπεριφορά προς ελεύθερους πολίτες είναι η καταγγελλόμενη, ούτε και, βέβαια, συμβάλλει στο «φρόνημα και το ηθικό». Απλά καταδεικνύεται ο καταπιεστικός χαρακτήρας θεσμών και η βάναυση προσωπικότητα των διοικούντων.**

Τα γράμματα επανέρχονται μόνον στα ίδια θέματα, όπως π.χ. η αγγαρεία, ο τρόπος χορήγησης αδείων, η συμπεριφορά ορισμένων αξιωματικών και άλλα πολλά.

Η έκταση των επιστολών δεν επιτρέπει, πάντως, την πλήρη δημοσίευσή-τους. Δίνουμε απλώς μερικά από τα στοιχεία:

ΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

● **Με αφορμή ένα ατύχημα που συνέβη στο 401 ΓΕΝΑ, ένας στρατιώτης μας γράφει για την εργασία στο στρατό και τον ελεύθερο χρόνο: προτείνει μάλιστα την εφαρμογή του πενθήμερου και στο στρατό:**

Αγαπητό Αντί,

Στις 31.7.82 ημέρα Σάββατο, ενώ το πρόγραμμα είχε αθλοπαιδιές-ποδόσφαιρο, μερικοί συνάδελφοι μετέφεραν πυρομαχικά, χωρίς να είναι απαραίτητο να γίνει η εργασία αυτή. Αποτέλεσμα να συμβεί ατύχημα σε 4 συνάδελφους. Μεταφερθέντες στο 410 ΓΕΝΑ ο ένας υπέκυψε στα τραύματά-του, ο άλλος έχασε το πόδι-του και οι άλλοι δυο βασανίζονται με τα εγκαυμάτα-τους.

Οι υπόλοιποι συνάδελφοι την ημέρα εκείνη καταγίνονταν με την αποψίλωση των βράχων.

Και ερωτώ: γιατί δεν εφαρμόζεται το πενθήμερο και στους ενστόλους πολίτες, δεν προσφέρουν έργο;

Γιατί να υπάρχει η υπεραπασχόληση συνεχώς' απογεύματα Σάββατο-Κυριακές σαν αιχμάλωτοι: αγγαρείες, αποψιλώσεις, μετρά — ράβε ξήλωνε, δουλειά να μην σου λείπει.

Μήπως για να μην υπάρχει χρόνος για σκέψη;...

Πού είναι ο χρόνος, λοιπόν, για ατομική καθαριότητα, μελέτη, αθλοπαιδιές, ποδόσφαιρο; Κάτι άλλο ακόμα: 'Ηρθε δια-

ταγή σχετική με το μήκος των μαλλιών' εδώ και 3 εβδομάδες κρατείται στο γραφείο του διοικητού και δεν ανακοινώθηκε. Φυσικά, συνεχίζεται ο ίδιος ρυθμός και ακόμα αυστηρότερα από πλευράς κουράς.

Σε ερώτηση συναδέλφων γιατί να κουρευθούν έτσι και γιατί δεν ανακοινώθηκε η διαταγή, έλαβαν την εξής απάντηση: Μπορεί ο Υπουργός να υπογράψει τις διαταγές, αλλά εγώ υπογράφω τις άδειες: Δύωρες-διανυκτερεύσεις-κανονικές...

Περιμένω ενέργειες από υπεύθυνα άτομα. Δεν πρέπει να θρηνησουμε άλλους συναδέλφους' δεν πρέπει να αφήνουν έτσι αυτή την ασυδοσία.

Ενστόλος Πολίτης
ΚΩΣ

● **Φαντάροι του 643 ΤΕ και ομάδα πολιτών Χίου μας γράφουν σχετικά με τη νέα διοίκηση. Να τι καταγγέλλουν μεταξύ άλλων:**

Με την ανάληψη της διοίκησης του 643 ΤΕ από τον Αν/χ Γ. Κωνσταντινίδη η τρομοκρατία, οι διώξεις και η έλλειψη ενδιαφέροντος για το φαντάρο και τις συνθήκες διαβίωσής-του, αλλά και για την άμυνα του νησιού, έχουν ξεπεράσει κάθε όριο ανοχής.

Υποχρεώνοντας το τάγμα να προσευχεται καθημερινά, να τραγουδάει σωβινιστικά και αντικομμουνιστικά τραγούδια και απαγορεύοντας το βάδην μέσα στο στρατόπεδο. Ο καινούριος διοικητής πίστεψε πως θα έκαμπε το δημοκρατικό φρόνημα των φαντάρων και θα μπορούσε έτσι πιο εύκολα να επιδοθεί στην προσφιλή-του αντιδημοκρατική και αντικομμουνιστική προπαγάνδα. Στα πλαίσια της πιο πάνω ταχτικής εντάσσονται και οι συστάσεις που απηύθυνε σε πολλούς φαντάρους να αποφεύγουν να κάνουν παρέα με δημοκράτες συναδέλφους-τους, προσπαθώντας έτσι με γνωστές τρομοκρατικές μεθόδους να διαχάσει τα στρατευμένα παιδιά του λαού. Σ' αυτές-του τις ενέργειες βρήκε αρωγούς άλλους φασίστες αξιωματικούς (γνωστούς από καταγγελίες για την μέχρι τώρα δράση-τους στο ίδιο τάγμα) όπως π.χ. τους υπολοχαγούς Τζίφα και Τερζή (το γνωστό ηθικό αυτουργό της αυτοκτονίας του Γιάννη Κέλλη).

Ο αντισυνταγματάρχης Κωνσταντινίδης δεν διστάζει ακόμη να επεμβαίνει ανοιχτά σε θέματα

ΑΝΩΝΥΜΟΥ

Διαμαρτυρία ενώπιον των ελευθεριακών του παρόντος και του μέλλοντος για τους συμβιβασμούς του 1937.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

αρμοδιότητας του γιατρού της μονάδας, εξετάζοντας τους αρρώστους και γνωμοδοτώντας ο ίδιος πολλές φορές προσωπικά, πράγμα που εκτός των άλλων βάζει σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία των φαντάρων του 643 ΤΕ.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ — ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

■ **Ομάδα στρατιωτών από το στρατόπεδο Κατσιμήτρου Ιωαννίνων, σε εκτενή επιστολή, μας γράφει για τα προβλήματα του στρατού στο σύνολό-τους. Σημειώνουν, μεταξύ άλλων, για την καθημερινή ζωή και τον ελεύθερο χρόνο:**

Ο σχολαστικός, λεπτομερειακός προγραμματισμός της καθημερινής ζωής, όλο το 24ωρο, επιδιώκει να μας στερήσει το δικαίωμα του ελεύθερου χρόνου. Ο χρόνος είναι βασική προϋπόθεση για τη λειτουργία της σκέψης, για έκφραση δημιουργικών (πολιτιστικών κτλ.) πρωτοβουλιών, για την εκδήλωση του αυθορμητισμού-μας...

Είναι αναντίρρητο γεγονός ότι η στρατιωτική θητεία θεωρείται από κάθε άτομο — είτε βρίσκεται στην εφεδρεία, είτε ένα βήμα πριν από την ενσωμάτωσή-του στην στρατιωτική κοινωνία — σαν ένας νεκρός χρόνος, ένας χρόνος όπου η πνευματική-του καλλιέργεια αναστέλλεται και η συμμετοχή-του σε πολιτιστικές εκδηλώσεις θεωρείται επικίνδυνη. Ακόμη είναι παραδεκτό το μελετημένο ισοπέδωμα της προσωπικότητάς-του. Οι αντίθετες, κατά καιρούς, διαβεβαιώσεις συγκρούονται με την πραγματικότητα — αφού δεν του παρέχονται ερεθίσματα προβληματισμού-προβληματισμού που επιβάλλει η ηλικία των 20-22 χρόνων κάθε φαντάρου — και αυτό μόνο και μόνο για να μην ξεστρατίσει ο φαντάρου από το πνευματικό status quo της σημερινής ιδεολογίας-του.

Με ποίο τρόπο, λοιπόν, διαφυλάσσεται η προσωπικότητα του φαντάρου και εξασφαλίζεται το πνευματικό-του επίπεδο, όταν όλη η πνευματική προσφορά του στρατού συγκεντρώνεται σε 1-2 περιοδικά (Στρατιωτικά χρονικά, κτλ.) όπου διαβάζουμε για τους ήρωες του '21 ή κανένα ποίημα του Δροσίνη και σαν επιστέγασμα πνευματικής απασχόλησης ένα σταυρόλεξο για πολ-
λούς;

Πόσο επικίνδυνο θα μπορούσε να θεωρηθεί μία βιβλιοθήκη με σύγχρονη ελληνική και ξένη λογοτεχνία, οργανωμένη από μία ομάδα φαντάρων και με την τεχνική βοήθεια κάποιου γραφείου και πόσο ωφέλιμη κρίνεται η ανάγνωση πορνοεντύπων και εικονογραφημένων κόμικς που εισάγονται στο θάλαμο με την ανοχή της στρατιωτικής ιεραρχίας και είναι αποτελεσματικό ολισθητήρας πνευματικής διεξόδου;

Θα μπορούσε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή του φαντάρου στην

πολιτιστική παράδοση της περιοχής όπου υπηρετεί είτε με παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων είτε εκδηλώσεων από πολιτιστικούς συλλόγους έξω στη πόλη ή στο χωριό...

Και αναρωτιέται ο στρατιώτης των 20-22 χρόνων, γιατί του επιχειρείται αυτή η πνευματική στατικοποίηση σε μία εποχή που η κριτική αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων έχει καταστεί κοινωνική ανάγκη ή ακόμη σε μία εποχή που ο Ρίτσος ή ο Μπρεχτ έπαψαν να είναι επικίνδυνοι; Σ' αυτά τα πλαίσια της ανούσιας κατανάλωσης χρόνου εντάσσεται και η εξαντλητική «εκπαίδευση» στις λεγόμενες ασκήσεις ακριβείας και ασκήσεις παρελάσεως...

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΟΣ

● **Η Εθνική Αντίσταση αναγνωρίστηκε** αλλά έγινε πράξη, η αναγνώριση; Ένας στρατιώτης γράφει:

Αγαπητό Αντί,

Θα μιλήσω για ένα θέμα το οποίο απασχολεί όλους τους ενστολους δημοκρατικούς πολίτες.

Η Εθνική Αντίσταση βρήκε τη δικαίωσή-της και την αναγνώρισή-της έπειτα από τέσσερες δεκαετίες περίπου στον πολιτικό χώρο.

Όμως στις τάξεις του Στρατού δεν έγινε κανένα βήμα φυσικά ούτε λόγος για την αναγνώριση του αγώνα των γονιών-μας.

Ενώ τα βιβλία του εμφυλίου δεσπόζουν κατά κόρο στις βιβλιοθήκες των ΚΥΜ και των γραφείων τονίζοντας τους αγώνες των φασιστών και τις σφαγές που έκαναν έναντι των δημοκρατικών αγωνιστών.

Οι κύριοι υφυπουργοί εθνικής άμυνας άς πάρουν μια θέση υπεύθυνη, γιατί είναι πλέον ιστορική ανάγκη να καταλάβουν επιτέλους οι φασίστες ότι πια δεν έχουν καμιά θέση και αυτοί και τα βιβλία-τους για ένα καθαρά ομόψυχο δημοκρατικό στρατό.

Ευχαριστώ για τη θέση
Μ. Τ.
ένστολος πολίτης
ΚΩΣ

Αγαπητό Αντί,

Αν και το άρθρο για την ποίηση του Γ. Πέτσου μ' άφησε με δυσάρεστες εντυπώσεις δεν θ' αναφερόμουν στο θέμα αν δεν μεσολαβούσαν τα σχόλια της ΑΥΓΗΣ και της ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ και η αντίδρασή-σου σ' αυτά.

ΤΑ ΜΑΛΛΙΑ

● **Φαντάρου της ΣΕΤΤΗΛΑ** μας έγραψαν για τις συνθήκες εκεί εκφράζοντας την διαφωνία-τους με την άποψη που έδωσε για τη σχολή η τελευταία παρουσίαση της τηλεόρασης. Νά τι γράφουν μεταξύ άλλων, χαρακτηρίζοντας το κλίμα που επικρατεί εκεί «εντατικοποίηση με καταναγκασμό»:

Ενώ μέχρι πριν πηγαίναμε καλά, απ' τη στιγμή της ανάληψης

αλεβιζοπουλος

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ — ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΦΕΙΔΙΟΥ 14-16 Τηλ. 3600.059

ΑΘΗΝΑ

ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ

ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Κυκλοφορεί το β' τεύχος

Απ' τα περιεχόμενα:

- Για το εκλογικό συμβόλαιο και το ΠΑΣΟΚ
- ΠΑΣΟΚ: Ενσωμάτωση ή αποχώρηση;
(Ο απεγκλωβισμός από ένα αδιέξοδο δίλλημα)
- Τοπική αυτοδιοίκηση και Λαϊκό Κίνημα

Ζητείστε και το α' τεύχος

στα κεντρικά βιβλιοπωλεία και στα επαρχιακά πρακτορεία Αθηναϊκού Τύπου

Κεντρική διάθεση: 8219.175

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

"Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασία και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς."

Ντίνα Καψάλη
Λ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι Τηλ. 68.32.073

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΡΑΦΧΗ ΠΛΗΓΗ 17,

36-37 986

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ**

ΠΑΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΕΣ/ΑΕΠ-
ΚΡΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"

καθηκόντων Διοικητή Τάγματος από τον Λοχαγό Τσιρώνη όλα γίνανε χειρότερα. Μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα που αποκαλύπτουν και σκιαγραφούν τις αντιλήψεις του Λοχαγού είναι:

Για να μην κάθονται οι φαντάροι ούτε λεπτό τους βάζει να τινάζουν τα φύλλα των δένδρων για να τα μαζέψουν αμέσως μετά.

Ερμηνεύει τις διαταγές του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας κατά τη γνώμη-του. Παραδειγμα για τα μαλλιά. Δόθηκε διαταγή από τον ίδιο τον υποδιοικητή της σχολής και κουρέψανε όλους τους φαντάρους, ανεξάρτητα αν είχαν μαλλιά κάτω από 4 πόντους. Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι οι συνεχείς αγγαρείες που έρχονται να εξαλείψουν και τον ελάχιστο χρόνο ξεκούρασης των στρατιωτών.

Κάτι ακόμα: Ένας φαντάρος στη ΣΕΤΤΗΛΑ είναι δυνατό να μην έχει ούτε μια έξοδο για 15 ή και 20 μέρες, γιατί οι αγγαρείες, οι σκοπιές κτλ. δεν επιτρέπουν κάτι τέτοιο. Όσο για τις περιβόητες άδειες έχουμε να πούμε ότι παίρνουν μόνο εκείνοι που έχουν μέσο.

Για το καλό φαγητό, ένα μόνο λέμε: φωνάζουνε τους φαντάρους να μην πάρουνε δεύτερη φέτα ψωμί.

Εμείς οι δημοκράτες φαντάρους της ΣΕΤΤΗΛΑ ερχόμαστε να διαπιστώσουμε ότι ο άνεμος της αλλαγής στον οποίο όλοι-μας έχουμε πιστέψει δεν έχει επιδράσει ούτε στο ελάχιστο στη ΣΕΤΤΗΛΑ. Φαντάρους της ΣΕΤΤΗΛΑ

● Για τις συνθήκες στο ΚΕΒΟΠ μας γράφει ο στρατιώτης Μ. Α., ενώ φαντάρους του 221 ΤΕ.μας γράφουν και καταγγέλλουν τη στάση του εκεί διοικητή τάγματος.

● Με γράμμα-τους ναύτες αντιτορπλικών καταγγέλλουν τη συμπεριφορά του κυβερνήτη του Α/Τ Θέμιστοκλή

● Τη συμπεριφορά αξιωματικών έχει θέμα επιστολή σμηνιτών από την 115 Π.Μ. Στην ίδια επιστολή θέτουν και το θέμα της ανάγκης να περιορισθεί η αγγαρεία με τεχνικό εξοπλισμό που έχει και μικρό κόστος, καθώς και το ζήτημα της χρησιμοποίησης σμηνιτών από αξιωματικούς για εργασίες εκτός υπηρεσίας.

● Με αφορμή την κατάσταση στο 11ο Σύνταγμα Πεζικού νεοσύλλεκτοι στρατιώτες, σε μακροσκελή επιστολή-τους, μας γράφουν τις απόψεις-τους. Το μέγεθος της επιστολής-τους δεν μας επιτρέπει να τη δημοσιεύσουμε.

● Με θέση ότι «στρατιώτες είναι ο Έλληνας πολίτης, που για ορισμένο χρονικό διάστημα εκτελεί υπηρεσία, συμβάλλοντας στην άμυνα της πατρίδας, χωρίς όμως να στερείται των δικαιωμάτων, που παρέχει η σημερινή συνταγματική ρύθμιση», στρατιώτης μας γράφει για την ανάγκη «εκδημοκρατισμού και φιλελευθέρωσης των Ενόπλων Δυνάμεων».

● Με τίτλο «Κραυγές από τις εζορίες του Έβρου», ομάδα φαντάρων αναφέρεται στις συνθήκες που επικρατούν εκεί. Να πως καταλήγει η επιστολή-τους:

«Η γενικευμένη σήμερα καταπάτηση και των στοιχειωδέστερων ανθρωπίνων δικαιωμάτων των στρατιωτών, η σωπηλή σωρευμένη αγανάκτησή-του που έρχεται όχι μόνο από τα μακρινά φυλάκια, αλλά από κάθε στρατόνα, βρίσκει δυστυχώς τη δική μας απάντηση σε κάτι που είπαμε πιο πάνω: Ποιός να θυμηθεί τώρα τη μελαγχολία του φαντάρου που φυλάει μεσ' στη νύχτα τη σκοπιά-του ή ποιός κάθεται να καταλάβει το «Αχ»! κάποιος σκιάς που κινείται μέσα στο κρύο και τη θλίψη μιας νεκρικής μονοτονίας;»

● Πολλοί στρατιώτες, μεμονωμένα, μας γράφουν για τις συνθήκες στο στρατό, την αντιμετώπιση του φαντάρου και το περιεχόμενο συνθημάτων και τραγουδιών που λέγονται στο στρατό.

ΕΛΔΥΚ και ΓΡΑΜΜΟΣ

● Μια καταγγελία, τέλος, που αφορά την Ελληνική Δύναμη Κύπρου ΕΛΔΥΚ. Το γεγονός, που καταγγέλεται, συνέβη κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου στην Κύπρο. Να τι γράφει, μεταξύ άλλων, αναγνώστης-μας:

Την τρίτη μέρα της επίσκεψης (1.3.82) ο Σοσιαλιστής Πρωθυπουργός επισκέφθηκε το σύνταγμα της ΕΛΔΥΚ (Ελληνική Δύναμη Κύπρου) για κατάθεση στεφάνου στους νεκρούς στατιώτες και αξιωματικούς του Ιούλη του '74. Μετά το πέρας της τελετής και ενώ ο κ. Παπανδρέου ήταν στο Διοικητήριο μαζί με τον Δ/κλή της ΕΛΔΥΚ Σ/χη κ. Γαλατά Δημήτριο, και τον αρχηγό του ΓΕΕΦ Αντιστρατ. Παπαπαναγιώτου, τα megafona ξεδιάντροπα παίζουν το γνωστό φασιστικό τραγούδι «αντηχεί ο Γράμμος στα τραγούδια-μας ζημερώνει λευτεριά...» τραγούδι που αναφέρεται στον εμφύλιο, τραγούδι που εξυμνεί τους μεν και κατακρίνει τους δε... Κατά τ' άλλα ο στρατός είναι απολιτικοποιητός. Κατά πόσο πρέπει να καταλογισθούν ευθύνες στους υπεύθυνους είναι αρμοδιότητα του Υπ. Εθν. Άμυνας. Πού ακούστηκε παρουσία του σοσιαλιστή πρωθυπουργού να παίζονται φασιστικά τραγούδια;

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
Ιωάννης Δημητρόπουλος
Σπάρτακου 9, Καλλιθέα
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΝΕΝΗ ΡΑΪΪΣ
- Μοντάζ:
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΣΠΑΝΟΣ
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτική επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ» Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 500 δρχ. - Ετήσια 1.000
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ: 3.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Α. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 27
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 35
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 70

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 40
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 60

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 7232.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

«Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία»

Γράφουν: Αλέξανδρος Αργυρίου,
Γιώργος Ιωάννου, Στρατής Τσίρκας
και Ντίνος Χριστιανόπουλος.

Μια έκδοση βασισμένη σε κείμενα ήδη δημοσιευμένα στο ΑΝΤΙ.

Αλλά και δύο ανέκδοτες εργασίες:
Αλεξ. Αργυρίου, «Λούλης κατά Καββαδία»
και Ντίνος Χριστιανόπουλος,
«Ο Γάλλος ποιητής Η. J.-M. Levet
και η επίδρασή-του στον Νίκο Καββαδία»

Μια συμβολή στη γνωριμία του ποιητή
των «μακρινών οριζόντων»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 τηλ. 72.29.237 - 72.32.713

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Αλέξανδρος Αργυρίου • Γιώργος Ιωάννου
Στρατής Τσίρκας • Ντίνος Χριστιανόπουλος

ΑΘΗΝΑ
ΛΟΝΔΙΝΟ
ΠΑΡΙΣΙ
ΛΥΩΝ
ΜΑΔΡΙΤΗ
ΜΙΛΑΝΟ
ΖΥΡΙΧΗ
ΓΕΝΕΥΗ
ΡΩΜΗ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
ΝΤΥΣΣΕΛΑΝΤΟΦ
ΤΙΡΑΝΑ
ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
ΒΙΕΝΝΗ
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
ΤΡΙΠΟΛΗ
ΚΑΪΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΤΕΛ ΑΒΙΒ
ΝΑΪΡΟΜΠΙ
ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΤΖΕΝΤΑ
ΝΤΑΧΡΑΝ
ΝΤΟΥΜΠΑΪ
ΚΟΥΒΕΪΤ
ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ

Έχετε 28+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή στό έξωτερικό

Η 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία πετάει σέ 28 διεθνείς προορισμούς. Καί μαζί της, αίσθάνεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ή ελληνική φιλοξενία σάς συνοδεύει παντού.

Έπί πλέον, οι περισσότερες πτήσεις της 'Ολυμπιακής, γίνονται χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς. Γιά παράδειγμα, ή 'Ολυμπιακή πετάει κατευθείαν γιά Νέα 'Υόρκη. Έτσι φθάνετε γρήγορα καί ξεκούραστα, μέ τά πιά σύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας στό έξωτερικό, γιά δουλειές ή διακοπές, ό καθένας από τούς 28 προορισμούς μας, είναι ένας λόγος γιά νά πετάξετε μέ τήν 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία. 'Αλλά υπάρχει πάντα ακόμα ένας λόγος: ή ευχαρίστηση από τό ταξίδι σας.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γιά περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε σέ μās ή στόν πράκτορά σας

3^ο Φεστιβάλ Βιβλίου

ΠΕΔΙΟ ΑΡΕΩΣ

10-27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

εκδόσεις γλαρος

περιπτερο

N^ο 100

ΑΠΑΝΤΑ

σιμον
ντε
μπωβουαρ

ΑΠΑΝΤΑ

μαρια
μοντεσσори

ΑΠΑΝΤΑ

εντνα
ο' μπραϊαν

πολιτικές
επιστημες

ανθρωπι-
στικές
επιστημες

...το βιβλιο προσφερει
εναν
καλυτερο
τροπο ζωης

Εκδόσεις Γλαρος